

การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

กนกพร วิวัฒนาการ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเคหะศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเคหการ ภาควิชาเคหการ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-13-0492-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHANGES OF HOUSING ON KOH-KRET ISLAND,
NONTHABURI PROVINCE

Kanokporn Wiwattanakarn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Housing Development in Housing

Department of Housing

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-13-0492-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
โดย นางสาวกนกพร วิวัฒนาการ
ภาควิชา เคหการ
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ชวลิต นิตยะ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร. สันติ ฉันทวิลาสวงศ์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยดำเนินการ
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ สัจกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. บัณฑิต จุลาสัย)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชวลิต นิตยะ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร. สันติ ฉันทวิลาสวงศ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สุปรียา หิรัญโร)

..... กรรมการ
(นายครรชิต พงศ์สุชาติ)

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กนกพร วิวัฒนาการ : การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี (CHANGES OF HOUSING ON KOH-KRET ISLAND, NONTHABURI PROVINCE) อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ดร. ขวลิต นิตยะ, อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : รองศาสตราจารย์ดร. สันติ ฉันทวิลาสวงศ์. 152 หน้า. ISBN 974-13-0492-7

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด ซึ่งเป็นตำบลหนึ่งในเขตการปกครองของอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีเนื้อที่ 4.544 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,840 ไร่ มีจำนวนประชากร 6,063 คน แบ่งออกเป็น 7 หมู่บ้าน และดูแลโดยองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง และบางส่วนของอาชีพหลักคือ การเกษตรกรรม ได้แก่ การทำสวนผลไม้ต่างๆ เช่น ทุเรียน ส้มโอ หรือสวนผัก เป็นต้น ประชากรส่วนหนึ่งเป็นชาวมอญ ซึ่งอาศัยอยู่รวมกันในหมู่ที่ 1, 6 และหมู่ที่ 7 โดยมีวัดประมัยยิกาวาส เป็นศูนย์กลางของชาวมอญและชาวไทยในเกาะเกร็ด

ในปีพ.ศ. 2530 – 2533 จนถึง พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ชุมชนโดยรอบเกาะเกร็ด เช่น อำเภอปากเกร็ด ตำบลท่าอิฐ หรืออำเภอบางบัวทอง เกิดนิคมอุตสาหกรรม และแหล่งงานต่างๆ ขึ้นมากมาย ทำให้บริเวณเหล่านั้นเกิดความหนาแน่นของประชากรขึ้น และมีบางส่วนกระจายมาอยู่อาศัยที่เกาะเกร็ด ประกอบกับในปี พ.ศ. 2540 – 2542 เกาะเกร็ด ได้รับเลือกให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวของจังหวัดนนทบุรี ตามนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นประจำท้องถิ่น คือ งานศิลปหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวมอญบนเกาะเกร็ด

ดังนั้น การอยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด จึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ทั้งในเชิงปริมาณ คือ มีการเพิ่มจำนวนมากขึ้น แต่อยู่ในสัดส่วนที่น้อย เมื่อเทียบกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัย อันได้แก่ การตัดแปลงที่อยู่อาศัยเดิมเป็นร้านค้า ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก หรือมีการทำบ้านเช่าเพื่อให้คนภายนอกเข้ามาอยู่อาศัยเพื่อทำการค้าขาย เป็นต้น แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จะพบได้อย่างชัดเจนในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 ซึ่งมีความพร้อมของระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการและการคมนาคมมากกว่าในหมู่ที่ 2, 3, 4 และ 5

แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีข้อจำกัดบางประการที่ทำให้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้มากเหมือนชุมชนอื่นๆ คือ สภาพพื้นที่ที่เป็นเกาะ การคมนาคมไม่สะดวก และพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินสวน ไม่เหมาะแก่การทำโครงการที่ต้องลงรากฐานแน่นหนา อีกทั้งยังมีพระราชบัญญัติต่างๆ เช่น พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติผังเมือง พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 เป็นต้น ใช้ในการควบคุมพื้นที่อยู่ อีกทั้งประชาชนในท้องถิ่นเองที่ยังคงรวมตัวกันรักษาประเพณีและวัฒนธรรมแบบชาวนบพไต้หวันไว้อย่างเหนียวแน่น ทำให้เกาะเกร็ดยังคงรักษาสภาพดั้งเดิมไว้ได้อยู่มาก

แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ดในอนาคต คือ จะไม่มีการเพิ่มปริมาณของที่อยู่อาศัยมากนัก แต่จะเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัยมากขึ้น และรูปแบบการดำรงชีวิต วัฒนธรรมประเพณี บางส่วนจะเริ่มเปลี่ยนแปลงไป มีความเป็นพาณิชย์เพิ่มมากขึ้น แต่จะยังคงความเป็นสังคมชนบทไว้ได้ เนื่องจากการรวมตัวของชุมชนท้องถิ่น และข้อจำกัดต่างๆ

สำหรับข้อเสนอแนะในการพัฒนาและปรับปรุงที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมแก่การอยู่อาศัยและสอดคล้องกับสภาพของชุมชน คือ การรักษาสภาพชุมชนเดิมด้วยการจัดระเบียบร้านค้าต่างๆ ที่เกิดมากขึ้น ทั้งด้านรูปแบบและสุขอนามัยต่างๆ ไม่ให้เกิดการรบกวนการอยู่อาศัยในชุมชนเดิมและรณรงค์การเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายต่างๆ โดยเฉพาะในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 และการเร่งพัฒนาและส่งเสริมโครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และนโยบายต่างๆ ตามนโยบายของหน่วยงานราชการ ในหมู่ที่ 1 ถึง 5 อีกทั้งควรจะมีการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ได้แก่ ระบบบำบัดน้ำเสียและการระบายน้ำ การกำจัดขยะ เส้นทางคมนาคมภายในเกาะ ระบบป้องกันอัคคีภัย โทรศัพท์สาธารณะ การรักษาความปลอดภัยและควรจัดทำโครงการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกฎหมายต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อแนวทางการพัฒนาของหน่วยราชการต่อไปในอนาคต

ภาควิชา เคหการ

สาขาวิชา เคหการ

ปีการศึกษา 2543

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

407 41010 25 : Housing Development

Key Word : Kor Kret / Changes Of Housing

Kanokporn Wiwattanakarn : Changes Of Housing On Koh Kret Island, Nonthaburi Province .

Thesis Advisor : Associate Professor Dr. Chawalit Nittaya, Thesis Co-Advisor: Associate Professor Dr. Santi Chantavilaswongse . 152 pp, ISBN 974-13-0492-7

The purpose of the research was to study the changes of housing on Koh Kret which is a district in Nonthaburi Province. The island covers 4.544 square kilometers or 2,840 rai. The number of population is 6,063. They live in 7 villages that are governed by the Management Authority Organization of Koh Kret. Most of the people work for wages and some do agricultural work in orchards producing durians, pomelos or vegetable gardens. The Peguans are a minority living in Moo (village) 1, 6 and 7. Poramai-yikavas temple is the local center of both the Peguans and the Thais.

In the years 1987 and 1990 until 1992, industrial parks were set up in the communities surrounding Koh Kret, in Pak Kret, Tha It and Bang Bua Thong. As a result, those areas became densely populated and some of the residents in the areas moved to settle on Koh Kret. Also, from 1997 to 1999, generated by the policy supporting tourism, Koh Kret was selected as a tourist destination in the province. Outstanding handicrafts such as pottery which are a unique characteristic of the Peguan ethnic minority on the island.

The resulting changes in housing on Koh Kret can be seen in terms of quantity, that is more housing units were constructed. However, this was considered a small proportion when compared with changes in housing in terms of usage; for example, changing from a residence to a shop, a restaurant, a souvenir shop or a rental shop for commercial purposes. The changes were especially found in Moo 1, 6 and 7 where the utilities, facilities and transportation facilities were better than in Moo 2, 3, 4 and 5.

However, the scope of change was limited by certain factors; for example, the fact that it was still an island, the inconvenient transportation and unsuitable soil for construction. Moreover, there were various acts in an attempt to control the area such as, the Building Control Act 1979, the Urban Planning Act, the Navigation in Thai Water ways Act 1913. Local people were also willing to preserve their traditions and culture. These factors helped Koh Kret maintain its traditional character..

Changes of housing on Koh Kret tended to focus on the change in usage, rather than quantity. The lifestyle, as well as some cultural aspects and traditions would also become more commercially oriented. However, the island can be seen to possess the quality of a rural community because of its unity and its various limitations, that impede rapid development.

To develop and improve the housing and surroundings to suit the Koh Kret community, suggestions have been made as follows. First the community should maintain the original state of the community by arranging commercial units in terms of styles and hygiene in order to avoid disturbance and intrusion to the current community. It should also promote understanding of laws by giving information, especially to people in Moo 1, 6 and 7 as well as campaigns and to develop agricultural based tourism and other policies issued by government organizations in Moo 1 to Moo 5. Moreover, such utilities and facilities such as a sewage disposal system, a drainage system, a waste disposal system, transportation on the island, fire protection, public phones and security should be improved. Finally, a project aimed at distributing information and achieving greater understanding concerning the laws should be established to promote understanding in terms of government development projects in the future.

Department Housing Development

Student's signature.....

Field of study Housing Development

Advisor's signature.....

Academic year 2000

Co-advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ดฉบับนี้ บังเกิดขึ้นและสำเร็จลุล่วงลงได้โดยได้รับคำแนะนำและตรวจแก้ไขโดยตลอดด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงจากรองศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต นิตยะ ซึ่งเป็นท่านอาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. สันติ ฉันทวิลาสวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รวมทั้งได้รับคำแนะนำและตรวจแก้ไขเพิ่มเติมจาก รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จุลาสัย รองศาสตราจารย์สุปรีชา หิรัญโว และท่านนายอำเภอครครชิต พงศ์สุชาติ ซึ่งเป็นคณาจารย์คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณต่อคุณพ่อ คุณแม่ที่ได้ให้การสนับสนุนเงินทุนการศึกษาและกำลังใจในการศึกษามาตลอด

ขอขอบคุณท่านอาจารย์ทุกท่านในภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ให้ความรู้ในด้านต่างๆด้วยความกรุณา

ขอขอบคุณท่านผู้ที่มีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลและดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ได้แก่ เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนทุกท่าน เจ้าหน้าที่อำเภอปากเกร็ด ท่านปลัดและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด คุณกุลภัทร วณิชสัมบรรณร์ คุณทวีวรรณ สงวนนาม และคุณนิพนธ์ ไอยรา ตลอดจนชาวเกาะเกร็ดทุกท่าน ที่ได้กรุณาอำนวยความสะดวกในการศึกษาในพื้นที่ศึกษาแก่ผู้ศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา รวมทั้งพี่ๆและน้องๆทุกคนที่มีส่วนช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยกำลังใจจากทุกๆท่าน ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

กนกพร วิวัฒนาการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญรูป.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
3. ขอบเขตการศึกษา.....	6
4. วิธีการดำเนินการวิจัย.....	6
5. สมมติฐานของการศึกษา.....	11
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	11
บทที่ 2 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	
1. แนวความคิดเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน.....	12
2. แนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและกิจกรรม ในสังคมเกษตรกรรมกับรูปแบบของที่อยู่อาศัย.....	14
3. แนวความคิดเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียว.....	15
4. ปัจจัยหลักในการทำให้การใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต.....	16
5. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	17
6. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ศึกษา.....	22
บทที่ 3 สภาพปัจจุบันของเกาะเกร็ด	
1. ลักษณะทางกายภาพของเกาะเกร็ด.....	28
2. สภาพทางสังคม.....	36
3. สภาพทางเศรษฐกิจ.....	49
4. การตั้งถิ่นฐานและสภาพที่อยู่อาศัยในปัจจุบันของชุมชนเกาะเกร็ด.....	55
5. การถือครองที่ดิน.....	70

สารบัญ (ต่อ)

	6. การใช้ประโยชน์ที่ดิน.....	70
	7. โครงการพัฒนาต่างๆบนเกาะเกร็ด.....	71
บทที่ 4	การวิเคราะห์ข้อมูล	
	1. ผลการศึกษาเกี่ยวกับสภาพทางกายภาพของที่อยู่อาศัยโดยรวม บนเกาะเกร็ดในปัจจุบัน.....	77
	2. ผลการศึกษาลักษณะทั่วไปด้านเศรษฐกิจและสังคม.....	79
	3. ผลการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย สาเหตุ และปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง.....	83
	4. ผลการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	92
	5. ผลการศึกษาคความพึงพอใจในการอยู่อาศัย.....	92
บทที่ 5	บทสรุปและเสนอแนะ	
	1. สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด...	96
	2. ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด.....	101
	3. ผลกระทบที่สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย.....	107
	4. ประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการวิจัย.....	109
	5. เสนอแนะแนวทางการพัฒนา ปรับปรุงที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อม ที่เหมาะสมแก่การอยู่อาศัย และสอดคล้องกับสภาพของชุมชน.....	114
	6. แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยในอนาคต.....	119
	7. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป	121
	รายการอ้างอิง	122
ภาคผนวก ก.	ประวัติความเป็นมาของพื้นที่เกาะเกร็ด	124
	วัฒนธรรมประเพณีของชาวมอญ	128
ภาคผนวก ข.	แสดงขนาดคลองธรรมชาติในพื้นที่เกาะเกร็ดแยกตามเขตหมู่บ้าน	136
	รูปแสดงตำแหน่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมบริเวณปากเกร็ด.....	137
ภาคผนวก ค.	ตัวอย่างแบบสอบถาม	138
	ประวัติผู้เขียน	152

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1	แสดงการหาจำนวนตัวอย่าง..... 7
3.1	แสดงจำนวนเนื้อที่และหลังคาเรือนในพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ดแยกตามหมู่บ้าน 28
3.2	แสดงจำนวนครัวเรือนและประชากรในพื้นที่เกาะเกร็ดแยกตามเพศและหมู่บ้าน..... 36
3.3	แสดงจำนวนประชากรในพื้นที่เกาะเกร็ด แยกตามกลุ่มวัยต่างๆและหมู่บ้าน..... 36
3.4	แสดงสถานศึกษาและจำนวนนักเรียน จำนวนบุคลากรในแต่ละแห่ง 37
3.5	แสดงจำนวนประชากรในพื้นที่เกาะเกร็ดที่เดินทางไปทำงานนอกพื้นที่แยกตามเพศและหมู่บ้าน..... 50
3.6	แสดงจำนวนที่อยู่อาศัยที่ขออนุญาตปลูกสร้างใหม่(ถาวร)และขออนุญาตต่อเติมดัดแปลงที่อยู่อาศัยในปี พ.ศ. 2539 – 2542..... 65
3.7	แสดงจำนวนที่อยู่อาศัยที่ขออนุญาตปลูกสร้างใหม่ แยกตามประเภทและหมู่บ้าน... 66
3.8	แสดงจำนวนครัวเรือนในพื้นที่เกาะเกร็ดตามกลุ่มกรรมสิทธิ์ในที่ทำกินและหมู่บ้าน... 70
3.9	แสดงการปรับปรุงทางทำสาธารณะและสาธารณูปโภคของการเคหะแห่งชาติ..... 71
3.10	แสดงโครงการพัฒนาอื่นๆของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง..... 76
4.1	ตารางแสดงการแยกครอบครัวของผู้อยู่อาศัย..... 80
4.2	แสดงประเภทของการเข้าร่วมงานประเพณี/งานรื่นเริงต่างๆ 82
4.3	แสดงการต่อเติม/เปลี่ยนแปลงพื้นที่ใช้สอยภายในที่อยู่อาศัย..... 83
4.4	แสดงการขออนุญาตทำการก่อสร้าง/ต่อเติม/ดัดแปลงที่อยู่อาศัย..... 84
4.5	ประเภทของปัญหาที่เคยพบเกี่ยวกับการก่อสร้าง/ต่อเติม/ดัดแปลงที่อยู่อาศัย..... 85
4.6	แสดงการรับรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติควบคุมอาคารพ.ศ. 2522..... 85
4.7	แสดงความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติควบคุมอาคารพ.ศ. 2522 86
4.8	แสดงการรับรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติผังเมืองเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียว..... 86
4.9	แสดงความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติผังเมืองเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียว..... 87
4.10	แสดงการรับรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว.....87
4.11	แสดงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของการส่งเสริมการท่องเที่ยว.....88
4.12	แสดงการจัดกิจกรรมเข้าร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว.....88
4.13	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลดีผลเสียของการส่งเสริมการท่องเที่ยว89
4.14	แสดงเหตุผลที่คิดว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นผลดีต่อเกาะเกร็ด.....89
4.15	แสดงเหตุผลที่คิดว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวไม่เป็นผลดีต่อเกาะเกร็ด.....89

สารบัญตาราง (ต่อ)

4.16 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุญาตให้สร้างรีสอร์ทหรือที่พักนักท่องเที่ยว90

4.17 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการก่อสร้างสะพานเชื่อมระหว่างปากเกร็ดและเกาะเกร็ด..91

4.18 แสดงความตั้งใจหรือแนวโน้มที่จะย้ายไปอาศัยอยู่ที่อื่น.....91

4.19 แสดงระดับความพึงพอใจในการอยู่อาศัย93

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
1.1	แสดงที่ตั้งเกาะเกร็ดในเขตจังหวัดนนทบุรี	2
1.2	แสดงที่ตั้งเกาะเกร็ดในการแบ่งเขตการปกครองเป็นอำเภอของจังหวัดนนทบุรี.....	3
1.3	แสดงภาพโดยรวมของเกาะเกร็ดและพื้นที่ใกล้เคียง.....	4
2.1	แสดงแนวเขตควบคุมความสูงของอาคารในพื้นที่เกาะเกร็ด	25
3.1	แสดงการแบ่งเขตการปกครองในพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ดออกเป็น 7 หมู่บ้าน.....	29
3.2	บริเวณระหว่างท่าเรือวัดสนามเหนือ และท่าเรือวัดปรมัยยิกาวาส.....	32
3.3	แสดงท่าเรือและเส้นทางบริการเดินเรือสู่พื้นที่เกาะเกร็ด.....	33
3.4	แสดงถนนสายหลัก และถนนซอยในพื้นที่เกาะเกร็ด.....	34
3.5	แสดงถนนสาธารณะที่เชื่อมระหว่างหมู่ 2 และ หมู่ 3.....	35
3.6	แสดงถนนสาธารณะในหมู่ที่ 4 ซึ่งจัดทำโดยการเคหะแห่งชาติ.....	35
3.7	วัดปรมัยยิกาวาส ในหมู่ที่ 7 เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวมอญบนเกาะเกร็ด.....	39
3.8	สภาพของโรงงานทำครกที่ยังมีการใช้งานอยู่ในหมู่ที่ 1.....	43
3.9	เตาเผาเดิมที่ถูกทำลายด้วยอุปกรณ์และข้าวของเครื่องใช้ที่ทันสมัย.....	43
3.10	แสดงการกำจัดขยะที่ชาวบ้านปฏิบัติกันทั่วไป.....	47
3.11	เตาเผาขยะแบบใหม่ที่สามารถลดขยะได้มากขึ้นต่อวัน.....	47
3.12	วิธีการดับเพลิงของชาวบ้านในเกาะเกร็ด.....	48
3.13	ถังดับเพลิงที่นำมาติดตั้งโดยการเคหะแห่งชาติ.....	48
3.14	บ้านหลังที่เจ้าของให้เช่าในราคาถูก ใช้เป็นร้านขายของที่ระลึกที่มีชื่อเสียงมาก บนเกาะเกร็ด ชื่อ “บ้านโอง” และใช้พื้นที่บริเวณริมน้ำทำเป็นร้านอาหาร.....	53
3.15	ทางเดินข้างบ้าน กว้างไม่เกิน 2 เมตร นำมาดัดแปลงเป็นร้านค้าและเดินไปสู่ระเบียง ริมน้ำที่เป็นร้านขายขนมหวาน จากเดิมเป็นมุมพักผ่อนของครอบครัว.....	53
3.16	บริเวณลานหน้าบ้าน ดัดแปลงเป็นส่วนแสดงสินค้าเครื่องปั้นดินเผา และของที่ระลึกต่างๆ.....	54
3.17	สวนหย่อมหน้าบ้าน ถูกรื้อออก เพื่อทำเป็นร้านค้า และตกแต่งแบบสมัยใหม่.....	54
3.18	บ้านเรือนบางส่วนจะกระจายอยู่บริเวณริมแม่น้ำ เช่นบริเวณเลียบบึงแม่น้ำ หมู่ที่ 3 และ 4.....	56
3.19	แสดงตำแหน่งการกระจายตัวของที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด.....	57

สารบัญรูป (ต่อ)

3.20	แสดงการตั้งบ้านเรือนบริเวณริมทางเท้าสาธารณะในหมู่ที่ 1.....	58
3.21	แสดงการตั้งบ้านเรือนบริเวณริมทางเท้าสาธารณะในหมู่ที่ 6.....	58
3.22	แสดงการตั้งถิ่นฐานที่กระจายอยู่ในพื้นที่ทำกิน บริเวณหมู่ที่ 2.....	59
3.23	แสดงการตั้งบ้านเรือนบริเวณริมทางเท้าสาธารณะในหมู่ที่ 3.....	59
3.24	แสดงการตั้งถิ่นฐานที่กระจายอยู่ในพื้นที่ทำกิน บริเวณหมู่ที่ 3.....	60
3.25	พื้นที่ว่างบริเวณส่วนกลางเกาะที่ไม่มีการพัฒนามากนัก.....	60
3.26	สภาพที่อยู่อาศัยเดิมที่เป็นโรงงานเครื่องปั้นดินเผาด้วยในหมู่ที่ 5	62
3.27	สภาพที่อยู่อาศัยที่มีสภาพค่อนข้างทรุดโทรมในหมู่ที่ 3.....	62
3.28	ลักษณะที่อยู่อาศัยที่คล้ายชุมชนแออัดในหมู่ที่ 3.....	63
3.29	บ้านแถว เรือนไม้อายุมากกว่า 10 ปีในหมู่ 6 เป็นร้านเครื่องปั้นดินเผาของลุงหล่อ....	63
3.30	ที่อยู่อาศัยลักษณะครึ่งตึก ครึ่งไม้ในหมู่ที่ 6.....	64
3.31	รูปแบบที่อยู่อาศัยโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กที่กำลังเป็นที่นิยมสร้างบนเกาะเกร็ด..	64
3.32	บ้านครึ่งตึก ครึ่งไม้ สูง 3 ชั้น ปลูกสร้างในหมู่ที่ 1.....	67
3.33	ร้านอาหารครัวชาวเกาะ ที่ดัดแปลงบ้านหลังมาทำร้านอาหาร.....	67
3.34	ร้านอาหารเกาะเกร็ด ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 1 มีท่าเรือและเรือรับส่งสำหรับผู้ที่มาจับประทาน..	68
3.35	“บาร์เบียร์ควาบอย” แตกต่างด้วยรูปแบบที่แปลกตา แต่เจ้าของยังเป็นผู้ที่อนุรักษ์ วัฒนธรรมดั้งเดิมของเกาะเกร็ดอยู่อย่างสม่ำเสมอ.....	68
3.36	ร้านอาหารสร้างใหม่ในหมู่ที่ 1.....	69
3.37	ร้านค้าบางส่วนเริ่มมีการรुक้าเข้าไปในลำน้ำ เนื่องจากไม่มีพื้นที่สำหรับขยายร้าน...	69
3.38	แสดงตำแหน่งโครงการพัฒนาต่างๆที่อยู่ระหว่างวางแผนงานของ องค์การบริหารส่วนตำบล.....	74
3.39	แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะเกร็ด และพื้นที่ใกล้เคียง ตามนโยบาย.....	75
5.1	แสดงพื้นที่บริเวณที่มีศักยภาพเป็นสถานที่ท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ด.....	98
5.2	ที่ดินประกาศขาย ราคาประมาณตารางวาละ 3,500 – 4,500 บาท	103
5.3	รูปแบบบ้านที่กำลังเป็นที่นิยมก่อสร้างบนเกาะเกร็ด แต่ต้นทุนการก่อสร้างจะสูง เพราะการขนส่งวัสดุทำได้ยากลำบาก.....	104
5.4	บ้านไม้ที่ทรุดโทรมในหมู่ที่ 6 ซึ่งเกิดจากการที่เจ้าของย้ายออกไป.....	104
5.5	ขยะต่างๆที่ถูกทิ้งลงในทางระบายน้ำบนเกาะเกร็ด	112
5.6	จำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้นตามปริมาณนักท่องเที่ยว	112

สารบัญรูป (ต่อ)

5.7	ทางน้ำที่อุดตันและตื้นเขินเพราะวัชพืช ทำให้การระบายน้ำมีปัญหาในหน้าน้ำ.....	113
5.8	ทางเดินเท้าในบางส่วนที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุง.....	113
5.9	ตัวอย่างของท่อระบายน้ำและที่บำบัดน้ำเสีย ก่อนปล่อยลงสู่แม่น้ำ.....	117
5.10	ตัวอย่างรูปแบบระบบบำบัดน้ำเสียแบบบ่อผึ่ง ซึ่งเหมาะสมสำหรับพื้นที่ดินราคาไม่สูง...	117
5.11	แสดงตำแหน่งที่เสนอแนะ แนวทางการปรับปรุงระบบสาธารณสุขปโค และสาธารณสุขการบนเกาะเกร็ด	118

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เกาะเกร็ด เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่มีสภาพพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นเกาะที่ถูกล้อมรอบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งแยกออกเป็นแม่น้ำสองสาย คือ แม่น้ำอ้อมเกร็ด และแม่น้ำลาดเกร็ด มีเนื้อที่รวม 2,840 ไร่ หรือ 4.544 ตารางกิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวอำเภอปากเกร็ด (ตรงห้าแยก ไกล่ทำน้ำปากเกร็ด) ประมาณ 2 กิโลเมตร (ดังรูปที่ 1.1, 1.2 และ 1.3) การคมนาคมและการเข้าถึงเป็นไปได้ค่อนข้างลำบาก ต้องอาศัยการสัญจรทางน้ำเป็นหลักสำคัญ เพราะไม่มีสะพานเชื่อมกับพื้นที่อื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียง สภาพที่เป็นเกาะนี้เองที่ทำให้เกาะเกร็ดยังคงสภาพธรรมชาติและความเป็นชนบทไว้ได้มาก และด้วยข้อกำหนดทางกฎหมายผังเมืองที่กำหนดให้พื้นที่เกาะเกร็ดเป็นพื้นที่สีเขียว¹ ตลอดจนมีข้อกำหนดควบคุมการก่อสร้างดัดแปลงอาคารภายในบริเวณเกาะเกร็ด ส่งผลให้พื้นที่เกาะเกร็ดยังไม่มีเปลี่ยนแปลงใดๆอย่างพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ชุมชนปากเกร็ด

ช่วงปี พ.ศ. 2530 – 2533 มีการขยายตัวของโครงการที่อยู่อาศัยบริเวณชานเมืองกรุงเทพฯ เป็นอย่างมาก รวมถึงอำเภอปากเกร็ด² ทำให้เกิดแหล่งงานขนาดใหญ่และความต้องการที่อยู่อาศัยใกล้แหล่งงานในอำเภอปากเกร็ดมากขึ้น ซึ่งมีบางส่วนกระจายอยู่ที่เกาะเกร็ด เนื่องจากมีราคาถูกกว่า ซึ่งทำให้เกาะเกร็ดเกิดการเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัยขึ้น ประกอบกับ

การส่งเสริมการท่องเที่ยวของทางอำเภอและของรัฐบาลในปี พ.ศ. 2540-2542 ทำให้เกาะเกร็ดกลายเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว เพราะมีสภาพธรรมชาติที่สวยงามและมีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนชาวมอญที่น่าสนใจ โดยมีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวনার่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540³ และ

¹ พื้นที่สีเขียว - ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม หรือเกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม สถาบันราชการ การสาธารณสุขโรคและสาธารณสุขการเป็นส่วนใหญ่

² ชวลิต สัยเจริญ, การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขยายตัวของโครงการที่อยู่อาศัยในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี (กรุงเทพฯ : จุฬาฯ, 2540) , หน้า 1.

³ ประเสริฐพล ทองพูล. เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอปากเกร็ด.สัมภาษณ์. 27 พ.ย. 2541.

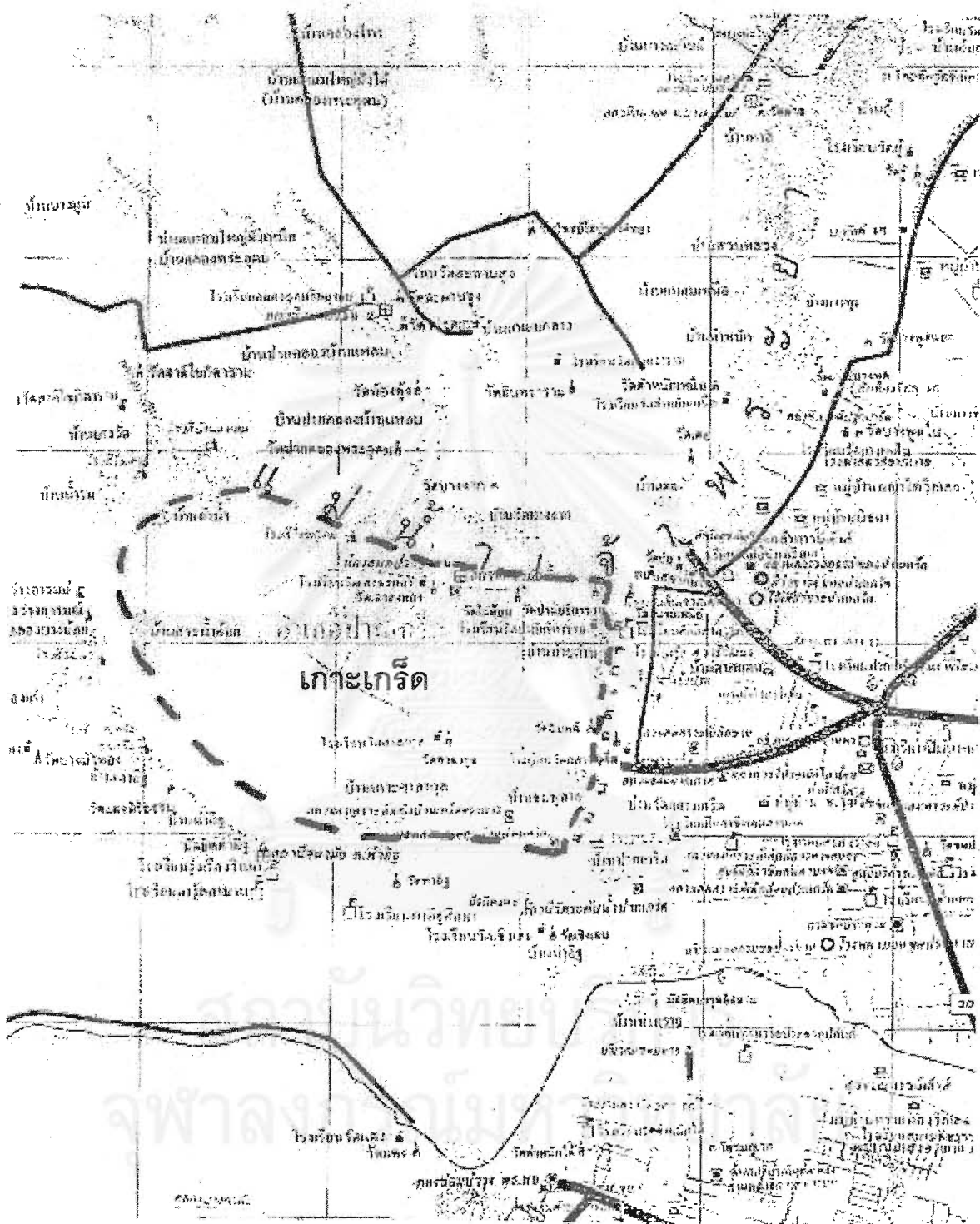

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 *พื้นที่เกาะเกร็ด

รูปที่ 1.1 แสดงที่ตั้งเกาะเกร็ดในเขตจังหวัดนนทบุรี
 แผนที่ต้นฉบับและข้อมูล : แผนที่จังหวัดนนทบุรี ของอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

รูปที่ 1.2 แสดงที่ตั้งเกาะเกร็ดในการแบ่งเขตการปกครองเป็นอำเภอของจังหวัดนนทบุรี
 แผนที่ต้นฉบับและข้อมูล : แผนที่จังหวัดนนทบุรี ของอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

รูปที่ 1.3 แสดงภาพโดยรวมของเกาะเกร็ดและพื้นที่ใกล้เคียง
แผนที่ต้นฉบับและข้อมูล : แผนที่จังหวัดนนทบุรี ของอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัยในด้านรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัยในแบบอื่น ๆ มากขึ้น เช่น การทำห้องพักให้เช่า ร้านขายของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

แต่การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยของเกาะเกร็ด มีการเปลี่ยนแปลงในด้านปริมาณเป็นจำนวนที่ไม่มากเมื่อเทียบกับการเปลี่ยนแปลงในบริเวณใกล้เคียง เช่น ตำบลท่าอิฐ ที่อยู่ใกล้กับสะพานพระนั่งเกล้า เนื่องมาจากข้อจำกัดของพื้นที่หลายประการ เช่น ข้อจำกัดของพื้นที่ที่เป็นเกาะ การขนส่งวัสดุก่อสร้างทำได้ลำบาก ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการไม่ครบถ้วน การเข้าถึงลำบาก ต้องใช้ทางน้ำ และทางเท้าสาธารณะภายในเกาะที่ไม่สะดวก และมีน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก คือ มิถุนายน - สิงหาคม⁴ รวมถึงข้อจำกัดของการก่อสร้างตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติผังเมือง⁵ เป็นต้น

ฉะนั้นเมื่อไม่สามารถทำการก่อสร้างเพิ่มขึ้นได้ ทำให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากที่อยู่อาศัยเดิมไปในลักษณะต่างๆ เช่น ที่อยู่อาศัยให้เช่า การเปิดเป็นร้านค้า เป็นต้น เพื่อให้สามารถรองรับความต้องการที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้นในรูปแบบต่างๆ ได้

ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้นบนเกาะเกร็ด ว่า มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงอย่างไร อะไรบ้างคือสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะนั้น รวมทั้งศึกษาถึงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคต เพื่อเตรียมหาแนวทางรองรับในด้านระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาสภาพของที่อยู่อาศัยโดยรวมในปัจจุบันของเกาะเกร็ด
- 2) เพื่อศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด
- 3) เพื่อศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้นบนเกาะเกร็ด
- 4) เพื่อศึกษาแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของชุมชน

⁴ วินัย ภูมิพิทักษ์กุล. แนวทางการพัฒนาบริเวณเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2537.

⁵ ประเสริฐพล ทองพูล. เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอปากเกร็ด. สัมภาษณ์. 27 พ.ย. 2541

3. ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาในพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ขนาดพื้นที่ 2,840 ไร่ หรือ 4.544 ตารางกิโลเมตร จำนวน 1,323 หลังคาเรือน โดยมุ่งเน้นที่ประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และลักษณะของที่อยู่อาศัย ซึ่งมีประเด็นสำคัญดังนี้

1) สภาพโดยรวมปัจจุบันของที่อยู่อาศัย และลักษณะของการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นใน 2 ประเด็นคือ

- การเปลี่ยนแปลงด้านปริมาณของที่อยู่อาศัย ได้แก่ จำนวนที่อยู่อาศัยที่มีอยู่ การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของที่อยู่อาศัย

- การเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัย เช่น การเปลี่ยนแปลงบ้าน เป็นที่พักอาศัยให้เช่าทุกประเภท , การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยเป็นร้านค้า ,อุตสาหกรรมในครัวเรือน ประเภทต่างๆ ในพื้นที่ ไม่รวมถึง การต่อเติม ตกแต่ง ดัดแปลง รูปแบบที่อยู่อาศัย

2) องค์ประกอบของที่อยู่อาศัยในด้านสภาพแวดล้อม ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างๆ

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัยสำหรับการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด เป็นการทำวิจัยประยุกต์ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจ ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1) กำหนดชนิดของข้อมูล ได้แก่ การศึกษา และ รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากทฤษฎีและเอกสาร คือ

4.1.1) การรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่

- ข้อมูลด้านประชากรและจำนวนครัวเรือน ตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน เพื่อศึกษาถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของประชากรในเชิงสถิติ และการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยในเชิงปริมาณ

- สภาพสังคม เศรษฐกิจและนโยบายต่างๆของทางราชการและขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อศึกษาถึงตัวแปรที่สำคัญในการวัดการเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้นในด้านการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ของที่อยู่อาศัย ว่าเกิดขึ้นเนื่องจากสาเหตุใดเป็นสำคัญ

4.1.2) ศึกษาข้อมูลจากแผนที่ทั้งของกรมแผนที่ทหารและขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณของที่อยู่อาศัยว่า มี

การเพิ่มขึ้น ลดลงอย่างไร เทียบกับข้อมูลทางสถิติจาก 4.1.1) และศึกษาว่า พื้นที่ไคบนเกาะเกร็ดที่มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยมากที่สุด

4.1.3) ใช้ข้อมูลปฐมภูมิโดยการสำรวจตัวอย่าง (sampling) จากกลุ่มประชากรเป้าหมาย คือ กลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่ได้จากการสุ่มอย่างมีระบบ โดยมีระดับอายุตั้งแต่ 22 – 60 ปี ซึ่งเป็นประชากรที่สามารถให้คำตอบในการสอบถามได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด (จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า ผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปของเกาะเกร็ด บางส่วนเป็นชาวมอญที่อ่านภาษาไทยไม่ได้)

4.2) การกำหนดขนาดของตัวอย่าง

ทำการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีทางสถิติ ซึ่งในการสุ่มตัวอย่างจะทำการสำรวจจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในแต่ละหมู่ ทั้งหมด 7 หมู่

จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ในปีพ.ศ. 2541 1,323 ครัวเรือน

จำนวนตัวอย่างทั้งหมด คำนวณด้วยวิธีของ Yamane

$$N / 1 + (N * 0.05)^2 = 1,323 / 1 + (1,323 * 0.05)^2$$

$$= 1,323 / 4.3075$$

$$= 307 \text{ ตัวอย่าง}$$

คิดหาร้อยละโดยรวม โดยเทียบจากจำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละต่อประชากรทั้งหมดได้ดังนี้

ตารางที่ 1.1 แสดงการหาจำนวนตัวอย่าง

หมู่ที่	จำนวนประชากร(ครัวเรือน)	คิดเป็นร้อยละ	จำนวนตัวอย่าง
1	212	16.02	49
2	266	20.11	62
3	196	14.81	46
4	137	10.36	32
5	247	18.67	57
6	157	11.87	36
7	108	8.16	25
รวม	1,323	100	307

4.3) การกำหนดแผนการเลือกหน่วยตัวอย่าง เป็นการเลือกตัวอย่างที่ใช้ความน่าจะเป็น โดยการเลือกตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling) ⁶

- ขั้นแรก ได้ทำการรวบรวมเลขที่บ้านทั้งหมดบนเกาะเกร็ดที่ได้มีการขึ้นทะเบียนกับทางอำเภอปากเกร็ดไว้

- ขั้นที่สอง เลือกสมาชิกตัวแรกโดยวิธีสุ่ม (Random start) จากหมายเลข 1 ถึง k ต่อจากนั้นเลือกทุกๆหน่วยที่ k เมื่อ $k = N/n$

N คือขนาดของประชากร และ n คือขนาดของตัวอย่าง

$$\text{ดังนั้น } k = 1,323 / 307 = 4.3 \text{ หรือประมาณ } 4$$

นั่นคือ จะทำการสุ่มตัวอย่างทุกๆบ้านเลขที่ที่ตำแหน่ง $k = 4$ คือ หลังที่ 4, 8, 12, 16....จนครบจำนวน 307 ตัวอย่าง

4.4) กำหนดวิธีการเก็บข้อมูล งานวิจัยนี้ ใช้ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ ดังนั้น จึงต้องใช้วิธีการเก็บข้อมูล 3 วิธีคือ

4.4.1) การสังเกตโดยตรง (Direct Observation)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีสังเกต ในด้านสภาพความเป็นอยู่ สภาพพื้นที่เกาะเกร็ด เปรียบเทียบกับภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร

4.4.2) การใช้แบบสอบถาม (Questionnaires)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามไปสัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมายโดยตรง โดยเลือกทำการสัมภาษณ์ตามบ้านเลขที่ที่ได้จากการเลือกตามข้อ 4.3)

การสร้างแบบสอบถาม

ก) หลักเกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถาม แบบสอบถามที่ใช้ มีหลักเกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถาม คือ ใช้คำถามที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และใช้เวลาในการตอบน้อยที่สุด คำถามไม่ควรยาวจนเกินไป จำนวนคำถาม ไม่มากจนเกินไป พยายามหลีกเลี่ยงคำถามนำ หรือ คำถามแสดงความถี่ในการตรวจสอบความถี่ของพฤติกรรม และสร้างคำถามที่ครอบคลุมและสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ครบถ้วน และมีการถามคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล หรือสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบ เช่น เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ฯลฯ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับคำถามอื่นๆได้

⁶ คณาจารย์ภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ความน่าจะเป็นทางสถิติ. กรุงเทพฯ : 2537, พิมพ์ครั้งที่ 8. หน้า 170 –173.

ข) รูปแบบของคำถามในแบบสอบถาม สำหรับแบบสอบถามที่จัดทำขึ้น ใช้รูปแบบของคำถาม 5 รูปแบบ ได้แก่

- คำถามที่มีคำตอบให้เลือกสองทาง
- คำถามที่มีหลายคำตอบให้เลือก
- คำถามที่ผู้ตอบเลือกได้หลายคำตอบ
- คำถามที่แสดงถึงระดับความเห็นด้วย หรือความชอบ
- คำถามเปิด ที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นในช่องที่เว้นว่างไว้ให้ โดยไม่มีตัวเลือก

4.4.3) การสัมภาษณ์ (Interview)

เป็นการสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่โดยตรง ซึ่งจะใช้คำถามเกี่ยวกับการสอบถามความคิดเห็นในหัวข้อที่เกี่ยวข้องคือ

- 4.4.3.1) สภาพทั่วไปของที่อยู่อาศัย และสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของชุมชน
- 4.4.3.2) ความเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัยโดยรวม ในเชิงกายภาพ ทางด้านปริมาณ และการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัย รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของประชากร
- 4.4.3.3) สาเหตุและปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ในเชิงกายภาพ ทางด้านปริมาณ และการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัย
- 4.4.3.4) ความคิดเห็นเกี่ยวข้องกำหนด / กฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้าง/ต่อเติม/ดัดแปลงที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด
- 4.4.3.5) ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัย ที่เกิดขึ้น
- 4.4.3.6) การคาดการณ์ถึงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย รวมถึงของประชากรในอนาคต

ในส่วนของการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลดังต่อไปนี้

(1) นายวัชรชัย โฉมอินทร์	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด
(2) นายประเสริฐพล ทองพูล	เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน 5 อำเภอปากเกร็ด
(3) นายประจักษ์ ทักษิณมา	เจ้าหน้าที่งานปกครอง อำเภอปากเกร็ด
(4) นายโกวิท ผุดอักษร	เจ้าหน้าที่บริหารงานช่าง 4
ประจำองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด
(5) นายนิพนธ์ ไอยรา	เจ้าของร้าน “ควาบอย” ในหมู่ที่ 6
(6) นางสาวสมเนตร ไสยะหุต	อายุ 56 ปี ผู้อยู่อาศัยหมู่ที่ 6

- (7) นางทวิวรรณ สงวนนาม เจ้าของ ร้านก๋วยเตี๋ยวทอดชอน (แปลว่า เงิน – ทอง) ในหมู่ที่ 6 และเจ้าหน้าที่อาสาสมัครประชาสัมพันธ์หมู่บ้าน
- (8) นายสมพงษ์ คีรีเพชร เกษตรอำเภอปากเกร็ด

4.5) การเตรียมงานสนาม หรือการเตรียมการเก็บข้อมูล

เมื่อเลือกเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และทำการเลือกตัวอย่างตามแผนการเลือกตัวอย่างเรียบร้อยแล้ว จึงทำการเตรียมพนักงานสัมภาษณ์เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้มีการทำการเตรียมความเข้าใจกับพนักงานสัมภาษณ์ให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัย รวมถึงคำถามต่างๆ ในแบบสอบถาม และวิธีการถามเพื่อให้ได้รับความร่วมมือจากผู้ตอบ และได้มีข้อมูลที่มีคุณภาพ

โดยก่อนที่จะให้พนักงานสัมภาษณ์ออกเก็บข้อมูลจริง ได้มีการทำออกสนามโดยการให้จำนวนตัวอย่างที่น้อยกว่า (Pre-test) เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้ตอบที่มีต่อคำถาม ตรวจสอบลำดับของคำถาม ความถูกต้องของคำถาม ความพร้อมและความเข้าใจของพนักงานสนาม และทำการแก้ไขก่อนที่จะออกงานสนามจริงจำนวน 31 ชุด (ร้อยละ 10 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมด)

4.6) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

หลังจากทำ Pilot Survey และแก้ไขแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว จึงทำการออกสนามจริงตามวิธีในข้อ 4.4) โดยพนักงานสัมภาษณ์จะทำการเลือกสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนที่มีบ้านเลขที่ตรงกับที่ได้ทำการสุ่มอย่างมีระบบไว้เรียบร้อยแล้วจำนวน 307 ตัวอย่าง

4.7) การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis and Organization)

หลังจากรวบรวมแบบสอบถามได้ตามจำนวนแล้ว ทำการเปลี่ยนสภาพข้อมูลเพื่อให้สะดวกต่อการประมวลผล และการวิเคราะห์ ด้วยการลงรหัสในแบบสอบถาม หลังจากทำตามทุกขั้นตอนเรียบร้อยแล้ว จึงทำการวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ด้วยโปรแกรมทางสถิติ คือ SPSS for Windows หลังจากนั้นนำเสนอข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งเป็นหลักการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล นำเสนอข้อมูลและการคำนวณค่าทางสถิติเบื้องต้น ประกอบด้วย บทความ ตาราง กราฟ การแจกแจงความถี่ และการวัดค่ากลางของข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) , มัธยฐาน (Median) , ฐานนิยม (Mode) อื่นๆตามความเหมาะสม

5. สมมติฐานของการศึกษา

- 1) มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย คือ มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัย
- 2) สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐ และ แหล่งงานที่เกิดขึ้นในบริเวณเกาะเกร็ดและพื้นที่ใกล้เคียง
- 3) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยในอนาคต คือ ไม่มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนที่อยู่อาศัยและจำนวนประชากรในอัตราที่สูง แต่จะมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ของที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

- 1) ได้ทราบถึงโครงสร้างของชุมชนเกาะเกร็ด ทางด้าน กายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพที่อยู่อาศัยโดยรวมในปัจจุบันของเกาะเกร็ด
- 2) ได้ทราบถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย บนเกาะเกร็ด ว่ามีการเปลี่ยนแปลงในด้านปริมาณ และการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัยอย่างไรในระยะเวลาที่ผ่านมา รวมถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงของประชากรผู้อยู่อาศัย ทั้งด้านชีวิตความเป็นอยู่ สังคมและวัฒนธรรม
- 3) เข้าใจถึงสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด
- 4) สามารถคาดการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และหาแนะแนวทางการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การอยู่อาศัย

บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน

สำหรับแนวคิดในการตั้งถิ่นฐานนี้ ใช้สำหรับการวิเคราะห์รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชน เกาะเกร็ด ถึงลักษณะโดยรวมของชุมชน และใช้สำหรับการคาดการณ์แนวโน้มการขยายตัวของชุมชนเกาะเกร็ดในอนาคต

1.1) รูปแบบการตั้งถิ่นฐานในชนบท

ไมเคิล คริสฮอลม์ (Michale Chrisholm) อ้างถึงใน จูรีรัตน์ นันทวนิช, 2535 : 12 – 19) ว่า รูปแบบการตั้งถิ่นฐานในชนบท จึงสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1.1.1) การตั้งถิ่นฐานที่ไม่มีกาวางแผนอย่างเป็นระบบ เป็นการตั้งถิ่นฐานในบริเวณพื้นที่ชนบทส่วนใหญ่ของโลก ประกอบด้วยรูปแบบที่แตกต่างกันคือ

(ก) การตั้งถิ่นฐานแบบกระจุก (Clustered Settlement) การตั้งถิ่นฐานแบบนี้จะมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางธรรมชาติหรือปัจจัยทางกายภาพ เช่น ที่ราบลุ่มแม่น้ำ บริเวณแยกของถนน บริเวณคิ่งน้ำและแม่น้ำที่บรรจบกัน เป็นต้น การตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่มนี้ เป็นการตั้งถิ่นฐานของชนบทที่ประกอบอาชีพการเกษตร โดยพื้นที่การเกษตรจะอยู่บริเวณรอบหมู่บ้าน ส่วนการเลี้ยงสัตว์ จะเลี้ยงในบริเวณบ้าน หรือบริเวณใกล้บ้าน บางครั้งเรียกรวมๆว่า หมู่บ้านการเกษตร (Farm Village) การตั้งถิ่นฐานประเภทนี้ มักพบบริเวณทั่วไปในเขตที่ราบภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือและภาคใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะหมู่บ้านที่คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา

(ข) การตั้งถิ่นฐานแบบกระจาย (Dispersed or Scattered Settlement) เป็นการตั้งถิ่นฐานที่บ้านเรือน ทุ่งนา คอกสัตว์ โรงเก็บเครื่องมือต่างๆของเกษตรกร ตั้งอยู่ในพื้นที่การเกษตรของตนเอง หรืออาจเรียกว่าการกระจายในลักษณะโดดเดี่ยว (Isolated Settlement) ความห่างของบ้านเรือนขึ้นอยู่กับขนาดของที่ดินแต่ละครอบครัว การตั้งถิ่นฐานแบบนี้ จะมีศูนย์กลางร่วมกัน เช่น วัด ตลาด โรงเรียน สถานือนามัย สำหรับประเทศไทย จะปรากฏในบริเวณที่เกษตรกรประกอบอาชีพเกี่ยวกับการทำนาทำไร่ เช่น ไร่มันสำปะหลัง ไร่อ้อย ไร่สับปะรด รวมทั้งพวกที่ทำสวนผลไม้ โดยจะกระจายอยู่ไม่ไกลนักในพื้นที่สวนของแต่ละครอบครัว แนวเขตของสวนจะมีคูคลองกั้น

(ค) การตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่ม (Random Settlement) เป็นการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ การเกษตรที่มีลักษณะเป็นกลุ่มและกระจาย แบบโดดเดี่ยวสลับกัน และการตั้งถิ่นฐานของชุมชน เกษตรนี้จำนวนครัวเรือนตามความยาวของแม่น้ำจะเพิ่มมากขึ้น โดยอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ส่วน บริเวณกลางทุ่งนาจะมีลักษณะคงเดิมหรือลดลง ทั้งนี้เนื่องจากแม่น้ำลำคลองได้เพิ่มความสำคัญ ในเรื่องการคมนาคม นอกจากนี้แม่น้ำยังเป็นแหล่งที่เหมาะสมในด้านเกษตรกรรม การอุปโภคและ บริโภค

(ง) การตั้งถิ่นฐานตามแนวเส้นทางคมนาคม (Linear Settlement) การตั้งถิ่นฐาน ประเภทนี้จะปรากฏในบริเวณที่ราบเป็นส่วนใหญ่มักจะพบในที่สูง ลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะเป็นแนวยาวตามเส้นทางคมนาคมที่สะดวกโดยอาจจะตั้งอยู่เป็นกลุ่มติดต่อกันในเขตที่เป็นชุมชน การค้าหรือทางแยกของเส้นทางคมนาคม ส่วนบริเวณที่อยู่ไกลออกไปอาจจะมีการตั้งบ้านเรือน ห่างกัน สำหรับพื้นที่การเกษตรจะอยู่บริเวณด้านหลังของที่อยู่อาศัย เส้นทางคมนาคมที่ส่งเสริมให้มีการตั้งถิ่นฐาน ได้แก่ แม่น้ำ ลำคลอง ถนน เป็นต้น

1.1.2) การตั้งถิ่นฐานที่มีการวางแผน เป็นการตั้งถิ่นฐานที่ได้มีการวางแผนล่วงหน้า เพื่อให้การใช้ที่ดินเป็นไปอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากที่สุด นอกจากนี้อาจพบว่า การสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยอาจอยู่ในรูปแบบเดียวกัน การตั้งถิ่นฐานประเภทนี้มักเป็นการตั้ง ถิ่นฐานของโครงการต่างๆทั้งของรัฐบาลหรือเอกชนที่ดำเนินการโดยมีจุดประสงค์ต่างกัน เช่น โครงการนิคมสร้างตนเองเป็นการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร โครงการของเขื่อนต่างๆ โครงการนิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น ในการตั้งถิ่นฐานที่มีการวางแผนนี้อาจมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ของโครงการนั้นๆ

(ก) การตั้งถิ่นฐานกลางพื้นที่การเกษตร เป็นหมู่บ้านที่จัดขึ้นเพื่อความสะดวกใน การประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยเกษตรกรจะสร้างบ้านเรือน คอกสัตว์ ยุ้งฉาง อยู่กลางพื้นที่ ที่อยู่ลึกจากถนน และความห่างของบ้านเรือนแต่ละหลังจะขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่การเกษตรของ ครอบครัวนั้นๆ

(ข) การตั้งถิ่นฐานบริเวณสี่แยกเส้นทางคมนาคม เป็นบริเวณที่บ้านเรือนของ เกษตรกรตั้งอยู่มุมพื้นที่การเกษตรบริเวณที่เป็นสี่แยกเส้นทางคมนาคมตัดกันเป็นมุมฉาก การตั้ง ถิ่นฐานประเภทนี้ ทำให้เกษตรกรบริเวณที่อยู่สี่แยกถนนตัดกัน มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และการ บริการสาธารณสุขที่รัฐจัดให้จะเป็นไปได้สะดวกขึ้น

(ค) การตั้งถิ่นฐานบริเวณเส้นทางคมนาคม การตั้งถิ่นฐานแบบนี้ บ้านเรือนจะอยู่สองฝั่งของถนน ส่วนพื้นที่การเกษตรจะอยู่ด้านหลังเป็นแนวยาวลึกเข้าไปภายใน โดยทั่วไปการวางแผนใช้ที่ดินนั้นจะแบ่งเป็นแปลง

(ง) การตั้งถิ่นฐานเป็นรูปวงกลม เป็นการตั้งถิ่นฐานที่จัดให้มีศูนย์กลางของหมู่บ้านเป็นรูปวงกลมอยู่ตรงกลางพื้นที่ โดยในวงกลมนี้ จะประกอบด้วยศูนย์บริการต่างๆ เช่น โบสถ์ โรงเรียน โรงพยาบาล ตลาด ร้านสหกรณ์ ถัดจากวงกลมออกมาจะเป็นรอบวงกลม ส่วนบ้านเรือนจะสร้างบริเวณริมถนนรอบวงกลม และด้านหลังที่อยู่อาศัยจะเป็นพื้นที่การเกษตร ลักษณะการตั้งถิ่นฐานแบบนี้จะอยู่ในลักษณะรวมกลุ่มรอบศูนย์บริการต่างๆ

(จ) การตั้งถิ่นฐานแบบชุมชนใหญ่ เป็นการตั้งถิ่นฐานที่กำหนดให้ชุมชนใหญ่แห่งหนึ่งให้บริการแก่หมู่บ้านการเกษตรที่อยู่โดยรอบอีกประมาณ 4 – 8 หมู่บ้าน โดยในหมู่บ้านการเกษตรเหล่านี้ จะมีการวางแผนการใช้ที่ดิน ศูนย์บริการของหมู่บ้าน เช่น วัด โรงเรียน ตลาด เป็นของตนเอง แต่เป็นการบริการขนาดเล็ก และหมู่บ้านเหล่านี้จะรวมกันไปขึ้นกับชุมชนใหญ่ที่มีการวางแผนอย่างดีแล้วอีกทีหนึ่ง โดยเฉพาะการบริการที่สลับซับซ้อนและสินค้าเฉพาะอย่างขึ้น เช่น วิทยาลัย โรงพยาบาล อุตสาหกรรม ศูนย์การค้า เป็นต้น ดังนั้นเมื่อรวมการตั้งถิ่นฐานทั้งหมดเข้าด้วยกัน จึงกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่

2. แนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและกิจกรรมในสังคมเกษตรกรรมกับรูปแบบของที่อยู่อาศัย

ศูนย์วิชาการที่อยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ (การเคหะแห่งชาติ : 2526) ได้สรุปไว้ในรายงานสรุปการสัมมนาระดมความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชนบทแนวใหม่และบทบาทที่อยู่อาศัยต่อการพัฒนาว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและกิจกรรมของชุมชนเกษตรกรรมกับลักษณะรูปแบบของที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด คือ ในชุมชนเกษตรกรรม จะมีกิจกรรมส่วนใหญ่เกี่ยวกับการทำไร่ทำนา เช่น การเลือกหาที่ดินทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืชชนิดต่างๆ เป็นต้น ซึ่งอาชีพและกิจกรรมของชุมชนนี้ จะแตกต่างกันไปตามชนิดของพืชที่ปลูกและสัตว์เลี้ยงด้วย เช่น ชาวนาปลูกข้าว เลี้ยงวัว ควาย หมู เป็ด ไก่ กิจกรรมต่างๆของชุมชนที่จะเกี่ยวกับการทำนาและการเลี้ยงสัตว์ดังกล่าว ในขณะที่ชาวเขาบางเผ่าทำการปลูกฝิ่นและเลี้ยงแพะ กิจกรรมของชุมชนก็จะเกี่ยวข้องกับเรื่องฝิ่นและการเลี้ยงแพะ เป็นต้น

นอกจากกิจกรรมด้านการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์แล้ว สิ่งที่จะขาดเสียมิได้ในชุมชนเกษตรกรรมก็คือ กิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมทางขนบธรรมเนียม ประเพณี เช่น การทำบุญวันพระ

บรรณาการ แต่งงานและประเพณีอื่นๆ ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับการทำไร่นาอยู่เสมอ เช่น ประเพณีการเลี้ยงผีของชาวเขา การเลี้ยงผีไร่ผืนนา ผีตาแหกของชาวพื้นราบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น

3. แนวความคิดเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียว

ความหมายของพื้นที่สีเขียว (ชลิตภากร วีรผดลิน, 2525 : 24)

พื้นที่สีเขียว (Green Area) ของเมืองมีความหมายโดยกว้างหมายถึง พื้นที่เว้นว่างหรือพื้นที่โล่ง (Open Space) นอกเหนือจากพื้นที่ปลูกสร้างของเมือง (Built-up Area) นอกจากนั้นยังมีพื้นที่สีเขียวในลักษณะอื่นๆ เช่น สวนสาธารณะ ป่าไม้ริมเมือง สนามกีฬา ที่ลุ่ม (Swamp) ซึ่งปราศจากการพัฒนาและที่ว่างเป็นต้น

พื้นที่สีเขียว ที่มีความหมายโดยเฉพาะ หมายถึง พื้นที่ซึ่งมีการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน โดยผ่านทางกฎหมายเพื่ออนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรมบนพื้นที่ดินที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการเพาะปลูกเนื่องมาจากคุณภาพดินและสภาพดิน ฟ้า อากาศ ตลอดจนการควบคุมการปลูกสร้างและการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอื่นๆซึ่งจะมีผลเสียต่อการทำการเกษตร หรือต่อสิ่งจำเป็นพื้นฐานของการทำเกษตรกรรม

สำหรับพื้นที่สีเขียวในประเทศไทย ก็ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศทางตะวันตกเช่นกัน โดยได้เริ่มมีการขึ้นนโยบายพื้นที่สีเขียวในแง่ต่างๆที่เห็นได้ชัด คือ การกำหนดพื้นที่สีเขียวทางฝั่งตะวันตกของกรุงเทพฯในเขตภาษีเจริญ และตั้งขึ้นเป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นมาตรการในการอนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรมและเป็นแนวกันไม่ให้เมืองมีการขยายตัวออกไปอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด ส่วนพื้นที่ทางฝั่งตะวันออกของกรุงเทพฯในเขตลาดกระบัง หนองจอก และมีนบุรี มีพื้นที่ 103,000 ไร่ โดยมีจุดประสงค์หลายประการ ดังนี้

1. เป็นพื้นที่รับน้ำหลาก ก่อนระบายลงสู่อ่าวไทย
2. เป็นพื้นที่สกัดการขยายตัวของเมืองออกมาสู่ชนบทหรือพื้นที่เกษตร
3. เป็นพื้นที่ปลูกพืชที่เหมาะสมกับลักษณะเกษตรกรรมในที่ลุ่ม
4. เป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อสร้างอากาศบริสุทธิ์
5. เป็นพื้นที่เพื่อใช้ในการพักผ่อนหย่อนใจ

ในส่วนของเกาะเกร็ดนั้น เหตุผลสำคัญในการประกาศให้เป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อการเกษตรกรรม เนื่องจากต้องการให้บริเวณนี้รักษาสภาพแวดล้อมในปัจจุบันไว้ ซึ่งเป็นพื้นที่เกษตร รวมทั้งในขณะเดียวกัน ก็สามารถป้องกันปัญหาการขยายตัวของเมืองได้ (วินัย ภูมิพิทักษ์กุล, 2537 : 8-9) ซึ่งแนวความคิดนี้จะใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ถึงนโยบายการควบคุมพื้นที่บริเวณเกาะเกร็ด ตลอดจนทราบถึงแนวโน้มและทิศทางการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

4. ปัจจัยหลักในการทำให้การใช้ที่ดินเปลี่ยนไปในอนาคต

ปัจจัยหลักในการที่จะทำให้การใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต (มานพ พงศทัต : 2527) นั้น อาจกำหนดเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญ 4 ประการ คือ

4.1) ประชากรที่เพิ่มขึ้น (Population)

จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น จะทำให้มีความต้องการพื้นที่สำหรับอยู่อาศัย พักผ่อน ทำงาน มากขึ้นเป็นเงาตามตัว ประชากรที่เพิ่มขึ้นใหม่นี้ก็จะก่อให้เกิดกิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมที่เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย และกิจกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน และกิจกรรมส่งเสริมที่เพิ่มขึ้นตามความเจริญของสังคมเศรษฐกิจที่ยังไม่เคยเกิดมาก่อนในอดีต อาทิเช่น การพักผ่อนที่ทันสมัยประเภทต่างๆ สนามกอล์ฟ โรงโบว์ลิ่งหรือแม้แต่ อาบอบนวด แม้การใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยซึ่งเป็นการใช้ที่ดินจำนวนมากในเมืองก็มีการใช้ที่ดินในรูปแบบที่ทันสมัยยิ่งขึ้น เช่น คอนโดมิเนียม เป็นต้น ในลักษณะที่ประชากรเพิ่มขึ้นนี้ ก็จะมีการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นและจะมีกิจกรรมใหม่ๆเกิดขึ้นตามมาด้วย

4.2) การให้บริการด้านการคมนาคมและการเข้าถึง (Transportation Services & Accessibility)

ปัจจัยประการสำคัญของลงมา คือการให้บริการด้านคมนาคม ถ้าที่ดินผืนใดมีการให้บริการทั้งทางบก น้ำ อากาศและมีรูปแบบของการขนส่งหลายรูปแบบ (Varieties of Transportation Means) ที่ดินผืนนั้นจะมีระดับของการเข้าถึง (Levels of Accessibility) สูง และยิ่งถ้าที่ดินผืนนั้นเป็นที่ตั้งซึ่งมีเส้นทางคมนาคมขนาดใหญ่มารวมจับกลุ่มกันเป็นจุดรวม (modes) แล้ว สถานที่นั้นจะเป็นศูนย์กลางของกิจกรรม และในกรณีที่กิจกรรมนั้นอยู่ใจกลางเมือง มีการขนส่งมากแบบ ก็จะเป็นศูนย์กลางการค้าและการบริการในเมือง (Central Business District) และ ณ จุดนี้เองที่เกิดเป็นศูนย์กลางเมืองขึ้น

4.3) การควบคุมของรัฐ (State Control)

ปัจจัยที่สำคัญต่อเรื่องมาคือ การที่มีการควบคุมการใช้ที่ดินของรัฐ ในประเทศที่พัฒนาแล้ว มีการจัดทำ “ผังเมืองรวม” กล่าวคือ เป็นแผนแม่แบบของการใช้ที่ดินในเมืองทั้งหมด และทั้งมี “ผังเฉพาะ” ซึ่งเป็นผังละเอียด บอกถึงลักษณะการใช้ที่ดินที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ในกรณีนี้ การใช้ที่ดินมีขอบเขตจำกัด โดยรัฐเองเป็นผู้วางแนวการใช้ที่ดินให้สอดคล้องกับความต้องการของรัฐ การพัฒนาการใช้ที่ดินของเอกชนก็จะมีที่ขึ้นและมีการควบคุมการใช้

4.4) ราคาที่ดิน (Land Cost)

ปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุดท้าย คือ ราคาที่ดิน ในสภาพของตลาดการค้าแบบเสรี ประชาธิปไตย (Free Trade) นี้ ปัจจัยการผลิตเบื้องต้น คือ ที่ดิน จะเป็นตัวกำหนดการใช้ที่ดินใน

อนาคต ราคาที่ดินสูง ย่อมจะใช้ในกิจกรรมที่ให้ผลตอบแทนสูง ราคาที่ดินต่ำจะใช้ในกิจกรรมที่ให้ผลตอบแทนต่ำ ดังนั้น ราคาที่ดินมักจะเป็นปฏิภาคกลับกันกับระยะทางที่ห่างจากจุดศูนย์กลาง ที่ดินชนบทมักจะใช้ในภาคเกษตรมีราคาต่ำ ที่ดินในเมืองแถบชานเมือง มักจะใช้เพื่อการอยู่อาศัย ดินกลางใจเมืองใช้เพื่อการค้าพาณิชย์ ราคาจะสูงที่สุด ดังนั้น ราคาที่ดินจะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการระบุถึงกิจกรรมที่จะใช้ในอนาคตด้วย

5. แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

กุลภัทร วณิกสัมบรรณ (2540 : 24 – 33) ได้สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

5.1) ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว

(1) สิ่งดึงดูดใจ (Attractions) ได้แก่ ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว
 (2) สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ได้แก่สิ่งต่างๆที่ทำให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวก มี 4 ประการคือ

- ที่พัก ซึ่งต้องเช่าอาศัยอยู่ชั่วคราวในแหล่งท่องเที่ยว เช่น โรงแรม รีสอร์ท
- ร้านอาหาร และเครื่องดื่ม
- สถานบริการ เช่น ร้านขายของใช้ ร้านขายของที่ระลึก ร้านซักรีด
- ปัจจัยพื้นฐานทางการท่องเที่ยว เช่น โทรศัพท์ และระบบการสื่อสารต่างๆ

(3) การเข้าถึง (Accessibility) ได้แก่ การคมนาคมขนส่งประเภทต่างๆ

(4) การต้อนรับ (Hospitality) ได้แก่ อธิยาศัยไมตรีอันดีของผู้คนพื้นถิ่นในสถานที่ท่องเที่ยว เจ้าของธุรกิจ และพนักงาน

ปัจจัยต่างๆ ข้างต้น เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้มาท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกไปท่องเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในเรื่องปัจจัยเหล่านี้ และยังเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความประทับใจ ต้องการที่จะกลับมาเที่ยวในโอกาสต่อไป โดยเฉพาะการต้อนรับของเจ้าบ้าน เจ้าถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว นับว่ามีส่วนสำคัญมากในการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆของนักท่องเที่ยว ในทางกลับกัน ผู้มาท่องเที่ยวจะเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยว นั้น หากเกิดปัญหาและอุปสรรคในการท่องเที่ยวเกิดขึ้นได้

5.2) ปัญหาและอุปสรรคในการท่องเที่ยว

กุลภัทร วณิกสัมบรรณ ได้สรุปว่า จากการวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆในปัจจุบันนี้ ผู้มาท่องเที่ยวมักประสบปัญหาดังนี้

(1) ขาดการบอกทิศทางในแหล่งท่องเที่ยว และส่วนบริการต่างๆในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งควรมีการบอกทิศทางที่ชัดเจนขึ้น อาจเป็นในรูปแบบของป้ายบอกทางด้วยอักษร ด้วยแผนที่รูปภาพ หรือการออกแบบสถานที่ให้สามารถสื่อการเข้าถึงจุดต่างๆได้โดยง่าย

(2) ขาดความสะดวกสบายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากในกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น ผู้มาท่องเที่ยวต้องการสิ่งบริการอื่นๆประกอบในการท่องเที่ยวด้วย เช่น บริการด้านห้องน้ำ ห้องส้วม ศาลา หรือบริเวณที่พักผ่อนหย่อนใจกลุ่มท่องเที่ยวของตน เป็นต้น ซึ่งบริการเหล่านี้มักมีจำนวนไม่เพียงพอ หรือไม่ก็คุณภาพไม่ดีพอ

(3) การที่แหล่งท่องเที่ยวนั้นขาดเอกลักษณ์ เนื่องจากถูกทำลายเพราะการเข้าชมของผู้มาท่องเที่ยวหรือการที่ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆประพฤติตามใจชอบในการแสวงหาผลประโยชน์ของตนเอง จนทำให้เกิดผลเสียต่อแหล่งท่องเที่ยว และสภาพธรรมชาติบริเวณโดยรอบ เช่น การปลูกสร้างอาคารสูงบดบังวัด โบราณสถานที่สวยงาม มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ทำให้เสียทัศนียภาพ หรือการทิ้งขยะเกลื่อนกลาด การขูดขีดผนัง กำแพง หรือต้นไม้ของผู้มาท่องเที่ยว และการปล่อยน้ำเสียจากกิจการของตนลงในแม่น้ำลำคลองของบรรดาผู้ประกอบการ ทำให้แหล่งท่องเที่ยว และบริเวณโดยรอบเสื่อมสภาพ สูญเสียเอกลักษณ์ที่เคยงดงาม เป็นต้น

(4) ความไม่สะดวกในการเข้าถึงจุดต่างๆในแหล่งท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นเพราะถนนนั้นมีความคับแคบเกินไป อาจเกิดอันตรายระหว่างคนเดินเท้ากับผู้ที่ใช้รถยนต์พาหนะขึ้นได้

(5) แหล่งท่องเที่ยวมีความแออัด หรือขาดการระบายอากาศที่ดี เนื่องจากมีผู้มาท่องเที่ยวเข้าชมสถานที่นั้นๆมากจนเกินไปกว่าที่ความสามารถของสถานที่นั้นๆจะรองรับได้

(6) ขาดความต่อเนื่องของเส้นทางในแหล่งท่องเที่ยว ทำให้การเข้าชมสถานที่ที่น่าสนใจสำหรับผู้มาท่องเที่ยวไม่อาจจะกระทำได้ เนื่องจากไม่มีทางเดินที่ต่อเนื่องกัน หรือบาทวิถีแคบเกินไป

(7) อากาศร้อน มีฝุ่นมาก และเสียงดังหนวกหูจากยวดยานพาหนะ ทำให้บรรยากาศในแหล่งท่องเที่ยวไม่สงบ ไม่ร่มรื่น ไม่น่าเข้าชม

ปัญหาและอุปสรรคต่างๆข้างต้น เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้มาท่องเที่ยวเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยว นั้น อาจจะไม่ต้องการกลับมาเที่ยวอีกในโอกาสต่อไป โดยเฉพาะในข้อที่ 3 การขาดเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว นั้นว่ามีความสำคัญมากที่สุด

5.3) ผลกระทบจากการท่องเที่ยว เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในสถานที่ใดแล้ว พบว่ามีผลกระทบในด้านต่างๆตามมาก็คือ

ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ นับว่าเป็นผลกระทบที่เห็นได้ชัดที่สุดของการท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวได้รับการยอมรับว่า เป็นอุตสาหกรรมที่สามารถเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ประเทศไทยเป็นอย่างดี ดังที่ปรากฏความสำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตลอดมา เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ได้กำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นฐานทางเศรษฐกิจในส่วนภูมิภาคที่กระตุ้นให้เกิดการลงทุนในทางอุตสาหกรรม และพาณิชยกรรมที่ต่อเนื่องกัน เป็นแหล่งสร้างงานกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาค จนถึงปัจจุบันในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้กำหนดให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือในการตอบสนองของวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ให้เจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ มั่นคงและสมดุล เสริมสร้างโอกาสการพัฒนาศักยภาพของคน ในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา และได้รับผลจากการพัฒนาที่เป็นธรรม นอกจากผลโดยตรงทางด้านเศรษฐกิจ ที่ทำรายได้เข้าประเทศและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นแล้ว ผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรมและการเมืองจากการท่องเที่ยวอาจเกิดได้ 2 ด้านดังนี้

5.3.1) ผลกระทบด้านบวก

ก. การท่องเที่ยวทำให้มาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่นดีขึ้น

ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากผลกระทบเชิงเศรษฐกิจ ที่ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ และการกระจายโอกาสจ้างงานไปสู่คนในท้องถิ่นมากขึ้น ทั้งทางตรงเช่น การจ้างงานบุคลากรในโรงแรม การขนส่ง บริการนำเที่ยว หรือทางอ้อม เช่น คนส่งหนังสือพิมพ์โรงแรม คนงานทอผ้า เกษตรกรผู้ผลิตอาหาร เป็นต้น บุคคลเหล่านี้ เมื่อมีอาชีพ มีรายได้ ก็ย่อมจะมีอำนาจในการจับจ่ายใช้สอย ซื้อสินค้าและบริการที่จำเป็นเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

ข. การท่องเที่ยวทำให้เกิดความสะดวกรสบายจากกิจการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

ทั้งนี้ เนื่องจากการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการในแหล่งท่องเที่ยว คนในท้องถิ่นจึงย่อมจะได้รับประโยชน์จากกิจการน้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์และอื่นๆตามไปด้วย โดยมีข้อที่น่าสังเกตว่า ในประเทศที่พัฒนาแล้ว กิจการสาธารณูปโภคสาธารณูปการ ส่วนใหญ่จะพัฒนาขึ้นมาเพื่อคนในท้องถิ่นนั้นเป็นหลักสำคัญ ส่วนนักท่องเที่ยวจะได้รับประโยชน์จากกิจการในลักษณะของผลพลอยได้ แต่สำหรับประเทศที่ยากจน กำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนา อาจจะมีลักษณะที่ตรงกันข้าม ท้องที่หลายแห่ง ชาวบ้านไม่มีอำนาจทางเศรษฐกิจดีพอที่จะลงทุนในกิจการสาธารณูปโภคสาธารณูปการ แต่หากมีนักท่องเที่ยวไปเยือนจำนวนมาก ก็จะมีแรงกระตุ้นให้รัฐบาล

หรือนักธุรกิจลงทุน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเป็นประจำ
สำคัญ ส่วนคนท้องถิ่นมีโอกาสได้ใช้บริการในลักษณะของผลพลอยได้

ค. การท่องเที่ยวจะชี้ให้เห็นความสำคัญของทรัพยากรนั้นหนาถาวร

ทั้งนี้ เนื่องจากการเดินทางท่องเที่ยว ทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นให้คนพื้นถิ่นเกิด
ความต้องการที่จะค้นคว้า อนุรักษ์ พื้นฟูมรดกทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมในสถานที่อยู่และ
สังคมชุมชนของตนเองไว้ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม คงความเป็นแหล่งท่องเที่ยวสืบไป เพื่อรักษา
รายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวในทางที่สัมพันธ์กันนั่นเอง นับว่าเป็นการรักษาความเป็นเอก
ลักษณะของชาติเอาไว้ได้อีกทางหนึ่งด้วย

ง. การท่องเที่ยวจะช่วยลดปัญหาการอพยพของประชาชนเข้าเมืองหลวง

ทั้งนี้ เนื่องจากการท่องเที่ยวก่อให้เกิดอาชีพใหม่ และการจ้างงานเพิ่มขึ้นในท้อง
ถิ่น ประชาชนจึงไม่ต้องอพยพหนีความยากจนเข้ามาทำงานในเมืองหลวง สามารถประกอบอาชีพ
รายย่อย หรือทำอุตสาหกรรมท้องถิ่นอยู่ในครอบครัว ไม่ต้องออกจากหมู่บ้านไปหางานที่อื่น

จ. การท่องเที่ยวทำให้เกิดมีการใช้ทรัพยากรที่ไร้ค่าให้เกิดประโยชน์

ทั้งนี้ เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะช่วยกระตุ้นให้มีการคิดค้นเอา
ทรัพยากรส่วนเกินหรือไร้ค่า มาประดิษฐ์คิดค้นเป็นของใช้ ของที่ระลึก ในรูปของสินค้าพื้นเมือง
เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากจะเป็นการหารายได้เพื่อจุนเจือครอบครัวแล้ว ยังเป็นการ
นำเอาทรัพยากรที่เคยถูกทิ้งขว้างให้ไร้ค่ามาทำให้เกิดประโยชน์เพิ่มคุณค่า เช่น เปลือกไม้ ชิ้นส่วน
จากเกวียนเก่า และจะยังเป็นช่องทางในการพัฒนาคุณภาพของการผลิตสินค้าพื้นเมืองให้ดีขึ้น

ฉ. การท่องเที่ยวทำให้เกิดทัศนคติที่ดี

ทั้งนี้ เนื่องจากความประทับใจในการเดินทางท่องเที่ยว จะทำให้นักคนเกิดทัศนค
ติที่ดีต่อสถานที่นั้นและนี่ก็ถึงอยู่ตลอดเวลา กลับมาเที่ยวอีกเมื่อมีโอกาส และเมื่อพบช่องทางที่จะ
ให้ความช่วยเหลือ ความประทับใจที่เคยมีมาในอดีต ก็อาจเป็นแรงกระตุ้นให้ตัดสินใจในด้านที่เป็น
คุณต่อสถานที่นั้นๆได้

5.3.2) ผลกระทบด้านลบ

ก. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการมีค่านิยมที่ผิด

ทั้งนี้ อาจเกิดขึ้นเนื่องจากลอกเลียนแบบนักท่องเที่ยว หรือเกิดความเข้าใจผิด
เช่น ไม่อยากทำงาน อยากไปเที่ยวแบบนักท่องเที่ยว โดยไม่เข้าใจว่านักท่องเที่ยวนั้นได้ทำงานเก็บ
เงินเพื่อมาเที่ยว นิยมบริโภคสินค้าจากต่างประเทศหรือค่านิยมอื่นๆ มุ่งเน้นการค้าและวัตถุ เช่น

เมื่อถูกถ่ายรูปลงโซเชียลมีเดีย หรือการหันหลังให้อาชีพเกษตรกรรมและหันไปประกอบอาชีพรับจ้าง แทน เป็นต้น

ข. การท่องเที่ยวทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวล่มสลาย

ทั้งนี้ อาจเกิดขึ้นจากการทำงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นการทำงานที่หาเวลาแน่นอนตายตัวไม่ค่อยได้ ไม่มีวันหยุดที่แน่นอน บางครั้งต้องไปทำงานต่างประเทศหรือต่างจังหวัด หรือบางครั้งต้องทำงานในเวลากลางคืน เช่น งานโรงแรม พนักงานสายการบิน ทำให้ไม่มีเวลาอยู่กับครอบครัว

ค. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาศีลธรรม

ทั้งนี้ เนื่องจากเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปแออัดมากขึ้นเท่าไร ก็มีแนวโน้มจะส่งผลกระทบต่อศีลธรรมต่ำลงเท่านั้น กิจกรรมด้านลบที่มักเกิดขึ้นเสมอ คือ การเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ปัญหาโสเภณี การพนัน สารเสพติด อาชญากรรม

ง. การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาค่าครองชีพสูงขึ้น

เนื่องจากสินค้าและบริการมักจะขึ้นราคาเมื่อมีนักท่องเที่ยวไปมาก ผลก็คือคนในท้องถิ่นต้องบริโภคและอุปโภคสินค้าที่มีราคาแพงไปด้วย โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย เช่น เกษตรกรหรือกรรมกรรับจ้าง ทำให้คนกลุ่มนี้มีรายได้น้อยลงจนไม่พอรายจ่าย เกิดภาวะหนี้สินและมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำลง

จ. การท่องเที่ยวทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม

เนื่องจากในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว มักได้รับการพิจารณาพัฒนาด้านสิ่งสาธารณูปโภคสาธารณูปการก่อน ทำให้คนในพื้นที่อื่นไม่ได้รับบริการ หรือได้รับบริการช้าไปอีก นอกจากนี้เมื่อสร้างขึ้นมาแล้ว คนฐานะไม่ดีก็ไม่สามารถใช้บริการได้ เพราะไม่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจพอ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าถูกเอาเปรียบ และมีความรู้สึกเป็นปรปักษ์กับนักท่องเที่ยว

ฉ. การท่องเที่ยวทำให้เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรม

เนื่องจากนักท่องเที่ยวและผู้คนเจ้าของท้องถิ่นแหล่งท่องเที่ยว มักมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอยู่แล้ว วัฒนธรรมบางอย่างของนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจไม่แปลกในสายตาของพวกเขา แต่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงต่อผู้คนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว จนถึงเกิดการประท้วงและแสดงออกอย่างไม่ต้อนรับ เช่น ปีนป่ายโบราณสถาน หรือแต่งกายและแสดงกิริยาไม่สุภาพในสถานที่สำคัญทางศาสนา เป็นต้น

ข. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการลดคุณค่าของวัฒนธรรมและศิลปหัตถกรรม

เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งได้มีการทำเอาวัฒนธรรมด้านพิธีกรรม มาเป็นสินค้าขายแก่นักท่องเที่ยว จนบางครั้งทำให้สิ่งเหล่านั้นลดคุณค่าและความศักดิ์สิทธิ์ลง จนกลับกลายเป็นความรื่นเริง ส่วนด้านศิลปหัตถกรรมนั้น เนื่องจากเมื่อมีความต้องการในปริมาณมาก การเร่งผลิตให้ทันขายจึงส่งผลให้คุณภาพด้านความประณีตน้อยลงไป ทำให้เกิดลักษณะ “วัฒนธรรมย่อมแมว” (Phony-folk-culture) หลอกหลวง และเป็นผลเสียในระยะยาวด้านการสืบทอดศิลปวิทยาการได้ด้วย

6. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา

6.1 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 และผังเมืองรวมนนทบุรี

ตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 94 (พ.ศ. 2533) ออกตามความในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และ มาตรา 26

ข้อ 2 ให้ใช้ผังเมืองรวมบังคับท้องที่ตำบลคลองข่อย ตำบลบ้านใหม่ ตำบลบางพูด ตำบลบางตะไนย์ ตำบลคลองพระอุดม ตำบลบางพลับ ตำบลปากเกร็ด ตำบลคลองเกลือ ตำบลเกาะเกร็ด ตำบลอ้อมเกร็ด ตำบลท่าอิฐ ตำบลบางตลาด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีภายในแนวเขต ตามแผนที่ท้ายกฎกระทรวง

ข้อ 3 การวางและจัดทำผังเมืองรวมตามกฎหมายฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา การดำรงรักษาเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบท ในด้านการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน การคมนาคมและการขนส่ง การสาธารณูปโภค บริการสาธารณะ และสภาพแวดล้อมในบริเวณแนวเขตตามข้อ 2 ให้สอดคล้องกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ข้อ 14 ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม ให้ใช้ประโยชน์เพื่อเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยให้ใช้พื้นที่เพื่อเกษตรกรรมหรือเกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 ของที่ดินประเภทนี้ในแต่ละบริเวณ และห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการตามที่กำหนด ดังต่อไปนี้

(1) จัดสรรที่ดินเพื่อประกอบการพาณิชย์ หรือประกอบการอุตสาหกรรม

(2) โรงงานทุกประเภท เว้นแต่โรงงานที่ประกอบกิจการโดยไม่เป็นมลพิษต่อชุมชนหรือสิ่งแวดล้อม

ผังเมืองรวมนนทบุรี

ผังเมืองรวมนนทบุรีโดยสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย เป็นผู้จัดทำผังอาศัยอำนาจ ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 99 (พ.ศ. 2533) ออกตามความในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาดำรงรักษาเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้อง หรือชนบท ในด้านการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน การคมนาคมขนส่ง การสาธารณูปโภค บริการสาธารณะและ สภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีขอบเขตเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 254,074 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยเนื้อที่ในเขตเทศบาลเมืองนนทบุรี 2.5 ตารางกิโลเมตร เทศบาลเมืองบางบัวทอง 1 ตารางกิโลเมตร และพื้นที่นอกเขตเทศบาล 242.24 ตารางกิโลเมตร

ผังเมืองรวมมีนโยบายและมาตรการ เพื่อที่จะจัดระบบการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีประสิทธิภาพสามารถรองรับและสอดคล้องกับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต ส่งเสริมและพัฒนา เศรษฐกิจ โครงข่ายบริการสาธารณะ โดยมีการจัดการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณปากเกร็ดและเกาะเกร็ดไว้ดังนี้ คือ

การใช้ประโยชน์ที่ดิน (วินัย ภูมิพิทักษ์กุล : 2535)

1. บริเวณห้าแยกปากเกร็ด

การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นประเภทการพาณิชย์กรรม และที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก บริเวณนี้ได้แก่ บริเวณทางแยกตัดกันของถนนติวานนท์และถนนแจ้งวัฒนะ ซึ่งกระจายตัวไปจนสุด ถนนแจ้งวัฒนะที่บริเวณท่าน้ำปากเกร็ด บริเวณนี้เป็นย่านธุรกิจการค้าที่สำคัญจุดหนึ่งของจังหวัด นนทบุรีตอนเหนือ เพราะเป็นจุดที่ประชาชนสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเดินทางข้ามฟากโดยทางเรือ ติดต่อกันอย่างหนาแน่น เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญจุดหนึ่งของระบบการขนส่งมวลชน ติดต่อกะหว่าง จังหวัดนนทบุรีตอนเหนือ กับจังหวัดปทุมธานี อยุธยาและกรุงเทพมหานคร

2. บริเวณเกาะเกร็ด

การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นประเภทชนบทและเกษตรกรรม มีข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทนี้ คือ ให้ใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ โดยให้ใช้พื้นที่เพื่อการ เกษตรกรรมหรือเกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ โดยไม่น้อยกว่า ร้อยละ 85 ของที่ดินประเภทนี้ ในแต่ละบริเวณและห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการตามที่ กำหนด คือ จัดสรรที่ดินเพื่อประกอบการพาณิชย์ หรือประกอบการอุตสาหกรรม และ โรงงานทุก ประเภท เว้นแต่โรงงานที่ประกอบกิจการโดยไม่เป็นมลพิษต่อชุมชนหรือสิ่งแวดล้อม

6.2 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 (ฉบับปรับปรุง 2535)

พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มีผลกระทบเกี่ยวกับเรื่องที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ดโดยตรง เริ่มแรกยังไม่มีผลบังคับใช้ เพราะเกาะเกร็ดขึ้นตรงกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด ยังไม่มีองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นเรื่องของกฎระเบียบต่างๆจึงไม่ได้รับการเผยแพร่หรือตรวจตราอย่างเข้มงวด จนต่อมาในปี พ.ศ. 2540 เริ่มมีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้น ทำให้เริ่มมีการริเริ่มใช้พ.ร.บ.ควบคุมอาคารในการควบคุมการก่อสร้างอาคารบนเกาะเกร็ดมากขึ้น โดยได้มีการออกมาตรการควบคุมการก่อสร้างและตัดแปลงอาคารบนเกาะเกร็ด โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 โดยมีรายละเอียดดังนี้

มาตรการควบคุมการก่อสร้างและตัดแปลงอาคาร

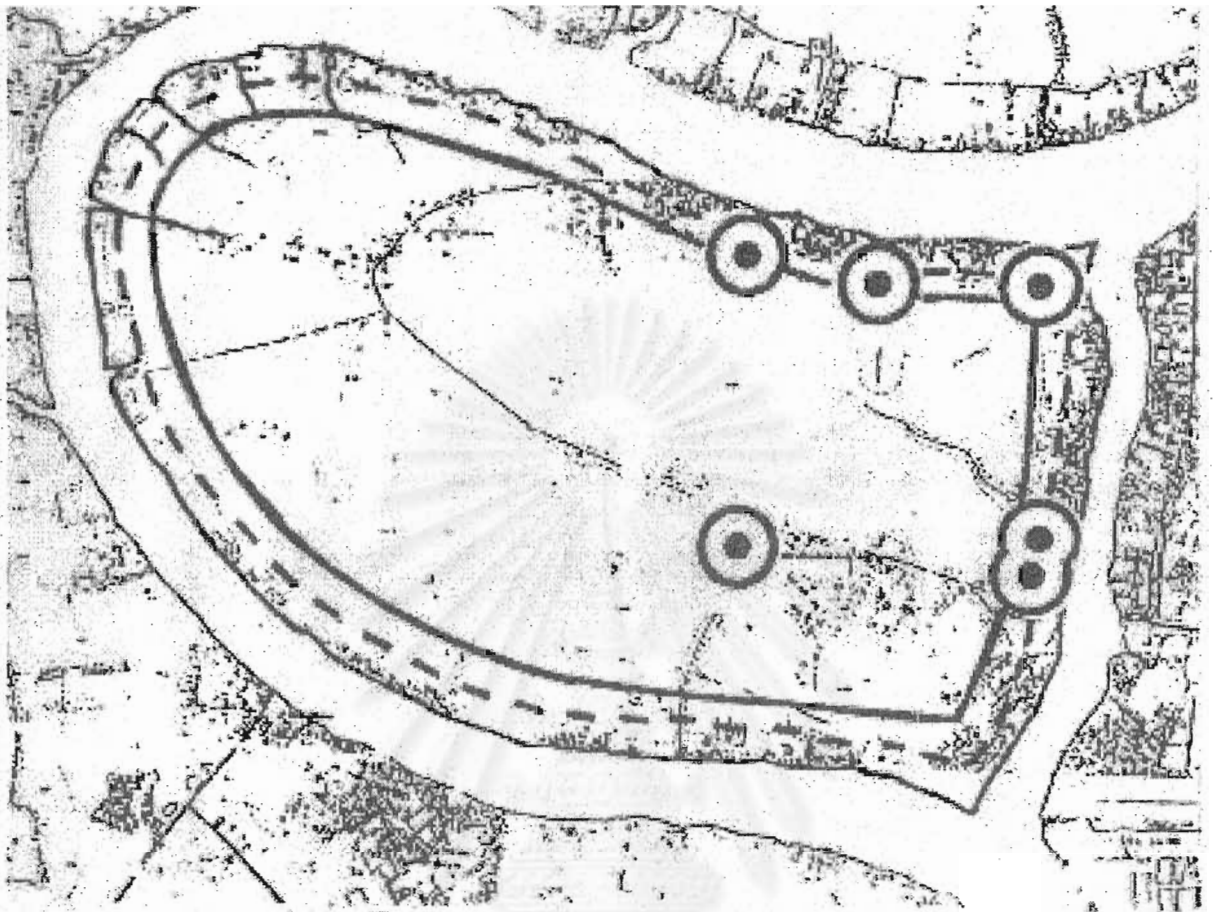
นโยบายของทางจังหวัดนนทบุรี เกี่ยวกับเรื่องมาตรการควบคุมการก่อสร้างและตัดแปลงอาคารของบริเวณเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีรายละเอียดดังนี้

ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรีได้เสนอให้มีการออกกฎหมาย เพื่อควบคุมการก่อสร้างและตัดแปลงอาคารบริเวณเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งทางจังหวัดได้เสนอต่อกรมโยธาธิการ เพื่อพิจารณาเสนอต่อกระทรวงมหาดไทยให้ออกเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทยควบคุมการก่อสร้างบริเวณเกาะเกร็ดโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

โดยมีสาระสำคัญของการกำหนดเขตควบคุมการก่อสร้างไว้ 3 บริเวณ (ดังรูปที่ 2.1) คือ

- 1) แนวควบคุมที่ 1 ในรัศมี 100 เมตร จากเขตวัดปรมัยยิกาวาส วัดเสาชิงทอง วัดศาลากุล วัดไผ่ล้อม วัดฉิมพลี และวัดป่าฝ้าย ห้ามก่อสร้างอาคารที่มีความสูงเกินกว่า 9 เมตร
- 2) แนวควบคุมที่ 2 นับจากริมตลิ่งของเกาะเกร็ดเข้าไปในรัศมีรอบเกาะ 100 เมตร ห้ามก่อสร้างอาคารที่มีความสูงเกินกว่า 9 เมตร
- 3) แนวควบคุมที่ 3 นับจากแนวบริเวณที่ 2 เข้ามาอีก 100 เมตร รอบเกาะ ห้ามก่อสร้างอาคารที่มีความสูงเกิน 16 เมตร

เหตุที่ต้องมีการควบคุมดังกล่าว เนื่องจากทางจังหวัดต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และความเขียวขจีของบริเวณรอบเกาะเกร็ด อีกทั้งเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเพราะจะเห็นได้ว่า เกาะเกร็ดนั้นเป็นพื้นที่เกาะเพียงแห่งเดียวที่เป็นสภาพธรรมชาติ มีต้นไม้ขึ้นหนาแน่น มีแม่น้ำเจ้าพระยาล้อมรอบเป็นทัศนียภาพที่งดงาม และไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร ควรค่าแก่การพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดต่อไป

เหนือ

แนวควบคุมที่ 1 รัศมีรอบวัด

กว้าง 100 เมตร ควบคุมการสร้างอาคารสูงเกิน 9 เมตร

แนวควบคุมที่ 2 จากริมน้ำ ลึกเข้าไปในพื้นที่

กว้าง 100 เมตร ควบคุมการสร้างอาคารสูงเกิน 9 เมตร

แนวควบคุมที่ 3 ต่อจากแนวที่ 2 ลึกเข้าไปในพื้นที่

กว้าง 100 เมตร ควบคุมการสร้างอาคารสูงเกิน 15 เมตร

รูปที่ 2.1 แสดงแนวเขตควบคุมความสูงของอาคารในพื้นที่เกาะเกร็ด

ซึ่งสาระสำคัญของร่างประกาศควบคุมอาคารฉบับนี้ เป็นสิ่งที่ทำให้โครงการลงทุนและการพัฒนาที่ดินต่างๆบนเกาะเกร็ดต้องหยุดชะงักลง เช่นโครงการคอนโดมิเนียมสูง 10 ชั้นที่เคยมีโครงการเสนอมา เพราะเป็นการควบคุมอาคารสูงไม่ให้เกิดขึ้นตั้งแต่ยังไม่เป็นรูปเป็นร่าง และหลักการสำคัญของร่างประกาศฉบับนี้ เป็นการจัดวางผังบริเวณเกาะทั้งหมด โดยควบคุมความสูงของอาคารไม่ให้บดบังทัศนียภาพอันงดงาม ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมของวัดวาอารามเดิม เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่ที่มีความสวยงามและเป็นระเบียบแบบแผน

6.3 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัตินี้ มีสาระสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อการควบคุมสภาพแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยว ได้แก่

1. ยึดหลักการที่ว่า “บุคคลที่ก่อให้เกิดภาวะมลพิษต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการขจัดมลพิษ (Polluter Pays Principle) ซึ่งจะทำให้สามารถลดภาวะมลพิษต่างๆในแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบกิจการการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ฯลฯ จะต้องมีความรับผิดชอบต่อการก่อปัญหาสิ่งแวดล้อม

2. การกำหนดเขตอนุรักษ์ และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม สำหรับพื้นที่ที่สภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันควรอนุรักษ์ เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตสงวนเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้มีมาตรการพิเศษในการดูแลรักษาคุณค่าของพื้นที่นั้นๆไว้ การดำเนินการกิจการใดๆในพื้นที่จะต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม จะเป็นคุณแก่แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง ที่มีคุณค่าสอดคล้องกับการกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

3. การกำหนดเขตควบคุมมลพิษ สำหรับพื้นที่ที่เกิดปัญหาหมอกพิษและส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทำให้มีมาตรการในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง และเร่งด่วนยิ่งขึ้น ในกรณีนี้จะช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวสำคัญหลายแห่ง ซึ่งกำลังประสบปัญหา เช่น น้ำเสีย ขยะมูลฝอย สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ได้รับการแก้ไขที่รวดเร็วทันการณ์

6.4 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456

พระราชบัญญัตินี้ แต่เดิมเรียกว่า พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำสยาม พ.ศ. 2456 ต่อมารัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ พ.ศ. 2482 ให้เรียกนามประเทศว่า ประเทศไทย จึงใช้คำว่าไทยแทนคำว่าสยามนับจากนั้นเป็นต้นมา พระราชบัญญัติฉบับนี้ มุ่งหมายที่จะควบคุมการเดินเรือในพื้นที่ ซึ่งเป็นส่วนของราชอาณาจักรไทย และรวมตลอดถึงแม่น้ำลำคลองในพระราชอาณาจักรด้วย นอกจากนี้ยังกำหนดวิธีการป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการเดิน

เรือ ซึ่งมีสาระที่เกี่ยวข้องกับการคมนาคมขนส่ง การใช้ที่ดิน การควบคุมการก่อสร้างอาคารและสิ่งแวดลอม คือ

เรื่องทางเดินเรือ เขตท่าเรือ และเขตจอดเรือ ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ออกกฎกระทรวง 2 เรื่อง คือ 1. กำหนดแนวแม่น้ำ ลำคลอง หรือทะเล อาณาเขตใดเป็นเขตท่าเรือ และเขตจอดเรือ 2. กำหนดทางเดินเรือทั่วไปและทางเดินเรือในเขตท่าเรือ ยกเว้นทางเดินเรือ ในเขตท่าเรือกรุงเทพฯ

กฎหมายฉบับนี้ห้ามมิให้ผู้ใดปลูกสร้างอาคาร หรือสิ่งก่อสร้างใดล่วงเข้าไปเหนือน้ำ ในน้ำ หรือใต้น้ำของแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ อันเป็นทางสัญจรของประชาชน หรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือทะเลภายในน่านน้ำไทย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากกรมเจ้าท่า และกรมเจ้าท่าสั่งห้ามใช้ ให้แก้ไขท่ารับส่งคนโดยสาร ท่ารับส่งสินค้า ท่าเทียบเรือ และแพในแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ อันเป็นทางสัญจรของประชาชน หรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือทะเลภายในน่านน้ำไทยซึ่งสภาพไม่ปลอดภัยในการใช้ หรืออาจเกิดอันตรายแก่ประชาชน หรือการเดินเรือ

ด้านสิ่งแวดล้อม กฎหมายฉบับนี้ ห้ามมิให้ผู้ใด เท ทิ้ง หิน กรวด ทราย ดิน โคลน อับเฉา สิ่งของหรือสิ่งปฏิกูลใดๆรวมทั้งน้ำมันและเคมีภัณฑ์ลงในแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ อันเป็นทางสัญจรของประชาชน หรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือทะเลภายในน่านน้ำไทย อันจะเป็นเหตุให้เกิดการตื้นเขินหรือตกตะกอน หรือทำให้แม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ อันเป็นทางสัญจรของประชาชน หรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือทะเลภายในน่านน้ำไทย สกปรก เป็นพิษต่อสิ่งมีชีวิต หรือเป็นอันตรายต่อการเดินเรือ และให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาและขุดลอกร่องน้ำ ทางเดินเรือ แม่น้ำ ลำคลอง และทะเลภายในน่านน้ำไทย และห้ามมิให้ผู้ใดขุดลอก แก้ไขเปลี่ยนแปลงร่องน้ำ ทางเดินเรือ แม่น้ำ ลำคลอง และทะเลภายในน่านน้ำไทย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าท่า หมายถึงอธิบดีกรมเจ้าท่า หรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมเจ้าท่ามอบหมาย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

สภาพปัจจุบันของเกาะเกร็ด

1. ลักษณะทางกายภาพของเกาะเกร็ด

1.1 ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ และอาณาเขต

เกาะเกร็ดมีฐานะเป็นตำบลหนึ่งใน 12 ตำบลของอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี (ดังรูปที่ 3.1) ลักษณะพื้นที่เป็นเกาะที่ล้อมรอบด้วยด้วยแม่น้ำเจ้าพระยา อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอปากเกร็ดประมาณ 2 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 4.544 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,840 ไร่ ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆในอำเภอปากเกร็ด (ดังรูปที่ 3.2) โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยาช่วงที่เรียกว่าอ้อมเกร็ดและแม่น้ำลาดเกร็ดกั้นกลางดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อแม่น้ำเจ้าพระยา (อ้อมเกร็ด) และตำบลคลองพระอุดม
ทิศใต้	ติดต่อแม่น้ำเจ้าพระยา (อ้อมเกร็ด) และตำบลท่าอิฐ
ทิศตะวันออก	ติดต่อดินแดนแม่น้ำลาดเกร็ด และตำบลปากเกร็ด
ทิศตะวันตก	ติดต่อดินแดนแม่น้ำเจ้าพระยา (อ้อมเกร็ด) และตำบลอ้อมเกร็ด

1.2 การแบ่งเขตการปกครอง

ตำบลเกาะเกร็ด อยู่ใน การปกครองส่วนภูมิภาค ขึ้นอยู่กับอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี แบ่งพื้นที่ออกเป็น 7 หมู่บ้าน มีกำนันและผู้ใหญ่บ้านซึ่งมาจากการเลือกตั้งของราษฎรในท้องถิ่น เป็นตัวแทนอำนาจรัฐตามพระราชบัญญัติการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนเนื้อที่ และหลังคาเรือนในพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ดแยกตามหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	เนื้อที่ (ไร่)	หลังคาเรือน
1. บ้านลาดเกร็ด	580	212
2. บ้านศาลากุลนอก	280	266
3. บ้านศาลากุลใน	759	196
4. บ้านคลองสระน้ำอ้อย	303	137
5. บ้านท่าหน้า	508	247
6. บ้านเสาธงทอง	230	157
7. บ้านโอง่าง	180	108
รวม	2,840	1,323

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอปากเกร็ด

- ๑ หมู่ที่ 1 บ้านลัดเกร็ด
 ๒ หมู่ที่ 2 บ้านเสาตากลุนอก
 ๓ หมู่ที่ 3 บ้านเสาตากลุนใน
 ๔ หมู่ที่ 4 บ้านคลองสระน้ำน้อย
 ๕ หมู่ที่ 5 บ้านท่าไม้
 ๖ หมู่ที่ 6 บ้านเสวียงทอง
 ๗ หมู่ที่ 7 บ้านโง่งยาง

รูปที่ 3.1 แสดงการแบ่งเขตการปกครองในพื้นที่ตำบลเกาะเกร็ดออกเป็น 7 หมู่บ้าน

1.3. ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศบริเวณเกาะเกร็ด เดิมมีลักษณะเป็นแหลมยื่นไปตามความโค้งของแม่น้ำเจ้าพระยา จนถึง พ.ศ. 2264 รัชสมัยของพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระแห่งกรุงศรีอยุธยาทรงโปรดให้ขุดคลองลัดเกร็ดขึ้น เพื่อร่นระยะเวลาการเดินทาง ทำให้พื้นที่นั้นกลายเป็นเกาะ อยู่กลางลำน้ำเจ้าพระยา ถูกล้อมรอบด้วยแม่น้ำทั้งยังมีคูคลองแยกย่อยเข้าไปในพื้นที่กลางเกาะอีกมาก ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม ซึ่งเกษตรกรรมส่วนใหญ่ทำสวนไม้ผล ไม้ยืนต้น ลักษณะพื้นที่กลางเกาะเป็นพื้นที่ราบลุ่มโล่ระดับพื้นที่จากพื้นที่ด้านในเกาะที่ตรงกลางเป็นที่ราบลุ่ม ลงไปยังพื้นที่ฝั่งริมแม่น้ำ ซึ่งเป็นที่ลุ่มต้ำน้ำท่วมถึง โดยน้ำจะท่วมเรียกสวนไร่นาเป็นประจำในฤดูน้ำหลาก คือ ระหว่างเดือนกันยายน – พฤศจิกายน

ลักษณะดินบริเวณเกาะเกร็ดส่วนใหญ่เป็นดินเหนียว โดยมีดิน 2 ชุด คือ ชุดดินบางกอก และชุดดินธนบุรี มีรายละเอียดดังนี้

ดินชุดบางกอก อยู่บริเวณตอนกลางพื้นที่เกาะเกร็ด ในบางส่วนของพื้นที่หมู่ที่ 1,2,3,5,6 และหมู่ที่ 7 ดินชุดนี้มีการระบายน้ำเลว ความสามารถในการอุ้มน้ำสูงและให้น้ำซึมผ่านได้ช้าตลอดทุกชั้น เป็นชุดดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูงถึงสูงมาก เหมาะสำหรับการทำนาข้าว และสามารถปลูกพืชอื่นๆได้ตลอดปี แต่มีปัญหาเกี่ยวกับการระบายน้ำเนื่องจากเป็นดินเหนียวทำให้การระบายน้ำเลวและระดับน้ำใต้ดินสูง เป็นอันตรายต่อรากพืช ดินชุดนี้บางแห่งเกิดในที่ค่อนข้างสูงและมักจะขาดน้ำ

ดินชุดธนบุรี อยู่บริเวณริมฝั่งของพื้นที่ พบได้ทุกหมู่บ้านในที่ราบลุ่ม ใกล้แม่น้ำ สภาพพื้นที่ราบเรียบเป็นดินลึกลับ การระบายน้ำค่อนข้างเลว ความสามารถในการอุ้มน้ำสูงและให้น้ำซึมผ่านได้ช้า ซึ่งดินชุดธนบุรีนี้ เป็นดินที่ถูกยกทรงใช้ปลูกผักและทำสวนผลไม้ มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง และเหมาะสมที่สุดสำหรับการทำสวนผลไม้และปลูกผัก การยกทรงสวนช่วยปรับปรุงให้การระบายน้ำของดินดีขึ้น และการนำเอาดินเลนในท้องร่องมาใส่ไว้บนดินชั้นบน ก็ช่วยเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดินบ้าง แต่เป็นเพียงส่วนน้อย ถ้าใส่ปุ๋ยด้วยก็จะทำให้ผลผลิตสูงขึ้น ปัญหาของดินชุดนี้อีกอย่างหนึ่งคือถ้าปีใดแล้งจัด ระดับน้ำในแม่น้ำต่ำลง น้ำเค็มจะไหลเข้ามาท่วมทำให้เกิดความเสียหายแก่พืชที่ปลูกได้

1.4 แหล่งน้ำ

ทุกหมู่บ้านในตำบลเกาะเกร็ด ไม่ประสบปัญหาเรื่องแหล่งน้ำทางธรรมชาติที่นำมาใช้อุปโภค บริโภคในชีวิตประจำวัน หรือแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในฤดูแล้ง เพราะพื้นที่ถูกล้อมรอบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยา มีบ่อบาดาลขนาดใหญ่ในทุกหมู่บ้าน และยังมีคูคลองซอยตามธรรมชาติ

ชาติที่แตกแขนงจากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าไปในพื้นที่หมู่บ้านต่างๆทั้ง 7 หมู่บ้าน อีก 21 สาย โดยแต่ละคลองนั้นจะมีขนาดกว้าง ยาว ลึกโดยประมาณแตกต่างกันไป (แสดงไว้ในตารางที่ 7.1 ในภาคผนวก) และมีที่ตั้งในเกาะเกร็ดอยู่ในเขตหมู่บ้านต่างๆกระจายทั่วพื้นที่ ซึ่งคลองเหล่านี้ได้เป็นเสมือนเครือข่ายแตกแขนงโยงใยนำสายน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าไปยังพื้นที่ต่างๆด้านในพื้นที่เกาะเกร็ด เป็นประโยชน์ในการเดินทางและการใช้น้ำด้านต่างๆของประชากร หากแต่ในหน้าแล้งคลองบางแห่งประสบภาวะตื้นเขิน จึงทำให้เกิดปัญหาความไม่สะดวกอยู่บ้าง ได้รับการขุดลอกเพียง 3 คลอง คือ คลองวัดศาลากุลในหมู่ที่ 3 , คลองวัดจันทร์ ในหมู่ที่ 5 เมื่อปี พ.ศ. 2537 และคลองตาม้วน ในหมู่ที่ 6 เมื่อปี พ.ศ. 2536

1.5 การคมนาคมและการเข้าถึง

การคมนาคมทางบก เดินทางไปจนถึงถนนแจ้งวัฒนะ ถึงบริเวณท่าหน้าปากเกร็ด รถโดยสารประจำทางได้แก่ สาย ปอ. 5 ปอ. 6 สาย 32 51 52 150 356 นอกจากนี้ยังมีรถตู้จากสนามบินหลวง , อนุสาวรีย์ชัย , มีนบุรี, เดอะมอลล์ งามวงศ์วาน , และจตุจักร ถึงท่าหน้าปากเกร็ดด้วย

เนื่องจากบริเวณพื้นที่เป็นเกาะ การสัญจรไปมาจึงต้องอาศัยทางน้ำเป็นหลัก ซึ่งรูปแบบการสัญจรทางมี 2 แบบคือ

1) บริการเรือข้ามฟาก มีท่าเรือ 2 แห่ง คือ

1.1) ท่าเรือวัดสนามเหนือ-วัดปรมย์ยิกาวาส หมู่ 7 ตำบลเกาะเกร็ด สภาพท่าเรือแข็งแรงดี มีเรือ 2 ลำและวิ่ง 2 ลำเฉพาะในช่วงเวลาทำงานคือ เวลา 6.00 – 8.30 น. และ 16.30 – 18.30 น. เท่านั้น เพราะคนใช้บริการมาก นอกนั้นเวลาอื่นๆวิ่งบริการเพียงลำเดียว เริ่มบริการตั้งแต่เวลา 5.30 – 21.30 น. ค่าบริการคนละ 2 บาท ช่วงเวลา 21.00 – 21.30 ค่าบริการคนละ 3 บาท

1.2) ท่าเรือวัดกลางเกร็ด-วัดป่าฝ้าย หมู่ 2 ตำบลเกาะเกร็ด สภาพท่าเรือแข็งแรงและมั่นคงกว่า ส่วนระยะเวลาบริการและอัตราค่าบริการจะคล้ายคลึงกับท่าเรือวัดสนามเหนือ

สำหรับการเดินทางไปท่าเรือข้ามฟากทั้งสองนี้ สามารถใช้บริการของจักรยานยนต์รับจ้างหรือจักรยานสามล้อ โดยขึ้นได้บริเวณห้างสรรพสินค้าจัสโก้ อำเภอปากเกร็ด

2) บริการเรือหางยาว

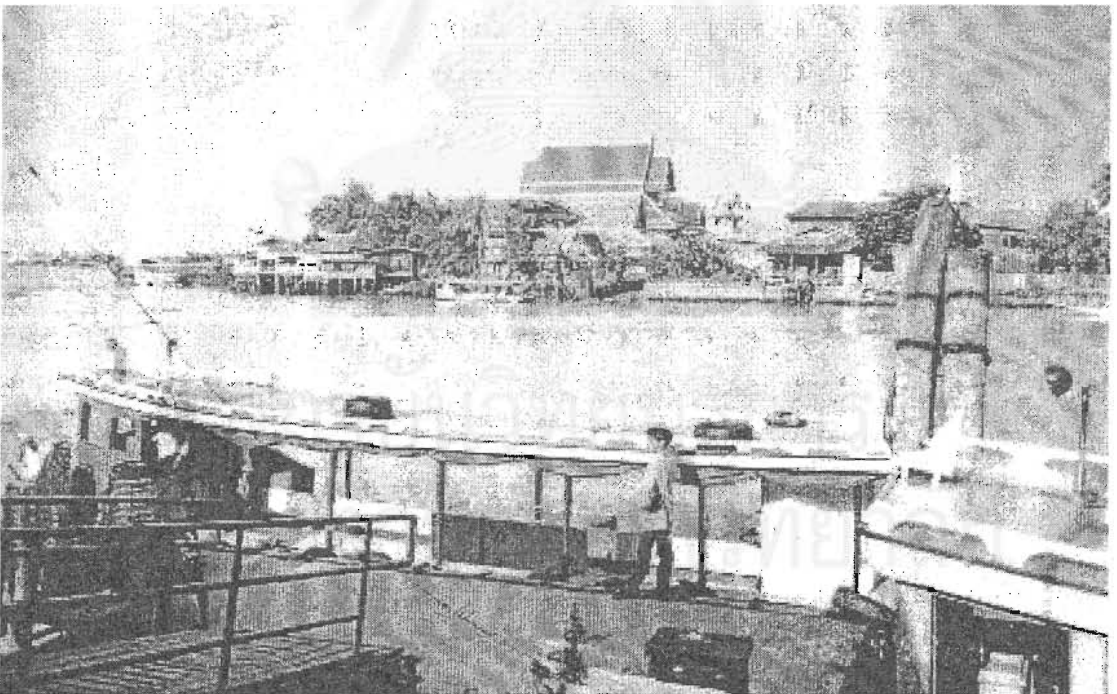
การให้บริการเรือหางยาวมี 2 ลักษณะ คือ บริการรับส่งผู้โดยสารโดยมีเวลาออกที่แน่นอนและบริการแบบเช่าเหมาลำ ท่าเรือหางยาวที่สำคัญของปากเกร็ดมี 2 ท่าคือ

2.1) ท่าวัดบ่อ มีเรือหางยาวโดยสารประจำทาง เวลาออกประมาณครึ่งชั่วโมงต่อ 1 ลำ แต่ถ้าในช่วงเช้าและเย็นมีคนใช้บริการมากก็จะออกมากตามจำนวนคน ซึ่งเรือหางยาวมีขนาดใหญ่สามารถจุผู้โดยสารได้ประมาณ 30 คน อัตราค่าโดยสาร 5 บาทตลอดสาย

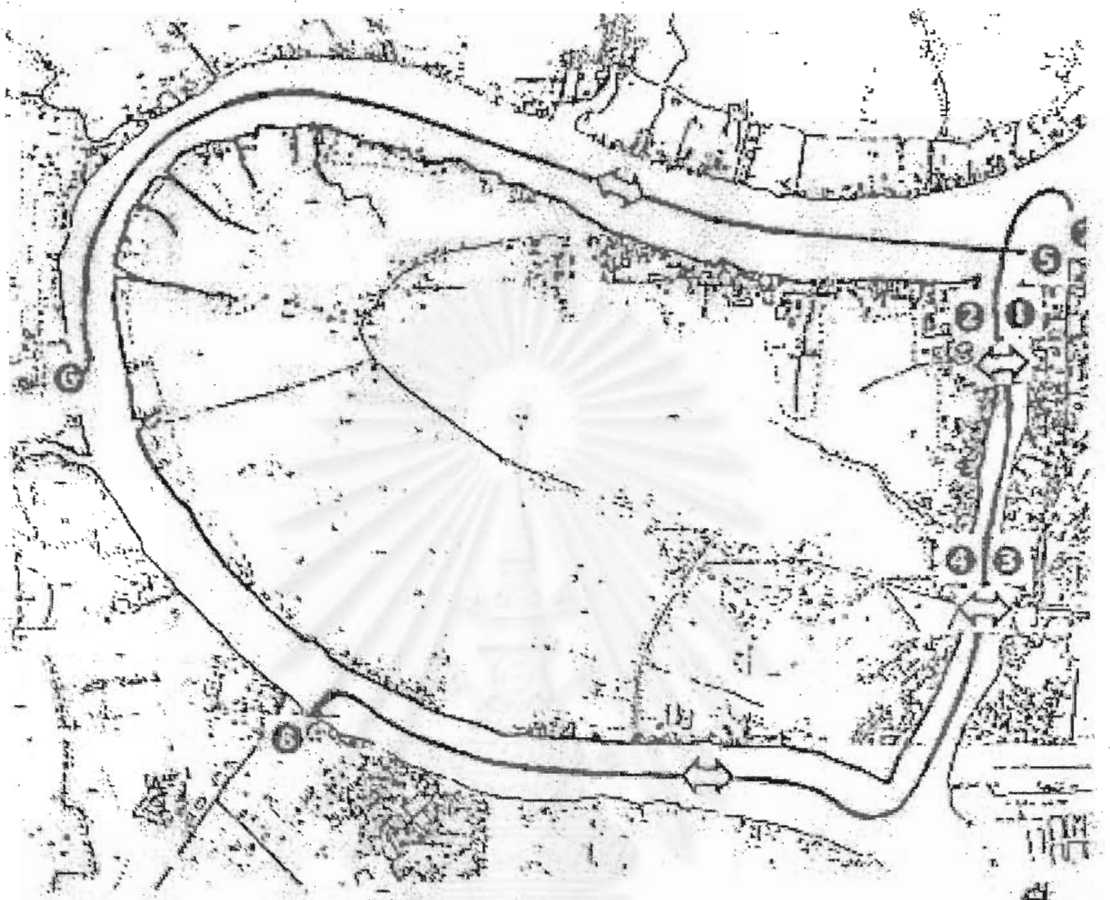
เรือหางยาวท่าเรือนี้มีเส้นทางประจำ คือ ออกจากท่าวัดบ่อผ่านไปทางตอนเหนือของเกาะเกร็ด ผ่านหมู่ 7, หมู่ 6, หมู่ 5 และหมู่ 4 เรื่อยไปถึงท่าวัดใหญ่สว่างอารมณ์ของอำเภออ้อมเกร็ด

2.2) ท่าสุขาภิบาล ท่าเรือนี้ เรือหางยาวส่วนใหญ่จะมีขนาดเล็ก-กลาง สามารถบรรจุผู้โดยสารได้ 10-12 คน ระยะเวลาในการออกไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้โดยสาร แต่ส่วนใหญ่ออกเร็วกว่าท่าเรือวัดบ่อซึ่งออกเป็นเวลา มีเส้นทางประจำ คือ ออกจากท่าสุขาภิบาล ผ่านลงมาทางทิศใต้ เข้าแม่น้ำลัดเกร็ด ผ่านหมู่ 7, 1, 2, 3 และหมู่ 4 ไปสิ้นสุดที่ท่าเรือตำบลท่าอิฐ

สำหรับการเดินทางภายในเกาะ ใช้ทางเท้าเป็นหลัก โดยมีทางเท้าสาธารณะเป็นคอนกรีต กว้างประมาณ 1.50 เมตร สร้างประมาณ พ.ศ. 2520 เป็นทางเท้าเล็กๆลัดเลาะเข้าไปตามพื้นที่สวน ทางเท้าจะขนานไปกับลำน้ำเจ้าพระยาและอยู่ใกล้ริมแม่น้ำมากในหมู่ 1, 5,6 และ 7 เนื่องจากเป็นทางเท้าสาธารณะที่มีขนาดเล็กทำให้รถยนต์ไม่สามารถแล่นบนเกาะได้ นอกจากรถจักรยาน และจักรยานยนต์

รูปที่ 3.2 บริเวณระหว่างท่าเรือวัดสนามเหนือ และท่าเรือวัดปรมย์อิกาวาส ซึ่งเป็นท่าเรือที่สำคัญของเกาะเกร็ด

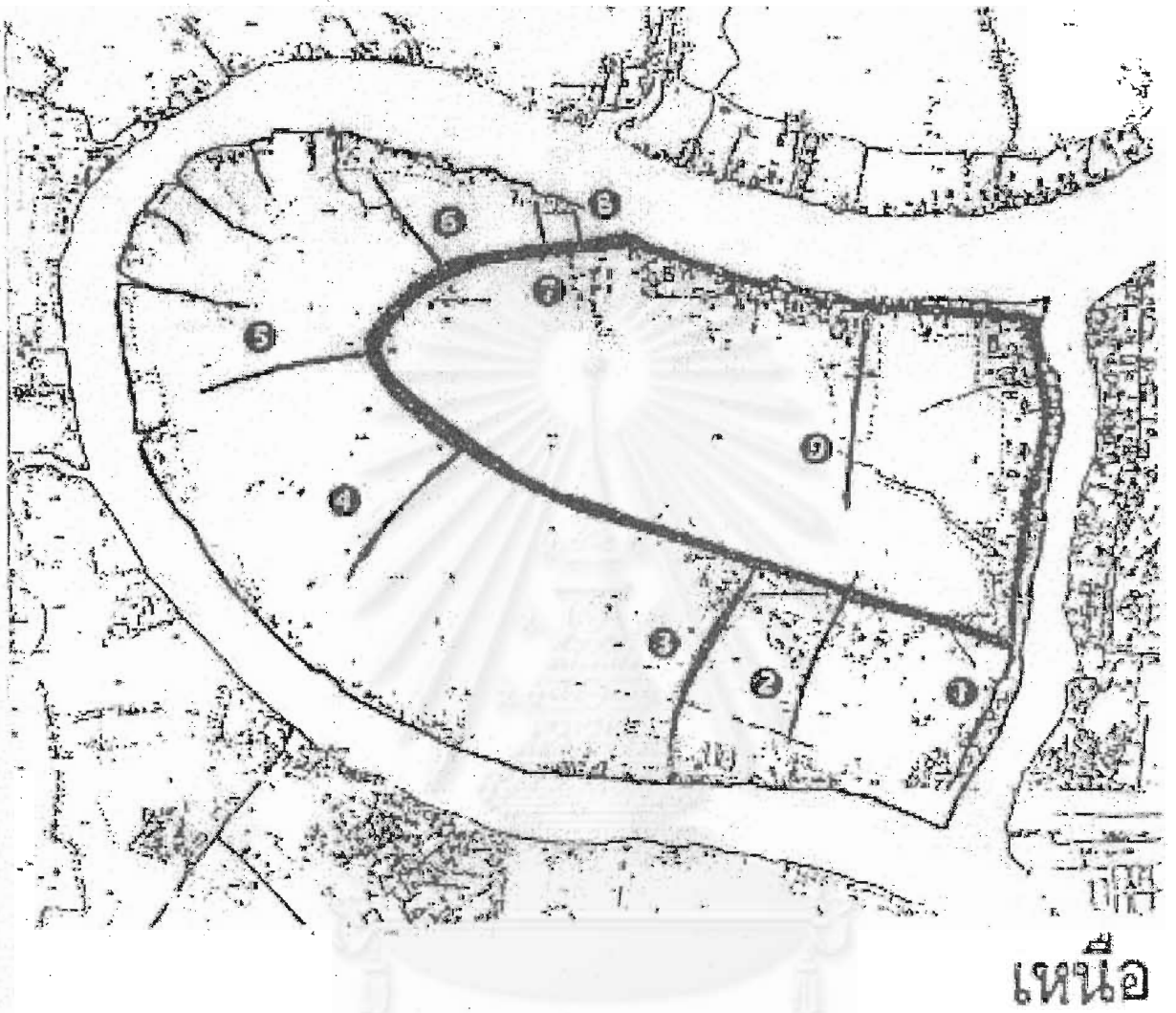

เหนือ

- ๑ ทำเรือข้ามฟากวัดสนามเหนือ
- ๒ ทำเรือข้ามฟากวัดปรมัยยิกาวาส
- ๓ ทำเรือข้ามฟากวัดกลางเกร็ด
- ๔ ทำเรือข้ามฟากน้ำผาย
- ๕ ทำเรือวัดบ่อ
- ๖ ทำเรือวัดใหญ่สว่างอารมณ์
- ๗ ทำเรือเทศบาลปากเกร็ด
- ๘ ทำเรือวัดแสงศิริธรรม

รูปที่ 3.3 แสดงท่าเรือและเส้นทางบริการเดินเรือสู่พื้นที่เกาะเกร็ด

เหนือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

——— ถนนสายหลัก
——— ถนนซอย

รูปที่ 3.4 แสดงถนนสายหลัก และถนนซอยในพื้นที่เกาะเกร็ด

รูปที่ 3.5 แสดงถนนสาธารณะที่เชื่อมระหว่างหมู่ 2 และ หมู่ 3

รูปที่ 3.6 แสดงถนนสาธารณะในหมู่ที่ 4 ซึ่งจัดทำโดยการเคหะแห่งชาติ

2. สภาพทางสังคม

2.1 จำนวนประชากร

ในตำบลเกาะเกร็ด มีประชากรจำนวนประมาณ 6,063 คน แบ่งเป็นหญิง 3,140 คน และชาย 2,923 คน จำนวนครัวเรือน 1,323 ครัวเรือน มีความหนาแน่นเฉลี่ยของประชากร/ครัวเรือน ประมาณ 5คน / ครัวเรือน โดยมีจำนวนแยกตามหมู่บ้าน ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนครัวเรือนและประชากรในพื้นที่เกาะเกร็ดแยกตามเพศและหมู่บ้าน

หมู่	ประชากร			ครัวเรือน
	หญิง	ชาย	รวม	
หมู่ 1 บ้านลัดเกร็ด	584	528	1,112	212
หมู่ 2 บ้านศาลากุลนอก	588	525	1,113	266
หมู่ 3 บ้านศาลากุลใน	523	477	1,000	196
หมู่ 4 บ้านคลองสระน้ำอ้อย	246	256	502	137
หมู่ 5 บ้านท่าหน้า	537	525	1,062	247
หมู่ 6 บ้านเสาธงทอง	472	452	924	157
หมู่ 7 บ้านโองอ่าง	190	160	350	108
รวม	3,140	2,923	6,063	1,323

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ซึ่งสามารถจำแนกประชากรแยกตามกลุ่มวัยต่างๆ และแยกตามหมู่บ้านได้ดังตารางที่ 3.3 ตารางที่ 3.3 แสดงจำนวนประชากรในพื้นที่เกาะเกร็ด แยกตามกลุ่มวัยต่างๆและหมู่บ้าน

กลุ่มประชากร	หมู่ที่						
	1	2	3	4	5	6	7
กลุ่มวัยแรงงาน	646	660	587	313	658	553	207
กลุ่มวัยเด็กและเยาวชน	301	321	292	125	276	279	80
กลุ่มผู้สูงอายุ	165	132	118	64	128	92	63
รวม	1,112	1,113	1,000	502	1,062	924	350

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

จากตารางพบว่าประชากรกลุ่มวัยแรงงาน มีจำนวนใกล้เคียงกันในทุกหมู่บ้าน คือ ประมาณ 60% ของจำนวนประชากรทั้งหมดในแต่ละหมู่บ้าน ส่วนประชากรกลุ่มวัยเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่คือในหมู่ที่ 1-6 จะมีจำนวนใกล้เคียงกันคือ ประมาณ 27% ของจำนวนประชากรทั้งหมด ส่วนในหมู่ที่ 7 จะมีเพียง 23% ในขณะที่ประชากรกลุ่มผู้สูงอายุในหมู่ที่ 1-6 จะมีจำนวนประมาณ 13% ในขณะที่หมู่ 7 มีมากถึง 18% ของจำนวนประชากรทั้งหมดในหมู่บ้าน ในพื้นที่เกาะเกร็ดมีความหนาแน่นเฉลี่ยประมาณ 1,344 คน/ ตร.กม. เป็นชาวไทยเชื้อสายมอญประมาณร้อยละ 42 กระจายอยู่ในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 มีชาวไทยและชาวไทยเชื้อสายจีน ประมาณ ร้อยละ 50 อยู่ในหมู่ที่ 2, 3, 4 และ 5 นอกนั้นเป็นชาวไทยมุสลิม ประมาณร้อยละ 8 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในพื้นที่ อยู่บริเวณบ้านเรือนแถบริมน้ำในหมู่ที่ 2 และ 3

2.2 สถานศึกษา

สถานศึกษาบนเกาะเกร็ดเป็นสถานศึกษาประเภทโรงเรียน เปิดสอนในระดับประถมศึกษา มีทั้งสิ้น 3 แห่ง ดังนี้

ตารางที่ 3.4 แสดงสถานศึกษา และจำนวนนักเรียน จำนวนบุคลากรในแต่ละแห่ง

โรงเรียน	จำนวนนักเรียน	จำนวนบุคลากร	ระดับชั้น
วัดปรมย์ยิกาวาส	62	2	อนุบาล
	150	18	ป.1 – ป.6
	115	-	ม.1 - ม.3
วัดศาลาลูก	30	1	อนุบาล
	70	6	ป.1 – ป.6
วัดเสารงทอง	92	13	ป.1 – ป.6

ส่วนสถานศึกษาที่เปิดสอนแก่เด็กก่อนวัยเรียน คือ อายุตั้งแต่ 3 – 6 ขวบ คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมพัฒนาชนบท กระทรวงมหาดไทย ในหมู่ที่ 5 เปิดสอนแก่เด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งเป็นลูกหลานชาวบ้านภายในตำบล ส่วนใหญ่มีฐานะค่อนข้างยากจน มีครู 3 คน นักเรียน 60 คน ซึ่งการดำเนินการได้เริ่มจากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอปากเกร็ด ได้เข้าไปแนะนำกำนันคนเก่าสำรวจเด็กเล็กอายุ 1-6 ขวบ แล้วหาผู้ดูแลเด็ก โดยใช้ที่ทำการบ้านกำนันเป็นสถานที่รับเลี้ยงเด็ก ต่อมาได้รับเงินบริจาคสร้างเป็นอาคารในปี พ.ศ. 2521 โดยผู้ปกครองเด็กจะจ่ายเงินค่าเลี้ยงดูคนละ 200 บาท/เดือน ปัจจุบันมีเด็กชายจำนวน 32 คน และเด็กหญิงจำนวน 28 คน ทั้งนี้ทางกรมการพัฒนาชุมชนจะทำการสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้ดูแลเด็กเดือนละ 3,000 บาทต่อคน เงิน

สหทบเงินประกันสังคมจำนวน 30 บาท/คน/เดือน ค่าอาหารเสริมสำหรับเด็ก วันละ 5 บาทต่อคน และค่าอาหารกลางวันเด็กวันละ 5 บาทต่อคน

นอกจากนี้ในบริเวณเกาะเกร็ดยังมีสถานที่ให้ข่าวสาร ให้ความรู้แก่ชาวบ้านทั่วไปโดยจัดสร้างเป็นศาลาอ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน มีหนังสือพิมพ์ฉบับรายวันให้อ่าน โดยศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนออกค่าใช้จ่าย และยังมีข่าวสารเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ อาหารการกิน สุขภาพอนามัย กฎหมายชาวบ้าน และข่าวสารบ้านเมือง โดยมี 3 แห่ง ได้แก่ ที่หมู่ 3 , 6, และหมู่ 7

2.3 ศาสนา

ราษฎรในตำบลเกาะเกร็ดส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีประมาณร้อยละ 97 ส่วนที่เหลือร้อยละ 3 ได้แก่ ศาสนาอิสลาม ซึ่งชาวไทยมุสลิมจะกระจายอยู่ในหมู่ที่ 4 ภายในเกาะไม่มีศาสนสถานประเภทนี้ ดังนั้น เวลาประกอบพิธีทางศาสนา จะเดินทางไปมัสยิดของตำบลท่าอิฐ

ส่วนพุทธศาสนิกชนในบริเวณเกาะเกร็ด มีสถานที่ประกอบพิธีกรรมอยู่มากมาย เป็นศาสนสถานประเภทวัด มีทั้งสิ้น 5 แห่ง ซึ่งเป็นวัดที่สร้างในสมัยอยุธยาตอนปลายทั้งสิ้น และส่วนใหญ่ได้รับการบูรณะในสมัยรัตนโกสินทร์ มีวัดทั้งหมดดังนี้

1. วัดปรมย์ยิกาวาส ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 เดิมชื่อวัดปากอ่าว รัชกาลที่ 5 ทรงโปรดให้บูรณะใหม่หมด เป็นพระอารามหลวงชั้นโท ประเภทวรวิหาร วัดนี้เป็นวัดที่มีความสำคัญของคนมอญ คือ เป็นที่สถิตยของสังฆราชฝ่ายรามัญ คือพระสุเมธจารย์ เป็นที่รวมทำบุญในโอกาสสำคัญ เช่น วันสงกรานต์ วันออกพรรษา

2. วัดไผ่ล้อม ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 วัดนี้สร้างในสมัยอยุธยาตอนปลาย โบสถ์มีความงดงามมาก ตามแบบฉบับศิลปะอยุธยาตอนปลาย ปัจจุบันมีพระจำพรรษา

3. วัดเสาธงทอง ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 เดิมชื่อวัดสวนหมาก โบราณสถาน โบราณวัตถุส่วนใหญ่สร้างในสมัยอยุธยาตอนปลาย ปัจจุบันมีพระจำพรรษาอยู่

4. วัดมะขามทอง หมู่ที่ 5 เดิมเคยเป็นวัด ปัจจุบันเป็นพื้นที่ว่างเปล่าอยู่ในความดูแลของกรมศาสนา เหลือเพียงศาลาเอนกประสงค์ประดิษฐานพระพุทธรูปเก่า หลวงพ่อมะขามทองและลูกนิมิตเก่า

5. วัดฉิมพลีสุทธาวาส ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 เดิมเรียกว่า วัดป่าฝ้าย สันนิษฐานว่ารัชกาลที่ 3 ทรงปฏิสังขรณ์ เพราะพระนามเดิมของพระองค์ คือ “ฉิม” โบราณสถานภายในวัดได้รับอิทธิพลมาจากจีน ปัจจุบันมีพระจำพรรษา

6. วัดป่าเลไลยก์ ตั้งอยู่มุมที่ 1 ขณะนี้กลายเป็นวัดร้างและไปรวมเป็นวัดเดียวกับวัดฉิมพลี สิ่งก่อสร้างภายในวัดถูกโจรกรรมและเผว้ไปแทบหมดสิ้น คงเหลือให้เห็นเพียงพระอุโบสถ พระพุทธรูปปางป่าเลไลยก์ทางด้านหน้าและเจดีย์ด้านข้างโบสถ์อีก 2 องค์

7. วัดศาลากุล ตั้งอยู่มุมที่ 3 วัดนี้เป็นวัดเก่าแก่สร้างสมัยอยุธยา แต่ขณะนี้ สิ่งก่อสร้างภายในวัดเป็นของสร้างใหม่หมด แม้แต่ศาลาที่เจ้าพระยารัตนาธิเบศร์มาสร้างไว้จนได้ชื่อว่าวัดศาลากุลนั้น ไม่ปรากฏเหลืออยู่ ปัจจุบันมีพระจำพรรษา

8. วัดจันทร์ ตั้งอยู่ในมุมที่ 4 เป็นวัดร้าง มีเพียงศาลาประดิษฐานพระพุทธรูปเก่า มีชุมชนอยู่โดยรอบและเป็นที่ตั้งของที่พักรถตรวจสายตรวจ พื้นที่วัดอยู่ในความดูแลของกรมศาสนา

รูปที่ 3.7 วัดปรมัยยิกาวาส ในมุมที่ 7 ศูนย์รวมจิตใจของชาวมอญและชาวไทยชุมชนเกาะเกร็ด

2.4 วัฒนธรรม ประเพณีที่สำคัญของชาวมอญ

วัฒนธรรมประเพณีของประชากรในตำบลเกาะเกร็ด มีลักษณะรูปแบบเช่นเดียวกับวัฒนธรรมประเพณีของประชาชนในภาคกลางของประเทศ แต่ที่เห็นแตกต่างและโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของเกาะเกร็ด ได้แก่ วัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยเชื้อสายมอญ ซึ่งอาศัยอยู่มากในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 ของตำบลเกาะเกร็ด ในปัจจุบันประเพณีงานบุญมีการละเล่นต่างๆ ตลอดจนนาฏศิลป์ตามแบบชาวมอญโบราณที่สืบทอดมายังลูกหลาน (รายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก) ที่สำคัญได้แก่

2.4.1) ประเพณีสงกรานต์ (ปัจฉิมพิธี)

ประเพณีสงกรานต์ (ปัจฉิมพิธี) อ่านว่า บัด-อะ-ติะ) เป็นเทศกาลที่สำคัญประจำปีของคนมอญ จะมีการทำบุญเฉลิมฉลองกันอย่างมโหฬารในทุกหมู่บ้านของชุมชนมอญ เทศกาลนี้ใช้เวลาหลายวัน เริ่มตั้งแต่วันที่ 13 เมษายน ไปจนถึงต้นเดือนพฤษภาคมของทุกปี

2.4.2) ประเพณีทำบุญออกพรรษาของมอญ

คนมอญจะทำบุญออกพรรษาดังตั้งแต่วันที่ 14 ค่ำ เดือน 11 เป็นต้นไป จนถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 จากนั้นจะมีการทำบุญเป็นพิเศษเป็นวัดๆ ไป

2.4.3) เพลงเรือเจ้าขาว

เพลงเรือเจ้าขาว เป็นเพลงพื้นบ้านเก่าแก่ของบ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นเพลงที่ใช้สำหรับบอกบุญชักชวนให้คนทำบุญร่วมกันในเทศกาลทอดกฐิน ชาวบ้านจะออกบอกบุญทางเรือด้วยการพายเรือไปตามหมู่บ้านต่างๆ พร้อมกับร้องเพลงบอกบุญเชิญชวนผู้มีจิตศรัทธาร่วมทำบุญด้วยกัน

2.4.4) รำมอญ

รำมอญเป็นนาฏศิลป์ที่เก่าแก่อย่างหนึ่งของมอญและคงเหลืออยู่สืบต่อมาจนกระทั่งทุกวันนี้ ทางมอญจะเรียกรำมอญว่า “บัว-หะ-เป็น” (อ่านว่า บัว-หะ-เป็น) จะมีได้ในโอกาสงานมงคล

2.4.5) การรำเจ้า

การรำเจ้าถือเป็นงานประเพณีที่หมู่บ้านมอญถือปฏิบัติตั้งแต่เมื่ออยู่เมืองมอญ ตั้งแต่โบราณมาจนถึงปัจจุบันนี้ การรำเจ้าถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของงานสงกรานต์มอญด้วย กล่าวคือ คนมอญจะถือว่างานสงกรานต์นั้นเป็นงานเทศกาลประจำปี การทำบุญจึงจัดอย่างยิ่งใหญ่และยืดเยื้อหลายวัน จนถึงวันทำบุญกลางบ้านที่จะมีพิธีรำเจ้าประจำปีด้วย

2.4.6) “กวางอาม่าน” หมูบ้านช่างปั้น

เริ่มแรกในสมัยรัชกาลที่ 2 เมื่อชาวมอญได้รับพระราชทานพื้นที่แถบอำเภอปากเกร็ดเป็นที่อยู่อาศัย ชาวมอญบนพื้นที่เกาะเกร็ดได้ทดลองนำดินที่ขุดขึ้นในพื้นที่และจากฝั่งตรงข้ามแม่น้ำมาผลิตเป็นเครื่องปั้นดินเผา โดยมีการผลิตอยู่ 3 ชนิดคือ

1) โถ่งน้ำ ซึ่งแยกออกเป็น 2 แบบคือ โถ่งธรรมดากับโถ่งสลักลาย มีขนาดต่างๆ กัน บรรจุน้ำได้ตั้งแต่ประมาณ 10 ปีบ 7 ปีบ 6 ปีบ 4 ปีบเรื่อยลงมาจนถึงขนาดเล็กที่สุดเป็นกระปุกใส่น้ำตาลไว้ใช้ในครัวเรือนได้

2) อ่าง ขนาดต่างๆ ใหญ่เล็กไปตามขนาดของโถ่งน้ำ เนื่องจากจะใช้อ่างนี้เป็นฝาปิดโถ่ง ในขณะที่จะสามารถใช้บรรจุสิ่งของต่างๆ ลงไปได้ด้วย

3) ครกตำน้ำพริก ขนาดเล็กใหญ่ ลดหลั่นกันลงมา โดยขนาดใหญ่สุดมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 นิ้ว

เครื่องปั้นดินเผาทั้งสามชนิดดังกล่าวข้างต้น เป็นสินค้าที่สำคัญและมีการผลิตกันเป็นหลักในเกาะเกร็ด โดยที่ยังมีการผลิตเครื่องปั้นชนิดอื่นๆ เพื่อใช้ในครัวเรือนเองด้วย เช่น จาน ชาม หม้อ ไห กระจ่าง และที่มีลักษณะพิเศษสวยงามแตกต่างจากศิลปะของชนชาติอื่นจนเห็นได้ชัด และได้ชื่อว่าเป็นเอกลักษณ์ของศิลปะเครื่องปั้นดินเผาชาวมอญที่คนทั่วไปรู้จักและจดจำได้ คือ “หม้อน้ำลายวิจิตร” หรือเรียกกันว่า “เนิง” ในภาษามอญ มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดทำขึ้นเพื่อถวายแด่พระสงฆ์ วัดหรือเจ้าเมือง ซึ่งจะปั้นโดยใช้เวลาวางที่เหลือจากการปั้นสินค้าที่จะขาย ทั่วไปประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ส่วนฝา ส่วนตัวหม้อน้ำและส่วนฐาน รูปทรงจะมีทรงหลักๆ คือ ทรงโหล ทรงโกษ ทรงพีกทอง ทรงตุ่มและทรงอื่นๆ ที่ดัดแปลงไปจากทรงหลักอีกมากซึ่งการตกแต่งหม้อน้ำลายวิจิตรนั้น จะมีขั้นตอนมากน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละโรงปั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละโรงปั้นและความชำนาญของช่างปั้นเป็นสำคัญ

การจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผาของชาวเกาะเกร็ดในสมัยก่อนนั้น ทางโรงปั้นจะไม่มีการออกไปจำหน่ายเอง จะมีคนกลางมารับซื้อออกไปเร่ขายอีกต่อหนึ่ง แต่เดิมคือ ชาวมอญจากอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี หรืออาจจะเป็นชาวมอญในเขตอำเภอปากเกร็ด โดยนำเรือมาซื้อถึงโรงปั้น คัดแต่ของคุณภาพดี ไม่มีตำหนิ คิคราคาเป็นแต่ละไปไปและออกเรือขึ้นไปตามแม่น้ำเจ้าพระยาทางเหนือ เพื่อนำสินค้าไปขายต่อยังจังหวัดอื่น ถึงพิษณุโลก อุตรดิตถ์และสุโขทัย โดยเฉพาะที่เกาะน้อย ซึ่งบ้างก็เรียกว่า เกาะมอญ ในเขตอำเภอศรีสัชชนาลัย พ่อค้าจะแวะพักที่นี้ก่อน เนื่องจากมีชุมชนชาวมอญ อาจมีการทำนาร่วมกับชาวเกาะน้อย หลังฤดูเก็บเกี่ยวแล้วจึงค่อยส่งเรือกลับบ้านยังปทุมธานีและนนทบุรี ส่วนของที่มีตำหนิที่เหลือจากที่ถูกพ่อค้าคัดเลือกไปแล้ว ชาว

เกาะเกิร์ตก็จะเก็บไว้ใช้เองหรือเก็บไว้แลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่น เช่น อาหารแห้ง และข้าวของเครื่องใช้ต่างๆที่มีพ่อค้าอื่นที่ผ่านมาทางเรือนำมาแลกเปลี่ยนถึงที่ได้อีกทางหนึ่ง

จากนั้นต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2490 – 2500 เครื่องปั้นดินเผาเกาะเกิร์ต ก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตไปจากเดิม ผลิตในจำนวนที่น้อยลง โรงปั้นบางโรงปิดตัวไป หรือไม่ก็เปลี่ยนรูปแบบของผลิตภัณฑ์เป็นแบบอื่น เช่น ผลิตกระถางต้นไม้เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุหลายประการ เช่น

1. การขาดแคลนวัตถุดิบ คือ ดินคุณภาพดีสำหรับนำมาทำเครื่องปั้นดินเผา เนื่องจากบนพื้นที่เกาะเกิร์ตและฝั่งตรงข้ามที่เคยเป็นแหล่งวัตถุดิบ มีผู้คนมาตั้งถิ่นฐานและทำการเกษตรกรรมมากขึ้น

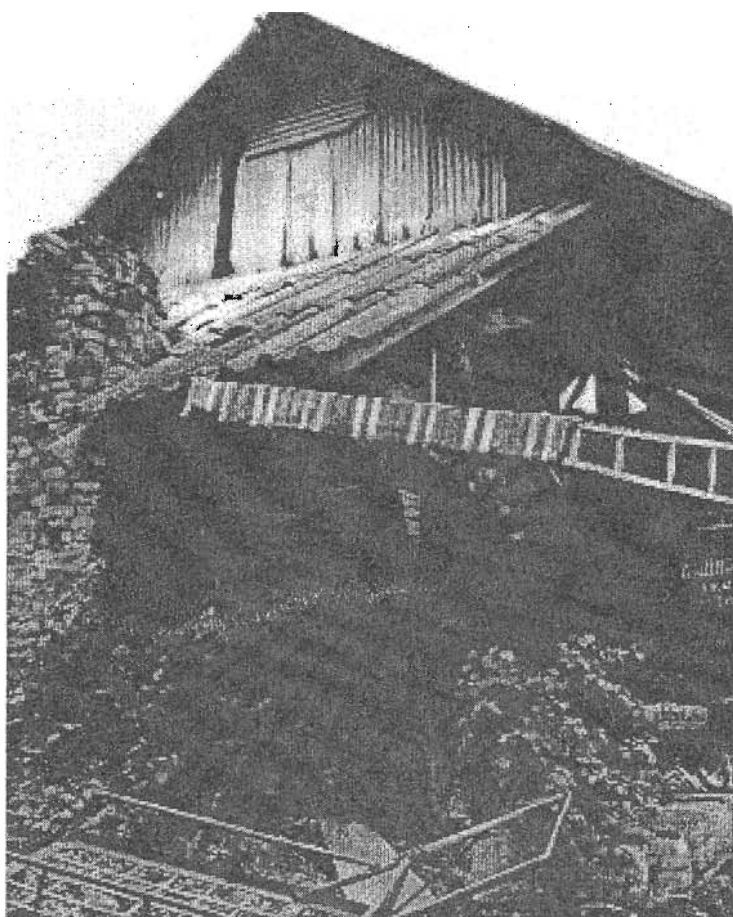
2. การขาดแคลนช่างปั้น เนื่องจากคนรุ่นใหม่มีโอกาสหันไปทำอาชีพอื่นมากขึ้น

3. การขาดแคลนกิจการ เนื่องจากค่าครองชีพสูงขึ้น ตามความเจริญของสังคม รายได้จากกิจการเครื่องปั้นดินเผาไม่เพียงพอสำหรับการครองชีพในสังคมสมัยใหม่อีกต่อไป

4. การขาดแคลนส่วนแบ่งในตลาด เนื่องจากเริ่มมีคู่แข่งในสินค้าประเภทเดียวกันจากแหล่งอื่นเพิ่มมากขึ้น และเริ่มมีสินค้าแปลกใหม่เข้ามาแย่งส่วนแบ่งในตลาด เช่น โถงเคลือบจากราชบุรี

5. มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิต โดยหันไปผลิตสินค้าและใช้เทคนิคการผลิตตามแบบของช่างปั้นจีนที่ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ ในอำเภอปากเกร็ดและพื้นที่เกาะเกิร์ต เนื่องจากกระถางต้นไม้ของช่างปั้นจีนเป็นที่ยอมรับ กิจการดี มีผู้ซื้อหาเป็นจำนวนมาก โรงปั้นชาวมอญดั้งเดิมบางโรงจึงหันมาปั้นกระถางต้นไม้ตามแบบชาวจีนควบไปด้วย บางโรงก็หันมาปั้นกระถางเพียงอย่างเดียว บางโรงปั้นเฉพาะ ครกและกระถางเท่านั้น ผลผลิตแบบเดิมจึงเริ่มน้อยลง ที่ยังผลิตอยู่คุณภาพก็เปลี่ยนไป เพราะการนำเทคนิคและเครื่องมือในการผลิตแบบของช่างจีนที่เสียเวลาน้อยกว่ามาใช้ เช่น การใช้เครื่องหมุนแป้นขับเคลื่อนด้วยมอเตอร์ไฟฟ้า ทำให้ลดแรงงานผู้ช่วยช่างปั้นลงไป เกิดการขาดความต่อเนื่องในการสืบทอดวิชาการปั้นแบบเดิม การนำเตาเผาแบบจีนที่ใช้เวลาน้อยในการเผา มาใช้ จึงต้องเปลี่ยนผลผลิตให้เหมาะกับเตาเผาแบบใหม่ที่นำมาใช้ด้วย คือ การผลิตกระถางต้นไม้

ดังนั้นในปัจจุบัน เครื่องปั้นดินเผา ส่วนใหญ่จึงเป็นการผลิตกระถางต้นไม้ และครก ส่วนโถง อ่าง แบบดั้งเดิมของชาวมอญเรียกได้ว่าไม่มีการผลิตอีกแล้ว สำหรับหม้อน้ำลายวิจิตรนั้น มีความพยายามที่จะฟื้นฟูและส่งเสริมให้มีการผลิตมากขึ้น

รูปที่ 3.8 สภาพของโรงงานทำครกที่ยังมีการใช้งานอยู่ในหมู่ที่ 1

รูปที่ 3.9 เตาเผาเดิมที่ถูกรยล้อมด้วยอุปกรณ์และข้าวของเครื่องใช้ที่ทันสมัย เป็นความ
เจริญที่ชาวเกาะเกร็ดหลีกเลี่ยงไม่ได้

2.5 การสาธารณสุขและการอนามัย

บริเวณเกาะเกร็ด มีสถานอนามัย 3 แห่ง คือ สถานอนามัยเฉลิมพระเกียรติ อยู่ในหมู่ที่ 3 ใกล้วัดศาลากุล สถานอนามัยตำบลเกาะเกร็ด หมู่ที่ 6 ใกล้วัดเสารทอง และสถานอนามัยใหม่สุดแห่งที่ 3 ที่บริเวณหมู่ที่ 5 ใกล้วัดมะขามทอง ซึ่งแล้วเสร็จในปีพ.ศ. 2541 มีให้บริการครอบคลุมทั้งตำบล มีกองทุนยาเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน ซึ่งได้รับการอบรมความรู้เรื่องยาจากเจ้าหน้าที่อนามัย ทำหน้าที่เป็นตัวแทนจำหน่ายยาประจำหมู่บ้าน โดยขายในร้านค้าภายในชุมชนของทุกหมู่บ้าน

ราษฎรในเกาะเกร็ดมีสาธารณสุขมูลฐานอยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงดี สังเกตได้จาก

- บ้านเรือนมีสภาพคงทนถาวรอย่างน้อย 5 ปี เฉลี่ยร้อยละ 100 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดบนเกาะเกร็ด

- การจัดบ้านเรือนและบริเวณบ้านให้เป็นระเบียบ ถูกสุขลักษณะ เฉลี่ยร้อยละ 100 ของครัวเรือนทั้งหมดบนเกาะเกร็ด

- มีส้มตำทุกหลังคาเรือน

- เด็กและสตรีมีครรภ์ได้รับการฉีดวัคซีนเป็นประจำ

ตลอดจนชาวบ้านได้รับการอบรมความรู้ความเข้าใจด้านสุขภาพอนามัยจากเจ้าหน้าที่อนามัย โดยทำการหมุนเวียนสถานที่อบรมกระจายไปตามหมู่บ้านต่างๆ

2.6 สาธารณูปโภค

- ไฟฟ้า

ตำบลเกาะเกร็ดมีไฟฟ้าใช้มาประมาณ 25 ปีมาแล้ว อยู่ในขอบข่ายการให้บริการของการไฟฟ้านครหลวง มีแนวเสาไฟฟ้าตามแนวถนนสาธารณะรอบเกาะ และต่อสายแยกในลักษณะของเสาไม้เข้าไปในพื้นที่ด้านในของเกาะเกร็ดทุกครัวเรือน

- ประปา

ในอดีต เกาะเกร็ดไม่มีน้ำประปาใช้ เพราะพื้นที่เป็นเกาะกลางแม่น้ำ ทำให้มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่ถาวรสามารถนำมาใช้ได้ตลอดทั้งปีโดยการเดินสายท่อน้ำจากแม่น้ำไปยังครัวเรือน โดยมีปั้มน้ำเป็นตัวดึงน้ำมาใช้

ในปัจจุบัน เมื่อชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้น เกิดความต้องการน้ำในการอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้น ประกอบกับปัญหาการเน่าเสียของแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้มีความต้องการน้ำสะอาดและความสะดวกในการใช้น้ำมากขึ้น จึงเกิดโครงการระบบน้ำประปาบาดาลของกรมพัฒนาชุมชน

กระทรวงมหาดไทย โดยทำการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2536 จนถึงปัจจุบัน มีทั้งหมด 6 แห่ง ให้บริการในพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานของประชาชนกระจายเกือบทั่วทั้งเกาะ โดยคิดค่าบริการในการเดินท่อประปาบาดาลไปยังครัวเรือน ครัวเรือนละ 20 บาทต่อเดือน ค่าน้ำประปา ยูนิตละ 4 บาท จัดเก็บโดยองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ส่วนน้ำสะอาดในการบริโภค ส่วนใหญ่ใช้น้ำประปา หรือซื้อน้ำกรองจากภายนอก และน้ำฝนที่กักเก็บไว้ในครัวเรือน และบางส่วนใช้น้ำต้มสุกจากน้ำประปาบาดาล

- โทรศัพท

ในตำบลเกาะเกร็ดมีการให้บริการโทรศัพท์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 และครอบคลุมในหมู่บ้าน โดยบ้านเรือนที่อยู่ริมทางเท้าสาธารณะหรือบริเวณใกล้แม่น้ำ มีโทรศัพท์ภายในบ้านแทบทุกครัวเรือน ส่วนบริเวณที่ถัดไปภายในเกาะ ส่วนใหญ่จะใช้บริการโทรศัพท์สาธารณะตามร้านค้าภายในชุมชน

2.7 สาธารณูปการ

ในบริเวณเกาะเกร็ดมีศูนย์อเนกประสงค์ของกรมพัฒนาชุมชน อยู่ในหมู่ที่ 2 โดยให้บริการข่าวสารข้อมูลทั่วไปของเกาะเกร็ด ข้อมูลด้านสุขภาพอนามัย และมีส่วนอื่นๆ เช่น

- หอกระจายข่าว สำหรับกระจายข่าวสารของทางราชการ อยู่ในหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 5 โดยจะทำการในช่วงเช้าและช่วงเย็น

นอกจากนี้ บนเกาะเกร็ดยังเป็นที่ตั้งของสถานสงเคราะห์หญิงบ้านเกร็ดตระการของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย เป็นศูนย์สงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพสตรีสตรีทุกคนที่ถูกกักบริเวณในสถานสงเคราะห์แห่งนี้ เป็นหญิงโสเภณีที่ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีส่งฟ้องศาล แล้วมีความผิดถูกคุมความประพฤติ 1 ปี

สถานสงเคราะห์หญิงบ้านเกร็ดตระการมีพื้นที่ทั้งสิ้น 16 ไร่ มีสตรีที่ถูกคุมประพฤติจำนวน 400 คน และมีการฝึกวิชาชีพให้หญิงบริการเหล่านั้น จำนวน 10 แผนก เช่น ทำผม ตัดเย็บเสื้อผ้า ฯลฯ เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ

2.8 การรักษาความสะอาด

การกำจัดขยะภายในครัวเรือน ส่วนใหญ่จะทำการทิ้งลงในถังขยะที่จัดเตรียมไว้ในบริเวณหน้าบ้าน แล้วจะมีเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลมาทำการจัดเก็บไปทิ้งรวมกันบริเวณท่าเรือของแต่ละหมู่บ้าน โดยคิดค่าเก็บขยะ 35 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน โดยขยะที่จัดเก็บได้ จะมีเจ้าหน้าที่จากเทศบาลมาเก็บจากท่าน้ำแต่ละแห่ง แล้วนำไปทิ้งที่ฝังอำเภอบางกรวด ซึ่งจะค่อนข้างยุ่งยาก

ในปัจจุบันนี้ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด กำลังดำเนินโครงการเผาเผาขยะระบบไร้กลิ่น ไร้ควัน โดยเริ่มโครงการแรกที่หมู่ 6 บริเวณวัดเสาชางทอง งบประมาณ 350,000 บาทต่อเตา โดยจะสามารถทำการกำจัดขยะได้ประมาณ 700 กิโลกรัมต่อวัน ซึ่งจากการทดลองดำเนินการสำหรับเตาแรก ยังขาดทุนอยู่อีกประมาณ 28,000 – 30,000 บาท ซึ่งจะต้องทำการปรับปรุงต่อไป และยังมีโครงการจะจัดทำอีก 2 แห่งด้วย

2.9 ความปลอดภัย และการบรรเทาสาธารณภัย

2.9.1) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ภายในบริเวณเกาะเกร็ดมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินดี มีคดีอุกฉกรรจ์เกิดขึ้นน้อยครั้งมาก ส่วนใหญ่จะเป็นคดีที่เกี่ยวกับการลักเล็กขโมยน้อยเท่านั้น โดยองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้ดูแลความสงบเรียบร้อยต่างๆ นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือน หรือ อพปร. ประจำหมู่บ้าน ประมาณหมู่บ้านละ 5 คน และตำรวจสายตรวจ จำนวน 2 นาย คอยตรวจตราความสงบเรียบร้อย

2.9.2) การป้องกันและการบรรเทาปัญหาน้ำท่วม

เมื่อถึงหน้าน้ำ หรือฤดูน้ำหลาก พื้นที่เกาะเกร็ดจะประสบปัญหาน้ำท่วม และทาพื้นที่ได้มีความพยายามในการป้องกันน้ำท่วม โดยตลอดมาได้มีโครงการสร้างเขื่อนนอกประสงค์ ดังรูป 4.47 ซึ่งสามารถใช้กั้นน้ำและใช้ประโยชน์ในการสัญจรได้ด้วย ในพื้นที่โดยรอบเกาะ ซึ่งยังไม่แล้วเสร็จ เนื่องจากไม่มีงบประมาณสนับสนุน และสามารถกระทำให้เป็นจริงได้ยาก เนื่องจากมีการตั้งบ้านเรือนของประชาชนรูกล้ำเข้าไปในลำน้ำเป็นบางส่วน

2.9.3) การป้องกันและการบรรเทาปัญหาการดับเพลิง สาธารณภัยอื่นๆ

การดับเพลิงในพื้นที่เกาะเกร็ด ยังไม่มีเครื่องมือดับเพลิงเพื่อใช้สาธารณะอย่างเพียงพอ ทำให้ไม่สามารถระงับเหตุได้รวดเร็วเท่าที่ควร ปัจจุบันมีอยู่ที่หมู่ที่ 2 จำนวน 4 ถัง และในแต่ละหมู่บ้านจะมีเครื่องดับเพลิงประมาณหมู่ละ 1 – 2 แห่ง ส่วนใหญ่จะใช้ความร่วมมือของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่อาสาสมัครและความช่วยเหลือจากอำเภอบางกรวดรวมถึงตำบลใกล้เคียง

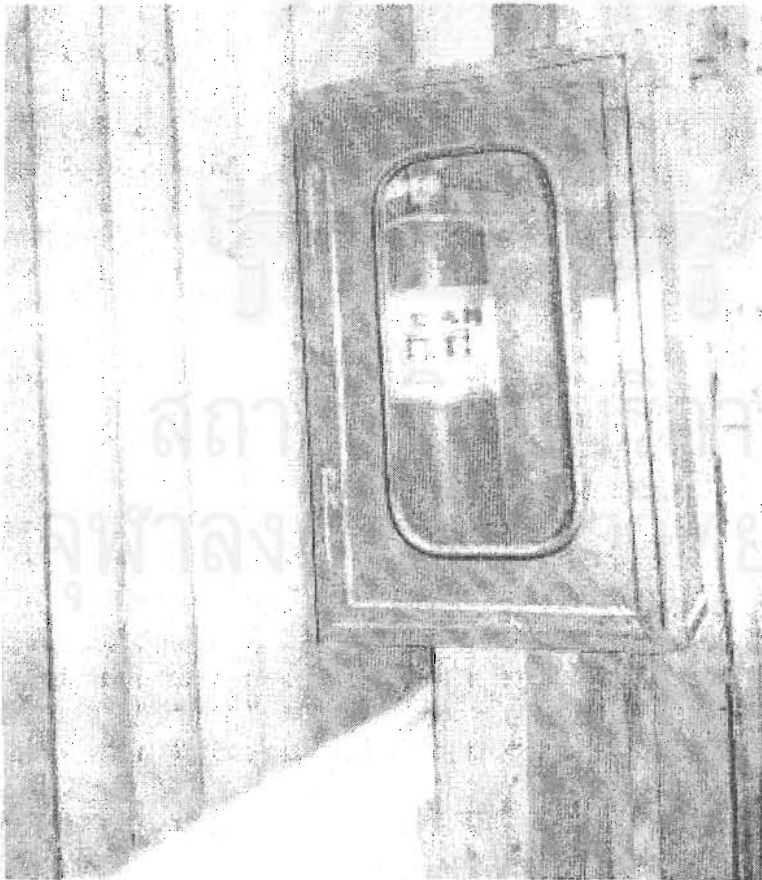
รูปที่ 3.10 แสดงการทำจัดชยะที่ชาวบ้านปฏิบัติกันทั่วไป

รูปที่ 3.11 เตาดำชยะแบบใหม่ที่สามารถลดชยะได้มากขึ้นต่อวัน แต่ปัจจุบันได้ระงับโครงการไป เนื่องจากผลประกอบการขาดทุนมากกว่า 30,000 บาท ต่อเดือน

รูปที่ 3.12 วิธีการดับเพลิงของชาวบ้านในเกาะเกร็ด

รูปที่ 3.13 ถังดับเพลิงที่นำมาติดตั้งใหม่โดยการเคหะแห่งชาติ

2.10 กลุ่มกิจกรรมต่างๆที่สำคัญบนเกาะเกร็ด

2.11.1) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตำบลเกาะเกร็ด

กลุ่มออมทรัพย์ฯ จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2538 โดยคณะกรรมการสภาตำบลและกลุ่มสมาชิกสตรี ร่วมกับพัฒนากรและ คปต. ตั้งอยู่ที่หมู่ 2 ตำบลเกาะเกร็ด ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 90 คน มียอดเงินสะสมสะสม 217,940 บาท มีสมาชิกเงินกู้ 40 ราย มียอดเงินกู้จำนวน 135,500 บาท และมียอดเงินฝากธนาคาร 82,000 บาท

2.11.2) คณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบลเกาะเกร็ด (กพสต. เกาะเกร็ด)

จัดตั้งในปี 2520 ตามนโยบายการพัฒนาสตรีชนบทของกรมการพัฒนาชุมชน มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี ชุดปัจจุบันจัดตั้งเมื่อ เดือนธันวาคม 2542 มีคณะกรรมการจำนวน 15 คนจาก 7 หมู่บ้าน

2.11.3) กลุ่มอาชีพหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา บ้านเสาชงทอง หมู่ 6 ต.เกาะเกร็ด

สำหรับชนิดของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบนเกาะเกร็ดมี 2 ประเภท คือ ประเภทเครื่องใช้ในครัวเรือน ส่วนมากจะมีขนาดใหญ่ และประเภทของที่ระลึก ซึ่งส่วนมากจะมีขนาดเล็ก โดยกลุ่มอาชีพหัตถกรรมฯ จะมีหน้าที่ดำเนินการประสานงานกับศูนย์วัฒนธรรมไทยเชื้อสายรามัญ และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งทำการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปรู้จักกลุ่มอาชีพฯ โดยสมาชิกทุกคนจะมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพเสริมประมาณ 6,000-10,000 บาทต่อเดือน โดยชาวบ้านส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ ชาวไทยเชื้อสายมอญที่อาศัยอยู่ในหมู่ 1, 6 และหมู่ 7

3 สภาพทางเศรษฐกิจ

3.1 รายได้และการประกอบอาชีพ

รายได้เฉลี่ยของประชากรในพื้นที่เกาะเกร็ด ประมาณ คนละ 35,000 บาทต่อปี และมีภาษีบำรุงท้องที่ของพื้นที่เกาะเกร็ด ในปี พ.ศ. 2538 จำนวนประมาณ 96,956 บาท โดยมาจากหมู่ 5 มากที่สุด ประมาณ 40,434 บาท รองลงมาคือหมู่ที่ 3 ประมาณ 25,118 บาท, หมู่ที่ 2 ประมาณ 15,778 บาท , หมู่ที่ 4 ประมาณ 9,954 บาท , หมู่ที่ 6 ประมาณ 3,242 บาท , หมู่ที่ 1 ประมาณ 2,863 บาท และหมู่ที่ 7 ประมาณ 972 บาท

อาชีพหลักของประชากรพื้นที่เกาะเกร็ดโดยทั่วไปจะรับจ้างในส่วนราชการ รัฐ

วิสาหกิจและธุรกิจเอกชน รองลงมาคือเกษตรกรรม ทำสวนผลไม้ ค้าขาย และหัตถกรรมในครัวเรือน ซึ่งมีอยู่ 3 ชนิด คือ เครื่องปั้นดินเผาอมฤต, ครกและกระถางต้นไม้ และการสานแข่งปลาทุ

3.1.1 อาชีพรับจ้าง แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ

1. การรับจ้างภายในเกาะเกร็ด ได้แก่

- การรับจ้างทั่วไปด้านการเกษตร เช่น รับจ้างดูแลสวนหรือเก็บผลผลิต และการรับจ้างขับเรือส่งผลผลิตทางการเกษตร และ มอเตอร์ไซค์รับจ้าง เป็นต้น

- การรับจ้างของแรงงานช่างฝีมือ ได้แก่ ช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผา ปั้นครก ปั้นกระถาง และงานศิลปะประเภทต่างๆ ซึ่งจะมีมากในหมู่ที่ 1, 2, 5, 6 และหมู่ที่ 7 ซึ่งส่วนมากจะเป็นชาวไทยเชื้อสายมอญ นอกจากนี้เป็นช่างฝีมือประเภทอื่นๆ เช่น รับจ้างตัดเย็บเสื้อผ้า รับจ้างตัดผม เป็นต้น

2. แรงงานออกไปรับจ้างนอกพื้นที่เกาะเกร็ด

ประชากรในพื้นที่เกาะเกร็ดมีการเดินทางออกไปใช้แรงงานยังพื้นที่อื่น ทั้งหมดเป็นจำนวนประมาณ 3,392 คน/วัน โดยเป็นการไปเช้า – กลับเย็น และส่วนใหญ่ไปทำงานยังแหล่งงานใกล้เคียง คือ ในโรงงานในเขตจังหวัดนนทบุรี โดยเฉพาะบริเวณฝั่งอำเภอปากเกร็ด และเมืองทองธานี ที่มีโรงงานอุตสาหกรรม (ดูภาพแสดงตำแหน่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในภาคผนวก ข.) และสถานที่ราชการ และบริษัทเอกชนตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 3.5 แสดงจำนวนประชากรในพื้นที่เกาะเกร็ดที่เดินทางไปทำงานนอกพื้นที่แยกตามเพศและหมู่บ้าน

หมู่ที่	หญิง	ชาย	รวม	ครัวเรือน
1	365	342	707	166
2	243	258	501	210
3	324	186	510	160
4	126	191	317	97
5	204	298	502	202
6	321	314	635	142
7	116	104	220	81
รวม	1,699	1,693	3,392	1,058

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

3.1.2 อาชีพเกษตรกรรม

บนพื้นที่เกาะเกร็ดมีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจการเกษตร โดยมีจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตร ประมาณ 276 ครัวเรือน หรือประมาณร้อยละ 20.86 ใช้พื้นที่ดำเนินการอยู่ ประมาณ 1,268 ไร่ หรือ ประมาณร้อยละ 44.57 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยแบ่งเป็น

1. การทำสวนไม้ผลไม่ยืนต้น ได้แก่ ส้มโอ กัลยวย มะม่วง ทุเรียน มะพร้าว หมาก ขนุน มะละกอ และมะนาว โดยใช้พื้นที่ประมาณ 680 ไร่ หรือ ประมาณร้อยละ 53.63 ของพื้นที่เกษตรทั้งหมด

2. การทำสวนผัก มีเฉพาะในหมู่ที่ 3 และ 4 เป็นการทำสวนผักกระเฉดและอื่นๆ เช่น ผักบุ้งจีน ถั่วฝักยาว คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 588 ไร่ หรือร้อยละ 46.37 ของพื้นที่การเกษตร

3. ประมง ในเกาะเกร็ดจะมี 3 ประเภทคือ

- การเลี้ยงปลาในบ่อภายในบริเวณบ้านหรือหัวไร่ปลายนาของตนเอง มีเนื้อที่รวมประมาณ 3,063 ตารางเมตร ใน 5 หมู่บ้าน คือ 1,2,3,4 และ หมู่ 7

- การปักกร้า คือการใช้ไม้รวก ไม้ไผ่ปักรวมกันเป็นกลุ่มๆ อยู่ในน้ำใกล้ริมตลิ่ง มีขนาดประมาณ 2 – 3 เมตร ส่วนใหญ่ทำในครัวเรือนที่มีพื้นที่ติดแม่น้ำเจ้าพระยา

- การลอยตาข่ายกลางแม่น้ำ ซึ่งจะใช้เรือเป็นพาหนะ

4. การเลี้ยงสัตว์ มีเฉพาะในหมู่ที่ 2 จำนวนประมาณ 7 ครอบครัวยุค และเลี้ยงประเภทสัตว์ปีก ได้แก่ เป็ด และไก่

3.1.3 อาชีพค้าขายและอื่นๆ

ปัจจุบันการค้าขาย เป็นอาชีพเสริมที่สำคัญของประชากรในหมู่ที่ 1, 6 และหมู่ 7 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวมาเยือนเป็นจำนวนมาก ส่วนในหมู่ที่ 2 และหมู่ 5 มีเพิ่มขึ้นบ้างเล็กน้อย นอกนั้นเป็นร้านค้าชุมชน เช่น ร้านขายของชำ ร้านอาหารตามสั่ง กระจายอยู่ประมาณหมู่บ้านละ 4 – 5 ร้าน โดยร้านขายของชำจะมีจำนวนประมาณ 20 แห่งในเกาะเกร็ด แต่ร้านขายอาหารมีมากกว่า 50 ร้าน โดยเฉพาะในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 รวมทั้งร้านขายของที่ระลึก ซึ่งในทั้ง 3 หมู่ก็มีอยู่อย่างหนาแน่น โดยเฉพาะแทบทุกบ้านที่หน้าบ้านอยู่ติดถนน ทางเดินเท้า หรือบ้านที่มีบริเวณหลังบ้านติดแม่น้ำ สามารถดัดแปลงเป็นร้านค้าได้

3.1.4 อาชีพเสริม

ชาวบ้านส่วนใหญ่ในเกาะเกร็ดจะมีการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ ทั้งในกลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มชาวบ้านที่ต้องการรายได้เสริมในวันหยุด ซึ่งจะมีสองอาชีพที่พบมาก คือ

1. การรับจ้างสานแข่งปลาทุ พบในหมู่ที่ 2 , 3 และ 4 ช่างหัตถกรรมประเภทจักสานแข่งปลาทุ เป็นอาชีพเสริมของสตรีในหมู่ที่ 2, 3 และหมู่ที่ 4 พบมากที่สุดในหมู่ที่ 3 ประมาณ 35 ครัวเรือน

2. การทำเครื่องปั้นดินเผาและร้านอาหาร ในหมู่ที่ 1, 6, 7 โดยเฉพาะในวันหยุด จะมีการค้าขายของที่ระลึกประเภทเครื่องปั้นดินเผาและอื่นๆ รวมทั้งร้านอาหารจำนวนมากเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งเส้นทางเดินระหว่างหมู่ที่ 1, 6 และ 7 เป็นเส้นทางทำสาธารณะหลักที่นักท่องเที่ยวใช้เดินชมสินค้า ทำให้ชาวบ้านในหมู่อดังกล่าว มีรายได้เสริมมากกว่าในหมู่ที่ 2, 3 , 4 และหมู่ที่ 5

สำหรับการทำร้านค้าของที่ระลึกและร้านอาหารในวันหยุดของชาวบ้าน มีจำนวนมากในหมู่ที่ 1 , 6 และ 7 โดยมีการเปิดร้านค้าโดยดัดแปลงที่อยู่อาศัยบางส่วนเป็นร้านอาหาร โดยเฉพาะบ้านที่อยู่ติดกับทางทำสาธารณะ อาจมีการดัดแปลงส่วนลานบ้าน หรือบริเวณสวนที่มีพื้นที่สำหรับการตั้งร้าน หรือใช้บริเวณต่างๆในบ้าน เช่น ห้องรับแขก ดัดแปลงเป็นสถานที่ตั้งแสดงสินค้าหรือบ้านที่ไม่มีพื้นที่ จะทำการเปิดร้านบริเวณริมทางทำสาธารณะที่ใกล้กับท่าเรือสำคัญที่นักท่องเที่ยวใช้ในการเดินทาง ขายสินค้าที่เป็นของที่ระลึกของเกาะเกร็ด หรืออาหารพื้นเมืองของเกาะเกร็ด เช่น ทอดมันหน่อกะลา แกงส้มหน่อกะลา ข้าวแช่ เป็นต้น นับเป็นรายได้เสริมที่ดีและได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลและส่วนราชการต่างๆเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว

สำหรับกลุ่มที่ทำเครื่องปั้นดินเผาเพื่อจำหน่าย ในช่วงที่สินค้าเป็นที่ต้องการของตลาดมาก อาจมีรายได้เสริมเพิ่มขึ้นถึง 6,000 – 10,000 บาทต่อเดือน ดังนั้นชาวบ้านในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 ซึ่งมีการทำโรงงานเครื่องปั้นดินเผา หรืองานหัตถกรรมดินเผาต่างๆ จึงมีรายได้ที่มากกว่าในหมู่ที่ 2, 3, 4 และ 5 ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนมาก

สำหรับสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดอาชีพเสริมเกี่ยวกับงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผามากในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 เนื่องมาจาก คือ

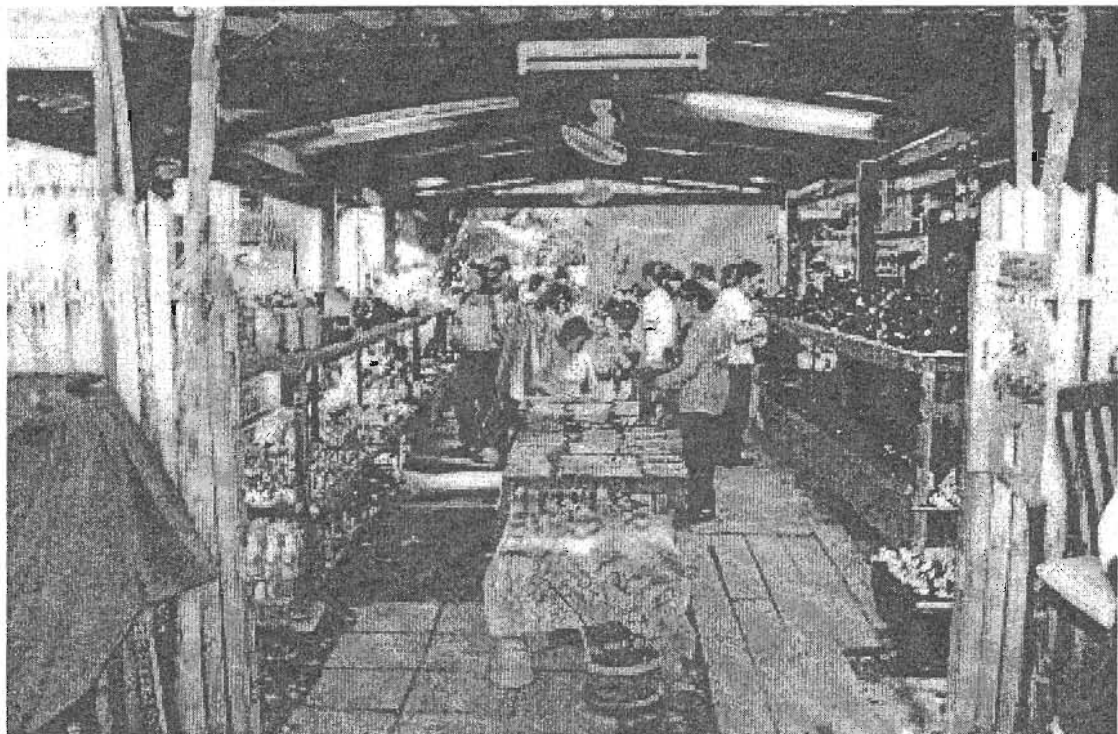
- ก. ประชากรในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายมอญที่มีอาชีพดั้งเดิมเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา และมีการทำโรงงานเครื่องปั้นดินเผาอยู่มาก ในขณะที่ประชากรในหมู่ที่ 2 , 3 , 4 และ 5 มีอาชีพดั้งเดิมคือ การเกษตรกรรม
- ข. วัฒนธรรมประเพณีต่างๆของชาวมอญ มีความสวยงาม และน่าสนใจ เช่น วัดปรมัยยิกาวาส ซึ่งมีรูปแบบที่งดงาม และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์สำหรับชาวมอญในเกาะเกร็ดมาก ทำให้มีจุดดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวมาก

รูปที่ 3.14 บ้านหลังที่เจ้าของให้เช่าในราคาถูก ต่อมาใช้เป็นร้านขายของที่ระลึกที่มีชื่อเสียงมากบนเกาะเกร็ด ชื่อ “บ้านโถ่ง” และใช้พื้นที่บริเวณริมน้ำทำเป็นร้านอาหาร

รูปที่ 3.15 ทางเดินข้างบ้าน กว้างไม่เกิน 2 เมตร นำมาดัดแปลงเป็นร้านค้าและเดินไปสู่ระเบียบริมน้ำที่เป็นร้านขายขนมหวาน จากเดิมเป็นมุมพักผ่อนของครอบครัว

รูปที่ 3.16 บริเวณลานหน้าบ้าน ดัดแปลงเป็นส่วนแสดงสินค้าเครื่องปั้นดินเผา และของที่ระลึกต่างๆ

รูปที่ 3.17 สวนหย่อมหน้าบ้าน ถูกรื้อออก เพื่อทำเป็นร้านค้า และตกแต่งแบบสมัยใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

ค. เส้นทางทำสาธารณูปโภคที่ตัดผ่านหมู่บ้านในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 จะผ่านส่วนที่เป็นชุมชน มีร้านค้าค่อนข้างมาก มีสิ่งอำนวยความสะดวกค่อนข้างครบครัน และใกล้กับท่าเรือโดยสาร ในขณะที่ เส้นทางที่ตัดผ่านหมู่ที่ 2, 3, 4 และ 5 จะตัดผ่านส่วนที่เป็นสวนผักสวนผลไม้ หรือพื้นที่รกร้าง อีกทั้งระยะห่างระหว่างบ้านค่อนข้างห่างกันมาก มีร้านค้าน้อย ทำให้นักท่องเที่ยวไม่นิยมเดินเข้าไป เพราะค่อนข้างเงียบ ไม่มีสถานที่ที่ดึงดูดใจ และไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก
(เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล และอาสาสมัครประชาสัมพันธ์หมู่บ้าน. สัมภาษณ์, 2542)

4. การตั้งถิ่นฐานและสภาพที่อยู่อาศัยในปัจจุบันของชุมชนเกาะเกร็ด

4.1) การตั้งถิ่นฐาน

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของประชากรในบริเวณเกาะเกร็ด มีตั้งบ้านเรือนอยู่อย่างหนาแน่นบริเวณรอบๆเกาะริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งวิถีชีวิตของชาวไทยภาคกลางตั้งแต่อดีต ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงมักเลือกทำเลที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา เพราะสามารถนำน้ำมาใช้ในการเพาะปลูก ใช้อุปโภค บริโภคในชีวิตประจำวันตลอดจนความสะดวกสบายในการถ่ายเทของเสียลงแม่น้ำลำคลอง และในสมัยก่อนใช้เส้นทางคมนาคมทางน้ำเป็นหลักอีกด้วย แสดงให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ในการตั้งบ้านเรือนริมน้ำ ซึ่งการตั้งบ้านเรือนบริเวณเกาะเกร็ด สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

4.1.1) การตั้งบ้านเรือนแบบเกาะกลุ่มกันตามริมน้ำ และริมทางทำสาธารณูปโภค ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญของชุมชนเกาะเกร็ด

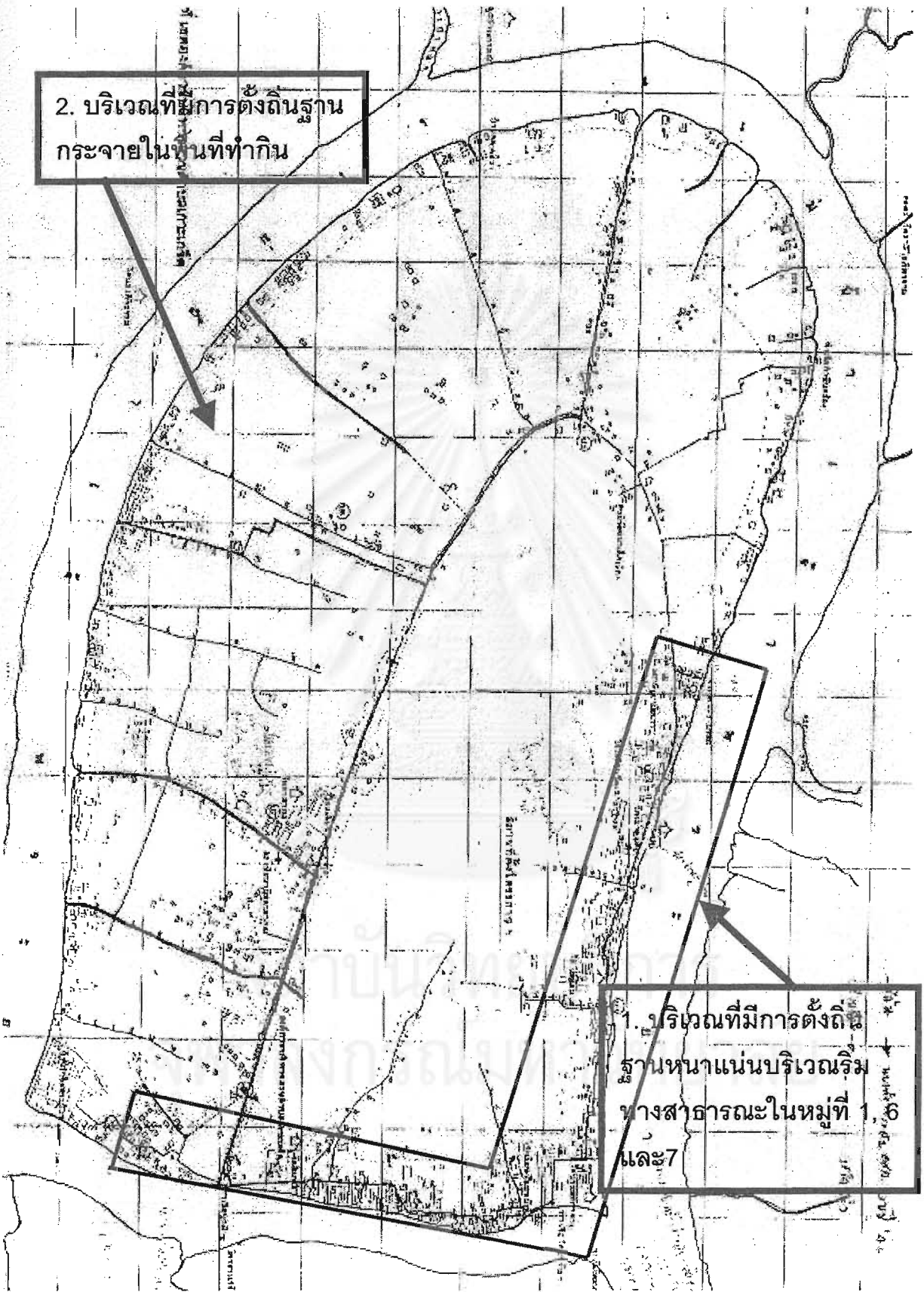
ลักษณะการเกาะกลุ่มของที่อยู่อาศัยมักรวมกันอยู่ใกล้สถานที่สำคัญต่างๆ เช่น วัด ท่าเรือโรงเรียน สถานเอนกนาลัย และโรงงานเครื่องปั้นดินเผา โดยเป็นชุมชนเล็กๆ ภายในมีร้านค้าขายอาหาร ของชำ ฯลฯ ได้แก่บริเวณหมู่ที่ 1, 6, 7 และบางส่วนของหมู่ที่ 5 รวมทั้งบางส่วนของหมู่ที่ 3 และ 4

4.1.2) การตั้งถิ่นฐานแบบกระจายตามพื้นที่ทำกินเนื่องจากอาชีพส่วนใหญ่ของราษฎร คืออาชีพเกษตรกรรม ดังนั้นจึงตั้งบ้านเรือนกระจายไปตามพื้นที่สวนของตนเองเพื่อสะดวกในการดูแลผลผลิตและบำรุงรักษาสวนผลไม้ ได้แก่พื้นที่บริเวณ หมู่ที่ 2, 3, 4 และบางส่วนของหมู่ที่ 5

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานดังกล่าว ทำให้เกิดสภาพสังคมแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และรู้จักกันภายในกลุ่มละแวกบ้านของตนเอง จากประวัติของบริเวณเกาะเกร็ดนี้ เดิมเป็นพื้นที่อาศัยของชาวมอญที่อพยพเข้ามา และส่วนมากอยู่ในบริเวณหมู่ที่ 1, 6 และ 7 ของบริเวณเกาะเกร็ด ซึ่งชาวมอญรุ่นปัจจุบันส่วนใหญ่เกิดที่นี่ หรืออยู่อาศัยนานกว่า 10 ปี โดยถือเป็นคนดั้งเดิมของพื้นที่ และกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีความรู้สึกรักพื้นที่ เนื่องจากอยู่มา นาน กรรมสิทธิ์ที่ดินก็ได้รับมรดกตกทอดกันมา อีกส่วนเป็นคนที่เพิ่มเข้ามาอยู่อาศัย บริเวณนี้เนื่องจากสาเหตุทางสังคม คือ การแต่งงานและสาเหตุทางเศรษฐกิจ คือ มารับจ้างปั้นครกและกระถางในโรงงาน ซึ่งลูกจ้างส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่างจังหวัดในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ

รูปที่ 3.18 บ้านเรือนบางส่วนจะกระจายอยู่บริเวณริมแม่น้ำ เช่น บริเวณเลียบฝั่งแม่น้ำ หมู่ที่ 3 และ 4

รูปที่ 3.19 แสดงตำแหน่งการกระจายตัวของที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด

รูปที่ 3.20 แสดงการตั้งบ้านเรือนบริเวณริมทางเท้าสาธารณะในหมู่ที่ 1

รูปที่ 3.21 แสดงการตั้งบ้านเรือนบริเวณริมทางเท้าสาธารณะในหมู่ที่ 6

รูปที่ 3.22 แสดงการตั้งถิ่นฐานที่กระจายอยู่ในพื้นที่ทำกิน บริเวณหมู่ที่ 2

รูปที่ 3.23 แสดงการตั้งบ้านเรือนบริเวณริมถนนสาธารณะในหมู่ที่ 3

รูปที่ 3.24 แสดงการตั้งถิ่นฐานที่กระจายอยู่ในพื้นที่ทำกิน บริเวณหมู่ที่ 3

รูปที่ 3.25 พื้นที่ว่างบริเวณส่วนกลางเกาะที่ไม่มีการพัฒนามากนัก ส่วนมากเป็นสวนผลไม้
ทุ้งนา และบึงบัว

4.2) สภาพที่อยู่อาศัย

สภาพที่อยู่อาศัยโดยรวมในชุมชนเกาะเกร็ด ส่วนมากเป็นที่อยู่อาศัยที่ปลูกสร้างด้วยไม้ อาจจะเป็นบ้านชั้นเดียวหรือบ้านไม้ใต้ถุนสูง ที่ปลูกสร้างมานานกว่า 10 ปี มีบางส่วน ก่อสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ซึ่งมักจะเป็นที่อยู่อาศัยที่ก่อสร้างไม่เกิน 5 ปี สภาพโดยรวม ค่อนข้างเก่า และมีบางส่วนที่ชำรุดทรุดโทรม บางส่วนถูกปล่อยร้าง เนื่องจากผู้อยู่อาศัยโยกย้ายไปอยู่ที่อื่น แบ่งออกได้ 2 ลักษณะ ตามรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน คือ

4.2.1) ในหมู่ที่ 1, 6 , 7 และบางส่วนของหมู่ที่ 5 มีสภาพที่อยู่อาศัยที่ค่อนข้างหนาแน่น มีพื้นที่ปลูกสร้างค่อนข้างจำกัด ส่วนมากไม่เกิน 50 ตารางวาต่อหลังคาเรือน เนื่องมาจากการตั้งถิ่นฐานติดบริเวณริมแม่น้ำ และติดกับทางเท้าสาธารณะ ทำให้ไม่สามารถขยายพื้นที่ได้มาก

บ้านเรือนส่วนใหญ่ปลูกสร้างด้วยไม้ ไม่ค่อยมีรั้วรอบขอบชิด และปลูกติดกันเรียงไปตามแนวทางเท้าสาธารณะ มักปลูกเป็นบ้านสองชั้น ไม่ยกพื้นหรือยกใต้ถุนสูง และมีบางส่วนปลูกสร้างเป็นบ้านแถวหรือห้องแถว เรียงต่อกันประมาณ 7 – 8 ห้อง เป็นลักษณะคล้ายห้องเช่า และมีโรงงานเครื่องปั้นดินเผากระจายอยู่ในบริเวณพื้นที่ต่างๆ โดยผู้อยู่อาศัยส่วนมาก จะเป็นชาวไทยเชื้อสายมอญ ซึ่งส่วนมากประกอบอาชีพค้าขาย และทำเครื่องปั้นดินเผา

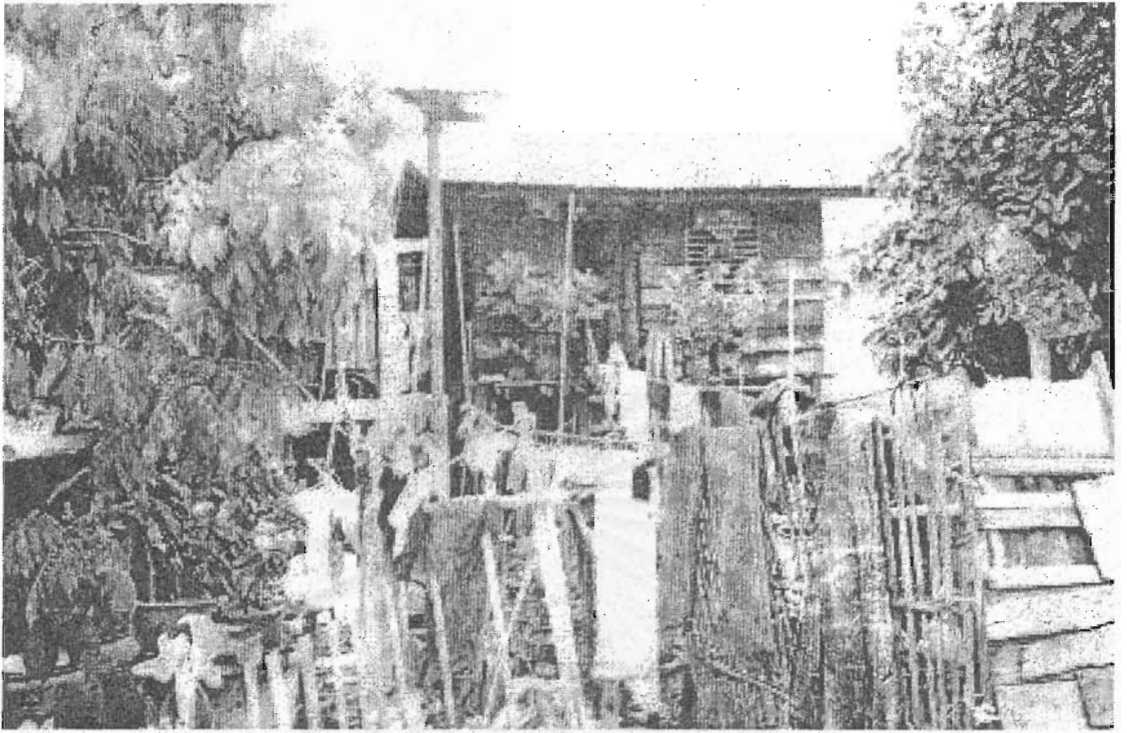
4.2.2) สำหรับในหมู่ที่ 2, 3, 4 และบางส่วนของหมู่ที่ 5 ผู้อยู่อาศัยส่วนมากจะเป็นคนไทย ทั้งเชื้อสายจีนและมุสลิม ซึ่งมีลักษณะการปลูกสร้างที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกันตามลักษณะการประกอบอาชีพ คือ ที่อยู่อาศัยจะกระจายอยู่ตามริมแม่น้ำ บริเวณรอบเกาะ แต่ไม่เรียงตามแนวทางเท้าสาธารณะเหมือนในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 นอกนั้นเกษตรกรจะสร้างบ้านเรือน คอกสัตว์ อยู่กลางพื้นที่ที่อยู่ลึกจากถนน และความห่างของบ้านเรือนแต่ละหลังจะขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่การเกษตรของครอบครัวนั้นๆ มีรั้วรอบขอบชิด การปลูกสร้างมักก่อสร้างด้วยไม้ ปลูกเป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูง เพื่อป้องกันน้ำท่วม เนื่องจากพื้นที่เป็นสวน มีร่องน้ำหรือทางน้ำอยู่มาก ทำให้เกิดน้ำท่วมได้ง่าย

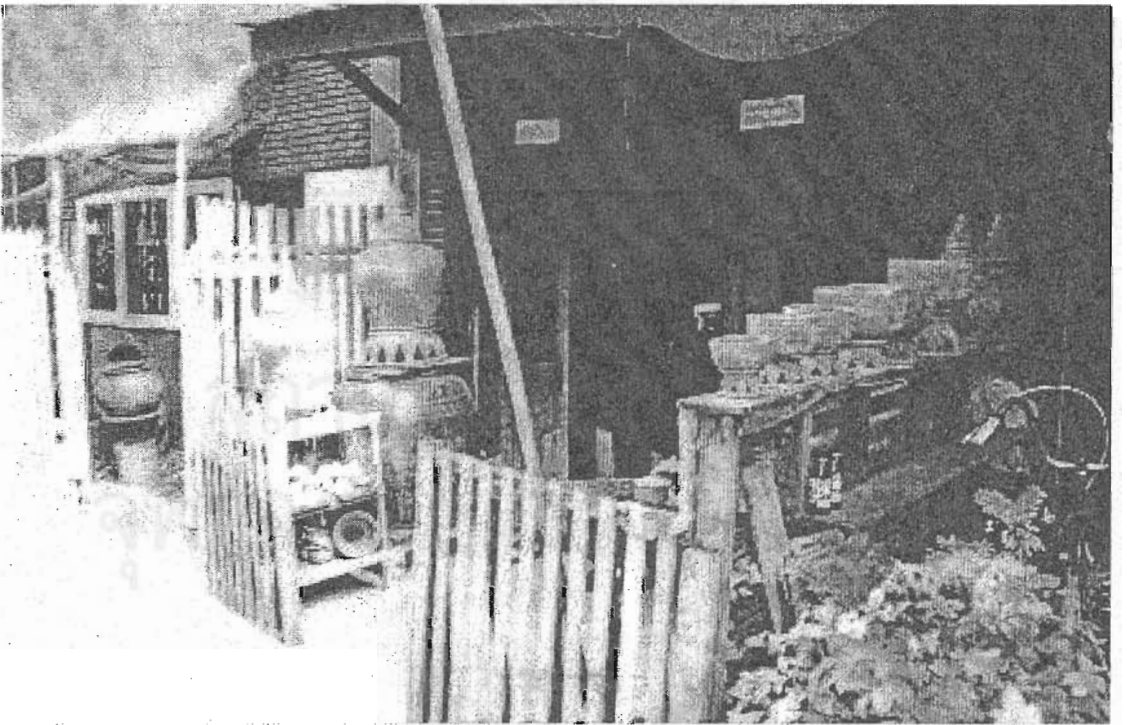
รูปที่ 3.26 สภาพที่อยู่อาศัยเดิมที่เป็นโรงงานเครื่องปั้นดินเผาด้วย ไม่ค่อยได้รับการดูแล ปรับปรุง ซ่อมแซมเท่าที่ควร ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 5

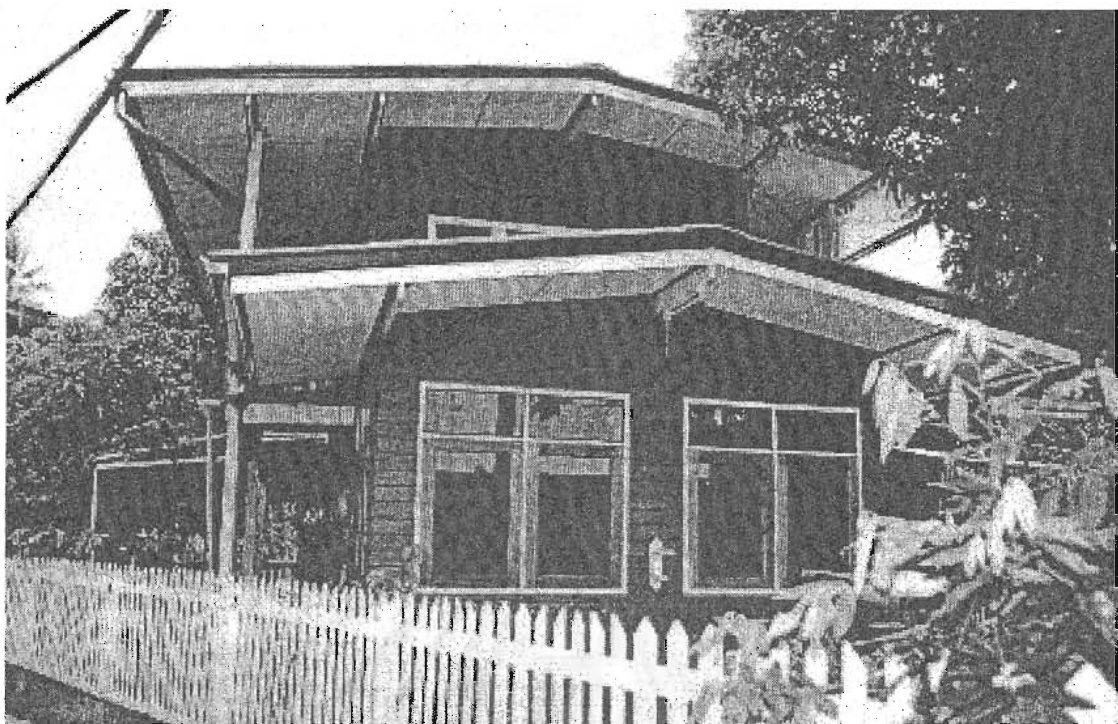
รูปที่ 3.27 สภาพที่อยู่อาศัยที่มีสภาพค่อนข้างทรุดโทรมในหมู่ที่ 3

รูปที่ 3.28 ลักษณะที่อยู่อาศัยที่คล้ายชุมชนแออัด ในหมู่ที่ 3

รูปที่ 3.29 บ้านแถว เรือนไม้อายุมากกว่า 10 ปีในหมู่ 6 เป็นร้านเครื่องปั้นดินเผาของลุงหล่อ
ช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผาของเกาะเกร็ด

รูปที่ 3.30 ที่อยู่อาศัยลักษณะครึ่งตึก ครึ่งไม้ ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 6

รูปที่ 3.31 รูปแบบของที่อยู่อาศัยแบบโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กที่กำลังเป็นที่นิยมสร้างบนเกาะเกร็ดในปัจจุบัน

4.3) การปลูกสร้าง ต่อเติมและดัดแปลงที่อยู่อาศัย

การปลูกสร้างที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด ต้องได้รับการอนุญาตจากองค์การบริหารส่วนตำบล ก่อนที่จะทำการปลูกสร้าง ซึ่งมีจำนวนการปลูกสร้าง ต่อเติมและดัดแปลงที่อยู่อาศัยดังนี้ ตารางที่ 3.6 แสดงจำนวนที่อยู่อาศัยที่ขออนุญาตก่อสร้างใหม่ (ถาวร) ในปี พ.ศ. 2539 - 2542

ปี พ.ศ.	จำนวนที่อยู่อาศัยที่ขออนุญาต ต่อเติมและดัดแปลง	จำนวนที่อยู่อาศัยที่ขออนุญาต ปลูกสร้างใหม่
2539	11	32 ⁽¹⁾
2540	36	14 ⁽²⁾
2541	15	17 ⁽³⁾
2542	83	15 ⁽⁴⁾
รวม	145	78

ที่มา : ฝ่ายทะเบียนราษฎร อำเภอปากเกร็ด, 2542.

หมายเหตุ :

- (1) เป็นที่อยู่อาศัยที่เช่าที่ดินของวัด และสร้างเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวแบบชั่วคราว จำนวน 7 หลัง ในหมู่ที่ 3, จำนวน 5 หลังในหมู่ที่ 4 และอีก 1 หลังในหมู่ที่ 5 รวม 13 หลัง คงเหลือที่เป็นที่อยู่อาศัยถาวรจำนวน 32 หลัง จากที่ทำการขออนุญาตจำนวน 45 หลัง
- (2) เป็นที่อยู่อาศัยที่เช่าที่ดินของวัด และสร้างเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวแบบชั่วคราว ในหมู่ที่ 4 จำนวน 5 หลัง ในหมู่ที่ 5 จำนวน 27 หลัง และอีก 5 หลังในหมู่ที่ 6 รวมทั้งหมด 37 หลัง ฉะนั้นเป็นที่อยู่อาศัยถาวร คงเหลือเพียง 14 หลัง จากที่ทำการขออนุญาตจำนวน 51 หลัง
- (3) เป็นที่อยู่อาศัยที่เช่าที่ดินของวัด และสร้างเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวแบบชั่วคราว ในหมู่ที่ 4 จำนวน 2 หลังและในหมู่ที่ 5 จำนวน 1 หลัง รวมทั้งหมด 3 หลัง ฉะนั้นเป็นที่อยู่อาศัยถาวร คงเหลือเพียง 17 หลัง จากที่ทำการขออนุญาตจำนวน 20 หลัง
- (4) เป็นที่อยู่อาศัยที่เช่าที่ดินของวัด และสร้างเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวแบบชั่วคราว ในหมู่ที่ 3 จำนวน 1 หลังและในหมู่ที่ 4 จำนวน 1 หลัง รวมทั้งหมด 2 หลัง ฉะนั้นเป็นที่อยู่อาศัยถาวร คงเหลือเพียง 15 หลัง จากที่ทำการขออนุญาตจำนวน 17 หลัง

โดยที่อยู่อาศัยที่ขออนุญาตปลูกสร้างใหม่ จากตารางที่ 3.6 สามารถแยกรายละเอียดได้ดังนี้ ตารางที่ 3.7 แสดงจำนวนที่อยู่อาศัยที่ขออนุญาตปลูกสร้างใหม่ แยกตามประเภทและหมู่บ้าน

หมู่ ที่	พ.ศ. 2539						พ.ศ. 2540						พ.ศ. 2541						พ.ศ. 2542						รวม
	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ	
1	4	4	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	17
2	4	-	-	-	-	1	3	1	-	2	-	1	3	-	-	-	-	-	3	1	1	1	-	-	21
3	7	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	2	5	-	-	-	2	-	-	-	3	-	1	-	22
4	5	1	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	15	
5	3	-	-	-	-	1	27	-	1	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	38	
6	8	-	-	2	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	18	
7	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
รวม	33	5	-	3	-	4	41	2	1	4	-	3	11	2	2	3	2	-	7	1	7	1	1	-	133

ที่มา : ฝ่ายทะเบียนราษฎร อำเภอปากเกร็ด

หมายเหตุ : ตัวอักษร ก – ฉ ใช้แทนรูปแบบของที่อยู่อาศัยดังต่อไปนี้

- ก. บ้านไม้ชั้นเดียว
- ข. บ้านไม้สองชั้น
- ค. บ้านไม้ใต้ถุนสูง
- ง. บ้านครึ่งตึก ครึ่งไม้
- จ. บ้านโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก 1 ชั้น
- ฉ. บ้านโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น

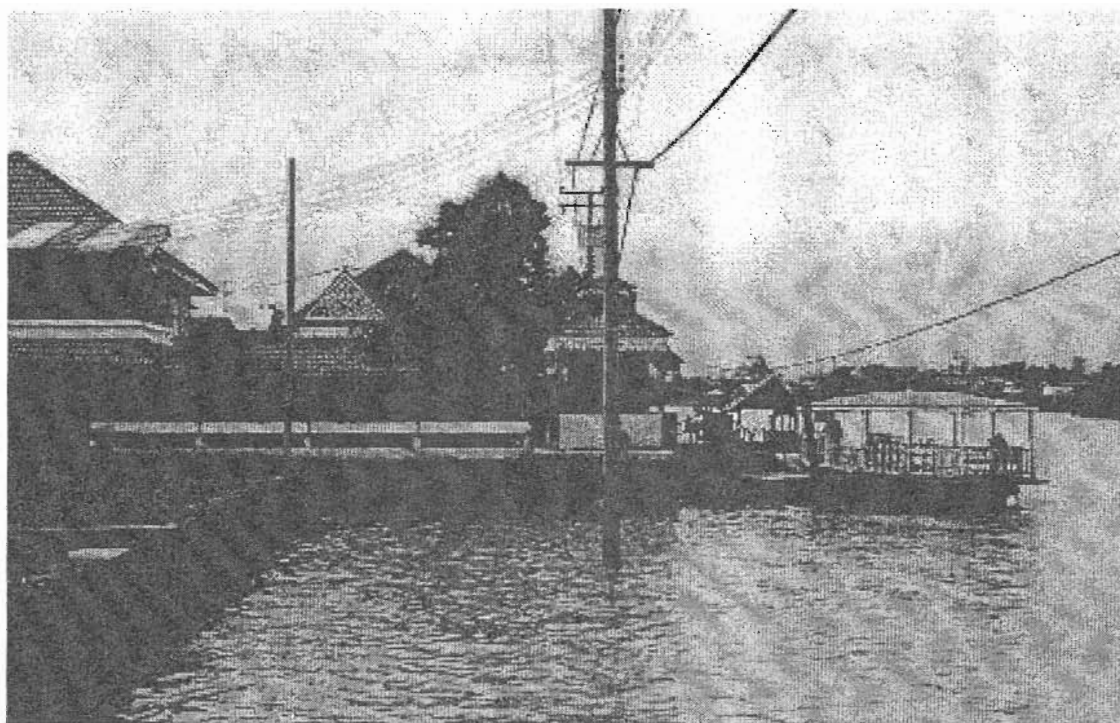
จากตารางที่ 3.6 และ 3.7 จะพบว่าในหมู่ที่ 5 มีการปลูกสร้างบ้านไม้ชั้นเดียวถึง 27 หลัง ซึ่งเป็นลักษณะของบ้านชั่วคราวที่ปลูกสร้างในที่ดินของวัดมะขามทอง ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของกรมการศาสนา และสำหรับรูปแบบบ้านแบบอื่น เช่น บ้านไม้สองชั้น บ้านไม้ใต้ถุนสูง ส่วนใหญ่จะปลูกในลักษณะของที่อยู่อาศัยถาวร ซึ่งมีการปลูกสร้างในจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับจำนวนบ้านไม้ชั้นเดียวหรือที่อยู่อาศัยชั่วคราว แสดงถึงแนวโน้มของการเพิ่มจำนวนหรือปริมาณของที่อยู่อาศัยถาวร ว่าอยู่ในปริมาณที่น้อยมาก เมื่อเทียบกับบริเวณใกล้เคียง เช่น ตำบลท่าอิฐ ที่มีการเพิ่มจำนวนที่อยู่อาศัยในช่วง ปี พ.ศ. 2539 – 2542 ประมาณร้อยละ 30 – 40 และอัตราการเพิ่มจำนวนอยู่ในอัตราที่ลดลงเรื่อยๆในแต่ละปี ในขณะที่การดัดแปลง หรือต่อเติมที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นมากอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในปีพ.ศ. 2542 ที่การต่อเติมยวเกาะเกิดเป็นที่นิยมอย่างมาก

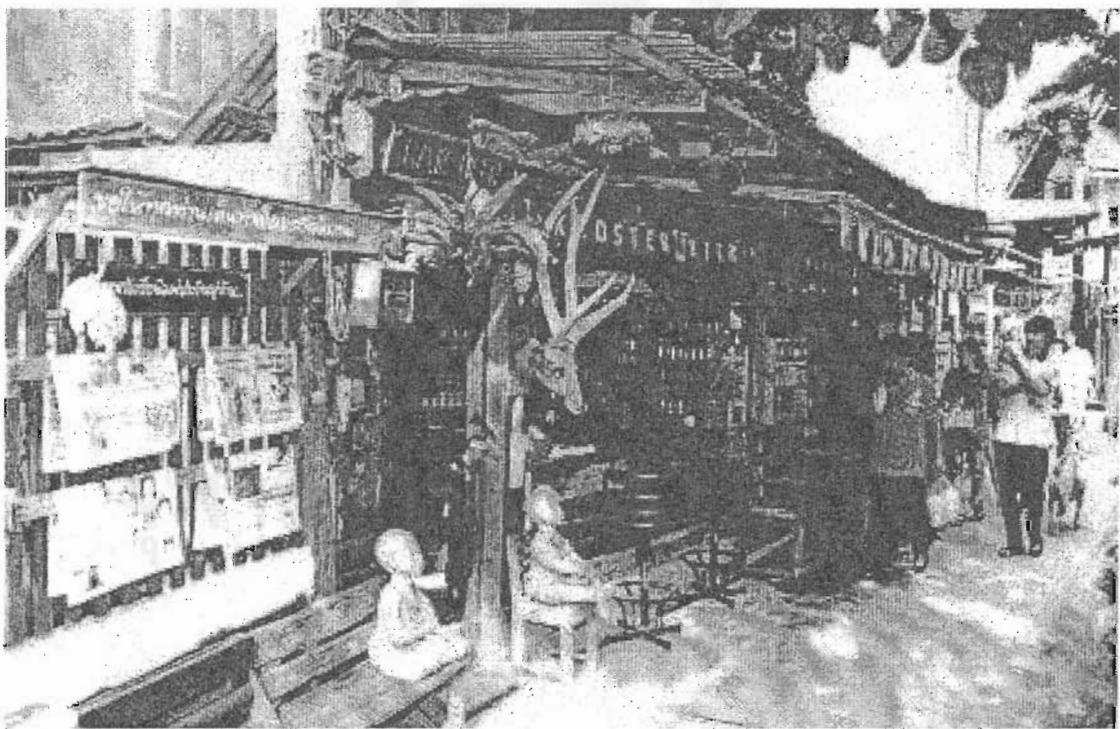
รูปที่ 3.32 บ้านครึ่งตึก ครึ่งไม้ สูง 3 ชั้น ปลูกสร้างในหมู่ที่ 1

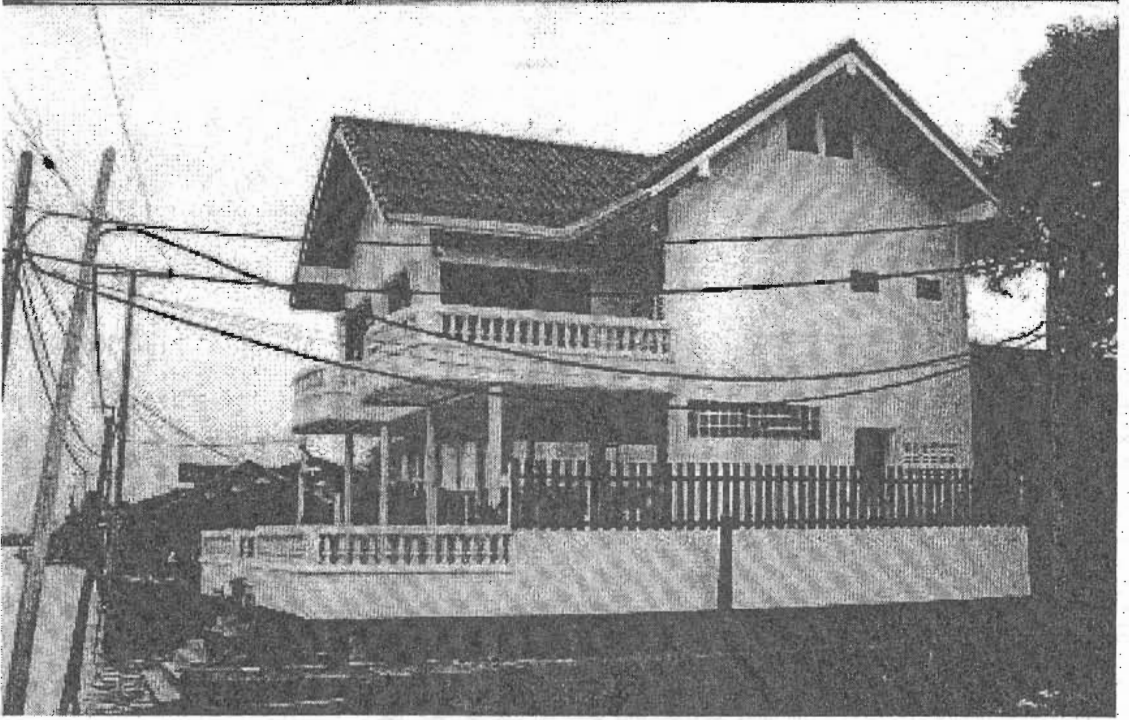
รูปที่ 3.33 "ร้านอาหารครัวชาวเกาะ" ที่ดัดแปลงบ้านไม้ทั้งหลังมาทำเป็นร้านอาหาร

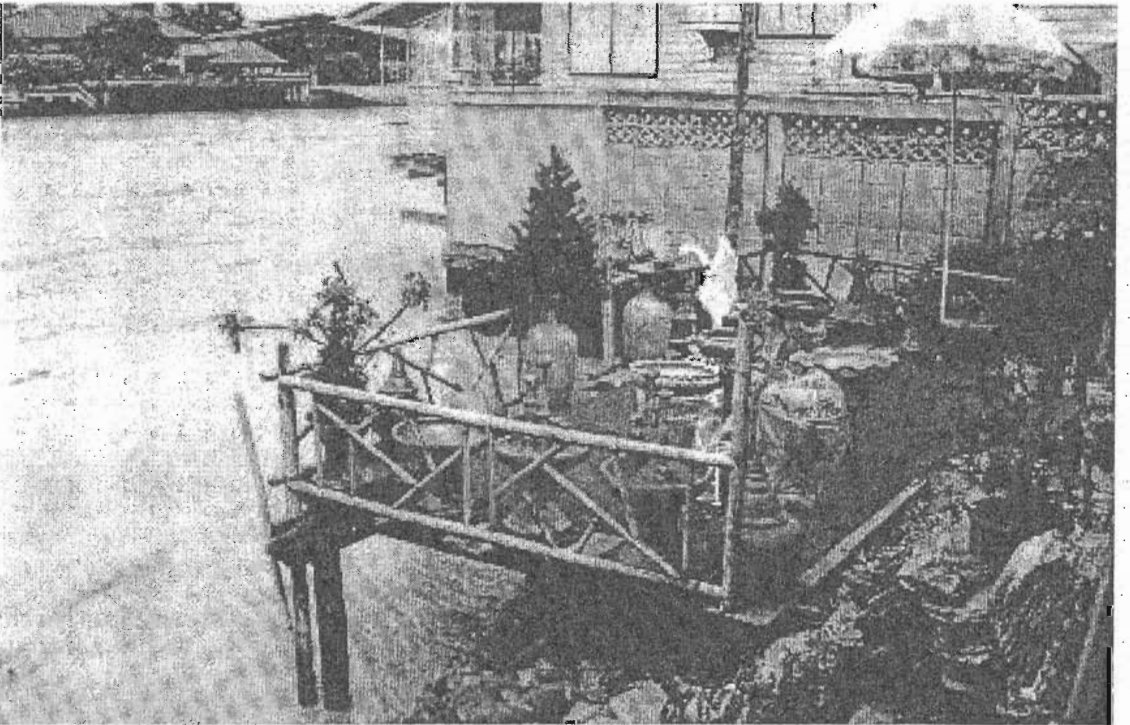
รูปที่ 3.34 ร้านอาหารเกาะเกร็ด ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 1 มีท่าเรือและเรือรับส่งสำหรับลูกค้า

รูปที่ 3.35 "บาร์เบียร์ควาบอย" แตกต่างด้วยรูปแบบที่แปลกตา แต่เจ้าของยังเป็นผู้ที่อนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของเกาะเกร็ดได้อย่างสม่ำเสมอ

รูปที่ 3.36 ร้านอาหารสร้างใหม่ในหมู่ 1 เป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก

รูปที่ 3.37 ร้านค้าบางส่วนที่เริ่มมีการรुक้าเข้าไปในลำน้ำ เนื่องจากไม่มีพื้นที่สำหรับขยายร้าน

5. การถือครองที่ดิน

สิทธิในที่ดินทำกินของประชากรในพื้นที่เกาะเกร็ดแบ่งได้ 3 กลุ่ม คือ มีกรรมสิทธิ์เป็นของตนเอง ไม่ต้องเช่าผู้อื่น มีสิทธิในที่ดินบางส่วน ต้องเช่าบ้างและกลุ่มที่ 3 คือ ไม่มีสิทธิในที่ดิน ต้องเช่าทั้งหมด โดยมีจำนวนครัวเรือนในแต่ละกลุ่มแยกตามหมู่บ้านได้ดังตาราง ตารางที่ 3.8 แสดงจำนวนครัวเรือนในพื้นที่เกาะเกร็ดแยกตามกลุ่มของกรรมสิทธิ์ในที่ดินและหมู่บ้าน

กลุ่มของกรรมสิทธิ์	หมู่ที่							รวม
	1	2	3	4	5	6	7	
1. มีสิทธิในที่ดินทั้งหมด ไม่ต้องเช่า	34	30	94	72	50	138	10	428
2. มีสิทธิในที่ดินบางส่วน ต้องเช่าบ้าง	20	45	26	14	70	-	31	206
3. ไม่มีสิทธิในที่ดิน ต้องเช่าทั้งหมด	112	140	30	13	74	4	40	413

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

6. การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ในพื้นที่เกาะเกร็ด การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนมากจะเป็นพื้นที่เกษตรกรรม การตั้งถิ่นฐานโดยมากจะรวมตัวกันในบริเวณริมน้ำทางฝั่งตะวันออกของเกาะ คือ ส่วนที่ตรงข้ามกับเขตที่ว่าการอำเภอปากเกร็ด ศาสนสถานจะเป็นจุดศูนย์กลางของชุมชนแต่ละกลุ่มย่อยๆ กรรมสิทธิ์ที่ดินของวัด ใช้ประโยชน์เป็นสถานที่สำหรับบริการทางสังคมต่างๆ เช่น โรงเรียน หอกระจายข่าว ห้องสมุด และส่วนหนึ่งแบ่งให้ประชาชนเช่าสำหรับตั้งบ้านเรือนและประกอบอาชีพด้วย มีการใช้ที่ดินสำหรับส่วนราชการอยู่บ้าง เช่น ในหมู่ที่ 2 เป็นที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมักใช้เป็นที่สำหรับชุมนุมประชาชนชาวเกาะเกร็ด เพื่อหาประชามติ หรือทำความเข้าใจ ออกความคิดเห็นในเรื่องต่างๆด้วย นอกจากนี้ เป็นที่ตั้งของสถานีอนามัย และบ้านเกร็ดตระการ ซึ่งเป็นสถานที่คุมประพฤติ และฝึกอาชีพสตรีของทางราชการ

มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรมกระจายอยู่ในพื้นที่อยู่อาศัย และริมน้ำบางส่วน สำหรับการเช่าที่ดินเพื่อเป็นที่ตั้งของสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ได้กล่าวถึงแล้วข้างต้น คือ ถนนภายในเกาะ บ่อน้ำบาดาล เป็นต้น

7. โครงการพัฒนาต่างๆบนเกาะเกร็ด

ทางอำเภอปากเกร็ดร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องดำเนินการและวางแผนงานพัฒนาต่างๆ เพื่อเป็นการพัฒนาเกาะเกร็ดในด้านต่างๆ ได้แก่

1. โครงการพัฒนาระบบคมนาคมภายในเกาะเกร็ด

1.1) โครงการขยายทางเท้าสาธารณะ

โครงการขยายทางเท้าสาธารณะในบริเวณเกาะเกร็ดจากแนวเดิม ซึ่งการเคหะแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินการ ในปี พ.ศ. 2542 เพื่อให้เกิดความสะดวกยิ่งขึ้นสำหรับการคมนาคมภายในเกาะ การเดินทางไปทำงาน ไปโรงเรียน ตลอดจนการเดินทางไปสถานีอนามัยหรือ คลินิกและโรงพยาบาลในฝั่งปากเกร็ด และบริเวณท่าเรือในแต่ละท่า นอกจากนี้ ยังเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวภายในเกาะตามโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวปี พ.ศ. 2540-2542 อีกด้วย ซึ่งการเคหะแห่งชาติ มีโครงการขยายทางเท้าสาธารณะ รวมถึงการปรับปรุงสาธารณูปโภคต่างๆเพิ่มเติมดังนี้

ตารางที่ 3.9 แสดงการปรับปรุงทางเท้าสาธารณะและสาธารณูปโภคของการเคหะแห่งชาติ

ลำดับ	รายการ	จำนวน
1	ทางเท้าแบบ GW-1	330 เมตร
2	ทางเท้าแบบ GW-2	519 เมตร
3	ทางเท้าแบบ GW-3	392 เมตร
4	ทางเท้าแบบ GW-4	753 เมตร
5	ทางเท้าแบบ GW-5	629 เมตร
6	ทางเท้าแบบ GW-6	240 เมตร
7	ถนนกว้าง 2.80 เมตร	140 เมตร
8	ถนนกว้าง 3.40 เมตร	126 เมตร
9	ทางเท้าแบบ EW- 2 X 5	22 เมตร
10	ทางเท้าแบบ EW- 2 X 6	74 เมตร
11	ทางเท้าแบบ EW- 3	37 เมตร
12	ทางเท้าแบบ EW- 4	19 เมตร
13	ทางเท้าแบบ EW- 5	30 เมตร
14	ทางเท้ามีท่อแบบ	32
15	ทางเท้ามีท่อแบบ	95

16	สนามกีฬา 1 แห่ง	1,287 ตารางเมตร
17	ตู้เก็บถังดับเพลิง	30 ตู้
18	เครื่องดับเพลิงเคมีแห้ง	30 เครื่อง
19	รถเข็นขยะ	15 คัน
20	แข่งพลาสติกสานใส่ขยะ	80 ใบ
21	ป้ายชื่อชุมชน	3 ป้าย

2. โครงการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี

ทางจังหวัดนนทบุรีมีนโยบายส่งเสริมและอนุรักษ์บริเวณเกาะเกร็ดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัด เป็นที่สนใจแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศโดยส่งเสริมในด้านวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนศิลปหัตถกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวมอญบนเกาะเกร็ด โดยได้มีการดำเนินงานเรียบร้อยแล้วดังนี้

2.1) โครงการอนุรักษ์การจัดงานประเพณี

โครงการนี้เป็นการส่งเสริมการจัดงานประเพณีสงกรานต์และประเพณีออกพรรษา โดยให้ทุกหมู่บ้านร่วมมือกันจัดงาน ตลอดจนมีการแสดงการละเล่นต่างๆทั้งประเพณีแบบชาวไทย ภาคกลางและตามประเพณีของชาวมอญโบราณ โดยจะนัดหมายมาร่วมกันที่บริเวณวัดปรมัยยิกาวาส ในหมู่ที่ 7

2.2) โครงการอนุรักษ์การผลิตเครื่องปั้นดินเผา

เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2524 โดยศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี ได้เล็งเห็นว่าเครื่องปั้นดินเผาของจังหวัดนนทบุรี นับวันก็จะสูญหายไป จึงได้จัดทำเอกสารเผยแพร่คุณค่าและประโยชน์ใช้สอย และจัดหาเงินสนับสนุนจากสโมสรรวัฒนธรรมหญิงจังหวัดนนทบุรี ปีละ 10,000 บาท สำหรับการพัฒนาเพื่อการจัดหารูปแบบ หาช่างฝีมือมาทำเผยแพร่และนำออกขาย ต่อมาปี 2531 ได้ทำโครงการร่วมกับกระทรวงอุตสาหกรรม ขอวิทยากรมาพัฒนารูปแบบปรับปรุงดิน ปรับปรุงเตาเผาและเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ชาวบ้านในเกาะเกร็ดครั้ง 1 เดือน รวม 3 ครั้ง ต่อมา กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ได้ส่งเจ้าหน้าที่มาประกอบเตาเผาชนิดแก๊สขนาด 1 ลูกบาศก์เมตรมาให้เป็นตัวอย่าง และได้ร่วมกับหลายหน่วยงานในการประชาสัมพันธ์ ทำให้เครื่องปั้นดินเผาของเกาะเกร็ดเป็นที่รู้จักมาจนถึงปัจจุบัน

2.3) โครงการสร้างศูนย์ศิลปวัฒนธรรม

โครงการนี้เป็นของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งได้สังเกตเห็นว่า พื้นที่เกาะเกร็ด มีสภาพเป็นเกาะกลางลำน้ำเจ้าพระยา มีทัศนียภาพงดงามตลอดจนมีศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เหมาะสำหรับการส่งเสริมให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางน้ำ จึงทำการจัดสรรงบประมาณให้ 11 ล้านบาท สำหรับก่อสร้างอาคารเพื่อฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ และเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง โดยมีเจ้าหน้าที่จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมาทำการประจำที่ศูนย์ แต่ปัจจุบัน ไม่สามารถทำการก่อสร้างได้ เนื่องจากปัญหาการจัดหาพื้นที่ในหมู่ที่ 7 จึงมีเพียงที่ทำการของศูนย์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอยู่ในหมู่ที่ 7 เท่านั้น

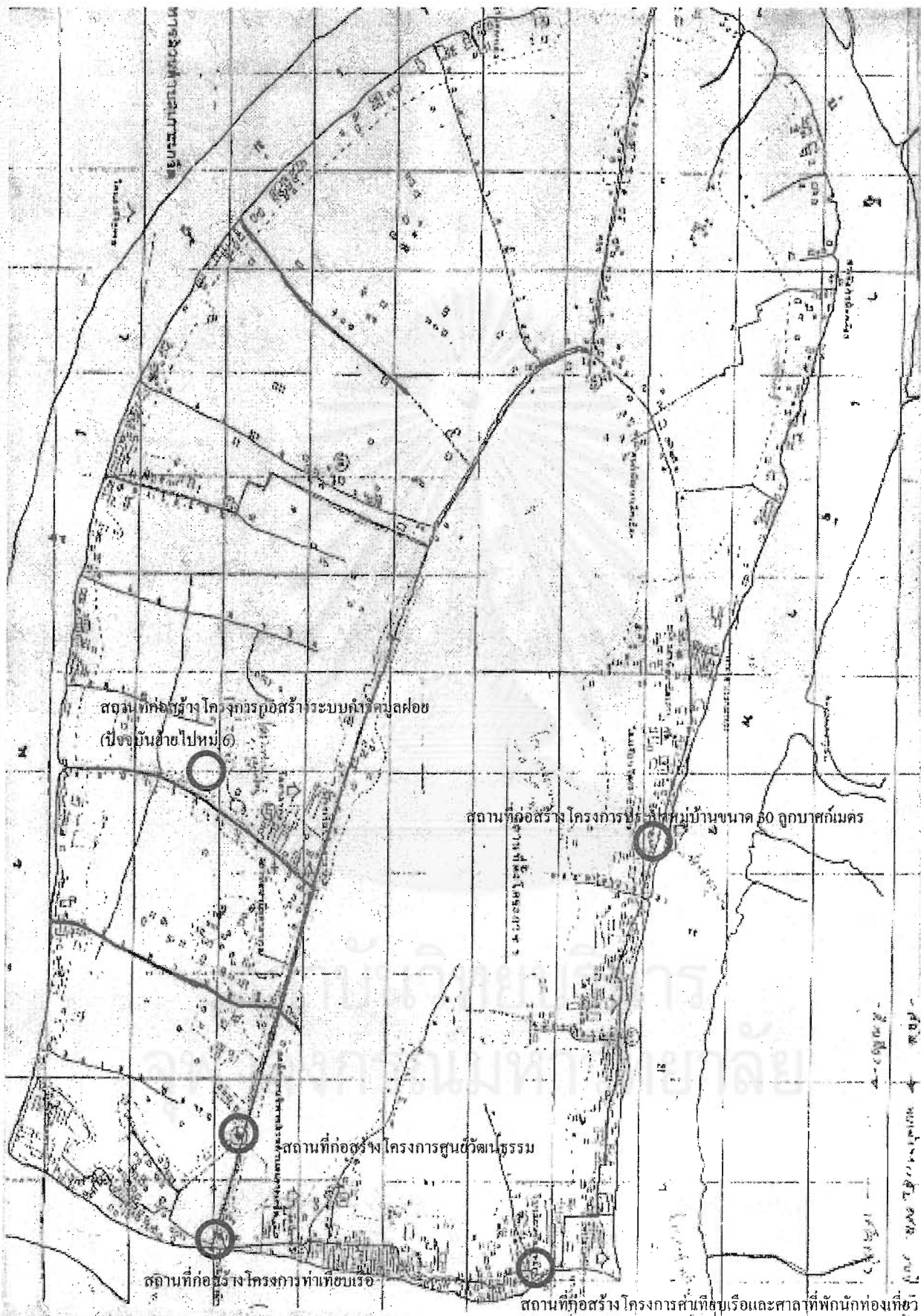
แต่จากเงินงบประมาณโครงการมียาชาวา ในปี พ.ศ. 2542 ทางองค์การบริหารส่วนตำบล จึงทำการริเริ่มโครงการศูนย์ศิลปาชีพชุมชนเกาะเกร็ด และศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านมอญและส่งเสริมอาชีพ โดยจะทำการก่อสร้างขึ้นในบริเวณหมู่ที่ 2 รวมทั้งสถานีประมง ซึ่งทั้งหมดใช้งบประมาณกว่า 8,500,000 บาท

3. โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว ปีพ.ศ. 2540 - 2542

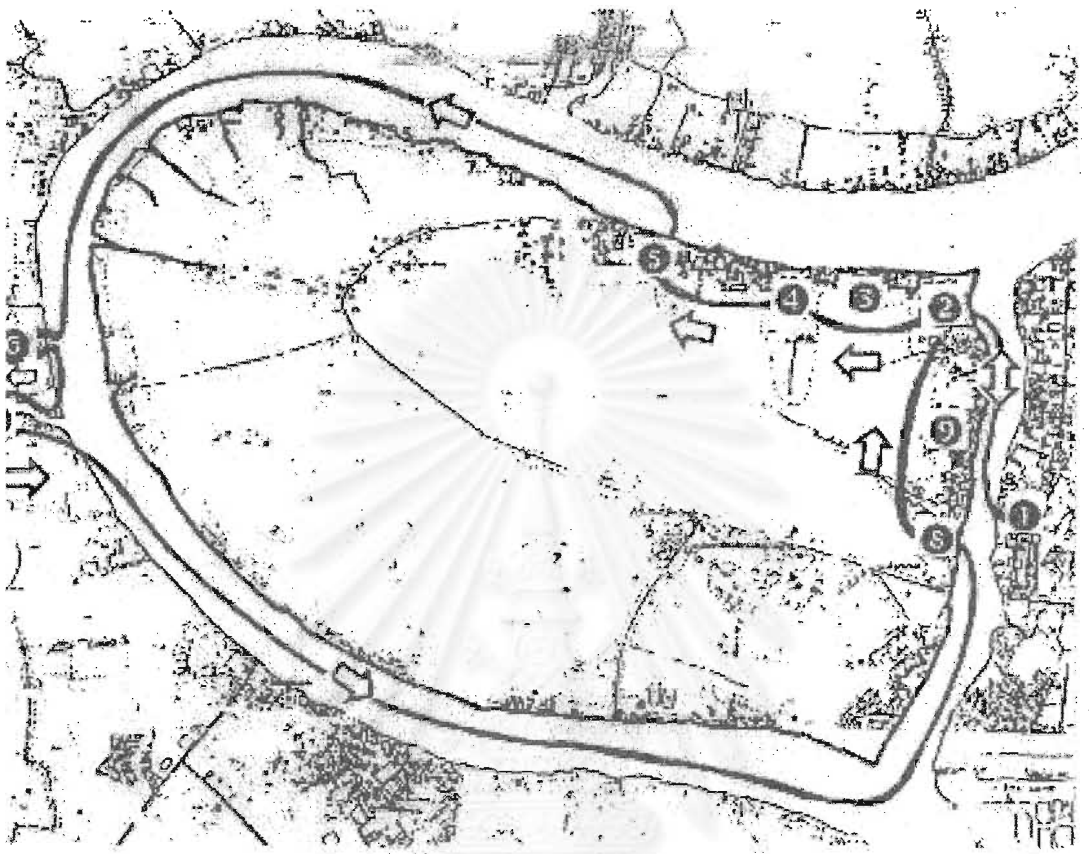
ในปีพ.ศ. 2540 – 2542 ทางอำเภอได้จัดทำแผนการท่องเที่ยวขึ้นเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ โดยเริ่มแผนนำร่องในปี พ.ศ. 2540 และเกาะเกร็ดได้ถูกเสนอให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวของเขต 1 ตามนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2541 – 2542 ทำให้ชาวบ้านมีความตื่นตัวเป็นอย่างมากเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยให้ความร่วมมือในด้านการจัดการต่างๆ เช่น การออกเรือนขายสินค้า การจัดการแสดงในแต่ละช่วงเทศกาล เช่น ประเพณีสงกรานต์ เทศกาลออกพรรษา เป็นต้น ซึ่งทำให้เกาะเกร็ดในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เพราะในชุมชน เกิดการประกอบอาชีพใหม่ๆเกิดขึ้น เช่น การเปิดร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ร้านจักรยานให้เช่า หรือการให้เช่าบ้านเพื่อทำเป็นร้านค้าต่างๆ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงวันหยุดประจำสัปดาห์ จะมีผู้คนจำนวนมากเดินทางไปเที่ยวชมเกาะเกร็ด ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ทำให้ชุมชนบนเกาะเกร็ดมีรายได้เพิ่มขึ้น อันเป็นผลมาจากนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของทางอำเภอและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

4. โครงการอื่นๆ ที่กำลังอยู่ระหว่างวางแผนงาน ได้แก่

4.1) โครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือ ณ วัดปรมัยยิกาวาส และ วัดบ่อผ้าย ซึ่งยังไม่ได้ดำเนินการ อยู่ในระหว่างรออนุมัติ (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด, สัมภาษณ์. 2542)

รูปที่ 3.38 แสดงตำแหน่งโครงการพัฒนาที่อยู่ระหว่างวางแผนงานต่างๆขององค์การบริหารส่วนตำบล
 อ่างอิง : แผนที่องค์การบริหารส่วนตำบล, 2542

เหนือ

- ① วัดกลางเกร็ด
- ② วัดปรเมย์นิการวาส
- ③ หมู่บ้านชาวป็นหมู่ที่ 7 ⇨ หมู่บ้านชาวป็น หมู่ที่ 6
- ④ วัดไม้ล้อม
- ⑤ วัดเสารงทอง
- ⑥ วัดใหญ่สว่างอารมณ์
- ⑦ คลองบางบัวทอง
- ⑧ วัดฉิมพลีสุนทรवास
- ⑨ หมู่บ้านชาวป็น หมู่ที่ 1

รูปที่ 3.39 แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวเกี่ยวในพื้นที่เกาะเกร็ด และพื้นที่ใกล้เคียง ตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ขององค์การบริหารส่วนตำบล และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

4.2) ตารางที่ 3.10 แสดงโครงการพัฒนาอื่นๆ ของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงาน	โครงการ	พื้นที่ (หมู่)
สำนักงานประมง	1. ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการประมง 2. การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ	ทุกหมู่บ้าน
สำนักงาน สหกรณ์การ เกษตร	1. งานสหกรณ์ภูมิภาค ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ ออมทรัพย์ สหกรณ์ร้านค้า และสหกรณ์บริการ	ทุกหมู่บ้าน
สำนักงานเกษตร อำเภอปากเกร็ด	1. การเปลี่ยนพันธุ์ส้มโอหรือปรับปรุงสวนเก่า 2. การพัฒนาการผลิตชมพู่นอกฤดู 3. การผลิตมะม่วงนอกฤดู 4. การเพาะเห็ดเพื่อเป็นการค้า 5. การเกษตรยั่งยืน 6. งานส่งเสริมไร่นาสวนผสมและเกษตรผสมผสาน 7. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1,2,3 1,2,3,7 1 - 5 1 - 5 1 - 5 1 - 5
สำนักงานสา ธารณสุข	1. พัฒนาหอกระจายข่าว 2. งานเผยแพร่ความรู้ผ่านศิลปินท้องถิ่น 3. งานบริการแพทย์แผนไทย 4. โครงการชุมชนร่วมใจต้านภัยยาเสพติด	
กรมการศาสนา	1. โครงการบูรณะและปฏิสังขรณ์วัดปรมาภิไศย	7
องค์การบริหาร ส่วนตำบล	1. ก่อสร้างสะพาน คสล. 2. ติดตั้งป้ายสถานที่ราชการและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	4
อำเภอปากเกร็ด	1. โครงการรณรงค์แยกขยะมูลฝอย 2. โครงการอบรมผู้นำชุมชนเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ 3. โครงการชาวบ้านริมแม่น้ำรักสิ่งแวดล้อม เป็นต้น	

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด, สำนักงานการเกษตรและอำเภอปากเกร็ด, 2543.

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ดนั้น ได้ทำการวิจัยโดยการลงภาคสนาม ด้วยวิธีการสำรวจ และการสัมภาษณ์ตั้งแต่ วันที่ 6 มิถุนายน 2542 ถึงวันที่ 18 กันยายน 2542 เป็นระยะเวลา 3 เดือน 12 วัน และนำมาทำการวิเคราะห์ถึงสภาพทางกายภาพของที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน สภาพทั่วไปด้านเศรษฐกิจ และสังคม สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ความพึงพอใจในการอยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยในอนาคต โดยใช้ประชากรกลุ่มเป้าหมายจำนวนทั้งสิ้น 307 ตัวอย่าง ได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาเกี่ยวกับสภาพทางกายภาพของที่อยู่อาศัยโดยรวมบนเกาะเกร็ดในปัจจุบัน

การศึกษาสภาพทางกายภาพของที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด มุ่งเน้นที่จะศึกษารูปแบบและลักษณะของที่อยู่อาศัย อายุของที่อยู่อาศัย ขนาดพื้นที่และเนื้อที่ใช้สอย การแบ่งสัดส่วนพื้นที่ใช้สอยภายในที่อยู่อาศัย การใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัย ระบบการกำจัดขยะ การระบายน้ำทิ้งและการกำจัดของเสียและสิ่งปฏิกูล

ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด ส่วนใหญ่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้อยู่อาศัยร้อยละ 51.8 โดยส่วนใหญ่ได้รับกรรมสิทธิ์ตกทอดมาจากบิดามารดาคิดเป็นร้อยละ 80.41 และเป็นของผู้ขึ้นร้อยละ 4.05 ซึ่งหมายถึงที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของวัด หรือของกรมศาสนาที่มีการเช่าที่เพื่อปลูกสร้างที่อยู่อาศัย

1.1) ลักษณะของที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงลักษณะของที่อยู่อาศัย จากตัวอย่างจำนวน 307 ครั้วเรือน พบว่า ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่บนเกาะเกร็ด เป็นบ้านเดี่ยว คิดเป็นร้อยละ 98 หรือประมาณ 1,296 หน่วย และเป็นห้องแถว หรือบ้านแถวคิดเป็นร้อยละ 2 หรือประมาณ 27 หน่วย

บ้านเดี่ยวส่วนใหญ่ จะเป็นลักษณะครึ่งตึก ครึ่งไม้ โดยมีประมาณร้อยละ 47.51 เป็นบ้านไม้ ร้อยละ 48.51 และเป็นบ้านที่ก่อสร้างด้วยโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ร้อยละ 3.98 ซึ่งจากการสำรวจพบว่า ที่อยู่อาศัยที่สร้างด้วยไม้ ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านไม้ได้ทุนสูง เนื่องมาจากสภาพภูมิประเทศที่เป็นเกาะ มีน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก จึงต้องยกพื้นบ้านให้สูงพ้นจากระดับน้ำ ส่วนที่เป็นบ้านครึ่งตึก ครึ่งไม้ เพื่อให้มีความคงทนมากขึ้น ส่วนบ้านที่ก่ออิฐถือปูน หรือเป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กนั้น มีจำนวนน้อย และมักปลูกสร้างไม่เกิน 5 ปี เนื่องมาจากการคมนาคมที่สะดวกขึ้น ทำให้การขนส่งวัสดุก่อสร้างทำได้สะดวกมากขึ้น

และส่วนใหญ่จะทำการปลูกสร้างเอง คิดเป็นร้อยละ 92.69 และมีประมาณร้อยละ 1.99 ที่ซื้อบ้านส่วนอื่นๆ ประมาณ ร้อยละ 5.32 ที่ได้บ้านมาอาจจะโดยการโอนมรดก หรือวิธีอื่นๆ และจะมีพื้นที่ดินที่ปลูกสร้างบ้านไม่เกิน 50 ตารางวา ประมาณร้อยละ 38.54 ตั้งแต่ 50 – 100 ตารางวา ร้อยละ 32.23 ตั้งแต่ 100 – 200 ตารางวา ร้อยละ 12.29 ตั้งแต่ 200 – 400 ตารางวา ร้อยละ 6.31 และมีพื้นที่มากกว่า 1 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.64

สำหรับห้องแถวหรือบ้านแถวบนเกาะเกร็ด มีอยู่เพียงส่วนน้อยคือประมาณ ร้อยละ 2.0 ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการปลูกสร้างด้วยไม้ คิดเป็นร้อยละ 66.67

ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่บนเกาะเกร็ด จะมีการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านเป็นห้องๆ คิดเป็นร้อยละ 80.13 และส่วนที่ไม่แบ่งเป็นห้อง ร้อยละ 19.22 ก็จะมีการแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านออกเป็นสัดส่วน

โดยลักษณะการแบ่งห้องส่วนใหญ่ของบ้านที่มีการแบ่งเป็นห้อง จำนวน 246 ครัวเรือน จะประกอบด้วย ห้องนอน ซึ่งถือว่าเป็นห้องที่สำคัญที่สุด ต่อมาคือห้องน้ำห้องส้วม ห้องครัว บางบ้านจะไม่ใช้ห้องครัว แต่จะใช้บริเวณลานบ้าน หรือกั้นสวนครัวไว้ ห้องพระ ห้องนั่งเล่น/ห้องรับแขก และมีพื้นที่สำหรับประกอบอาชีพอยู่ภายในบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะดัดแปลงห้องรับแขก/ห้องนั่งเล่นภายในบ้าน ทำเป็นที่สำหรับตั้งวางสินค้าเพื่อขาย หรือเป็นส่วนต้อนรับลูกค้านักท่องเที่ยว บางบ้านจัดสำหรับทำเป็นร้านอาหาร โดยมีโต๊ะและเก้าอี้ ตั้งไว้สำหรับรับประทานอาหาร หรืออาจจะใช้ส่วนระเบียงบ้าน เฉลียงบ้าน หรือทำน้ำหลังบ้านดัดแปลงเป็นส่วนขายอาหาร

สำหรับการแบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วน ในกรณีที่อยู่อาศัยนั้น ไม่มีการแบ่งห้องเป็นสัดส่วนส่วนใหญ่ จะประกอบไปด้วยส่วนนอน ส่วนทำครัว ลานซักล้าง ซึ่งรวมถึงห้องน้ำส้วมที่มีการกั้นห้องไว้ส่วนรับแขก และมีพื้นที่สำหรับประกอบอาชีพ

ที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด ส่วนใหญ่ปลูกสร้างมานานกว่า 20 ปีคิดเป็นร้อยละ 50.8 มีร้อยละ 9.4 ที่ก่อสร้างมาไม่ถึง 5 ปี ร้อยละ 18.2 ที่ปลูกสร้างมาประมาณ 6 – 10 ปี ร้อยละ 8.8 ปลูกสร้างประมาณ 11 – 15 ปี และมีที่อยู่อาศัยร้อยละ 12.7 ที่ปลูกสร้างมาประมาณ 16 – 20 ปี แสดงว่าที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่บนเกาะเกร็ดมากกว่า ร้อยละ 90 เป็นที่อยู่อาศัยที่มีอายุมากกว่า 5 ปี

1.2) การใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัย

จากการวิจัยพบว่า ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะเป็นที่อยู่อาศัยประจำ คิดเป็นร้อยละ 67.4 มีที่อยู่อาศัยร้อยละ 26.7 ใช้เป็นทั้งสถานที่ประกอบอาชีพและอยู่อาศัย ร้อยละ 4.2 ใช้เป็นที่พักเฉพาะในวันหยุด(เสาร์ – อาทิตย์) ร้อยละ 1.0 ที่ใช้เป็นที่พักเฉพาะในวันทำงาน (จันทร์ – ศุกร์) และร้อยละ 0.7 ที่ใช้เป็นที่ประกอบอาชีพเพียงอย่างเดียว

1.3) การกำจัดขยะ ของเสีย สิ่งปฏิกูลและการระบายน้ำ

จากการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ ผู้อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ดจะกำจัดขยะด้วยวิธีการเก็บรวบรวมหรือการจัดเก็บของเทศบาล คิดเป็นร้อยละ 50.16 ซึ่งจะมีค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บ จำนวน 35 บาทต่อเดือน ซึ่งชาวบ้านจะทำการรวบรวมขยะไว้ และจะมีพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมาเก็บส่งต่อไปให้พนักงานเทศบาลจากอำเภopakเกร็ดที่บริเวณท่าน้ำในแต่ละหมู่

และมีร้อยละ 42.02 ที่กำจัดขยะโดยวิธีอื่นๆ ได้แก่ การเผา โดยส่วนมากจะเผาในบริเวณบ้านหรือพื้นที่ทำกินของตนเอง และร้อยละ 6.52 ใช้วิธีการฝังดิน

ในเรื่องการกำจัดของเสียและสิ่งปฏิกูล พบว่า ผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่บนเกาะเกร็ด มีการกำจัดของเสีย และสิ่งปฏิกูลด้วยระบบบ่อเกรอะ บ่อซึม คิดเป็นร้อยละ 76.5 ใช้วิธีอื่นๆประมาณร้อยละ 13.7 เช่นบ้านที่มีห้องน้ำห้องส้วม แต่บางส่วนไม่ได้ใช้เพราะอยู่ใกล้สวนหรือทุ่งนา มีร้อยละ 3.9 ที่ยังคงระบายลงแม่น้ำ โดยไม่ผ่านระบบกรองของเสียใดๆ

สำหรับการระบายน้ำ ผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่บนเกาะเกร็ด จะระบายน้ำทิ้งด้วยวิธีปล่อยลงในทางน้ำ เช่น ท้องร่องสวน หรือทางระบายน้ำทั่วไปที่มีอยู่ทั่วบริเวณเกาะเกร็ดโดยไม่ได้ผ่านบ่อพักหรือบ่อกรองก่อนปล่อยลงแม่น้ำ มีมากถึงร้อยละ 47.9 ส่วนที่เหลือ ระบายลงในแม่น้ำ ร้อยละ 26.4 โดยเฉพาะที่อยู่อาศัยที่อยู่ติดริมแม่น้ำ มีเพียงร้อยละ 19.9 ที่มีการระบายน้ำผ่านบ่อพัก หรือบ่อกรอง ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่นิยมเพราะมีค่าใช้จ่ายมากในการทำบ่อ พัก บ่อกรอง

2. ผลการศึกษาลักษณะทั่วไปด้านเศรษฐกิจและสังคม

การศึกษาลักษณะทั่วไปด้านเศรษฐกิจและสังคม มุ่งเน้นที่จะศึกษาลักษณะการประกอบอาชีพทั้งอาชีพหลัก และอาชีพเสริมของประชากรบนเกาะเกร็ดทั้งของผู้ตอบแบบสอบถามและสมาชิกในครอบครัว ศึกษารายรับรายจ่ายเฉลี่ยต่อครอบครัวต่อเดือน สภาพทางการเงิน เช่น ภาระหนี้สิน ภาระทางการเงินและสภาพเศรษฐกิจโดยรวม ทั้งการศึกษา และความสัมพันธ์ภายในชุมชน

ซึ่งจากผลของการวิจัย จากตัวอย่างจำนวน 307 ครอบครัว พบว่า ประชากรส่วนมากของตำบลเกาะเกร็ด เป็นคนในท้องถิ่นที่อยู่อาศัยมาตั้งแต่เกิด โดยมีมากกว่าร้อยละ 98 ที่อยู่อาศัยมานานกว่า 10 ปี ส่วนที่มาจากภายนอกมีน้อย โดยส่วนมากจะเข้ามารับจ้างทำเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเป็นช่างเครื่องปั้นจากปทุมธานี หรือมาทำการค้าขาย

2.1) การประกอบอาชีพในปัจจุบัน และอาชีพเสริม

จากการวิจัยพบว่า ผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่บนเกาะเกร็ด มีงานทำ คิดเป็นร้อยละ 81.1 และมีร้อยละ 17.6 ที่ไม่มีงานทำ

โดยการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่ มีการประกอบอาชีพหลัก คือ รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 18.9 ได้แก่ ช่างฝีมือประเภทต่างๆ เช่น ทำเครื่องปั้นดินเผา ช่างตัดผม ช่างตัดเสื้อ เป็นต้น เป็น

พนักงานบริษัทเอกชนร้อยละ 15.0 ประกอบอาชีพรับราชการจำนวน ร้อยละ 14.3 ซึ่งส่วนใหญ่จะทำงานที่นอกเกาะเกร็ด บริเวณอำเภอปากเกร็ด ปทุมธานี และบางส่วนทำงานถึงบริเวณเขตกรุงเทพมหานครส่วนใน อาชีพค้าขาย มีประมาณร้อยละ 14.0 เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจร้อยละ 6.5 และส่วนที่เหลืออีกประมาณ ร้อยละ 13 ยึดอาชีพอื่นๆ ธุรกิจส่วนตัว และอาชีพเกษตรกรรม

โดยผู้ที่ต้องทำงานส่วนใหญ่ มักจะออกไปประกอบอาชีพนอกเกาะเกร็ด โดยใช้เวลาในการเดินทางเฉลี่ยประมาณ 45.45 นาที และมีระยะทางเฉลี่ยในการเดินทางไปทำงานประมาณ 11.7 กิโลเมตร

ซึ่งการเดินทางไปทำงานส่วนใหญ่ จะใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทางไปทำงาน โดยคิดเป็นร้อยละ 30.0 และมีร้อยละ 17.3 ที่ทำงานอยู่ใกล้บ้าน ไม่ต้องเดินทาง ประชากรตัวอย่างร้อยละ 12.1 ใช้จักรยานยนต์ของตนเองหรือรับจ้างที่มีอยู่ทุกหมู่ในเกาะเกร็ด มีร้อยละ 8.5 ที่ใช้รถยนต์ โดยจะจอดไว้ที่ฝั่งอำเภอปากเกร็ด แล้วข้ามเรือกลับมาอยู่ที่พักบริเวณเกาะเกร็ด

สำหรับอาชีพเสริม ประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่จะไม่มีอาชีพเสริม คิดเป็นร้อยละ 67.1 มีเพียงร้อยละ 22.1 ที่มีอาชีพเสริม โดยชาวบ้านในหมู่ที่ 2, 3 และบางส่วนในหมู่ 1 จะมีการรับจ้างสานแข่งปลาทุ ส่วนในหมู่ 1, 6 และ 7 จะเป็นการค้าขายเครื่องปั้นดินเผา ขายอาหารและอื่นๆ โดยเฉพาะในวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์

2.2) ความสัมพันธ์ในครอบครัวและในชุมชน

จากการวิจัยพบว่า ประชากรส่วนใหญ่บนเกาะเกร็ด อยู่อาศัยเป็นครอบครัวเดี่ยว คิดเป็นร้อยละ 72 ครัวเรือนตัวอย่างร้อยละ 27.4 ที่มีประมาณ 2 ครอบครัวหรือมากกว่า

สำหรับประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่ในเกาะเกร็ด ที่ได้แยกครอบครัวออกมาแล้ว ส่วนใหญ่จะออกมาอยู่ที่นอกเกาะเกร็ด คิดเป็นร้อยละ 62.68 โดยอยู่ฝั่งอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี หรือจังหวัดปทุมธานี ส่วนที่เหลือร้อยละ 37.32 ยังคงอยู่อาศัยในเกาะเกร็ด ดังตารางที่ 4.1 ตารางที่ 4.1 ตารางแสดงการแยกครอบครัวของผู้อยู่อาศัย

ลำดับ	แสดงการแยกครอบครัวของผู้อยู่อาศัย	จำนวนครัวเรือนที่ตอบ	ร้อยละ (%)
1.	ในเกาะเกร็ด	53	37.32
2.	นอกเกาะเกร็ด	89	62.68
	รวม	142	100.00

ด้านความสัมพันธ์ภายในชุมชนเกาะเกร็ด เป็นความสัมพันธ์แบบเครือญาติเหมือนลักษณะของสังคมชนบททั่วไป มีการดูแล และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน เห็นได้ชัดจากตัวอย่างจากผลของการสำรวจ เช่น ในระหว่างที่ประชากรกลุ่มตัวอย่างไปทำงาน จะมีผู้ดูแลบุตรหลานให้ โดยส่วนมากจะเป็นพ่อแม่

หรือญาติผู้ใหญ่ที่มีอายุมากแล้ว และอยู่บ้านตลอดวัน คิดเป็นร้อยละ 89.92 และฝากไว้กับเพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ 4.97 หรือหากเจ้าของบ้านไม่อยู่ จะมีคนดูแลบ้านให้ ซึ่งผู้ดูแลบ้านส่วนใหญ่ได้แก่ พ่อแม่ หรือญาติผู้ใหญ่

นอกจากนี้ ยังมีการพึ่งพาอาศัยกันในกรณีอื่น เช่น การขอความช่วยเหลือทางการเงิน และอาหาร ซึ่งหากมีปัญหาทางการเงิน จะพยายามช่วยเหลือตนเองก่อน ร้อยละ 47.9 หลังจากจึงจะขอความช่วยเหลือทางการเงินจากญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ 44 กรณีของปัญหาเรื่องการขาดแคลนอาหาร ส่วนใหญ่จะขอหยิบยืมจากญาติพี่น้อง หรือเพื่อนบ้านคิดเป็นร้อยละ 54.1 เนื่องจากส่วนใหญ่ บริเวณเกาะเกร็ด จะอยู่อาศัยกันเป็นครอบครัวที่เกี่ยวข้องเป็นญาติพี่น้องกัน

2.3) สถานภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน

จากการวิจัยที่อยู่อาศัยตัวอย่างเพื่อศึกษาสถานภาพทางเศรษฐกิจ พบว่า ผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่บนเกาะเกร็ด มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครอบครัว ประมาณ 17,233.47 บาทต่อเดือน และมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่อครอบครัว ประมาณ 11,353.55 บาทต่อเดือน โดยจากการสำรวจพบว่า มีประชากรตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครอบครัว ต่ำสุด 1,000 บาท และสูงที่สุด 60,000 บาท และมีประชากรตัวอย่างที่มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่อครอบครัวต่ำสุด 900 บาท และสูงสุด 80,000 บาท

โดยประชากรตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 85 มีรายได้ที่เพียงพอกับรายจ่าย มีเพียงร้อยละ 13.0 ที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายและมีภาระหนี้สิน โดยส่วนมากทำการกู้ยืมหนี้สินเพื่อการปลูกสร้างบ้าน ลงทุนทำการ และมีถึงร้อยละ 67.3 ที่กู้ยืมเพื่อการอื่นๆ เป็นการส่วนตัว แสดงว่าสภาพฐานะโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดี ถึงแม้จะมีรายได้ไม่สูง แต่ก็มีพอกินพอใช้

สำหรับการซื้อหาหรือจับจ่ายสินค้า ชาวของเครื่องใช้อุปโภค บริโภคต่างๆนั้น ประชากรในชุมชนเกาะเกร็ดส่วนใหญ่ นิยมซื้อหาอาหารจากฝั่งอำเภอปากเกร็ด เช่น ห้างจัสโก้ เป็นต้น ซึ่งเดินทางประมาณ 10 นาทีจากฝั่งเกาะเกร็ด คิดเป็นร้อยละ 42.7 และร้อยละ 36.5 ซื้อจากร้านค้าหรือตลาดในชุมชน ส่วนที่เหลือ มักจับจ่ายสินค้าจากตลาดในหมู่บ้านอื่น เช่น คลองบางบัวทอง ทำอิฐ หาบแร่แผงลอยทั่วไป หรือจากพ่อค้าแม่ค้าที่พายเรือมาขาย เป็นต้น

ส่วนการใช้บริการทางการแพทย์ พบว่า ผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่บนเกาะเกร็ด จะใช้บริการทางการแพทย์จากสถานอนามัยในหมู่บ้าน หรือสาธารณสุขในหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 37.1 จากคลินิกฝั่งอำเภอปากเกร็ด ร้อยละ 34.2 และร้อยละ 17.6 ใช้บริการจากสถานพยาบาลที่ฝั่งอำเภอปากเกร็ด คือ โรงพยาบาลปากเกร็ดนนทเวช จะเป็นที่นิยมมากที่สุด สำหรับผู้ที่ค่อนข้างมีฐานะดี ส่วนร้านขายยาในอำเภอปากเกร็ดหรือในเกาะเกร็ด มีผู้ใช้บริการคิดเป็นร้อยละ 9.2

2.4) การเข้าร่วมงานประเพณีและงานรื่นเริงของชุมชน

จากการวิจัยพบว่า ผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่บนเกาะเกร็ด มีการเข้าร่วมงานประเพณี และงานรื่นเริงต่างๆของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 92.8 และไม่เข้าร่วมงานร้อยละ 5.2

โดยส่วนใหญ่ จะเข้าร่วมประเพณีสงกรานต์ คิดเป็นร้อยละ 86.3 ร่วมงานทำบุญออกพรรษา ร้อยละ 75.6 ส่วนงานรำมอญ ซึ่งเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาของชาวมอญบนเกาะเกร็ด มีผู้เข้าร่วมร้อยละ 31.9 มีผู้ตอบแบบสอบถามเข้าร่วมประเพณีการรำเจ้า ซึ่งเป็นพิธีที่เป็นความเชื่อของชาวมอญดั้งเดิม ร้อยละ 21.2 และการเล่นเพลงเรือเจ้าขาว ร้อยละ 8.1 ดังแสดงในตารางที่ 4.2 ซึ่งจะพบว่าประเพณีที่เป็นการสืบทอดของชาวมอญดั้งเดิม เช่น การรำเจ้าและการเล่นเพลงเจ้าขาว ซึ่งจะเล่นในวันออกพรรษา เริ่มจะมีผู้รู้จักน้อยลง เนื่องจากวัฒนธรรมและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ตารางที่ 4.2 แสดงประเภทของการเข้าร่วมงานประเพณี/งานรื่นเริงต่างๆ

ลำดับ	แสดงประเภทของการเข้าร่วมงานประเพณี/ งานรื่นเริง	จำนวนครัวเรือนที่ตอบ	ร้อยละ (%)
1.	งานประเพณีสงกรานต์	265	86.3
2.	การเล่นเพลงเรือเจ้าขาว	25	8.1
3.	งานทำบุญออกพรรษา	232	75.6
4.	ประเพณีการรำมอญ	98	31.9
5.	ประเพณีการรำเจ้า	65	21.2
6.	อื่นๆ	12	3.9

จากการสำรวจ มีร้อยละ. 78.5 ที่สนใจจะเข้าร่วมในงานประเพณีครั้งต่อไป โดยให้เหตุผลที่ ต้องการเข้าร่วมงานประเพณี เพราะต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 69.7 ต้องการที่จะพบปะผู้คนในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 54.77 และต้องการสังสรรค์กับญาติพี่น้อง ร้อยละ 43.57 ส่วนเหตุผลอื่นๆ เช่น เข้าร่วมเพื่อสร้างรายได้เสริม หรือเหตุผลอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 4.15

สำหรับผู้ที่ไม่สนใจจะเข้าร่วมงานนั้น คิดเป็นร้อยละ 20.20 มีเหตุผลคือ มีภาระที่ต้องดูแลครอบครัวร้อยละ 37.1 ให้เหตุผลว่างานไม่น่าสนใจร้อยละ 33.87 ร้อยละ 25.8 ตอบว่าไม่มีเวลาว่างจะมาร่วมงาน และเหตุผลอื่นๆ ร้อยละ 32.26 เช่น ไม่รู้จักงานดังกล่าว เป็นต้น

จากการสำรวจพบว่า ผู้ที่ตอบว่างานไม่น่าสนใจนั้น ส่วนมากเป็นคนในวัยทำงานหรือเป็นคนที่มีภูมิลำเนาจากที่อื่น ซึ่งนับวันจะมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุให้วัฒนธรรมประเพณีต่างๆบนเกาะเกร็ดเปลี่ยนแปลงไป

3. ผลการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย สาเหตุและปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

การศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย สาเหตุและปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มุ่งเน้นที่จะศึกษาลักษณะของที่อยู่อาศัยตั้งแต่อดีต ว่าจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง การต่อเติม การดัดแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัยอย่างไรบ้าง มีสาเหตุและปัจจัยใดเป็นผลกระทบที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น รวมถึงความคิดเห็นและแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3.1) ลักษณะของที่อยู่อาศัยในอดีต

จากการวิจัยพบว่า ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่บนเกาะเกร็ด เป็นลักษณะของบ้านเพื่อการอยู่อาศัย มาแต่ดั้งเดิม คิดเป็นร้อยละ 65.5 มีร้อยละ 16.6 ที่เคยเป็นที่อยู่อาศัยประเภทอื่น เช่น สวนผลไม้ ร้อยละ 5.9 เคยเป็นโรงงาน เช่น โรงงานกระดาษ โรงงานครก เป็นต้น

3.2) การซ่อมแซมหรือปรับปรุงที่อยู่อาศัย

จากการวิจัยพบว่า ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่บนเกาะเกร็ด เคยมีการซ่อมแซมหรือปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 62.5 และร้อยละ 35.5 ไม่เคยทำการซ่อมแซม หรือปรับปรุงที่อยู่อาศัย โดยส่วนมากจะทำการรีดถนนเพื่อปลูกสร้างใหม่ คิดเป็นร้อยละ 40.63 มีการตกแต่งภายใน หรือภายนอกเพิ่มเติมร้อยละ 39.58 ทำการซ่อมแซมฝ้าเพดาน หรือฝ้าผนัง ร้อยละ 29.17 และอื่นๆร้อยละ 18.23 ของจำนวนที่อยู่อาศัยที่มีการซ่อมแซมทั้งหมด

3.3) การต่อเติม หรือเปลี่ยนแปลงพื้นที่ใช้สอยภายในที่อยู่อาศัย

จากการวิจัยพบว่า ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่บนเกาะเกร็ด เคยมีการต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลงพื้นที่ใช้สอยภายในที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 52.8 ไม่เคยต่อเติม หรือเปลี่ยนแปลงพื้นที่ใช้สอยภายในที่อยู่อาศัยเลย ร้อยละ 46.6 ดังแสดงในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แสดงการต่อเติม/เปลี่ยนแปลงพื้นที่ใช้สอยภายในที่อยู่อาศัย

ลำดับ	แสดงการต่อเติม/เปลี่ยนแปลงพื้นที่ใช้สอยภายในที่อยู่อาศัย	จำนวนครัวเรือนที่ตอบ	ร้อยละ (%)
1.	เคยต่อเติม/เปลี่ยนแปลงพื้นที่ใช้สอย	162	52.8
2.	ไม่เคยต่อเติม/เปลี่ยนแปลงพื้นที่ใช้สอย	143	46.6
3.	ไม่ตอบ	2	0.7
	รวม	307	100.00

โดยส่วนมากจะทำการต่อเติมห้องต่างๆ เช่น ห้องนอน ห้องรับแขก ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของการอยู่อาศัยคิดเป็นร้อยละ 66.67 ทำการต่อเติมส่วนประกอบอาชีพ เช่น ห้องแสดงสินค้า ห้องเก็บสินค้า หรือส่วนร้านอาหาร เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 22.22 ของจำนวนที่อยู่อาศัยที่มีการต่อเติม เปลี่ยนแปลงพื้นที่ใช้สอยทั้งหมด ที่เหลืออีกร้อยละ 17.28 ต่อเติมและเปลี่ยนแปลงส่วนอื่นๆ

3.4) การขออนุญาตทำการก่อสร้าง/ต่อเติม/ดัดแปลงที่อยู่อาศัย

จากการวิจัยพบว่า ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่บนเกาะเกร็ด ไม่เคยมีการขออนุญาตทำการก่อสร้าง/ต่อเติม/ดัดแปลงที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 68.1 โดยมีผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเคยขออนุญาตเพียงร้อยละ 26.7 ดังแสดงในตารางที่ 4.4

โดยที่อยู่อาศัยที่เคยขออนุญาต จะทำการขออนุญาตกับองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ร้อยละ 74.39 และขอจากอำเภอปากเกร็ด ร้อยละ 12.2

ตารางที่ 4.4 แสดงการขออนุญาตทำการก่อสร้าง/ต่อเติม/ดัดแปลงที่อยู่อาศัย

ลำดับ	แสดงการขออนุญาตทำการก่อสร้าง	จำนวนครัวเรือนที่ตอบ	ร้อยละ (%)
1.	ขออนุญาต	82	26.7
2.	ไม่ได้ขออนุญาต	209	68.1
3.	ไม่ตอบ	16	5.2
	รวม	307	100.00

สำหรับสาเหตุที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้ทำการขออนุญาต คือ ไม่อยู่ในข่ายต้องขออนุญาต ร้อยละ 50.72 และไม่ทราบมาก่อนว่าต้องมีการขออนุญาต ร้อยละ 24.88

3.5) ปัญหาเกี่ยวกับการก่อสร้าง/ต่อเติม/ดัดแปลงที่อยู่อาศัย

จากการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับการก่อสร้าง/ต่อเติม/ดัดแปลงที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 71.3 และมีผู้ที่เคยพบปัญหาเกี่ยวกับการก่อสร้าง/ต่อเติม/ดัดแปลงที่อยู่อาศัย ร้อยละ 21.5

ซึ่งปัญหาที่เคยพบมากที่สุด คือ ปัญหาเกี่ยวกับสภาพที่ดิน คิดเป็นร้อยละ 51.52 เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่บนเกาะเกร็ดมีน้ำท่วมขัง และเป็นพื้นที่ที่มีน้ำล้อมรอบ ทำให้เกิดความลำบากในการก่อสร้าง โดยเฉพาะการขนวัสดุก่อสร้าง เพราะต้องอาศัยทางเรือเท่านั้น ปัญหาอื่น ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดินร้อยละ 40.91 และปัญหาเกี่ยวกับข้อกำหนด และกฎหมายต่างๆ ร้อยละ 24.24 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ดังแสดงในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ประเภทของปัญหาที่เคยพบเกี่ยวกับการต่อเติม/ดัดแปลงที่อยู่อาศัย

ลำดับ	ประเภทของปัญหาที่พบ	จำนวนครัวเรือนที่ตอบ	ร้อยละ (%)
1.	เกี่ยวกับข้อกำหนด/กฎหมายต่างๆ	16	24.24
2.	เกี่ยวกับสภาพที่ดิน	34	51.52
3.	เกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดิน	27	40.91
4.	อื่นๆ	4	6.06

3.6) ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกำหนด / กฎหมายต่างๆที่มีผลกระทบต่อการก่อสร้าง/ต่อเติม/ดัดแปลงที่อยู่อาศัย

3.6.1) พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

จากการสำรวจ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก ไม่รู้จักพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 คิดเป็นร้อยละ 54.4 มีผู้ที่รู้จัก คิดเป็นร้อยละ 45.0 โดยผู้ที่รู้จักส่วนมากจะรู้จักมาน้อยกว่า 2 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.23 รู้จักมานานประมาณ 2 – 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.99 รู้จักมาประมาณ 5 – 10 ปี ร้อยละ 18.11 และมีผู้ที่รู้จักมานานกว่า 10 ปี ร้อยละ 15.22 ดังแสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 แสดงการรับรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

ลำดับ	การรับรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติฯ	จำนวนครัวเรือนที่ตอบ	ร้อยละ (%)
1.	รู้จัก	138	45.0
2.	ไม่รู้จัก	167	54.4
3.	ไม่ตอบ	2	0.7
	รวม	307	100.00

โดยผู้ที่รับทราบส่วนใหญ่ จะทราบว่ามาจากองค์การบริหารส่วนตำบล ร้อยละ 36.96 ทราบจากการศึกษาด้วยตนเองร้อยละ 34.06 ทราบจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 10.14

ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากไม่ค่อยเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาของพระราชบัญญัติฯฉบับนี้ คิดเป็นร้อยละ 57.25 มีความเข้าใจพอสมควร ร้อยละ 39.86 และเข้าใจละเอียดดีร้อยละ 2.89 ดังแสดงในตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 แสดงความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติฯ

ลำดับ	ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติฯ	จำนวนครัวเรือนที่ตอบ	ร้อยละ (%)
1.	เข้าใจละเอียดดี	4	2.89
2.	เข้าใจพอสมควร	55	39.86
3.	ไม่ค่อยเข้าใจ	79	57.25
	รวม	138	100.00

ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 77.54 ตอบว่าเนื้อหาและข้อบังคับของพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ไม่มีผลกระทบต่อที่อยู่อาศัยของตนเอง ร้อยละ 19.57 ตอบว่ามีผลกระทบเล็กน้อย และมีผลกระทบมากร้อยละ 2.89 ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นที่อยู่อาศัยที่ก่อสร้างใหม่ ที่ก่อสร้างมาไม่เกิน 5 ปี ซึ่งจะต้องมีการวาดแบบโดยช่างขององค์การบริหารส่วนตำบล หรือนำแบบที่ออกแบบโดยวิศวกร มาให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลตรวจสอบแบบก่อน จึงจะทำการปลูกสร้างได้

สำหรับในส่วนของเนื้อหาของพระราชบัญญัติผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า เนื้อหาและข้อบังคับของพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มีความเหมาะสม ร้อยละ 38.41 มีความเหมาะสมมากร้อยละ 2.89 และไม่เหมาะสมร้อยละ 7.97 ส่วนอีก 50.73 ไม่ออกความคิดเห็น เนื่องจากไม่ค่อยเข้าใจในเนื้อหาของพระราชบัญญัติฯ มากเท่าใดนัก

3.6.2) พระราชบัญญัติผังเมืองเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียว

จากการสำรวจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามรู้จักพระราชบัญญัติผังเมืองเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียวร้อยละ 44.3 และไม่รู้จักร้อยละ 53.1

โดยผู้ที่รู้จักพระราชบัญญัติผังเมืองฯ ร้อยละ 35.3 รู้จักมานาน น้อยกว่า 2 ปี มีร้อยละ 30.88 รู้จักมานาน 2 – 5 ปี ร้อยละ 23.53 รู้จักมานานกว่า 5 – 10 ปี และมีผู้ที่รู้จักมานานกว่า 10 ปี ร้อยละ 10.29 ดังแสดงในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 แสดงการรับรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติผังเมืองเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียว

ลำดับ	การรับรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติฯ	จำนวนครัวเรือนที่ตอบ	ร้อยละ (%)
1.	รู้จัก	136	44.3
2.	ไม่รู้จัก	163	53.1
3.	ไม่ตอบ	8	2.6
	รวม	307	100.00

โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความเข้าใจในเนื้อหาของพระราชบัญญัติผังเมืองเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียวพอสมควร ร้อยละ 74.26 เข้าใจละเอียดดีร้อยละ 1.47 และไม่ค่อยเข้าใจ ร้อยละ 24.27 ดังแสดงในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 แสดงความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติฯ

ลำดับ	ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติฯ	จำนวนครัวเรือนที่ตอบ	ร้อยละ (%)
1.	เข้าใจละเอียดดี	2	1.47
2.	เข้าใจพอสมควร	101	74.26
3.	ไม่ค่อยเข้าใจ	33	24.27
	รวม	136	100.00

โดยส่วนใหญ่ตอบว่า ข้อบังคับของพระราชบัญญัติผังเมืองฯ มีผลกระทบกับที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ดร้อยละ 13.24 และไม่มีผลกระทบร้อยละ 86.76

ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 40.44 เห็นว่าพระราชบัญญัติผังเมืองเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียวมีความเหมาะสม ร้อยละ 34.56 เห็นว่าเหมาะสมมาก ร้อยละ 1.47 เห็นว่าไม่เหมาะสม และร้อยละ 23.53 ไม่มีความคิดเห็น

3.7) การส่งเสริมการท่องเที่ยว

จากการวิจัยที่อยู่อาศัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ได้รับความเกี่ยวกับการส่งเสริมเกาะเกร็ดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 94.79 ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 แสดงการรับรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ลำดับ	การรับรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว	จำนวนครัวเรือนที่ตอบ	ร้อยละ (%)
1.	ทราบ	291	94.79
2.	ไม่ทราบ	16	5.21
	รวม	307	100.00

โดยผู้ตอบแบบสอบถามที่รับทราบ ส่วนมากจะทราบจากองค์การบริหารส่วนตำบล คิดเป็นร้อยละ 52.58 รับทราบจากอำเภอปากเกร็ดร้อยละ 30.24 ทราบจากเพื่อนบ้านร้อยละ 10.65 และจากแหล่งข้อมูลอื่นร้อยละ 6.53 แสดงว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดและอำเภอปากเกร็ดมีการประชาสัมพันธ์ที่ดี สามารถทำให้ชาวบ้านรับทราบข้อมูลได้อย่างทั่วถึง

3.8) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

จากการวิจัยที่อยู่อาศัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการส่งเสริมเกาะเกร็ดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 62.2 และไม่มีส่วนร่วมร้อยละ 35.8 ตารางที่ 4.11 แสดงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ลำดับ	การมีส่วนร่วมในกิจกรรม	จำนวนครัวเรือนที่ตอบ	ร้อยละ (%)
1.	มีส่วนร่วม	191	62.2
2.	ไม่มีส่วนร่วม	110	35.8
3.	ไม่ตอบ	6	2.0
	รวม	307	100.00

โดยส่วนมากจะทำการเปิดร้านค้าขายสินค้า และอาหารเพื่อเสริมรายได้ คิดเป็นร้อยละ 51.83 มีการช่วยอำนวยความสะดวก และประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวร้อยละ 43.46 และช่วยดูแลรักษาความสะอาดของชุมชน ร้อยละ 35.08 ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 16.75 ช่วยในการจัดการแสดงและกิจกรรมอื่นๆ เช่น การรำมอญ การแสดงพื้นบ้านของชาวมอญ เช่น ทะแยมอญ เป็นต้น ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 แสดงการจัดกิจกรรมเข้าร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ลำดับ	กิจกรรมที่เข้าร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว	จำนวนครัวเรือนที่ตอบ	ร้อยละ (%)
1.	ร่วมจัดกิจกรรมการแสดงและอื่นๆ	32	16.75
2.	ช่วยดูแลรักษาความสะอาดของชุมชน	67	35.08
3.	ช่วยอำนวยความสะดวกและประชาสัมพันธ์	83	43.46
4.	เปิดร้านขายสินค้า / อาหาร	99	51.83
5.	อื่นๆ	11	5.76

โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากที่เปิดร้านค้าขายอาหาร หรือสินค้า มีเหตุผลดังแสดงในตารางที่ 4.23 คือ เพื่อเสริมรายได้ ร้อยละ 67.68 และเพิ่มบรรยากาศในการท่องเที่ยวร้อยละ 37.38

3.9) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

จากการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คิดว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นผลดีต่อเกาะเกร็ด คิดเป็นร้อยละ 92.18 และผู้ที่คิดว่าไม่เป็นผลดีต่อเกาะเกร็ดร้อยละ 7.82

ตารางที่ 4.13 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลดีผลเสียของการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ลำดับ	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว	จำนวนครัวเรือนที่ตอบ	ร้อยละ (%)
1.	มีผลดี	283	92.18
2.	ไม่เป็นผลดี	24	7.82
	รวม	307	100.00

โดยเหตุผลส่วนใหญ่ คือเห็นว่าสามารถสร้างอาชีพเสริมให้กับชาวบ้านได้ ร้อยละ 89.75 ต้องการให้เกาะเกร็ดเป็นที่รู้จัก คิดเป็นร้อยละ 66.78 และทำให้เกาะเกร็ดมีบรรยากาศที่ครึกครื้นขึ้น ร้อยละ 50.18 และเป็นเหตุผลอื่นๆ อีกร้อยละ 5.65 ดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 แสดงเหตุผลที่คิดว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นผลดีต่อเกาะเกร็ด

ลำดับ	เหตุผลที่คิดว่าเป็นผลดีต่อเกาะเกร็ด	จำนวนครัวเรือนที่ตอบ	ร้อยละ (%)
1.	สร้างอาชีพเสริมให้ชาวบ้าน	254	89.75
2.	ทำให้เกาะเกร็ดเป็นที่รู้จัก	189	66.78
3.	ทำให้มีบรรยากาศที่ครึกครื้น	142	50.18
4.	อื่นๆ	16	5.65

สำหรับผู้ที่ไม่เห็นด้วย และเห็นว่าไม่เป็นผลดีต่อเกาะเกร็ด มีเหตุผลดังแสดงในตารางที่ 4.15 คือ เป็นการทำลายความสงบของชุมชน ร้อยละ 58.33 ทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบในชุมชน และนักท่องเที่ยวไม่รักษาความสะอาด ร้อยละ 33.33 และอื่นๆ อีกร้อยละ 8.33 เช่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและสังคมของชุมชนเกาะเกร็ด วิถีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เป็นต้น

ตารางที่ 4.15 แสดงเหตุผลที่คิดว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวไม่เป็นผลดีต่อเกาะเกร็ด

ลำดับ	เหตุผลที่คิดว่าไม่เป็นผลดีต่อเกาะเกร็ด	จำนวนครัวเรือนที่ตอบ	ร้อยละ (%)
1.	เกิดความไม่เป็นระเบียบในชุมชน	8	33.33
2.	นักท่องเที่ยวไม่รักษาความสะอาด	8	33.33
3.	ทำลายความสงบของชุมชน	14	58.33
4.	อื่นๆ	2	8.33

3.10) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างรีสอร์ท หรือที่พักนักท่องเที่ยว

จากการวิจัยที่อยู่อาศัย จำนวน 307 ครัวเรือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับการสร้างรีสอร์ท หรือที่พักนักท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ด คิดเป็นร้อยละ 37.9 ในขณะที่มีผู้เห็นด้วยจำนวนร้อยละ 39.3 ดังแสดงในตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุญาตให้สร้างรีสอร์ทหรือที่พักนักท่องเที่ยว

ลำดับ	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างรีสอร์ทหรือที่พักนักท่องเที่ยว	จำนวนครัวเรือนที่ตอบ	ร้อยละ (%)
1.	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	34	11.1
2.	เห็นด้วย	84	28.2
3.	ไม่เห็นด้วย	63	19.7
4.	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	56	18.2
5.	ไม่มีความคิดเห็น	58	18.9
6.	ไม่ตอบ	12	3.9
	รวม	307	100.00

โดยผู้ที่เห็นด้วยส่วนใหญ่ เห็นว่า จะทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ทั้งยังสามารถสร้างอาชีพเสริมให้แก่คนในชุมชนเกาะเกร็ดได้ และเป็นการทำให้เกาะเกร็ดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีคนรู้จักมากขึ้น

ในขณะที่ผู้ที่ไม่เห็นด้วย มีความคิดเห็นว่า การสร้างที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว จะเป็นการทำลายสภาพชุมชนเดิมที่เป็นสังคมชนบท และทำให้สภาพแวดล้อมได้รับผลกระทบจากการที่มีผู้คนเข้ามาในชุมชนมากเกินไป

3.11) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการก่อสร้างสะพานเชื่อมระหว่างอำเภอปากเกร็ดและเกาะเกร็ด

จากการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับการสร้างสะพานเชื่อมระหว่างอำเภอปากเกร็ดและเกาะเกร็ด คิดเป็นร้อยละ 47.5 โดยเหตุผลส่วนใหญ่ คือ การก่อสร้างสะพาน จะผ่ากลางเกาะเกร็ด และเชื่อมไปทางรัตนนิเวศร์ ทำให้มีรถจำนวนมากวิ่งผ่านเกาะ จะเป็นการทำลายสภาพแวดล้อมของเกาะเกร็ด เกิดมลภาวะเป็นพิษและอากาศเสีย และทำให้ความเจริญเข้ามาถึงได้ง่าย จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก

ส่วนที่เห็นด้วยคิดเป็นร้อยละ 38.1 ให้เหตุผลว่า การก่อสร้างสะพาน จะทำให้การเดินทางสะดวกมากขึ้น ไม่ต้องอาศัยทางเรือ โดยเฉพาะกรณีฉุกเฉินที่ต้องเดินทางไปรักษาพยาบาล จะสะดวกมากขึ้น และการเดินทางกลับบ้านในเวลากลางคืน โดยเฉพาะนักเรียนหรือนักศึกษาผู้หญิงก็จะมีความปลอดภัยมากขึ้นด้วย ดังแสดงในตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการก่อสร้างสะพานเชื่อมระหว่างฝั่งปากเกร็ดและเกาะเกร็ด

ลำดับ	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการก่อสร้างสะพาน	จำนวนครัวเรือนที่ตอบ	ร้อยละ (%)
1.	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	56	18.2
2.	เห็นด้วย	61	19.9
3.	ไม่เห็นด้วย	59	19.2
4.	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	87	28.3
5.	ไม่มีความคิดเห็น	30	9.8
6.	ไม่ตอบ	14	4.6
	รวม	307	100.00

3.12) แนวโน้มการโยกย้ายที่อยู่อาศัย

จากการวิจัยที่อยู่อาศัย จำนวน 307 ครัวเรือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ไม่มีแนวโน้มที่จะโยกย้ายไปอาศัยอยู่ที่อื่น คิดเป็นร้อยละ 82.1 และร้อยละ 16.6 มีแนวโน้มที่จะย้ายไปอยู่อาศัยที่อื่น ดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 แสดงความตั้งใจหรือแนวโน้มที่จะย้ายไปอาศัยอยู่ที่อื่น

ลำดับ	แนวโน้มที่จะย้ายที่อยู่อาศัย	จำนวนครัวเรือนที่ตอบ	ร้อยละ (%)
1.	มีความตั้งใจหรือแนวโน้มที่จะย้ายที่อยู่อาศัย	51	16.6
2.	ไม่มีความตั้งใจที่จะย้ายที่อยู่อาศัย	252	82.1
3.	ไม่ตอบ	4	1.3
	รวม	307	100.00

โดยเหตุผลที่ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความตั้งใจที่จะย้ายไปอยู่อาศัยที่อื่น เนื่องมาจากการต้องการความเป็นอยู่ที่สะดวกขึ้น ร้อยละ 47.06 จะมีการย้ายที่ทำงานหรือเปลี่ยนอาชีพร้อยละ 29.41 และต้องการเปลี่ยนบรรยากาศในการอยู่อาศัย ร้อยละ 11.76 ส่วนเหตุผลอื่นๆร้อยละ 7.84 เช่น ต้องย้ายตามสามีหรือครอบครัวไปทำงานที่อื่น หรือที่อยู่อาศัยเดิมคับแคบเกินไป ไม่สามารถขยายขยายได้ เมื่อครอบครัวมีขนาดใหญ่ขึ้น จึงต้องโยกย้ายออกไปอยู่ที่อื่น

ส่วนเหตุผลที่ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามตั้งใจจะอยู่อาศัยที่เกาะเกร็ดต่อไป แสดงในตารางที่ 5.88 คือ ชอบความเป็นอยู่ในปัจจุบันร้อยละ 71.83 ไม่อยากอยู่ไกลครอบครัว ร้อยละ 6.75 และไม่ชอบการขนย้าย ร้อยละ 5.95 ตามลำดับ ส่วนเหตุผลอื่นๆ เช่น ไม่มีที่ดินทำกินที่อื่น หรือยังไม่มีเงินมากพอที่จะย้ายไปอยู่ที่อื่นคิดเป็นร้อยละ 5.56

4. ผลการศึกษาเกี่ยวข้องกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มุ่งเน้นที่จะศึกษารายละเอียดของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา สถานภาพทางการสมรส ระดับการศึกษา รายได้ และภูมิลำเนาเดิม

จากการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายร้อยละ 45.9 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 50.8 และมีระดับอายุโดยเฉลี่ย 39.82 ปี เป็นผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเกาะเกร็ด ร้อยละ 87.29 และมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่อื่น ร้อยละ 12.71

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเชื้อชาติไทย ร้อยละ 97.99 และเป็นเชื้อชาติติมอญร้อยละ 2.01 ซึ่งในความเป็นจริงแล้วประชากรชาวมอญมีอยู่บนเกาะเกร็ดประมาณร้อยละ 40 แต่ความผสมกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ทำให้คนมอญและคนไทย เหมือนเป็นชนชาติเดียวกัน และเนื่องจากได้อยู่อาศัยร่วมกับชุมชนชาวไทยมาตลอด ดังนั้นจึงมีผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเชื้อชาติติมอญ ตอบว่าเป็นคนไทยอยู่ด้วย

มีผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 62.64 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 6.69 และศาสนาอื่นๆ เช่น ศาสนาคริสต์ ร้อยละ 0.67

ข้อมูลสถานภาพทางการสมรส พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีสถานภาพเป็นโสด ร้อยละ 27.76 สมรสแล้ว ร้อยละ 62.54 และเป็นม่ายหรือหย่าร้าง เฉลี่ยร้อยละ 9.7

ข้อมูลด้าน ระดับการศึกษาของประชากรตัวอย่าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจบการศึกษา ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 27.42 ระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 22.74 ระดับอนุปริญญา/ปวช.หรือปวส. ร้อยละ 26.42 และระดับปริญญาตรี ร้อยละ 20.74 ส่วนระดับอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 2.68

โดยมีระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 4,000 บาท ร้อยละ 30.1 มีรายได้ 4,000 – 6,000 บาท ร้อยละ 15.39 มีรายได้ 6,001 – 8,000 บาท ร้อยละ 13.04 รายได้เฉลี่ย 8,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 10.7 และมีรายได้มากกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 20.07

5. ผลการศึกษาความพึงพอใจในการอยู่อาศัย

การศึกษาความพึงพอใจในการอยู่อาศัย มุ่งเน้นที่จะศึกษาระดับความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการอยู่อาศัยในเชิงกายภาพ และความสัมพันธ์ภายในชุมชน ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เส้นทางการคมนาคม การให้บริการต่างๆภายในชุมชน รวมถึงความมั่นคงในการอยู่อาศัยในชุมชนเกาะเกร็ด โดยสามารถสรุประดับความพึงพอใจเป็นร้อยละได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.19 แสดงระดับความพึงพอใจในการอยู่อาศัย

ความพึงพอใจเรื่อง	ระดับความพึงพอใจ (ร้อยละ)				
	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	ควรปรับปรุง	ไม่ตอบ
1. ขนาดพื้นที่ใช้สอยในบ้าน	19.9	43.0	24.4	3.6	9.1
2. ความเป็นส่วนตัวในการอยู่อาศัย	3.6	13.7	44.3	28.0	10.4
3. สภาพแวดล้อมของชุมชนในการอยู่อาศัย					
3.1 สภาพธรรมชาติ	56.4	32.6	2.0	0.0	9.1
3.2 ผิวถนนและทางเดินเท้าสาธารณะในชุมชน	7.8	44.6	25.4	13.0	9.1
3.3 โรงเรียนสำหรับบุตรหลาน	7.2	45.9	30.0	7.2	9.8
3.4 ความสงบ ไม่พลุกพล่าน	37.8	39.4	12.4	0.7	9.8
3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้าน / ญาติพี่น้อง	43.6	38.8	7.8	0.7	9.1
4. ความปลอดภัยในการอยู่อาศัย					
4.1 ความสว่างของไฟถนน	2.6	35.2	21.2	32.6	8.5
4.2 การตรวจตราของยาม	1.3	21.5	17.3	45.0	15
4.3 การตรวจตราของสายตรวจ	0.7	21.2	22.5	40.4	14.3
4.4 การให้บริการดับเพลิง	1.3	5.2	18.6	81.2	13.7
4.5 การป้องกันน้ำท่วม	0.7	5.9	22.8	59.0	11.7
4.6 ความรู้สึกลปลอดภัยจากอาชญากรรมและ ยาเสพติด	4.6	21.2	38.8	27.0	8.5
5. ความสะอาดและระเบียบในชุมชน					
5.1) การจับเก็บขยะไปทำลาย	4.6	35.5	42.3	9.1	8.5
5.2) การจัดที่ทิ้งขยะในชุมชน	3.3	31.6	44.3	12.4	8.5
5.3) การดูแลความสะอาดของทางเดินเท้าและ ทางระบายน้ำ	2.6	24.1	38.4	25.1	9.8
6 ความสะดวกในการให้บริการสาธารณูปโภค					
6.1) ระบบไฟฟ้า	4.6	47.2	25.4	14.3	8.5
6.2) ระบบประปา	3.9	43.3	21.8	22.5	8.5
6.3) ระบบโทรศัพท์บ้าน	6.5	53.1	19.9	11.4	9.1
6.4) ระบบโทรศัพท์สาธารณะ	1.3	27.7	23.5	37.1	10.4
7 การก่ำน้ำเสียและของเสีย					
7.1) การดูดตันของท่อระบายน้ำ	0.7	16.6	41.4	23.8	17.6
7.2) การก่ำน้ำเสียภายในชุมชน	0.7	17.3	41.7	22.8	17.6

ความพึงพอใจเรื่อง	ระดับความพึงพอใจ (ร้อยละ)				
	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	ควรปรับปรุง	ไม่ตอบ
7.3) การจัดเก็บของเสีย , สูบลิ้วม	0.7	18.6	41.7	20.8	18.2
8 ความพร้อมและความสะดวกด้านการคมนาคม					
8.1) ความกว้างและผิวถนนของทางเดินหลักในชุมชน	2.0	24.4	48.2	15.6	9.8
8.2) ระดับความสูงจากพื้นดินของทางเดินหลักในชุมชน	2.0	23.8	44.3	20.2	9.8
8.3) ความกว้างและผิวถนนของตรอก / ซอยในชุมชน	0.7	18.6	47.9	22.5	10.4
9 ความสะดวกในการเดินทางไปโรงเรียน					
9.1) ระยะทางการเดินทาง	2.0	37.1	44.6	2.6	13.7
9.2) ความสะดวกของเรือโดยสาร	2.6	23.1	34.2	25.7	14.3
9.3) ความสะดวกของรถโดยสาร	2.6	30.0	40.7	12.1	14.3
10 ความสะดวกในการเดินทางไปซื้อสินค้าและข้าวของเครื่องใช้ภายในบ้าน					
10.1) ระยะทางการเดินทาง	2.0	36.5	45.3	4.6	11.1
10.2) ความสะดวกของเรือโดยสาร	2.6	24.4	32.9	28.3	11.7
10.3) ความสะดวกของรถโดยสาร	3.9	31.9	40.7	11.7	11.7
11 ความสะดวกในการเดินทางไปซื้ออาหารและของสด					
11.1) ระยะทางการเดินทาง	2.6	33.9	45.9	5.9	11.7
11.2) ความสะดวกของเรือโดยสาร	3.3	21.2	35.5	28.3	11.7
11.3) ความสะดวกของรถโดยสาร	4.6	30.0	41.4	12.4	11.7
12 ความสะดวกในการเดินทางไปรักษาพยาบาล					
12.1) ระยะทางการเดินทาง	2.6	28.3	48.2	9.1	11.7
12.2) ความสะดวกของเรือโดยสาร	3.3	15.6	34.5	34.9	11.7
12.3) ความสะดวกของรถโดยสาร	3.3	23.5	42.3	19.2	11.7
12.4) ปริมาณสถานพยาบาล คลินิกต่างๆ	2.6	24.1	28.3	32.6	12.42
13 ความสะดวกในการเดินทางไปทำงาน					
13.1) ระยะทางการเดินทาง	2.0	30.0	44.0	7.2	16.8
13.2) ความสะดวกของเรือโดยสาร	2.0	20.2	35.8	24.4	17.6

ความพึงพอใจเรื่อง	ระดับความพึงพอใจ (ร้อยละ)				
	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	ควรปรับปรุง	ไม่ตอบ
13.3) ความสะดวกของรถโดยสาร	2.6	28.0	38.4	12.7	18.2
14 การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆในชุมชน					
14.1) การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	24.8	40.1	16.3	5.9	12.9
14.2) การดูแลอำนวยความสะดวกของคณะกรรมการหมู่บ้าน	10.4	42.0	18.9	13.7	8.5
15. ความรู้สึกมั่นคงในอนาคตของบุตรหลานในการอยู่อาศัยในเกาะเกร็ด	26.7	30.9	20.2	10.4	11.7

จากตารางดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ประชากรตัวอย่างต้องการให้มีการปรับปรุงเกี่ยวกับความปลอดภัยในการอยู่อาศัยให้มากขึ้น ได้แก่ การปรับปรุงการตรวจตราของยาม การให้บริการการดับเพลิง ซึ่งปัจจุบันมีเพียงเครื่องดับเพลิงของการเคหะแห่งชาติที่ติดตั้งไว้ และเครื่องสูบน้ำ สำหรับช่วยในการดับเพลิงเท่านั้น ซึ่งเป็นปัญหาที่ประชากรตัวอย่างต้องการให้ปรับปรุงมากที่สุด

รวมถึงการป้องกันน้ำท่วม และปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรมและยาเสพติด ซึ่งมีระดับความพึงพอใจในระดับปานกลางและควรปรับปรุงรวมกันถึงร้อยละ 65.8 แสดงถึงแนวโน้มของปัญหาที่อาจจะเพิ่มมากขึ้นในเกาะเกร็ด โดยเฉพาะในบริเวณหมู่ 4 และหมู่ 5

นอกจากนี้ ยังมีความคิดเห็นว่าควรปรับปรุงความสะอาดภายในชุมชน ได้แก่ ทางเดินทำสาธารณสุขและทางระบายน้ำซึ่งมีการอุดตัน ต้นเขิน เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมเพราะการระบายน้ำไม่ดี

สำหรับระบบสาธารณสุขปกศ ประชากรตัวอย่างต้องการให้ปรับปรุงเรื่องระบบโทรศัพท์สาธารณสุข ซึ่งมีจำนวนน้อยและจะอยู่เฉพาะบริเวณใกล้กับทำน้ำของแต่ละหมู่บ้าน ทำให้ประชาชนบางส่วนไม่สะดวกในการใช้

และที่สำคัญคือเรื่องของการคมนาคม โดยเฉพาะเรือโดยสาร ซึ่งเป็นเส้นทางเดินทางที่สำคัญที่สุดสำหรับชุมชนเกาะเกร็ด ซึ่งปัจจุบันเกาะเกร็ดมีท่าเรือสำคัญอยู่ 2 ท่า และจะวิ่งเป็นช่วงเวลา แต่ก็ยังไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ชุมชนได้มากเท่าที่ควร จะเห็นได้จากจำนวนร้อยละของความพึงพอใจไม่เห็นว่าการปรับปรุงมากนัก แต่เมื่อเทียบกับสัดส่วนร้อยละของระบบการคมนาคมอื่น เช่น รถโดยสาร จะพบว่า เรือโดยสาร เป็นสิ่งที่ประชากรตัวอย่างให้ความคิดเห็นว่าการปรับปรุง เพื่อให้เกิดความสะดวกในการเดินทางมากยิ่งขึ้น

บทที่ 5

บทสรุปและเสนอแนะ

ลักษณะโดยรวมของชุมชนเกาะเกร็ด เป็นชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิมบนเกาะกลางลำน้ำเจ้าพระยา มีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์ ที่มีลักษณะการตั้งถิ่นฐานสองลักษณะ คือ การตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ทำกิน ซึ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตร ได้แก่ บริเวณหมู่ที่ 2, 3, 4 และบางส่วนในหมู่ที่ 5 ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตรกรรม เช่น ทำสวนส้มโอ สวนมะม่วง สวนผัก เป็นต้น พื้นที่ส่วนใหญ่มีอาณาเขตกว้างขวาง คั่นพื้นที่ด้วยคูคลองต่างๆ เข้าถึงได้ยาก มีอาชีพเสริมด้านงานหัตถกรรมการสานแข่งปลาทุ และรับจ้างทั่วไป

ส่วนในหมู่ที่ 1, 6, 7 และบางส่วนของหมู่ที่ 3, 4 และ 5 มีการตั้งถิ่นฐานตามความยาวของแม่น้ำโดยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา และหนาแน่นบริเวณริมทางท่าสาธารณะในหมู่ที่ 1, 6, 7 ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมสำคัญของเกาะเกร็ด และเป็นเส้นทางหลักสำหรับการท่องเที่ยวอีกด้วย ประชากรส่วนมากประกอบอาชีพรับจ้าง ทั้งในส่วนราชการ บริษัทเอกชน รัฐวิสาหกิจ และโรงงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา และมีอาชีพเสริมในวันหยุด คือ เปิดร้านค้าของที่ระลึกและร้านอาหารสำหรับขายแก่นักท่องเที่ยวในวันหยุด

ในปัจจุบัน ชุมชนที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด มีการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยเกิดขึ้น ซึ่งวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ คือ การศึกษาถึงสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

1. สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด

จากการวิจัยพบว่า สามารถสรุปถึงสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ดได้ดังนี้

1.1) ปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย

1.1.1) นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐ

ในปีพ.ศ. 2540 – 2542 อำเภอปากเกร็ดมีนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของทางอำเภอ โดยสนับสนุนให้เกาะเกร็ดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว โดยมีโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 (อ้างถึงในหน้า 1 และหน้า 87) ซึ่งจากการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นที่สนใจของประชาชนบนเกาะเกร็ดมาก โดยรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวกว่าร้อยละ 94.79 และกว่าร้อยละ 62.2 ที่ให้ความร่วมมือในการจัดหากิจกรรมต่างๆในการ

สนองนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว เนื่องจากทำให้เกิดการสร้างเสริมอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น โดยชาวชุมชนเกาะเกร็ดได้จัดหากิจกรรมตอบรับการส่งเสริมท่องเที่ยว ได้แก่

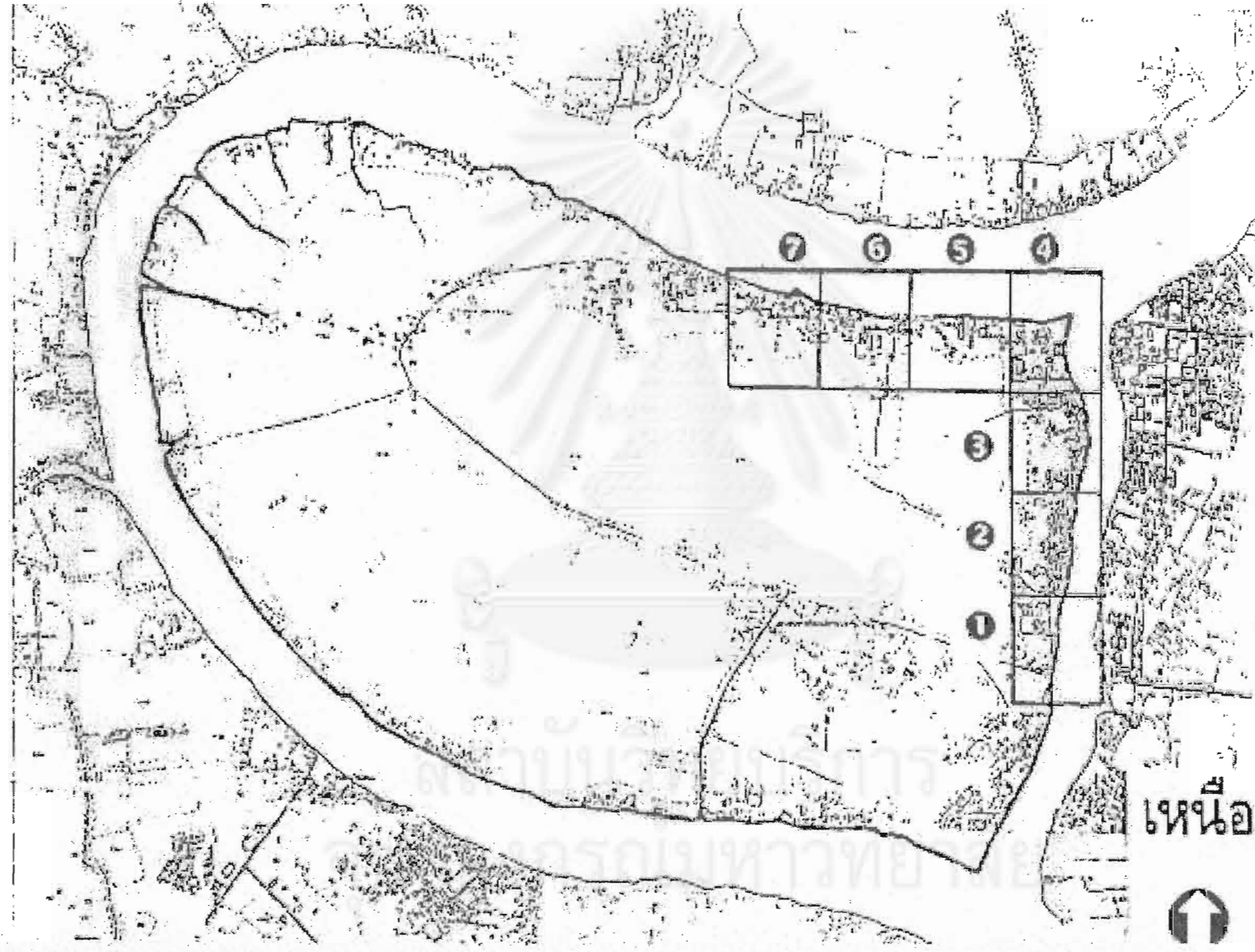
ก. จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเดินเท้ารอบเกาะ โดยใช้เส้นทางท่าสาธารณะที่มีอยู่ ที่ตัดผ่านในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวมอญและประกอบอาชีพเกี่ยวกับงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาอยู่แล้ว เป็นเส้นทางท่องเที่ยวหลัก (ดูรูปประกอบที่ 5.1) และเปิดเส้นทางเดินรอบเกาะเพื่อชมธรรมชาติอีกด้วย

ข. การเปิดร้านค้าต่างๆ เป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนเกาะเกร็ดมาก โดยประชาชนกว่าร้อยละ 51.83 ที่ทำการเปิดร้านค้า เพื่อวางขายสินค้าประเภทงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ร้านค้าของที่ระลึก และร้านอาหาร โดยเฉพาะในวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในเกาะเกร็ดเป็นจำนวนมาก งานเครื่องปั้นดินเผาจะเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวมาก

โดยชาวเกาะเกร็ด จะทำการดัดแปลงที่อยู่อาศัยของตนเองส่วนหนึ่งเพื่อทำเป็นร้านค้า โดยเฉพาะที่อยู่อาศัยที่อยู่ติดกับทางท่าสาธารณะ ในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 จะมีการเปิดร้านค้าอย่างหนาแน่น หรือวางแผงลอยหรือรถเข็นบริเวณใกล้กับท่าเรือสำคัญ และริมทางท่าสาธารณะ ซึ่งในวันเสาร์ – อาทิตย์ เส้นทางเดินเท้าบริเวณหมู่ 1, 6 และหมู่ 7 จะหนาแน่นด้วยผู้คน และร้านค้าต่างๆเป็นอย่างมาก

1.1.2) แหล่งงานที่เกิดขึ้นในบริเวณใกล้เคียง

ในช่วงปี พ.ศ. 2530 – 2533 มีการขยายตัวของโครงการที่อยู่อาศัยบริเวณชานเมืองกรุงเทพฯ เป็นอย่างมากรวมถึงอำเภอปากเกร็ด และเกิดแหล่งงานขนาดใหญ่ ได้แก่ แหล่งงานอุตสาหกรรม ทั้งในบริเวณอำเภอปากเกร็ด ตำบลท่าอิฐ อำเภอบางบัวทอง และนอกจากนี้ ยังมีสถานที่ราชการ และบริษัทเอกชนต่างๆที่เปิดทำการในบริเวณใกล้เคียง โดยเฉพาะฝั่งอำเภอปากเกร็ดมีความหนาแน่นมาก มีความเจริญของสาธารณูปโภคและสาธารณูปการมาก ทำให้เกิดแหล่งงานมากขึ้น เมื่อมีความหนาแน่นทางฝั่งอำเภอปากเกร็ดมาก ทำให้มีการระบายบางส่วนข้ามมายังเกาะเกร็ด ซึ่งอยู่ไม่ไกล เดินทางค่อนข้างสะดวก ทำให้มีการโยกย้าย เปลี่ยนแปลงประชากร ทั้งย้ายเข้ามาทำงานและเข้ามาเช่าพักอาศัยในเกาะเกร็ด เพราะค่าที่พักและค่าครองชีพไม่สูงจนเกินไป และมีสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์ รวมทั้งอาชีพเสริมที่เกิดขึ้นในช่วงวันหยุด ซึ่งเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว และมีประชากรบางส่วนเดินทางออกจากเกาะเกร็ด เพื่อไปทำงานที่บริเวณแหล่งงานดังกล่าว

รูปที่ 5.1 แสดงพื้นที่บริเวณที่มีศักยภาพเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแบบเกาะเกร็ด
แผนที่ต้นฉบับ : กุลภัทร วณิชสัมบรรณ, 2540.

1.2) ปัจจัยหนุนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด

1.2.1) ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ คือ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ใกล้แม่น้ำเจ้าพระยา สามารถนำน้ำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้สะดวก ทั้งยังมีความสวยงามตามธรรมชาติ อากาศบริสุทธิ์ เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมอีกด้วย

1.2.2) มีระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการครบครัน ทั้งระบบไฟฟ้า โทรศัพท์ ประปาบาดาล สถานีอนามัย วัด และโรงเรียนหลายแห่ง อีกทั้งยังมีทางเท้าสาธารณะที่ตัดผ่านในแหล่งชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว

1.2.3) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ มีจำนวนร้านค้าจำนวนมาก ทั้งร้านอาหาร ร้านขายของชำ และอื่นๆ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลพลอยได้จากการท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ทำให้สะดวกต่อการจับจ่ายใช้สอย

ซึ่งส่วนมากนักท่องเที่ยวจะนิยมเที่ยวชมในบริเวณหมู่ที่ 1, 6 และหมู่ที่ 7 เนื่องจากอยู่ใกล้ฝั่งอำเภอปากเกร็ดมากกว่าทางหมู่ 2, 3, 4 และหมู่ที่ 5 ทั้งยังอยู่ใกล้กับท่าเรือสำคัญของเกาะเกร็ดและห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ต่างๆในฝั่งปากเกร็ด ซึ่งเป็นที่ที่ประชาชนในเกาะเกร็ด นิยมเดินทางไปจับจ่ายสินค้า และซื้อหาอาหาร ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ

นอกจากนี้ ถนนคอนกรีตที่สร้างโดยการเคหะแห่งชาติที่สร้างไว้ มีผลทำให้การคมนาคมภายในเกาะ มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น แต่การเดินทางติดต่อกับฝั่งปากเกร็ดยังคงถูกจำกัดด้วยเรือโดยสาร ซึ่งมีระยะเวลาการเดินทางจำกัด และมีท่าเทียบเรือน้อย อันเป็นอุปสรรคสำคัญในการเดินทางไปทำงาน ไปโรงเรียน การจับจ่ายสินค้า รวมทั้งการรักษาพยาบาล ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้คนบางส่วนต้องอพยพโยกย้ายไปอยู่ทางฝั่งปากเกร็ด หรือบริเวณอื่นๆที่ใกล้กับสถานที่ทำงานหรือสถานศึกษา

1.3) ข้อจำกัดของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย

ถึงแม้เกาะเกร็ดจะถูกปัจจัยต่างๆกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย แต่ก็ยังมีข้อจำกัดบางประการที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ไม่สามารถเกิดขึ้นได้มากเท่ากับพื้นที่บริเวณใกล้เคียง เช่น บริเวณตำบลท่าอิฐ หรือบางบัวทองที่มีนิคมอุตสาหกรรมเกิดขึ้นมากมาย และมีที่อยู่อาศัยสำหรับประชากรที่ทำงานในแหล่งงานดังกล่าวมากเช่นกัน ซึ่งข้อจำกัดดังกล่าว ได้แก่

1.3.1) พระราชบัญญัติและข้อกฎหมายต่างๆ

ได้แก่ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 โดยเฉพาะข้อกำหนดเกี่ยวกับแนวเขตควบคุมความสูงของอาคาร อาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2535 ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบล จะเป็นผู้ที่คอยควบคุมดูแลรูปแบบของที่อยู่

อาศัย ที่ทำการก่อสร้าง ดัดแปลง ต่อเติมต่างๆบนเกาะเกร็ดให้อยู่ในรูปแบบที่กำหนด และ
ถูกต้อง ดังนั้น ที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด จึงไม่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านของรูปแบบมากนัก

รวมทั้ง ข้อกำหนดของพระราชบัญญัติผังเมือง เกี่ยวกับพื้นที่สีเขียว ที่กำหนดให้
เกาะเกร็ดเป็นเขตของที่อยู่อาศัยและการเกษตรกรรม ที่ไม่อนุญาตให้สร้างโรงงานทุก
ประเภท รวมทั้งการจัดสรรที่ดิน เพื่อการพาณิชย์ หรือประกอบกรอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นผลดี
ในการอนุรักษ์รูปแบบชุมชนและที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด

อีกทั้งยังมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และข้อกำหนดของ
กรมเจ้าท่า ในพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 ซึ่งห้ามการปลูกสร้างที่
อยู่อาศัยรुक้ำลำน้ำ และให้รักษาสภาพของแม่น้ำ ลำคลอง และแหล่งน้ำต่างๆ ทำให้สภาพ
ของชุมชนเกาะเกร็ด มีสภาพที่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยที่รुक้ำลงในลำน้ำมาก
เหมือนในบางชุมชนที่อยู่ริมแม่น้ำ

1.3.2) ข้อจำกัดต่างๆ ของพื้นที่ ได้แก่

ก. ลักษณะของพื้นที่ที่เป็นเกาะ และเป็นดินสวนที่ลงรากปักฐานยาก ทำถนนยาก
ทำให้จัดทำโครงการเกี่ยวกับระบบการคมนาคมไม่สะดวก

ข. การขนส่งวัสดุก่อสร้าง ลำบาก ต้องใช้การขนส่งทางเรือและแรงงานคน ทำให้ต้นทุน
ในการก่อสร้างสูงชันมาก และเกิดความล่าช้าในการก่อสร้างอีกด้วย ดังนั้น การก่อสร้าง
โครงการที่อยู่อาศัยหรืออาคารต่างๆ จึงทำได้ยาก

ค. พื้นที่ภายในเกาะคับแคบ ขยายที่อยู่อาศัยและครอบครัวได้ยาก ทำให้เกิดการ
แยกไปสร้างครอบครัวที่อื่น ซึ่งต้องการพื้นที่ที่กว้างขวาง สะดวกสบายต่อการปลูกสร้าง

ง. การคมนาคมขนส่งลำบาก ไม่สะดวกต่อการเดินทาง ทั้งในชีวิตประจำวันและ
การติดต่อสื่อสารต่างๆ ทำให้ไม่นิยมใช้เป็นที่อยู่อาศัยของคนรุ่นใหม่ ที่นิยมความสะดวก
สบาย ทำให้เกิดการพัฒนาที่อยู่อาศัยช้า

จ. วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งยังคงความเป็นชนบทอยู่มาก เช่น การรับประทานอาหาร
เย็นพร้อมกันประมาณ 19.00 น. เหมือนกันเกือบทุกครอบครัว หรือการตรวจตราดูแลบุคคล
ภายนอกที่เข้ามาภายในชุมชน เวลาหลัง 18.00 น. และไม่นิยมการเที่ยวกลางคืน เป็นข้อ
จำกัดที่ทำให้ไม่สามารถทำร้านอาหารประเภทสถานบันเทิงได้ ทำให้ลักษณะวิธีการท่องเที่ยว
เที่ยวบนเกาะเกร็ดจึงเป็นแบบไปเช้า - เย็นกลับ ไม่มีการพักผ่อน (ข้อมูลจากการ
สัมภาษณ์, 2542)

และที่สำคัญคือ รูปแบบของสภาพธรรมชาติ ไม่มีความแตกต่างจากชุมชนอื่นในบริเวณใกล้เคียงมากนัก เพราะเป็นชุมชนริมฝั่งแม่น้ำเหมือนกัน ไม่โดดเด่นกว่า เว้นแต่ว่าเกาะเกร็ดเป็นเกาะ ดังนั้น จึงไม่เกิดการพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยประเภทอื่นๆ เช่น รีสอร์ท เพื่อพักผ่อนชมธรรมชาติ เป็นต้น

2. ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด

จากการศึกษา สามารถสรุปลักษณะของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยของเกาะเกร็ดที่เกิดขึ้นได้ดังนี้ คือ

2.1 ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย

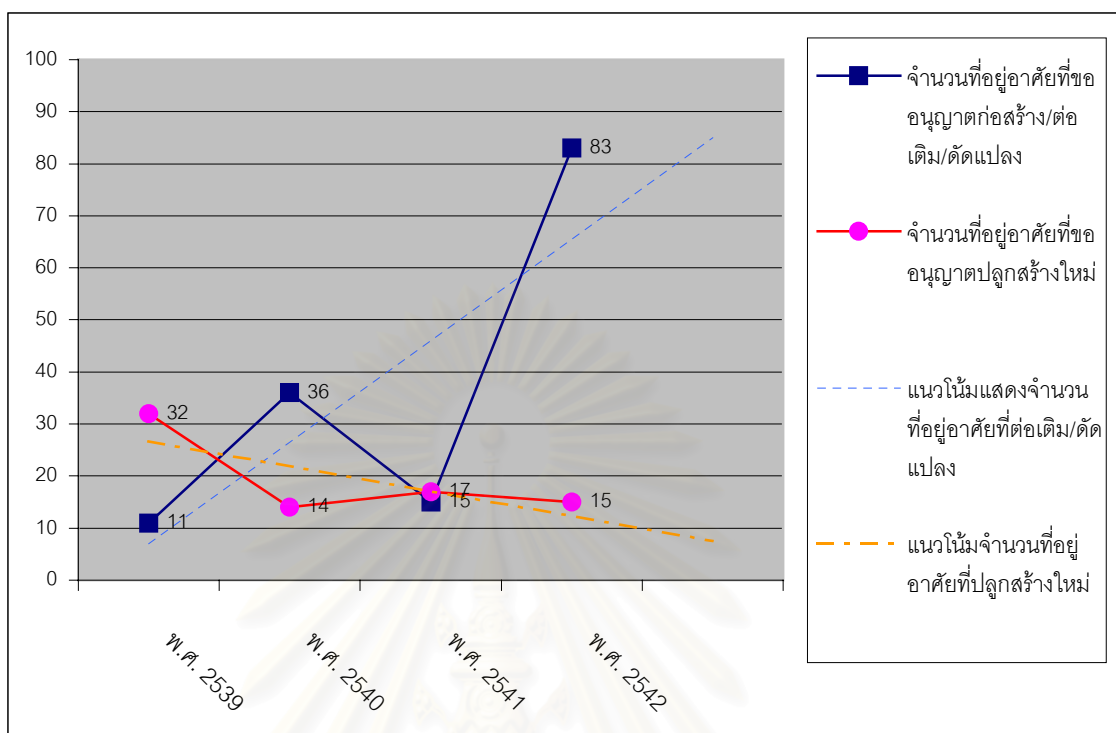
ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้น สามารถสรุปได้ 2 ลักษณะคือ

2.1.1) การเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณ ได้แก่ การเพิ่มหรือลดของจำนวนที่อยู่อาศัย ซึ่งจากตารางที่ 3.6 สามารถสรุปได้ดังกราฟที่ 5.1

ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณนั้น จากข้อมูลของราชการ ดังสรุปในตารางที่ 3.6 โดยสรุปจากจำนวนที่อยู่อาศัยที่ทำการขออนุญาตปลูกสร้างและทำการขอเลขที่บ้านจากอำเภอปากเกร็ด และจากภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหารระหว่าง ปี พ.ศ. 2539 และ พ.ศ. 2542 พบว่าจำนวนของที่อยู่อาศัย ไม่มีความเปลี่ยนแปลงมากนัก ความหนาแน่นของแต่ละหมู่ ไม่มีการเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

พบว่า ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2539 ถึง พ.ศ. 2542 มีจำนวนของที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย คิดเป็นประมาณร้อยละ 35 ของการเกิดการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยทั้งหมด โดยถ้าคิดอัตราการเพิ่มจำนวนของที่อยู่อาศัยในแต่ละปี พบว่า เกิดขึ้นเพียง ประมาณร้อยละ 1 ถึงร้อยละ 2 ต่อปี ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ฝั่งอำเภอปากเกร็ดและบริเวณอื่นๆ เช่น ตำบลท่าอิฐและอำเภอบางบัวทอง เป็นต้น

ซึ่งจากตารางที่ 3.6 ในบทที่ 3 พบว่าจำนวนที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้นใหม่ จะมีรูปแบบการก่อสร้างในลักษณะของบ้านไม้ชั้นเดียวมากที่สุด และรองลงมาคือ โครงสร้างครึ่งตึก ครึ่งไม้ สองชั้น เป็นรูปแบบตามสมัยนิยม บางส่วนทำการรื้อถอนบ้านเดิมแล้วเปลี่ยนรูปแบบบ้านเป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก เพื่อความคงทนและการใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

แผนภาพที่ 5.1 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนที่อยู่อาศัยที่ปลูกสร้างใหม่กับจำนวนที่อยู่อาศัยที่ทำการต่อเติม ดัดแปลงที่อยู่อาศัย

และโดยจะปลูกสร้างมากขึ้นในหมู่ 5 และหมู่ 2, 3 และหมู่ 4 ตามลำดับ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 72.18 ของจำนวนปริมาณที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดเพราะยังมีพื้นที่ว่างอยู่อย่างเพียงพอสำหรับการปลูกสร้างบ้านใหม่ แต่ส่วนมาก จะยังเลือกทำเลที่สะดวกต่อการคมนาคม โดยเฉพาะบริเวณริมทางทำสาธารณะ และริมแม่น้ำ ทำให้เกิดความแออัดมากขึ้นในขณะที่พื้นที่ส่วนอื่นๆ ที่การเข้าถึงยาก เช่น พื้นที่ว่างในหมู่ที่ 3, 4 และ 5 ก็ยังถูกปล่อยว่างไว้ ไม่ได้มีการพัฒนาเท่าที่ควร และที่อยู่อาศัยที่มีการปลูกสร้างขึ้นมาใหม่นั้น มักจะมีการเปิดเป็นร้านค้า หรือใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งมากกว่าเพื่อการอยู่อาศัยเพียงอย่างเดียว

ส่วนในหมู่ 1, 6 และ 7 นั้น จำนวนที่อยู่อาศัยเกิดขึ้นใหม่น้อย คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 27.82 ของจำนวนที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด เนื่องจากข้อจำกัด คือมีพื้นที่น้อย คือมีเพียง 180 ไร่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีเนื้อที่น้อยที่สุดในตำบลเนื่องจากพื้นที่มีความคับแคบ จึงทำให้ไม่สามารถขยายได้มากเหมือนในหมู่ที่ 2, 3, 4 และ 5 ซึ่งเป็นพื้นที่สวนเกษตร และมีพื้นที่รวมกว่า 1,850 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 65 ของพื้นที่เกาะเกร็ดทั้งหมด (2,840 ไร่) และการปลูกสร้างที่อยู่อาศัยเดิมในหมู่ 6 และ 7 ค่อนข้างหนาแน่น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยในลักษณะการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์มากกว่าการเพิ่มจำนวนที่อยู่อาศัย

และถ้าดูจากกราฟที่ 5.1 จะพบว่า แนวโน้มของการเพิ่มจำนวนที่อยู่อาศัยนั้น ค่อนข้างคงที่ และไม่มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น ในขณะที่แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัยมีเพิ่มขึ้นมากกว่าอย่างเห็นได้ชัด

จากการสำรวจ และสัมภาษณ์ พบว่า ปัญหาสำคัญที่ทำให้การเพิ่มจำนวนที่อยู่อาศัยสร้างใหม่มีน้อย ถึงแม้จะยังมีพื้นที่ว่างอยู่อีกมากบนเกาะเกร็ด โดยเฉพาะพื้นที่ว่างผืนใหญ่หมู่ที่ 3 และ 4 เนื่องจาก

1. ข้อจำกัดของพื้นที่ดังที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อสาเหตุและปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ได้แก่ สภาพพื้นที่ที่เป็นเกาะ ต้นทุนการก่อสร้างสูง สภาพดินที่เป็นดินสวน และข้อกำหนดกฎหมายและพระราชบัญญัติต่างๆที่ควบคุมพื้นที่อยู่

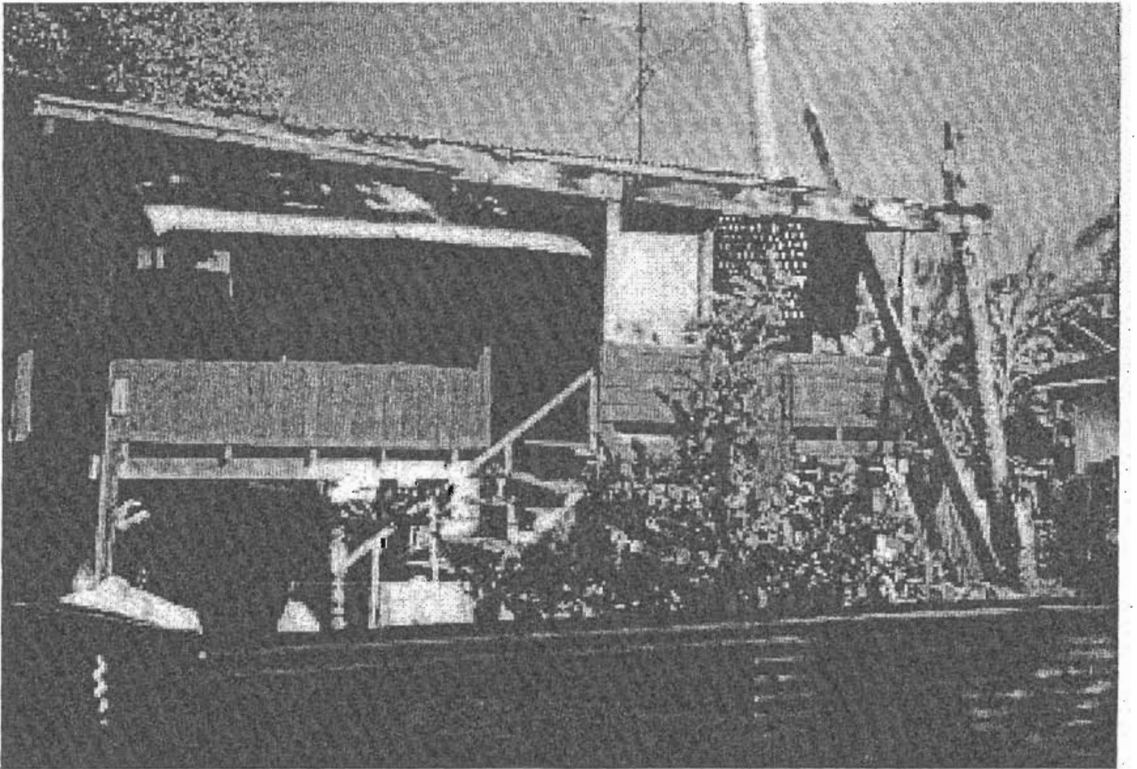
2. ปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน ซึ่งส่วนมากเป็นกรรมสิทธิ์ของกรมการศาสนา จึงต้องปลูกสร้างที่อยู่อาศัยเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว หรือที่อยู่อาศัยชั่วคราว หรือบางส่วนต้องเช่าที่ดินของผู้อื่นเพื่ออยู่อาศัยและประกอบอาชีพ ซึ่งกว่าร้อยละ 59 ของที่ดินบนเกาะเกร็ด เป็นที่ดินที่เช่าต่อจากเจ้าของที่ดินเดิมหรือนายทุนที่เข้ามาซื้อที่ไว้ แล้วปล่อยเช่า เป็นต้น

รูปที่ 5.2 ที่ดินประกาศขาย ราคาประมาณตารางวาละ 3,500 – 4,500 บาท ซึ่งเจ้าของที่ดินย้ายไปอาศัยอยู่ที่อื่น

รูปที่ 5.3 รูปแบบบ้านที่กำลังเป็นที่นิยมก่อสร้างบนเกาะเกร็ด แต่ต้นทุนการก่อสร้างจะสูงเพราะการขนส่งวัสดุทำได้ยากลำบาก

รูปที่ 5.4 บ้านไม้ที่ทรุดโทรมในหมู่ที่ 6 ซึ่งเกิดจากการที่เจ้าของย้ายออกไป และผู้อื่นเข้ามาอยู่อาศัย

2.1.2) การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ ได้แก่ การต่อเติม เปลี่ยนแปลงหรือตัดแปลงที่อยู่อาศัย เพื่อใช้ประโยชน์ในทางอื่นเพิ่มขึ้น เช่น ใช้ทำเป็นร้านค้า ร้านอาหาร หรือส่วนประกอบอาชีพ เป็นต้น เกิดจากการประกอบอาชีพเสริมของชาวชุมชนเกาะเกร็ดที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ซึ่งจากตารางที่ 3.6 และกราฟที่ 5.1 พบว่า การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัย มีจำนวนหรือขนาดที่มากกว่าการเปลี่ยนแปลง โดยการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัย คิดเป็นประมาณร้อยละ 65 ของการเกิดการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยทั้งหมด ซึ่งในระยะเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2541 – 2542 ซึ่งเป็นช่วงปีที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว มีการขออนุญาตต่อเติมหรือตัดแปลงที่อยู่อาศัยมากขึ้น

ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัย จากการสำรวจสามารถสรุปได้ 2 ลักษณะที่สำคัญคือ

(1) การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัยเดิม เป็นร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ขายสินค้าประเภทเครื่องปั้นดินเผาหรือร้านอาหาร แต่ไม่ได้ใช้เต็มพื้นที่ทั้งหมด แต่จะดัดแปลงส่วนที่ว่างของพื้นที่ภายในบ้าน หรือบริเวณรอบบ้านมาทำประโยชน์ โดยยังคงมีการอยู่อาศัยอยู่ด้วย แต่ลดพื้นที่การใช้สอยลง โดยส่วนที่มีการดัดแปลงหรือต่อเติมพื้นที่ภายในบ้านมาใช้ประโยชน์ทางการค้ามีประมาณร้อยละ 22.22 ส่วนที่เหลือจะใช้พื้นที่รอบๆบ้าน เช่น สวน ลานหน้าบ้านมาดัดแปลง ซึ่งเป็นลักษณะที่พบว่าเกิดขึ้นมากที่สุดในชุมชนเกาะเกร็ด และจะพบมากในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 ซึ่งเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่สำคัญ

(2) การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัยเดิม เป็นบ้านให้เช่า สำหรับผู้ที่เข้ามาประกอบอาชีพรับจ้างในเกาะเกร็ด พบไม่มากนัก

(3) การเปลี่ยนแปลงอีกลักษณะหนึ่งที่ได้พบ คือ การเปลี่ยนแปลงจากการใช้ประโยชน์เดิมเพื่อการประกอบอาชีพมาเป็นที่อยู่อาศัย ซึ่งเกิดจากการปิดตัวของโรงงานทำครก และโรงงานกระถาง (อ้างอิงจากหน้า 51 ในบทที่ 3) หรืออาจจะเป็นร้านค้าต่างๆที่ปิดตัวลงด้วยปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งเดิมมีการใช้ประโยชน์ เป็นสถานที่ประกอบอาชีพและอยู่อาศัย มาเป็นที่อยู่อาศัยที่ใช้อยู่อาศัยเพียงอย่างเดียวประมาณร้อยละ 8.2

ซึ่งสาเหตุของการเกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัยนั้น เกิดจาก

ก. การประกอบอาชีพเสริมที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ของชาวชุมชนเกาะเกร็ด และเป็นแหล่งงานสำหรับบุคคลภายนอกเกาะเกร็ดอีกด้วย เช่น กลุ่มช่างฝีมือ หรือ กลุ่มผู้ค้าขายต่างๆ

ข. ข้อจำกัดของพื้นที่ดังที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อแรกแล้ว โดยเฉพาะในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 มีพื้นที่น้อย และค่อนข้างอยู่อาศัยหนาแน่น แต่ปริมาณนักท่องเที่ยวมาก ร้านค้า ร้านอาหาร ร้านขาย

ของที่ระลึกจึงต้องเกิดขึ้นมากในบริเวณนี้ ยิ่งทำให้เกิดความหนาแน่นมากยิ่งขึ้น และเมื่อมีพื้นที่จำกัด จึงต้องใช้พื้นที่ภายในบริเวณบ้านที่มีอยู่ดัดแปลงเป็นร้านค้าแทน

และนอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ร้านค้าต่างๆ พบว่า บางรายในการไม่ปลูกสร้างร้านค้าขึ้นมาใหม่ เนื่องจาก เป็นเพียงช่วงวันหยุดเท่านั้นที่จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามา ดังนั้น นอกจากวันทำงานปกติแล้ว ร้านค้าที่เปิดก็จะเป็นเพียงอาชีพเสริมที่ทำเฉพาะในวันหยุด ซึ่งไม่จำเป็นต้องลงทุนปลูกสร้างร้านค้าใหม่ ซึ่งจะต้องมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นมาก ทั้งค่าที่ดิน ค่าก่อสร้าง เป็นต้น (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์, 2542)

จากการสำรวจพบการเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้ เฉพาะในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 เนื่องจากปัจจัยที่เอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวมากกว่าในหมู่ที่ 2 ถึงหมู่ที่ 5 ซึ่งเป็นพื้นที่การเกษตร

สำหรับการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ด สามารถสรุปได้เป็น 2 ส่วนตามลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัย คือ

1) ในส่วนของหมู่ที่ 1, 6 และหมู่ 7 ซึ่งเป็นส่วนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัยในลักษณะการดัดแปลงเป็นร้านค้า ร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึกมากที่สุด เนื่องจากองค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว มีการเพิ่มจำนวนที่อยู่อาศัยน้อยมาก

2) ในส่วนของหมู่ที่ 2, 3, 4 และหมู่ที่ 5 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ในด้านการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัย เนื่องจากเข้าถึงได้ยากกว่า และไม่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เหมาะสมเหมือนในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 แต่ยังมีเพิ่มจำนวนที่อยู่อาศัยเนื่องจาก มีพื้นที่ค่อนข้างกว้าง ที่อยู่อาศัยยังไม่หนาแน่น สามารถจัดหาพื้นที่เพื่อปลูกสร้างที่อยู่อาศัยเพิ่มเติมได้ โดยการเพิ่มปริมาณของที่อยู่อาศัยใหม่ อยู่ในสัดส่วนร้อยละ 72.18 ของจำนวนที่อยู่อาศัยที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดของเกาะเกร็ด โดยเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยประมาณร้อยละ 1 ถึงร้อยละ 2 ต่อปี

ซึ่งจากลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สามารถสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพและกิจกรรมของชุมชนกับลักษณะรูปแบบของที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด (การเคหะแห่งชาติ, 2526) คือ เมื่อชุมชนนั้น มีการประกอบอาชีพใดเป็นหลัก ลักษณะรูปแบบของที่อยู่อาศัยก็จะมี การเปลี่ยนแปลงตามลักษณะอาชีพนั้นๆ เช่น ในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 มีการประกอบอาชีพค้าขายเพิ่มมากขึ้น เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก รูปแบบที่อยู่อาศัยเดิม ย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปเพื่อรองรับกับการประกอบอาชีพ โดยดัดแปลงเป็นร้านค้าต่างๆ ในขณะที่ในหมู่ที่ 2 ถึงหมู่ที่ 5 มีพื้นที่เกษตรกรรมมาก ก็จะไม่มีการดัดแปลงที่อยู่อาศัยเป็นร้านค้า ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก เหมือนในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 เป็นต้น โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นย่อมแตกต่างกันไปตามลักษณะชุมชน และข้อจำกัดต่างๆของพื้นที่นั้นๆ

3. ผลกระทบที่สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย

จากการวิจัยพบว่า นอกจากลักษณะการเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้นแล้ว ยังมีผลกระทบ และปัญหาอื่นๆที่พบ ทั้งที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากสาเหตุและปัจจัยต่างๆดังที่ได้กล่าวมาแล้ว และเกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย โดยตรง ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 ผลกระทบด้านสังคม วิถีชีวิต และวัฒนธรรมประเพณี ได้แก่

3.1.1) เกิดการลดคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรม ได้แก่ งานเครื่องปั้นดินเผา ที่ปัจจุบันมีการพัฒนาลดสายและฝีมือที่ลดลง เนื่องจากต้องการผลิตผลงานที่เน้นปริมาณให้ได้มาก เพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยว มากกว่า การผลิตงานที่วิจิตรงดงามเพื่อรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ , 2542)

3.1.2) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวชุมชนเดิม จากการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในวันหยุด ซึ่งปกติจะเป็นวันพักผ่อนของครอบครัว เกิดความไม่สงบ พลุกพล่านในชุมชน ซึ่งจากเดิม อยู่กันเป็นสังคมชนบทที่เรียบง่าย และมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย สมถะ นอกจากนี้จากการที่มีนักท่องเที่ยวทำให้เกิดความไม่สงบ พลุกพล่านในชุมชนขึ้น จากรูปแบบของวิถีชีวิตในวันหยุดพักผ่อนเดิม ก็กลายเป็นวันที่ต้องทำงานเพิ่ม ไม่เป็นวันพักผ่อนตามปกติ

3.1.3) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น คือ ความสัมพันธ์ในแต่ละครอบครัว จะลดลง ครอบครัวจะเริ่มขยายออกไปนอกเกาะเกร็ดมากขึ้น จากการสำรวจพบว่า การขยายครอบครัวออกไปอยู่นอกเกาะเกร็ดมีมากถึงร้อยละ 62.68 เนื่องมาจากสาเหตุและปัจจัยประกอบต่างๆดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

3.1.4) ประเพณีต่างๆ เป็นที่รู้จักน้อยลง ซึ่งสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของที่อยู่อาศัยในด้านการใช้ประโยชน์ เช่น การทำบ้านเป็นบ้านให้เช่า โดยผู้เช่าเป็นคนภายนอกเกาะเกร็ด ไม่ใช่คนท้องถิ่นดั้งเดิม หรือ การใช้ที่อยู่อาศัยทำเป็นร้านค้า ผู้อยู่อาศัยเดิมต้องโยกย้ายไปอยู่อาศัยที่อื่น และจะกลับมาเฉพาะวันหยุดที่สามารถทำการค้าขายได้ ซึ่งทำให้ประชากรที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ดเปลี่ยนกลุ่มไป กลายเป็นคนภายนอกที่ไม่รู้จักขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของชาวเกาะเกร็ด ดังนั้น รูปแบบของวัฒนธรรมประเพณี ของชาวเกาะเกร็ด และชาวมอญแต่ดั้งเดิม จึงเริ่มลดลง

ซึ่งจากการสำรวจพบว่า ประเพณีสงกรานต์และออกพรรษา จะมีคนรู้จัก และเข้าร่วมในงานมาก เพราะนักท่องเที่ยวจากภายนอกรู้จัก และเข้ามาเยี่ยมชมมาก เพราะมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ของทางจังหวัด ทำให้สามารถสร้างรายได้เสริมให้แก่ชุมชนได้มาก ทั้งยังเป็นประเพณีที่รื่นเริง สนุกสนาน และเป็นที่ยอมรับทั่วประเทศ ในขณะที่พิธีการรำเจ้า การเล่นเพลงเจ้าขาว คนรุ่น

ใหม่บนเกาะเกร็ดเริ่มไม่รู้จัก หรือ คิดว่าเป็นประเพณีที่ไม่น่าสนใจ และเป็นความเชื่อแต่โบราณ จึงเหลือแต่เพียงคนรุ่นเก่าที่ยังคงรู้จัก และเข้าร่วมในงานประเพณีเหล่านี้

3.1.5) เป็นการกระตุ้นให้ชุมชนท้องถิ่น เกิดการตื่นตัวในการอนุรักษ์ และการฟื้นฟูมรดกทางศิลปวัฒนธรรมในสถานที่อยู่อาศัยให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม ซึ่งจะเป็นการรักษาเอกลักษณ์ของชาติไว้ได้ทางหนึ่ง (กุลภัทร วณิชสัมบรรณ : 2540)

3.2) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

จากนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นด้านบวก มากกว่าด้านลบ ดังนี้

3.2.1) เพิ่มมาตรฐานการครองชีพของชุมชนเกาะเกร็ดให้ดีขึ้น ได้แก่ การก่อให้เกิดการกระจายรายได้ และการกระจายโอกาสจ้างงานไปสู่คนในท้องถิ่น แต่ในขณะเดียวกันก็อาจทำให้เกิดปัญหาค่าครองชีพที่สูงเกินไปสำหรับชาวบ้านในบางกลุ่มที่มีฐานะไม่ดี เพราะจะมีการตั้งราคาสินค้าสำหรับขายให้นักท่องเที่ยว ทำให้ชาวบ้านที่มีฐานะไม่ดี ต้องรับภาระในด้านราคาสินค้าที่แพงขึ้นไปด้วย

3.2.2) ช่วยลดปัญหาการอพยพแรงงานเข้าสู่กรุงเทพมหานคร เพราะมีการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้นในท้องถิ่น เช่น งานฝีมือเครื่องปั้นดินเผา งานไม้ และอื่นๆ เป็นต้น สร้างสินค้าสำหรับตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

แต่ในขณะเดียวกัน ก็จะเป็นการทำให้แรงงานในภาคเกษตรลดลง ซึ่งจากการวิจัยพบว่า คราวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรมีเพียง 276 คราวเรือน หรือร้อยละ 20.86 ของประชากรทั้งหมด แต่มีพื้นที่การเกษตรอยู่ถึง 1,268 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 44.57 ของพื้นที่ทั้งหมดของเกาะเกร็ด และมีแนวโน้มที่จะมีผู้ประกอบอาชีพนี้ลดลง (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรอำเภอปากเกร็ด, 2542) ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาสวนเก๋าร้าง เนื่องจากไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากเจ้าของสวนที่หันไปยึดอาชีพอื่นที่มีรายได้ดีกว่า

3.2.3) เกิดการพัฒนาทรัพยากรในท้องถิ่นให้สามารถใช้ประโยชน์ได้สูงสุด (กุลภัทร วณิชสัมบรรณ : 2542) เช่น การนำหน่อกะลา ซึ่งเป็นพืชพื้นเมือง นำมาประกอบอาหารในรูปแบบต่างๆ เช่น ทำทอดมัน แกงส้ม ผัดไทย สร้างเอกลักษณ์ของชุมชนและเกิดรายได้เสริมอีกด้วย

3.2.4) ทำให้เกาะเกร็ด เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว และทำให้เกิดสถานที่ท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น อันจะเป็นการชักจูงนักท่องเที่ยวให้ท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น

3.3) ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม

เกาะเกร็ดเป็นสถานที่ซึ่งมีความเป็นธรรมชาติอยู่มาก แต่ปัจจุบัน สภาพแวดล้อมเริ่มได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยเป็นบางส่วน ได้แก่ การที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามามาก เกิดร้านอาหาร ร้านค้ามากขึ้น ทำให้เกิดขยะมากขึ้นตามมา ทั้งขยะพลาสติก ขยะเศษอาหาร และอื่นๆ ซึ่งจากการที่ระบบการกำจัดขยะของเกาะเกร็ด ยังเป็นระบบแบบเดิมที่ใช้กับชุมชนเดิม คือ การเก็บรวบรวมรอเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลมาขนส่งไปกำจัดที่ฝังปากเกร็ด ดังนั้นจึงไม่สามารถกำจัดขยะได้ทัน บางส่วนที่อยู่ลึกเกินกว่าเจ้าหน้าที่จะเข้าถึงก็จะทำการกำจัดขยะเอง เช่น การเผาขยะ หรือการฝัง โดยไม่รู้วิธีการแยกขยะ ทำให้เกิดปัญหาขยะที่เป็นพิษได้ เช่น การเผากล่องโฟม หรือพลาสติก หรือการฝังถุงพลาสติก โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และบางส่วนถูกทิ้งลงในแม่น้ำลำคลอง หรือทางระบายน้ำ ทำให้เกิดการตื่นเงิน อดต้นได้ ซึ่งจำนวนเจ้าหน้าที่เองก็มีน้อย ไม่จะสามารถดูแลได้ทั่วทั้งเกาะ

นอกจากนี้ สภาพธรรมชาติดั้งเดิมยังถูกรบกวน เนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบการอยู่อาศัย ต้องรื้อถอนสวนผลไม้ สวนผัก หรือสวนหย่อมหน้าบ้านทำเป็นร้านค้า ร้านอาหาร งามขายของที่ระลึกที่ตกแต่งแบบทันสมัย ใช้วัสดุก่อสร้างที่เป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กมากขึ้น ทำให้ธรรมชาติและต้นไม้บนเกาะเกร็ดลดน้อยลง แต่คนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ ยังคงมีจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและธรรมชาติอยู่มาก และมีการวางแผนการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ต้นไม้ และความสะอาดภายในเกาะ โดยเฉพาะบริเวณร้านค้าของตนเอง ดังนั้น สภาพธรรมชาติต่างๆจึงไม่ถูกรบกวนหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงมากนัก

4. ประเด็นปัญหาที่ค้นพบจากการวิจัย

จากการวิจัย พบว่ามีประเด็นปัญหาที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

4.1) การแบ่งแยกผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่น โดยเกิดจากสาเหตุหลายประการ คือ

4.1.1) ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน โดยในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัยมากกว่าการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณ(จากหัวข้อที่ 2) ในขณะที่ หมู่ที่ 2 ถึงหมู่ที่ 5 ไม่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัย จะมีเฉพาะการเพิ่มจำนวนที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการประกอบอาชีพและปัจจัยต่างๆ

4.1.2) การประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน และระดับรายได้ที่แตกต่างกัน คือ ในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 ซึ่งมีระดับรายได้เสริมมากกว่า เนื่องมาจากการประกอบอาชีพเสริมที่เกิดจากการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน คือ

ก) การตั้งถิ่นฐานและรูปแบบที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเสริมสร้างอาชีพ ซึ่งในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 มีการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ที่เหมาะสม มีรูปแบบที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ข) รูปแบบวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ประเพณีที่แตกต่างกัน ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 เป็นชาวไทย เชื้อสายมอญที่มีวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างและน่าสนใจ เป็นที่ดึงดูดแก่นักท่องเที่ยว

4.2) ปัญหาเกี่ยวกับระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

จากการวิจัยพบว่า มีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการในบางพื้นที่ชุมชนเกาะเกร็ด ต้องการที่จะปรับปรุง ได้แก่

4.2.1) ระบบป้องกันอัคคีภัย นอกจากนี้ ยังขาดระบบป้องกันอัคคีภัยที่เหมาะสม มีเพียงเครื่องดับเพลิงที่ติดตั้งไว้ในบางจุดของแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งไม่เพียงพอหากเกิดเหตุขึ้น และเครื่องสูบน้ำเพื่อช่วยดับเพลิงขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ครอบคลุมเพียงบางส่วนของตำบลเท่านั้น หากเกิดเหตุในพื้นที่ที่ไม่สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกหรือต้องใช้เรือ จะทำให้เกิดความลำบากมาก

4.2.2) ระบบระบายน้ำ และบำบัดน้ำเสีย เนื่องจากเกาะเกร็ดมีน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก แต่ระบบระบายน้ำส่วนใหญ่ของเกาะเกร็ด ยังคงใช้ท้องร่องของเรือกสวนไถนา และคูคลองธรรมชาติตามเส้นทางต่างๆกว่า 20 สายเป็นทางระบายน้ำ แต่ในปัจจุบัน บางส่วนขาดการขุดลอก ทำให้ทางระบายน้ำต่างๆเกิดการตื้นเขิน อุดตัน เกิดปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่เกาะเกร็ด

นอกจากนี้ เกาะเกร็ดยังขาดระบบบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสม ซึ่งน้ำเสีย อาจเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมทั้งจากบริเวณเขตอุตสาหกรรมในอำเภอปากเกร็ด ทำอัฐ อำเภอบางบัวทอง และจากในเกาะเกร็ดเองที่ ระบายออกจากบ้านเรือนและโรงงานต่างๆ

4.2.3) ระบบการกำจัดขยะ ระบบการกำจัดขยะแบบเดิมของเกาะเกร็ดต้องใช้ระยะเวลาในการรวบรวม ใช้แรงงานคนมาก และมีหลายขั้นตอน ได้แก่ การรวบรวมมาไว้ ณ จุดที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลกำหนดไว้ หลังจากนั้นให้เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลมาเก็บไปรวมที่บริเวณท่าหน้า เพื่อส่งต่อไปฝ่ายเทศบาลของอำเภอปากเกร็ดมาเก็บไปกำจัดที่ฝั่งปากเกร็ด ทำให้อาจเกิดปัญหาขยะล้นได้ในช่วงเวลาหลังวันหยุด เช่น วันเสาร์ อาทิตย์ที่นักท่องเที่ยวมาก เป็นต้น

4.2.4) ระบบโทรศัพท์สาธารณะ ซึ่งปัจจุบันมีไม่เพียงพอกับความต้องการของชาวบ้าน เนื่องจากมีน้อย และติดตั้งเฉพาะตามชุมชน หรือใกล้กับบริเวณท่าเรือ

4.2.5) ระบบการรักษาความปลอดภัย มีการตรวจตราของยามน้อย และไม่ทั่วถึงในพื้นที่ของเกาะเกร็ด

4.2.6) ระบบคมนาคมภายในเกาะ ได้แก่ ทางเดินเท้าในบางจุดของพื้นที่ยังไม่ได้
รับการปรับปรุง และ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เส้นทางการเดินทางด้วยเรือโดยสารที่มีไม่เพียงพอต่อความ
ต้องการเดินทางของชาวเกาะเกร็ด

4.2.7) ปัญหาเสพยาเสพติดและการพนัน ซึ่งเริ่มมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้น ซึ่ง
ปัจจุบันมีการพบในหมู่ที่ 4 และ 5 (ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์, 2543)

4.2.8) ปัญหาการจราจร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวันหยุดที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามา
มาก กลุ่มจักรยานยนต์รับจ้างก็จะมากขึ้น และในขณะเดียวกัน ร้านค้า ร้านอาหารก็จะหนาแน่นตาม
เส้นทางเท้าสาธารณะ ทำให้เกิดความหนาแน่นในเส้นทางเดินเท้าสาธารณะ (ข้อมูลเพิ่มเติมจากการ
สัมภาษณ์, 2543)

4.3) ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมาย ซึ่งจากการวิจัยพบว่า ชาวชุมชนเกาะเกร็ด ยัง
ขาดความเข้าใจเรื่องข้อกำหนด กฎหมาย และพระราชบัญญัติต่างๆเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เช่น พระราช
บัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติผังเมืองเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียว หรือส่วนที่รู้จัก ก็
จะ
ไม่มีความเข้าใจดีพอ ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการพัฒนาที่อยู่อาศัย หรือเกิดข้อขัดแย้งกับข้อกำหนด
ต่างๆที่องค์การบริหารส่วนตำบลใช้ดูแลและควบคุม

4.4) ขาดโครงการพัฒนาต่างๆอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน (กุลภัทร วณิชสัมบรรณ : 2542)
จากการวิจัยพบว่า ภายในพื้นที่เกาะเกร็ด ยังขาดโครงการพัฒนาต่างๆที่เหมาะสม เช่น โครงการการ
ฝึกอบรมอาชีพ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทำให้สินค้าหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาหรืองานอื่นๆ ขายไม่ได้ดี
เท่าที่ควร เพราะไม่มีการพัฒนาฝีมือและลวดลาย ทำให้โรงงานต่างๆต้องปิดตัวลง นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์
ที่ได้อาจยังมีคุณภาพลดลง และผลิตโดยเน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพซึ่งจะเป็นผลกระทบในระยะ
ยาว

ทั้งนี้ อาชีพส่วนใหญ่ของประชากรในเกาะเกร็ด นอกจากงานเครื่องปั้นดินเผา คือ การเกษตร
กรรม ซึ่งเมื่อสวนผัก และสวนผลไม้ต่างๆ ได้ผลผลิตที่ราคาต่ำ และมีต้นทุนในการขนส่งเพื่อนำไป
ขายที่สูง ประสพกับภาวะขาดทุน ทำให้ต้องเลิกทำอาชีพการเกษตร และเปลี่ยนอาชีพหางานที่นอก
เกาะเกร็ด หรืออาชีพอื่นๆ เช่น รับจ้าง หรืออาจจะขายที่ดินเพื่อนำเงินไปประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้
มากกว่า ซึ่งจะทำให้เกิดความต้องการรายได้เพิ่ม ด้วยการจัดสร้างที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวหรือโครง
การที่อยู่อาศัยประเภทอื่น ที่ทำลายสภาพดั้งเดิมของเกาะเกร็ดได้ในอนาคต

รูปที่ 5.5 ขยะต่างๆที่ถูกทิ้งลงในทางระบายน้ำบนเกาะเกร็ด

รูปที่ 5.6 จำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้นตามปริมาณของนักท่องเที่ยว

รูปที่ 5.7 ทางน้ำที่อุดตันและตื้นเขินเพราะวัชพืช ทำให้การระบายน้ำในหน้าน้ำมีปัญห

รูปที่ 5.8 ทางเดินเท้าในบางส่วนที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุง ทำให้มีปัญหาในการเดินทาง โดยเฉพาะในช่วงเวลากลางคืน

5. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาปรับปรุงที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมแก่การอยู่อาศัยและสอดคล้องกับสภาพของชุมชน

สิ่งสำคัญที่สุดในการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาใดๆ จะต้องอยู่ภายใต้หลักการที่สำคัญ คือ ไม่ก่อให้เกิดการรบกวนต่อการดำเนินและการคงอยู่ของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และการอยู่อาศัยของครอบครัว เนื่องจากจะทำให้เกิดการกระทบกระเทือนถึงระบบความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน การก่อเกิดและการคงความเป็นชุมชนเกาะเกร็ด อันจะนำไปสู่การขาดเอกลักษณ์ในชุมชน จนถึงการล่มสลายของชุมชนในโอกาสต่อไปได้ ดังนั้น จึงอาจจะใช้แนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาที่อยู่อาศัยดังต่อไปนี้

5.1) จากประเด็นการแบ่งแยกผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่น โดยมีสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย และลักษณะการประกอบอาชีพ จึงเสนอแนะแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนี้

5.1.1) สำหรับหมู่ที่ 1, 6 และ 7 ซึ่งมีมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่อยู่อาศัยเพื่อทำเป็นร้านค้า ร้านอาหารและร้านขายของที่ระลึกมากขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นผู้ดูแลพื้นที่เกาะเกร็ด ควรมีการจัดการควบคุมดังนี้

- รักษาสภาพดั้งเดิมของชุมชนที่อยู่อาศัย โดยการจัดระเบียบของร้านค้าประเภทต่างๆ ให้มีรูปแบบที่กลมกลืนกับที่อยู่อาศัยเดิมในท้องถิ่น ไม่ให้มีการต่อเติมหรือก่อสร้างรुकล้ำล้ำน้ำและทางสาธารณะ ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาความหนาแน่นบนทางสาธารณะในช่วงวันหยุดอีกด้วย

- ควบคุมสุขอนามัยของร้านค้าให้ได้มาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหาขยะ หรือปัญหาการระบายน้ำเสียต่างๆ อันจะเป็นการรบกวนต่อการอยู่อาศัยของชุมชนเดิม

- จัดโครงการประสานงานเผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมาย พระราชบัญญัติและข้อกำหนดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ดให้แก่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและเพื่อให้การขยายตัวของที่อยู่อาศัยและร้านค้าต่างๆ ในอนาคตให้เป็นไปอย่างถูกต้องและมีแบบแผน

5.1.2) สำหรับในหมู่ที่ 2 ถึงหมู่ที่ 5 ซึ่งมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณที่เกิดขึ้นเพียงร้อยละ 1 - 2 ต่อปี และมีลักษณะพื้นที่ดั้งเดิมเป็นที่การเกษตร มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- จัดโครงการประสานงานเผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมาย พระราชบัญญัติและข้อกำหนดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัยบนเกาะเกร็ดให้แก่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในการปลูกสร้างอาคารที่อยู่อาศัย และเพื่อให้เกิดความเข้าใจในระเบียบวิธีปฏิบัติของหน่วยงานที่ควบคุมดูแลพื้นที่เกาะเกร็ด

- เร่งดำเนินการโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตามโครงการที่วางไว้ของสำนักงานการเกษตรและอำเภอกาฬสินธุ์ ซึ่งจะจัดส่งเสริมในบริเวณหมู่ที่ 1 – 5 ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการเสริมสร้างอาชีพให้แก่ชุมชนท้องถิ่น เกิดการพัฒนาอาชีพเสริมและรายได้เสริมที่เพิ่มมากขึ้น มีการเพิ่มแรงงานในภาคเกษตรให้มากขึ้น และก่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่การเกษตรต่างๆมากขึ้น ไม่เป็นพื้นสวนเก่าร้าง อันจะเป็นการใช้ประโยชน์พื้นที่ให้มากขึ้นอีกด้วย

ซึ่งการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนี้ ควรจะมีการจัดที่พักสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวไว้ด้วย ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่า ประชาชนต้องการให้มีการสร้างที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวประมาณร้อยละ 39.3 เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะในพื้นที่หมู่ที่ 2, 3, 4 และ 5 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพที่เหมาะสม (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์, 2542)

ซึ่งโครงการดังกล่าวนี้ จะเป็นการกระจายความเจริญให้เกิดอย่างทั่วถึง และลดปัญหาความแตกต่างในเรื่องของระดับรายได้ระหว่างชุมชนในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 และมีการยกระดับรูปแบบและมาตรฐานของที่พักอาศัยให้มากขึ้น นอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดการพัฒนาที่อยู่อาศัยในรูปแบบต่างๆ เช่น ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ในรูปแบบและหลักการของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นต้น

5.2) เสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

5.2.1) ระบบป้องกันอัคคีภัย เพิ่มมาตรฐานของระบบป้องกันอัคคีภัย ควรมีการปรับปรุงโดยติดตั้งเครื่องมือดับเพลิงเพิ่มมากขึ้นให้ครบทุกหมู่บ้าน และมีจำนวนมากขึ้น เพื่อสะดวกในการป้องกันอัคคีภัย หรืออาจติดตั้ง เครื่องสัญญาณเตือนภัย เพื่อให้สามารถป้องกันเหตุได้ทันเวลาที่ เพราะพื้นที่บนเกาะเก็ดบางส่วน เข้าถึงได้ยาก

5.2.2) ระบบระบายน้ำ และบำบัดน้ำเสีย กำจัดการอุดตันของทางระบายน้ำที่ถูกปกคลุมด้วยวัชพืช ด้วยการขุดลอก เพื่อให้การระบายน้ำภายในเกาะเป็นไปอย่างสะดวก ซึ่งจะทำให้สภาพพื้นที่สามารถใช้งานได้มากขึ้น

นอกจากนี้ ยังอาจเพิ่มระบบบำบัดน้ำเสียจากบ้านเรือนและจากโรงงานอุตสาหกรรมในชุมชน เพื่อจะได้ทำการระบายเฉพาะน้ำสะอาดลงในแม่น้ำลำคลอง อันจะเป็นการลดปัญหามลภาวะทางน้ำหรือน้ำเสีย เพราะแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของชาวเกาะเก็ดเช่นกัน ตัวอย่างเช่น การวางระบบท่อระบายน้ำไว้บริเวณใกล้ริมแม่น้ำ พร้อมกับการจัดตั้งที่บำบัดน้ำเสีย (ดังรูปที่ 5.9) หรืออาจจะมีการจัดทำระบบบำบัดน้ำเสียแบบรวม เช่น ระบบบำบัดน้ำเสียแบบบ่อฝัง ซึ่งต้องใช้พื้นที่มาก เหมาะกับพื้นที่ซึ่งที่ดินราคาไม่แพง (ดังรูปที่ 5.10) เป็นต้น

5.2.3) ระบบการกำจัดขยะ เพิ่มมาตรฐานในการกำจัดขยะ และของเสีย สิ่งปฏิกูลต่างๆ ด้วยวิธีดังต่อไปนี้

- การดำเนินการก่อสร้างเตาเผาขยะแบบไร้ควันขึ้น อย่างน้อย 2 จุดตามโครงการเดิมขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้สามารถกำจัดขยะได้ทัน ไม่เกิดปัญหาขยะล้นเกาะ และไม่เกิดมลภาวะต่างๆตามมา ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง อาจจะสูงในช่วงแรก แต่หากการปฏิบัติได้ผลดี ขยะต่างๆได้รับการกำจัดอย่างรวดเร็ว ไม่เสียเวลา ไม่เปลืองแรงงานประชาชนก็จะนิยมใช้มากขึ้น และทำให้ค่าใช้จ่ายต่างๆผันตัวลดลง

- รณรงค์โครงการแยกขยะมูลฝอย ตามโครงการของทางอำเภอปากเกร็ด เพื่อให้ประชาชนรู้จักวิธีการแยกขยะประเภทต่างๆออกจากกัน และเข้าใจถึงวิธีการกำจัดขยะแต่ละประเภท เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาขยะเป็นพิษ และปัญหาสิ่งแวดล้อมในอนาคต

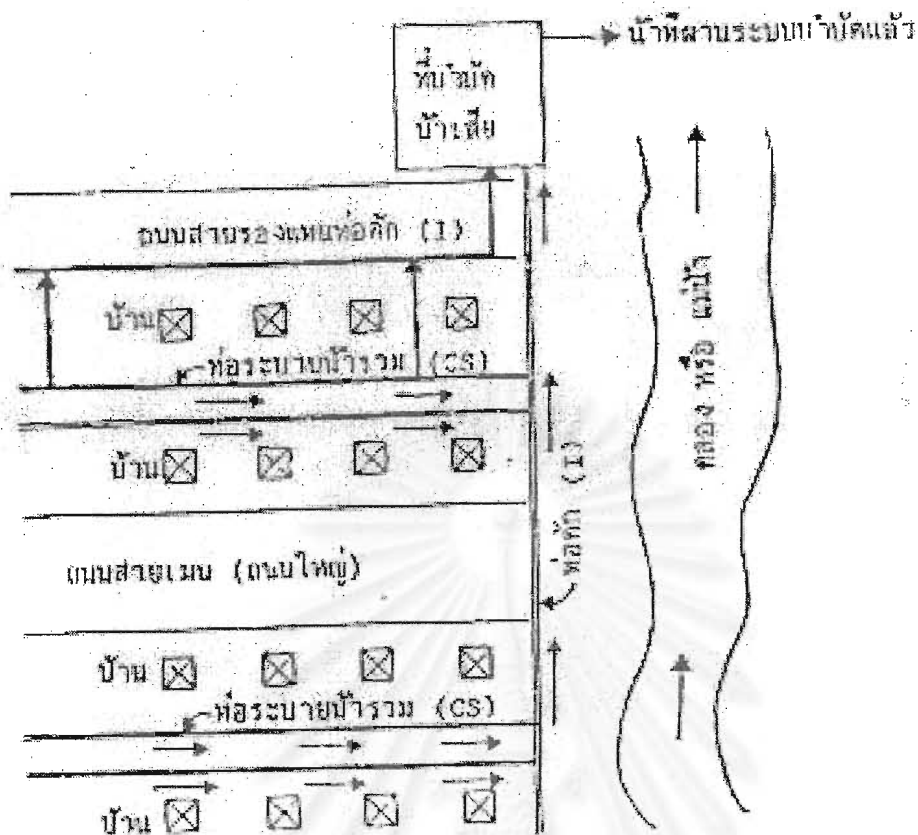
5.2.4) ระบบโทรศัพท์สาธารณะ เพิ่มจำนวนโทรศัพท์สาธารณะให้มากขึ้น เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้ได้อย่างทั่วถึง

5.2.5) ระบบการรักษาความปลอดภัย เพิ่มระบบการตรวจตราของยามและสายตรวจบนเกาะเกร็ดให้มากขึ้น เพื่อการรักษาความปลอดภัยของชุมชนได้อย่างทั่วถึง

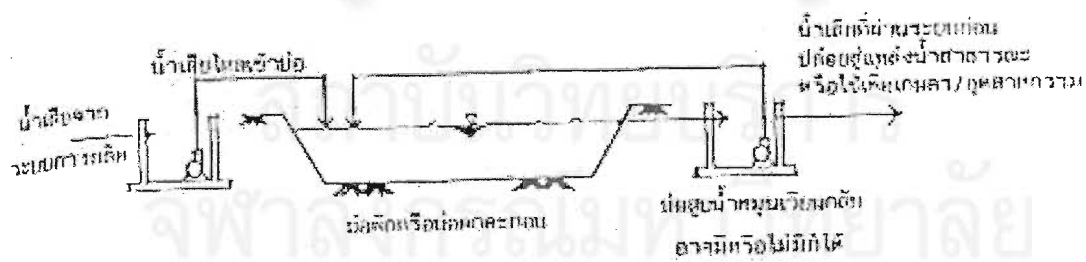
5.2.6) ระบบคมนาคมภายในเกาะ ปรับปรุงระบบคมนาคมขนส่ง ควรมีการปรับปรุงเส้นทางท่าสาธารณะให้มีมาตรฐานมากขึ้น ในหลายๆเส้นทาง เพื่อสะดวกในการจัดทำโครงการ และกระจายความเจริญให้ทั่วถึงในทุกหมู่บ้าน และควรจัดเพิ่มจำนวนเรือโดยสารให้เพียงพอแก่ความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะในเวลากลางคืน

5.2.7) ปัญหายาเสพติดและการพนัน รณรงค์การดำเนินการโครงการชุมชนร่วมใจต้านภัยยาเสพติดตามโครงการของอำเภอปากเกร็ด เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาเสพติด และรณรงค์โครงการต่างๆอันจะเป็นประโยชน์ต่อเยาวชนในเกาะเกร็ด

5.2.8) ปัญหาการจราจร เพิ่มการจัดการด้านการวางหาบเร่ แผงลอยบนทางเท้าสาธารณะให้มีระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น

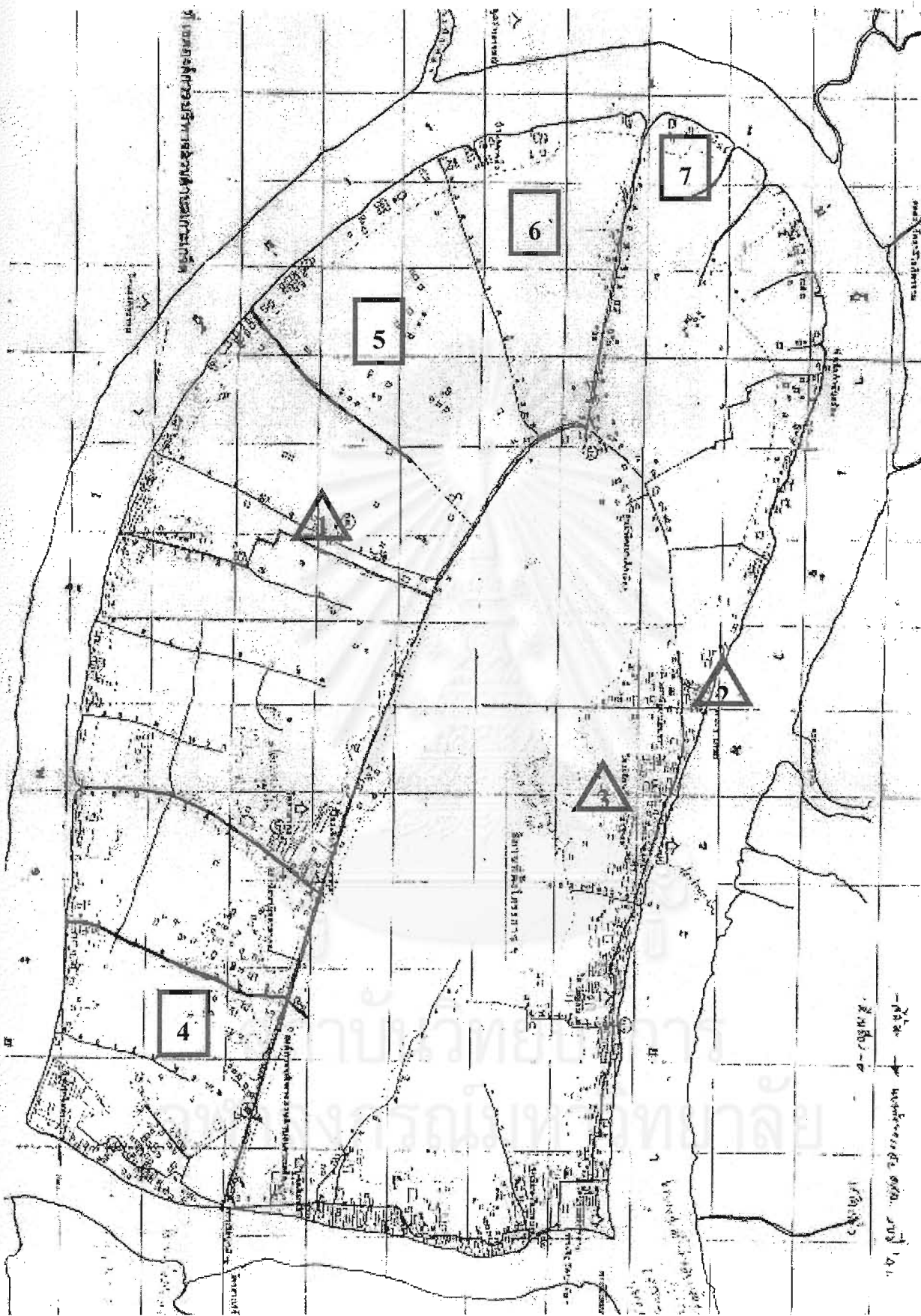

รูปที่ 5.9 ตัวอย่างของท่อระบายน้ำและที่บำบัดน้ำเสีย ก่อนปล่อยลงสู่แม่น้ำ
อ้างอิงจาก : สุจินต์ พนาปวุฒิกุล, 2536

ระบบบำบัดน้ำเสียแบบบ่อเก็บกัก Storage lagoon (SL) Oxidation Pond, OD หรือ L, UP

รูปที่ 5.10 ตัวอย่างรูปแบบของระบบบำบัดน้ำเสียแบบบ่อฝัง ซึ่งเหมาะสำหรับพื้นที่ที่ดินราคาไม่สูง
อ้างอิงจาก : สุจินต์ พนาปวุฒิกุล, 2536

รูปที่ 5.11 แสดงตำแหน่งที่เสนอแนะ แนวทางการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการบนเกาะเกร็ด

1. เตาเผาขยะไร้ควันแห่งที่ 1	2. โรงบำบัดน้ำเสีย
3. เตาเผาขยะไร้ควันแห่งที่ 2	4, 5, 6, 7 เส้นทางทางเดินเท้าสาธารณะที่ควรจะมีการปรับปรุง

ที่มา : จากการสำรวจและวิจัย โดยผู้วิจัย

อ้างอิงจาก : แผนที่แสดงตำแหน่งโครงการเดิมที่มีการวางแผนงานเดิมขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด

5.3) เร่งดำเนินการโครงการพัฒนาต่างๆอันเป็นประโยชน์ต่อที่อยู่อาศัยในชุมชนตามเหมาะสม เช่น โครงการชาวบ้านริมแม่น้ำรักรั้งแวดล้อมของอำเภอปากเกร็ด

หรือการดำเนินการโครงการต่างๆอันจะเป็นการพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในชุมชน เช่น โครงการอบรมผู้นำชุมชนเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ วัฒนธรรมประเพณีแบบชาวมอญดั้งเดิมให้เป็นที่รู้จัก เช่น การเล่นเพลงเรือเจ้าขาว การแสดงทะเลมอญ เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และรักษารูปแบบประเพณีแบบดั้งเดิมที่เริ่มจะสูญหายไปแล้ว ยังเป็นการเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจของชุมชนอีกด้วย (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด, 2542)

6. แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยในอนาคต

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยในอนาคต คือ

6.1 ไม่มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนที่อยู่อาศัยและจำนวนประชากรมากนัก เนื่องจากสาเหตุและปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดต่างๆ (ตารางที่ 3.6 และกราฟที่ 5.1) แต่จะมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ของที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น โดยมีปัจจัยหนุนที่สำคัญหรือ เรื่องของการท่องเที่ยว

โดยเฉพาะบริเวณริมทางท่าและถนนสาธารณะที่เป็นเส้นทางการคมนาคมหลักของเกาะเกร็ด จะมีการปรับที่อยู่อาศัยให้เป็นร้านค้ามากขึ้น แต่ส่วนที่อยู่ด้านในลูกเข้ามา ก็ยังคงเป็นที่อยู่อาศัยในรูปแบบเดิม แต่ผู้อยู่อาศัยอาจจะมีการประกอบอาชีพเสริมมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงวันหยุด โดยการตั้งร้านค้า บริเวณริมทางสาธารณะ เพื่อจำหน่ายของที่ระลึก สิ้นพื้นถิ่นหรืออาหารประเภทต่างๆ เป็นต้น

6.2 มีการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและสังคม อันสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย เพิ่มมากขึ้น เช่น มีประชากรวัยสูงอายุและวัยเด็กมากขึ้น ประชากรในวัยทำงานลดน้อยลง วิถีชีวิตในวันหยุดเปลี่ยนแปลงไป ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องไม่ใกล้ชิดกันมากเหมือนในอดีต และรูปแบบการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีอาจจะเปลี่ยนแปลงไป ไม่เหมือนรูปแบบเดิม เพราะวิถีชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงไป บางประเพณีอาจจะหายไป บางประเพณีอาจจะถูกรื้อฟื้นกลับมาใหม่ เพราะได้รับความสนใจ

นอกจากนี้ ยังอาจจะเกิดการรวมกลุ่มกิจกรรมใหม่ๆขึ้น เช่น กลุ่มร้านค้าหมู่บ้าน เพราะในแต่ละหมู่บ้านจะมีการจัดร้านค้าเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว และอาจจะมีการรวมตัวกัน เพื่อการประกอบการที่ง่ายขึ้น และไม่ขัดแย้งซึ่งกันและกัน หรืออาจจะเกิดกลุ่มสหกรณ์เครื่องปั้นดินเผา ที่รับซื้อผลงานของช่างฝีมือเพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นเอาไว้ เป็นต้น

6.3 กลุ่มชุมชนในเกาะเกร็ดที่อาศัยอยู่เดิม มีแนวโน้มที่จะอาศัยอยู่ต่อไป ซึ่งจากการวิจัยพบว่า แนวโน้มของผู้ที่ต้องการโยกย้ายออกจากพื้นที่เกาะเกร็ดมีเพียงร้อยละ 16.6 เนื่องจากมีความพึงพอใจในการอยู่อาศัยแต่เดิม และมีความพึงพอใจในสภาพของชุมชน ทั้งในเชิงกายภาพ และความสัมพันธ์ในชุมชนซึ่งมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ถึงแม้ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการจะไม่ครบครันเหมือนฝั่งปากเกร็ด แต่ระยะทางการเดินทางก็ไม่ไกลจนเกินไป สามารถเดินทางได้สะดวก อีกทั้งมีการจัดการชุมชนที่ดี โดยคณะกรรมการบริหารของแต่ละชุมชน มีการประสานงานที่ดีระหว่างชุมชน ระหว่างหมู่บ้าน และชาวบ้านให้ความร่วมมือด้วยดีในหลายๆเรื่อง เช่น การขอความร่วมมือในการจัดการแสดงในช่วงเทศกาล หรือ การขอให้เปิดร้านค้าเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว ชาวบ้านจะให้ความร่วมมืออย่างดีมาเสมอ รวมทั้งทุกคนล้วนมีความรักในท้องถิ่นที่อยู่อาศัย ซึ่งอยู่มาตั้งแต่เกิด ดังนั้น กลุ่มประชากรที่อยู่เดิมส่วนมาก จะยังคงอาศัยอยู่ต่อไป เว้นแต่ผู้ที่ต้องย้ายออกด้วยปัจจัยบางประการ เช่น ย้ายสถานที่ทำงาน ย้ายครอบครัวตามสามี หรือต้องย้ายบ้าน เนื่องจากครอบครัวใหญ่ขึ้น แต่ไม่มีที่ดินที่จะทำการขยายขยาย เป็นต้น

แต่ในขณะเดียวกัน ก็อาจจะมีแนวโน้มของการโยกย้ายเพิ่มขึ้นได้ในอนาคต ซึ่งผลจากการวิจัยในเรื่องการแยกครอบครัวออกนอกเกาะเกร็ด พบว่ามีถึงร้อยละ 62.68 ที่เมื่อมีการแยกครอบครัวออกจากครอบครัวเดิมแล้ว อาจจะทำงานหรือแยกตัวออกมาอยู่อาศัยเอง เลือกลงมาอยู่นอกเกาะเกร็ด

7. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

สำหรับพื้นที่เกาะเกร็ดนี้ ยังคงเป็นพื้นที่ที่สามารถจะทำการศึกษาวิจัยในเรื่องต่างๆได้อีกมาก ทั้งที่เกี่ยวข้องกับเคหการ หรือการศึกษาในแขนงวิชาอื่นๆ เพราะยังมีพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาอีกมาก และในขณะเดียวกัน เกาะเกร็ดเองก็ต้องการการดูแลและรูปแบบในการอนุรักษ์เพื่อรองรับกับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้สามารถรักษาสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เหมาะสมแก่การอยู่อาศัยได้สืบไป

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะหัวข้อที่อาจจะนำมาทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเกาะเกร็ดได้ต่อไปดังนี้

1. การวิเคราะห์ความเป็นไปได้และการศึกษาศักยภาพของการพัฒนาที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในลักษณะของที่พักแบบ โฮมสเตย์ (Home stay) ¹
2. จากสภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์ และอากาศที่ยังคงบริสุทธิ์ของเกาะเกร็ด ซึ่งเหมาะสมกับการพักผ่อน และพื้นที่ว่างที่ยังมีอยู่มาก จึงอาจจะทำการศึกษาและวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการที่อยู่อาศัยเฉพาะประเภทต่างๆ เช่น โครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้เกษียณอายุ หรือสถานที่พักผ่อนสำหรับผู้ป่วยพักฟื้น เป็นต้น

¹หมายถึง รูปแบบที่พักประเภทหนึ่งที่สัมผัสวัฒนธรรมชนบทโดยนักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้าน และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดซึ่งกันและกัน โดยเจ้าของบ้านจะจัดที่พักและอาหารให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้นักท่องเที่ยวจะต้องจ่ายค่าบริการแก่เจ้าของบ้านด้วยความเต็มใจทั้งสองฝ่าย

การจัดสรรพื้นที่บ้านพักเพื่อบริการนักท่องเที่ยวโดยคงความเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมประจำถิ่น ภายใต้อัตลักษณ์และการยอมรับของชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน (ให้คำจำกัดความโดย : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542)

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมการผังเมือง. ข้อมูลประกอบการวางผังเมืองรวมนนทบุรี. กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, 2537.
- กุลภัทร วณิกสัมบรรณ. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ โดยอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์ระบบตารางกิจกรรมเชิงนิเวศวิทยา กรณีศึกษา : พื้นที่เกาะเกร็ด, จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2541.
- คณะอนุกรรมการนโยบายที่อยู่อาศัย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาที่อยู่อาศัย ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพมหานคร, 2538.
- คณาจารย์ ภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ความน่าจะเป็นและสถิติ. กรุงเทพมหานคร : พิทักษ์การพิมพ์, 2537.
- จวีรัตน์ นันทวนิช. การศึกษาวិวัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชา การวางผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. ทฤษฎีการตั้งถิ่นฐาน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2528.
- ชวลิต สัยเจริญ. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการขยายตัวของโครงการที่อยู่อาศัยในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาเคหการ ภาควิชาเคหการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- เชื้อ คงคากุล. มอญเกาะเกร็ด. (เอกสารไม่ตีพิมพ์), 2523.
- ผู้สดี ทิพทัส, และสุวัฒนา ธาดานิติ. การศึกษาวัฒนธรรมชุมชนมอญในพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. รายงานผลการวิจัยเงินทุนงบประมาณแผ่นดิน. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร, 2532.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร, 2528.
- มานพ พงศทัต, รศ. รายงานวิจัยเรื่องรูปแบบการใช้ที่ดิน “ระบบและโครงสร้างการสัญจรของกรุงเทพมหานคร : การพัฒนาและแนวโน้มในอนาคต” การวิจัยในแม่บทเรื่อง “ กรุงเทพฯ 2545”. กรุงเทพมหานคร, 2527.
- วิจิตรา สิงห์หิรัญนุสรณ์. ชุมชนคุนวยกิม. (ม.ป.ท.) 2541.

วินัย ภูมิพิทักษ์กุล. แนวทางการพัฒนาที่ดินบริเวณเกาะเกร็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพมหานคร, 2539.

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “การกระจายตัวของประชากร การตั้งถิ่นฐานมนุษย์และการพัฒนา”. กรุงเทพมหานคร, 2528.

สำนักงานสถิติจังหวัดนนทบุรี. สมุดรายงานสถิติจังหวัด ฉบับ พ.ศ. 2540. กรุงเทพมหานคร, 2541.

สุจินต์ พนาปวุฒิกุล. แนวทางในการแก้ไขปัญหาผลกระทบทางน้ำในเขตชุมชน ใน เทคโนโลยีการควบคุมมลพิษ, 2536.

ศูนย์วิชาการที่อยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ การเคหะแห่งชาติ. การพัฒนาชุมชนบทแนวใหม่และบทบาทที่อยู่อาศัยต่อการพัฒนา (รายงานสรุปการสัมมนาระดมความรู้ สนับสนุนโดย Institute for Housing Studys (IHS-BIE) ประเทศเนเธอร์แลนด์). (ม.ป.ท.) 2526.

ภาษาอังกฤษ

F. Stuart Chapin, Jr. Urban Land Use Planning. New York : University of North Carolina, 1957.

Joseph de Chiara, Julius Panero, Martin Zelnik. Housing and Residential Development. New York : McGraw-hill. 1995.

Northam, Ray M. Urban Geography. New York : John Willy and Son, 1975

Yamane, Taro. Statistics : An Introductory Analysis. New York : Harper & Row, 1967. P. 886-887.

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ประวัติความเป็นมาของเกาะเกร็ด

เกาะเกร็ด เป็นเกาะขนาดใหญ่กลางลำน้ำเจ้าพระยา มีฐานะเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน

เกาะเกร็ดเกิดขึ้นจากการขุดคลองลัดลำน้ำเจ้าพระยา ตรงที่เป็นแหลมยื่นไปตามความโค้งของแม่น้ำเจ้าพระยา ในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระแห่งกรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ. 2265 เรียกคลองแห่งนี้ว่า “คลองลัดเกร็ดน้อย” (คลองลัดเกร็ดใหญ่ อยู่ที่จังหวัดปทุมธานี ที่ขุดลัดแม่น้ำเจ้าพระยาตอนท้ายอำเภอสามโคกมาทางใต้ถึงคลองบางขวางเชิงรอก) ขนาดกว้าง 6 วา ยาว 39 เส้นเศษ ลึก 6 ศอก ต่อมากระแสน้ำเปลี่ยนทิศทางการไหลให้คลองขยายกว้างขึ้น เพราะถูกความแรงของกระแสน้ำเซาะตลิ่งพังจึงกลายเป็นแม่น้ำลัดเกร็ด และเกาะเกร็ด จนมีสภาพเป็นเกาะเช่นทุกวันนี้ ชื่อของเกาะเกร็ดแต่เดิมนั้นคงไม่มี คงเรียกตามสภาพพื้นที่ที่เป็นแหลมยื่นของพื้นดินว่า “บ้านแหลม”

ปัจจุบันนี้ บริเวณใกล้เคียงยังคงมีบ้านและคลองที่เรียกบ้านแหลมเหนือและบ้านแหลมกลาง เมื่อขุดคลองลัดแล้ว สภาพการเป็นเกาะยังไม่ชัดเจนเพราะเป็นเพียงคลองลัดแคบๆ เรียกว่า “ลัดเกร็ด” ด้านตะวันตกของเกาะเรียก “อ้อมเกร็ด” ในต้นรัชกาลที่ 3 สุนทรภู่ได้กล่าวถึงเกาะเกร็ดไว้ในนิราศภูเขาทอง ได้เรียกชื่อของชุมชนเท่านั้น ไม่ได้กล่าวถึงชื่อเกาะแต่อย่างใด ดังนี้

“ถึงเกร็ดย่านบ้านมอญแต่ก่อนเก่า ผู้หญิงเกล้ามวยงามตามภาษา

เดี๋ยวนี้มอญถอนไรจุกเหมือนตุ๊กตา ทั้งผัดหน้าจับเขม่าเหมือนชาวไทย”

เมื่อลำคลองกว้างขึ้น สภาพความเป็นเกาะเด่นชัดขึ้นจึงเรียกเกาะ แต่ชื่อที่เรียกกันในขั้นแรกเรียกว่า “เกาะศาลากุน” ชื่อนี้ยังปรากฏอยู่ในโฉนดที่ดินที่ออกในสมัยรัชกาลที่ 5 เกาะศาลากุนนี้เป็นชื่อที่เรียกตามชื่อวัดบนเกาะนี้ คือ “วัดศาลากุน” สันนิษฐานว่าเป็นชื่อที่ได้มาจากผู้สร้างถวายเป็นวัด ผู้สร้างคือ เจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ (กุน) สมุหนายกบริหารราชการตั้งแต่สมัยพระเจ้าตากสินมหาราช จนถึงสมัยรัชกาลที่ 2 และเป็นผู้สร้างวัดท้ายเมือง จังหวัดนนทบุรี เมื่อวัดที่เจ้าพระยารัตนาธิเบศร์มาสร้างไว้ชื่อวัดศาลากุน เกาะนี้ในขั้นแรกจึงได้ชื่อตามวัดนี้ด้วยว่า เกาะศาลากุน ต่อมาเมื่อได้ตั้งอำเภอปากเกร็ดขึ้นแล้ว เกาะศาลากุนจึงได้มีฐานะเป็นตำบล และเรียกว่า ตำบลเกาะเกร็ด จึงได้ชื่อว่า “เกาะเกร็ด” มาจนถึงปัจจุบันนี้

เกาะเกร็ดเป็นชุมชนที่เจริญมาตั้งแต่ปลายสมัยอยุธยา สังเกตได้จากวัดต่างๆที่สร้างขึ้นบนเกาะแต่ละวัด เป็นโบราณสถานที่สวยงาม แตกต่างจากวัดที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันอย่างเห็นได้ชัดเจน และเป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลายทั้งสิ้น

ทางด้านลัดเกร็ดตอนใต้ บริเวณนี้เป็นที่ตั้งด่านตรวจเรือต่างๆที่จะเดินทางขึ้นไปกรุงศรีอยุธยา ชาวบ้านยังเรียกบริเวณนี้ว่า “ปากด่าน” เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าข้าศึกนั้น ทหารพม่าคงยึดหมู่บ้านบนเกาะนี้บริเวณลัดเกร็ดเป็นด่านตรวจเรือแพของคนไทย ดังจะเห็นได้จากหนังสืออภินิหารบรรพบุรุษ ซึ่งได้กล่าวถึงนายสุดจินดา (สมเด็จพระกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท) เมื่อเดินทางลอบหนีออก

จากกรุงศรีอยุธยาหลังจากกรุงแตกแล้วพร้อมกับเพื่อนอีก 3 คน เพื่อจะไปพบหลวงยกกระบัตร (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช) ที่เมืองราชบุรี ได้ลงเรือโกลนหนีพม่ามาทางบาง ไทรสีกุก พบค่ายพม่าตั้งอยู่สองฟากแม่น้ำ ใช้กลอุบายหลบหลีกทหารพม่า และพายเรือล่องตามน้ำ ย่านเมืองสามโคกจนเข้าเขตเมืองนนท์

“พอมาถึงบางบัวทองในอ้อมเกร็ด ก็พอสว่างในที่นั้น จึงได้ซ่อนอยู่ในที่ลับๆ ครั้นค่ำลงก็ลงเรือ โกลนล่องมาถึงเมืองธนบุรีที่วัดแจ้ง”

พระองค์ไม่เสด็จผ่านคลองลัดเกร็ด แต่กลับอ้อมไปทางปากคลองบางบัวทองซึ่งเป็นทางที่ไกลกว่า เนื่องจากบริเวณลัดเกร็ด พม่าได้ยึดและตั้งด่านตรวจไว้อย่างหนาแน่น เกาะเกร็ดจึงมีบทบาทที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ไทยแต่เดิมา

การตั้งถิ่นฐานของชุมชนมอญในอดีต

เมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีนั้น ปรากฏว่ามีคนมอญได้เข้ามาอยู่แล้ว ทั้งนี้เพราะความสัมพันธ์ระหว่างไทยและมอญดำเนินมาด้วยดีแต่โบราณ ประกอบกับการเป็นพุทธศาสนิกชนและมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายกัน ทั้งยังต้องทำศึกสงครามกับพม่ามาตลอด กรุงหงสาวดีเป็นเมืองหลวงของมอญแต่โบราณ พม่าได้บุกเข้ายึดเมือง และมอญได้ยึดคืนจากพม่าได้ระยะหนึ่งจนถึง พ.ศ. 2300 มอญต้องเสียกรุงหงสาวดีให้แก่พม่าไป การตั้งถิ่นฐานของชุมชนมอญในอดีตจึงเป็นลักษณะของการอพยพหลบหนีการรุกรานไล่ของกษัตริย์พม่าถอยเข้ามาในประเทศไทย การอพยพของชาวมอญปากเกร็ดนั้นได้อพยพมา 2 ครั้งคือ

ครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2310 - 2325) เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเสด็จกลับจากเชียงใหม่ โปรดให้รับครัวมอญซึ่งมีพญาแจ้ง พระยากลางเมือง ซึ่งเป็นมอญครั้งกรุงเก่าถูกกวาดต้อนไปสมัยกรุงแตก ตะละเกลี้ยงและตะละเกล็บ โปรดเกล้าให้ไปอยู่เมืองนนทบุรี จากปากเกร็ดถึงสามโคก สำหรับที่สามโคกนั้น มีพวกมอญมาอยู่แล้วตั้งแต่สมัยอยุธยา (พ.ศ. 2202)

ครั้งที่ 2 ในสมัยพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พ.ศ. 2358 โปรดเกล้าให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามงกุฎเสด็จไปรับครัวมอญที่เข้าทางด่านเจดีย์สามองค์ และโปรดเกล้าให้เจ้าพระยาอภัยภูธรไปรับครัวทางตาก และโปรดเกล้าให้ตั้งภูมิลำเนาที่ปทุมธานีบ้าง นนทบุรีบ้าง และเมืองนครเขื่อนขันธ์บ้าง เมื่อวันพุธ เดือน 9 แรม 3 ค่ำ ปีกุน พ.ศ. 2358

ส่วนการตั้งถิ่นฐานที่เกาะเกร็ดนั้น ชาวมอญอพยพมาอยู่ปากเกร็ดสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีนั้น คงจะกระจัดกระจายตามท้องถิ่นต่างๆในแขวงเมืองนนทบุรีจนถึงสามโคก ก็คงจะอยู่ตั้งแต่บาทะนาวศรีขึ้นไปจนถึงปทุมธานี ที่ปากเกร็ดก็คงจะอยู่บริเวณปากเกร็ด แต่ความจริงแล้ว มอญมีถิ่นฐานอยู่เป็นกลุ่มที่บริเวณหนึ่งของเกาะเกร็ดตั้งแต่วัดเสาธงทองอ้อมเกร็ดมาจนถึงวัดฉิมพลี ในลัดเกร็ดหมู่บ้านนี้ เรียกว่าบ้านมอญมีอยู่ 3 หมู่บ้านด้วยกัน ทางคลองอ้อมเกร็ดเรียกว่า บ้านเกร็ดมี 2 หมู่ คือ บ้านบน และบ้านล่าง

มอญที่เกาะเกร็ดน่าจะอพยพมาเมื่อครั้ง 2 สมัยพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เพราะครั้งนี้มีถึง 2 ทาง คือ ทางจังหวัดตากและจังหวัดกาญจนบุรี

เกาะเกร็ดนั้น เมื่อยังไม่มีมอญไปอยู่ ก็คงจะมีคนไทยอยู่บ้างพอสมควรทางฝั่งน้ำ เพราะมีวัดอยู่ 3 วัด คือ วัดป่าเลไลย์ วัดปากอ่าวและวัดไผ่ล้อม ครั้วมอญที่อพยพก็คงมาพักที่ปากเกร็ดก่อน อยู่ระหว่างวัดกลางเกร็ดและวัดสนาม ที่บริเวณนั้นก็คงจะถูกถางเตียนโล่งไปหมด คงมีบ้านอยู่บ้างประปราย ต้นไม้คงไม่มีจึงเรียกบ้านนั้นว่า “บ้านตากแดด” วัดสนามคงสร้างทีหลัง เป็นวัดที่อยู่เหนือที่โล่งนั้น จึงเรียกว่า “วัดสนามเหนือ”

การจัดบริเวณครั้วมอญก็คงจะทำกันอย่างรอบคอบ มอญจึงกำหนดบริเวณโดยสร้างวัดเป็นที่กำหนดแน่นอน สร้างวัดฉิมพลีติดกับวัดป่าเลไลย์ คนละฝั่งคลองไว้กำหนดเขตทางด้านใต้ ส่วนทางด้านเหนือมีการสร้างวัดเสาชงอันเป็นสัญลักษณ์ ความจริงเสาชงนั้นคือ เสาชงส์ มีรูปหงส์ คือ หงสาวดีที่วัดปากอ่าว (วัดปรมย์ยิกาวาส) ได้สร้างพระมูเตาเป็นสัญลักษณ์ไว้ ซึ่งมอญจะมีที่พึ่งทางใจ คือ เจ้าพ่อเกษแก้วไชยฤทธิ์ ซึ่งอยู่ใต้วัดปรมย์ยิกาวาส

เกาะเกร็ดจึงมีชีวิตชีวาขึ้นเมื่อชาวมอญได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานและมีการประกอบอาชีพทำไร่ทำสวนเป็นลำเป็นสัน ระหว่างคลองวัดปากอ่าว ถึงวัดเสาชงทอง หมู่บ้านชาวมอญกลุ่มนี้มีชื่อเรียกว่า “บ้านโองอ่าง” เมื่อปี พ.ศ. 2417 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จทอดกฐินที่วัดปากอ่าว ทรงเห็นวัดชำรุดทรุดโทรม จึงโปรดให้มีการปฏิสังขรณ์ทั้งอาราม เพื่ออุทิศแก่พระเจ้าบรมมหารัชมัยยิกาเธอ กรมสมเด็จพระสุตารัตนราชประยูรแล้วพระราชทานนามให้ใหม่ว่า “วัดปรมย์ยิกาวาส” เป็นวัดหลวงที่มีพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ซึ่งรัชกาลที่ 5 ได้จากอุปราชาอินเดียน ส่วนหนึ่งพระองค์บรรจุไว้ที่ภูเขาทอง พระเจดีย์กลางน้ำ และพระเจดีย์ทรงรามัญที่วัดปรมย์ยิกาวาสแห่งนี้ ต่อมา พ.ศ. 2440 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จมาประทับแรมที่วัดเสาชงทอง 1 ราตรี ได้มีพระราชดำรัสถามเจ้าคุณอุดมญาณเจ้าอาวาส ถึงชื่อของเกาะซึ่งได้รับคำตอบว่า เกาะนี้ชื่อ “เกาะศาลากุน” แต่ชาวบ้านนิยมเรียกว่า “เกาะเกร็ด” พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงรับสั่งว่านี่เป็น “เกาะสำราญ”

สำหรับชุมชนมอญปากเกร็ด เมื่อได้รับโปรดเกล้าจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวให้ตั้งเป็นอำเภอ ชื่อ อำเภอปากเกร็ด เมื่อ พ.ศ. 2427 นั้น ทรงแต่งตั้งนายอำเภอคนแรกเป็นคนมอญ คือ พระรามัญนนทเขตคดี (เนียม นนทนาคร) และที่ว่าการอำเภอปากเกร็ดคือ บ้านพระรามัญนนทเขตคดี อยู่ที่หมู่ที่ ตำบลเกาะเกร็ด โดยต่อมาได้เปลี่ยนนายอำเภอและที่ว่าการอำเภอไปหลายครั้ง จนถึง พ.ศ. 2506 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอจากตรงข้ามโบสถ์วัดโบสถ์มาสร้างบริเวณที่ว่าการอำเภอปัจจุบัน

พื้นที่ส่วนใหญ่ของเกาะเกร็ด มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง เหมาะสำหรับการทำการเกษตร เนื่องจากพื้นที่เกาะถูกล้อมรอบไปด้วยแม่น้ำ ทั้งยังมีคูคลองซอยตามธรรมชาติ ที่แตกแขนง

จากแม่น้ำเข้าไปในพื้นที่เกาะอย่างทั่วถึง ประชากรส่วนใหญ่จึงมีอาชีพเป็นเกษตรกร โดยมากเป็นการทำสวนไม้ผล ไม้ยืนต้น ส่วนชาวมอญมักมีฝีมือในด้านช่างปั้น จึงมีอาชีพในการปั้นโถงและหม้อน้ำ รวมถึงภาชนะจากดินเผาด้วยอีกทางหนึ่ง จากสภาพทางกายภาพที่เอื้ออำนวยดังกล่าว คนเกาะเกร็ดจึงมีวิถีชีวิตแบบบ้านสวน มีการตั้งถิ่นฐานสร้างที่อยู่อาศัยตามริมน้ำ กลายเป็นชุมชนชาวน้ำที่อาศัยเรือเป็นพาหนะและใช้कुคลองธรรมชาติเป็นทางสัญจรที่สำคัญ

ชุมชนมอญเกาะเกร็ดในปัจจุบัน คือ ประชากรในหมู่ที่ 1 , 6 , 7 และอยู่ในหมู่อื่นประปราย และส่วนใหญ่อาศัยอยู่มานานกว่า 10 ปีขึ้นไป ถือได้ว่าเป็นคนดั้งเดิมของเกาะเกร็ด จึงมีความรักในพื้นที่ กรรมสิทธิ์ที่ดินส่วนใหญ่ก็จะได้รับตกทอดกันมา

2. วัฒนธรรม ประเพณีของชาวมอญ

วัฒนธรรมประเพณีของประชากรในตำบลเกาะเกร็ด มีลักษณะรูปแบบเช่นเดียวกับวัฒนธรรมประเพณีของประชาชนในภาคกลางของประเทศ แต่ที่เห็นแตกต่างและโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของเกาะเกร็ด ได้แก่ วัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยเชื้อสายมอญ ซึ่งอาศัยอยู่มากในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 ของตำบลเกาะเกร็ด ชาวไทยเชื้อสายมอญกลุ่มนี้มีวัฒนธรรมประเพณีคล้ายคลึงกับประเพณีของชาวไทยเชื้อสายมอญที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ชาวไทยเชื้อสายมอญบนเกาะเกร็ดยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของตนไว้มาก เช่น ประเพณีสงกรานต์ มีการตั้งแรงทาน การแห่ข้าวแช่ การทำบุญกลางบ้าน และในวันออกพรรษามีการฟ้อนรำ การเล่นดนตรี การละเล่นพื้นบ้าน เช่น การเล่นสะบ้า การเล่นเพลงเรือ ตลอดจนภาษาพูด

ในปัจจุบันประเพณีงานบุญมีการละเล่นต่างๆตลอดจนนาฏศิลป์ตามแบบชาวมอญโบราณที่สืบทอดมายังลูกหลาน ที่สำคัญได้แก่

2.1) ประเพณีสงกรานต์ (ปีจอะห๊ะตี๊ะ)

ประเพณีสงกรานต์ (ปีจอะห๊ะตี๊ะ อ่านว่า ปีด-อะ-ตี๊ะ) เป็นเทศกาลที่สำคัญประจำปีของคนมอญ จะมีการทำบุญเฉลิมฉลองกันอย่างมโหฬารในทุกหมู่บ้านของชุมชนมอญ เทศกาลนี้ใช้เวลาหลายวัน เริ่มตั้งแต่วันที่ 13 เมษายน ไปจนถึงต้นเดือนพฤษภาคมของทุกปี

พิธีจะเริ่มจากการทำบุญฉลองสงกรานต์ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญ คือ การแห่ข้าวแช่ แห่น้ำหวาน ปล่อยปลา แห่สงกรานต์ จบด้วยการทำบุญกลางบ้านประจำปีของแต่ละหมู่บ้าน

เทศกาลสงกรานต์ของคนมอญถือว่าการขึ้นศักราชใหม่ จึงจัดให้มีการเฉลิมฉลองกันอย่างใหญ่ด้วยการทำบุญรักษาดีลเพื่อเป็นการต้อนรับศักราชใหม่ และเพื่อบูชาพระรัตนตรัยและนางสงกรานต์

การเตรียมการจะเริ่มก่อนวันสงกรานต์ประมาณ 1 สัปดาห์ มีการเตรียมกวนขนมกาดะแม ซึ่งเป็นขนมที่ต้องใช้แรงงานคนมากในการทำ ชาวบ้านจะช่วยกันทำ การกวนกาดะแมจะกวนในกระทะเหล็กขนาดใหญ่ ใช้เวลาประมาณ 4 ชั่วโมงต่อหนึ่งกระทะ นอกจากกาดะแมแล้ว จะมีการกวน

ข้าวเหนียวแดงหรือข้าวเหนียวแก้ว และยังมีการทำ “คะนอมจีน” หรือขนมจีน ซึ่งเป็นอาหารของมอญ แต่โบราณมาแล้ว เพื่อเตรียมทำบุญด้วย

สิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับอาหารที่ต้องใช้ทำบุญวันสงกรานต์ คือ ข้าวแช่ ซึ่งชาวมอญเรียกว่า “เป็งอังกาบ” โดยในเช้าวันที่ 13 เมษายน ชาวบ้านจะจัดเตรียมข้าวแช่ใส่สำหรับ สำหรับข้าวแช่นั้นนิยมใส่ในหม้อดินเผา ซึ่งการใช้ภาชนะหม้อดินเผา จะทำให้ข้าวแช่เย็นและมีกลิ่นหอมมารับประทาน ในสำหรับจะมีอาหารที่ใช้รับประทานกับข้าวแช่ ชาวบ้านจะนำข้าวแช่นี้ไปถวายพระสงฆ์ที่วัดตั้งแต่เช้าตู่ ที่บ้านจะทำพิธีบูชานางสงกรานต์ที่มอญเรียกว่า “มีซหฺซงกราน” (อ่านว่า มิ-ซง-กราน) ด้วยการสร้างศาลเพียงตาที่หน้าบ้าน นำข้าวแช่พร้อมเครื่องบูชามาวางไว้ ทางปากเกร็ด ที่ตำบลเกาะเกร็ด จะมีพิธีที่แตกต่างจากหมู่บ้านมอญอื่นๆ กล่าวคือ การหุงข้าวแช่ จะจัดทำรวมกันทั้งหมู่บ้าน ไม่แยกทำในแต่ละบ้าน ชาวบ้านจะร่วมกันออกค่าใช้จ่ายและร่วมกันทำข้าวแช่ในที่เดียวกัน เวลानำข้าวแช่ไปถวายพระที่วัด จะจัดเป็นขบวนแห่ เรียกว่า แห่ข้าวแช่ ส่วนการบูชามีซหฺซงกรานจะทำเช่นเดียวกัน

การทำบุญวันสงกรานต์ จะทำกัน 3 วัน คือ วันที่ 13,14 และ 15 เมษายน ในระหว่างการทำบุญนี้ จะมีการส่งสำรับให้แก่ญาติและผู้ใหญ่ที่ตนเคารพนับถือด้วย กล่าวคือลูกหลานหรือผู้น้อยจะนำสำรับอาหารไปไหว้ผู้ใหญ่เพื่อเป็นการแสดงคารวะ โดยปกติจะทำกันปีละ 2 ครั้ง คือในวันสงกรานต์ และวันออกพรรษา

ส่วนการแสดงทะเลยมมอญ ปัจจุบันค่อนข้างจะหาชมได้ยากเนื่องจากมีคณะที่แสดงอยู่เพียงคณะเดียว คือ “คณะหงส์ฟ้ารามัญ” ซึ่งการแสดงจะคล้ายๆกับลำตัดของคนไทยภาคกลาง มีเครื่องดนตรีประมาณ 7 ชิ้น และมีการแบ่งตัวผู้แสดงเป็นฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย มีการร้องโต้ตอบกันเป็นภาษามอญ หรือภาษารามัญ ซึ่งคนรุ่นใหม่จะฟังไม่เข้าใจ จึงไม่ค่อยได้รับความนิยมนัก แต่ที่เกาะเกร็ดถือว่าเป็นสิ่งที่โดดเด่นมาก เพราะยังมีผู้ชมที่สนใจอยู่เป็นจำนวนมาก

หลังวันที่ 15 เมษายนแล้ว จะมีการแห่นางสงกรานต์ ปล่อยปลา เช่นที่พระประแดง ทางเกาะเกร็ดจะมีการแห่น้ำหวานด้วยการนำน้ำหวานบรรจุขวดไปถวายพระตามวัดต่างๆ และมีการจัดขบวนแห่กันอย่างยิ่งใหญ่ (ดังรูปที่ 4.6) ซึ่งคามเชื่อเรื่องการถวายน้ำหวานนั้น จากคำบอกเล่าของชาวบ้านว่า เนื่องจากเป็นฤดูร้อน พระสงฆ์จะกระหายน้ำมาก และการดื่มน้ำหวานจะทำให้ดับกระหายดีกว่าน้ำธรรมดา จึงต้องมีการถวายน้ำหวานให้แก่พระสงฆ์ เพราะท่านไม่สามารถซื้อมาฉันท์เองได้

ปัจจุบันนี้ยังไม่จบเพียงเท่านั้น ชาวมอญยังคงทำบุญและสนุกสนานกันต่อไปจนถึงวันทำบุญกลางบ้าน สรงน้ำพระและแห่หางหงส์ การทำบุญกลางบ้านมอญ เรียกว่า “ปีะห์กาวยา อาได้ห์กราน” (อ่านว่า ปีะ-กา-วา อา-ได้-กราน) การทำบุญนี้จะทำในหมู่บ้านเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชาวบ้านและหมู่บ้านนั้น มีการเลี้ยงพระในตอนเช้า ชาวบ้านในหมู่บ้านจะมาช่วยกันจัดอาหารมาถวายพระและเลี้ยงกันในหมู่บ้าน

เมื่อได้ทำบุญกลางบ้านแล้ว การเฉลิมฉลองการขึ้นศักราชใหม่จะมีการทำบุญต่อเนื่องไปอีก ด้วยการจัดพิธีทำบุญสงฆ์น้ำพระ เนื่องจากในระยะเวลาสงครามนี้ เป็นช่วงที่มีอากาศร้อนจัดมาก ชาวบ้านจึงร่วมกันจัดทำบุญสงฆ์น้ำพระ โดยจะทำพิธีสงฆ์น้ำพระพุทธรูปและพระเจดีย์ที่สำคัญภายในวัด รวมถึงพระสงฆ์ด้วย ซึ่งชาวบ้านเกาะเกร็ดจะมีการสงฆ์น้ำที่แปลก ไม่เหมือนใคร เป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

หลังจากการสงฆ์น้ำแล้ว ชาวบ้านจะมาร่วมกันแห่ทางหงส์ ทางหงส์นี้จะทำด้วยผ้าสีคล้ายๆธงยาวประมาณ 2-3 วา ชาวบ้านจะช่วยกันจัดทำก่อนงานแล้ว เมื่อถึงวันงานจะนำมาเข้าขบวนแห่ เพื่อไปแขวนไว้ที่เล่าหงส์ในบริเวณวัด

วัดมอญส่วนใหญ่จะมีเล่าหงส์อยู่หน้าวัดในทุกๆปี เมื่อถึงเทศกาลสงกรานต์ จะต้องมีการนำทางหงส์ขึ้นประจำเล่าหงส์ ด้วยการจัดให้มีการแห่ทางหงส์จากหมู่บ้านมาที่วัดและช่วยกันชักเอาทางหงส์นั้นขึ้นสู่ยอดเล่าหงส์ ก่อนจะถึงขั้นนั้น ชาวบ้านจะทำพิธีบูชาพระเจดีย์หรือพระพุทธรูปสำคัญของวัด พร้อมทั้งมีการสวดมนต์ จากนั้นแล้ว จึงช่วยกันชักทางหงส์ขึ้นสู่ยอดเล่า

2.2) ประเพณีทำบุญออกพรรษาของมอญ

ชาวมอญได้ชื่อว่าเป็นชาวพุทธที่เคร่งครัด และเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก จึงได้ร่วมกันจัดงานบุญออกพรรษาอย่างยิ่งใหญ่ เป็นเทศกาลประจำปีเป็นการน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ความยิ่งใหญ่ของงานบุญครั้งนี้ไม่ยิ่งหย่อนหรือดูจะยิ่งใหญ่มากกว่าเทศกาลสงกรานต์

สภาพความเป็นอยู่ในหมู่บ้านมอญจะเริ่มมีชีวิตชีวาเมื่อเทศกาลออกพรรษาใกล้เข้ามา ผู้ที่ไปทำมาหากินที่ต่างถิ่นจะกลับบ้าน ทุกบ้านจะเตรียมกวนกระยาสารท หมักแป้งทำขนมจีนและตกแต่งบ้านเรือนวัดวาอารามต่างๆให้สวยงามกว่าปกติ ตามพระเจดีย์ที่สำคัญของวัดจะมีผ้าแดงห่มองค์เจดีย์ คนมอญจะทำบุญออกพรรษาดังแต่วันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 เป็นต้นไป จนถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 จากนั้นจะมีการทำบุญเป็นพิเศษเป็นวัดๆไป ตามวัดที่สำคัญในท้องที่ในวันนั้นจะมีการทำบุญปิดทอง ไหว้พระ เวียนกันไปวัดละ 1 วัน แล้วแต่ว่าในท้องที่นั้นจะมีวัดสำคัญมากน้อยเพียงใด บางแห่งมีการทำบุญเช่นนี้ถึง 10 วัน หลังจากออกพรรษา

เฉพาะในวันขึ้น 14 ค่ำ 15 ค่ำ และ แรม 1 ค่ำ เดือน 11 จะมีการทำบุญคล้ายๆกันทั้ง 3 วัน เริ่มตั้งแต่เช้ามีตของวันขึ้น 14 ค่ำ ชาวบ้านจะจัดสำหรับอาหารไปถวายพระที่วัดเป็นสำหรับใหญ่ จะมีขนมจีน น้ำยา น้ำพริก กระยาสารท กัวยี่ไข เป็นหลัก นอกนั้นจะมีอาหารอื่น เช่น แกงเผ็ด ผลไม้อื่นๆพร้อมดอกไม้ ธูปเทียน

ในการทำบุญในวันขึ้น 14 ค่ำ 15 ค่ำ และแรม 1 ค่ำ คงมีการทำบุญตักบาตรในตอนเช้าและเพล ส่วนในวันขึ้น 15 ค่ำ จะมีการทำบุญใหญ่เป็นพิเศษ (ธรรมเนียมไทยจะทำบุญใหญ่ในวันแรม 1 ค่ำ มีตักบาตรเทโว)

ในวันพระขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งเป็นวันออกพรรษานั้น หลังจากมีการทำบุญตักบาตรทางน้ำในตอนเช้าแล้ว ชาวบ้านจะจัดอาหารไปถวายพระที่วัดปรมย์ยิกาวาส พระสงฆ์จากวัดต่างๆในท้องที่นั้น จะไปฉันเพลรวมกันที่ศาลาการเปรียญ บนนั้นจะมีสำหรับอาหารคาวหวานสำหรับถวายพระทุกองค์ที่มาพร้อมพิธี ชาวบ้านจากหมู่บ้านต่างๆจะรับจัดสำหรับมาบ้านละชุด สำหรับที่ใช้จะเป็นสำหรับของเหลือองถ้วยชามลายคราม หรือเครื่องแก้ว เมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพลแล้ว จะเดินลงจากศาลาการเปรียญ ส่วนพระอุโบสถ โดยมีผู้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุซึ่งประดิษฐานในหีบมุก ซึ่งได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ชาวบ้านจะนั่งเรียงรายสองข้างทางจากศาลาการเปรียญ ถึงหน้าประตูพระอุโบสถ ทุกคนจะมีรูปเทียนวางอยู่ในถาดหรือพานจำนวนมาก เมื่อพระท่านเดินผ่านมาก็ถวายรูปเทียน เริ่มตั้งแต่ถวายพระบรมสารีริกธาตุ มาจนถึงพระสงฆ์ หลังจากนั้นพระสงฆ์ทั้งหมดจะไปร่วมพิธีปวารณาที่พระอุโบสถ ชาวบ้านจะมารวมกันที่หน้าพระอุโบสถพร้อมทำพิธีขอสมาพะพุทฺธ พระธรรมและพระสงฆ์

การถวายของแด่พระสงฆ์นี้ มอญต่างถิ่นอาจมีผิดแผกไปบ้าง เช่น ทางปากเกร็ด จะถวายรูปและเรียกเป็นภาษามอญว่า “ชวนรูป” แต่บางแห่งก็ถวายดอกไม้ เช่นที่อำเภอไทรน้อย นนทบุรี อำเภอพระประแดง สมุทรปราการหรือทางราชบุรีและสมุทรสาคร เป็นต้น

ในเทศกาลออกพรรษานี้ วัดต่างๆในอำเภอปากเกร็ดจะจัดงานฉลองปิดทอง ไหว้พระประจำปี โดยจัดลำดับวันตามความสำคัญของแต่ละวัด ตั้งแต่สมัยโบราณ ดังนี้คือ

แรม 1 ค่ำ เดือน 11	วัดกู่
แรม 2 ค่ำ เดือน 11	วัดเกาะ
แรม 3 ค่ำ เดือน 11	วัดปรมย์ยิกาวาส
แรม 4 ค่ำ เดือน 11	วัดฉิมพลี
แรม 5 ค่ำ เดือน 11	วัดตำหนักเหนือ
แรม 6 ค่ำ เดือน 11	วัดกลางเกร็ด
แรม 7 ค่ำ เดือน 11	วัดสนามเหนือ

ในวันปิดทองไหว้พระของแต่ละวัดนั้น จะมีการทำบุญพิเศษต่างหากอย่างหนึ่ง คือ การตักบาตรข้าวเม่าทอด ซึ่งจะทำตอนเช้าพร้อมกับการทำบุญตักบาตรเลี้ยงพระ ชาวบ้านจะจัดข้าวเม่าทอดจำนวนมากมาใส่บาตรในวันนั้น

2.3) เพลงเรือเจ้าขาว

เพลงเรือเจ้าขาว เป็นเพลงพื้นบ้านเก่าแก่ของบ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นเพลงที่ใช้สำหรับบอกบุญชักชวนให้คนทำบุญร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเทศกาลทอดกฐิน ซึ่งเป็นช่วงเวลาทีระดับในแม่น้ำลำคลองเอ่อล้นตลิ่ง ชาวบ้านจะออกบอกบุญทางเรือด้วยการพายเรือไปตามหมู่บ้านต่างๆพร้อมกับร้องเพลงบอกบุญเชิญชวนผู้มีจิตศรัทธาร่วมทำบุญด้วยกัน

ก่อนเทศกาลทอดกฐินมาถึง ในตอนค่ำๆชาวบ้านจะรวมกลุ่มกันทั้งชายและหญิงลงเรือลำใหญ่ ภายในเรือจะมีกระบุงหรือภาชนะอื่นๆที่เตรียมไว้ใส่ข้าวสาร ที่หัวเรือจะมีตะเกียงจุดไว้เพื่อให้แสงสว่าง กลางลำเรือจะมีเครื่องดนตรีอีก 1 ชุด เพื่อใช้บรรเลงประกอบเวลาร้อง เรือเจ้าขาวจะพายไปตามบ้าน ถึงบ้านใดบ้านใครก็ร้องเพลงเชิญให้เจ้าบ้านมาทำบุญ เมื่อเจ้าของบ้านทำบุญแล้วก็จะร้องเพลงให้พรแก่เจ้าของบ้าน จากนั้นก็จะพายไปยังบ้านอื่นๆต่อไป เรือเจ้าขาวจะออกบอกรับบุญคราวละหลายๆคืน จนเห็นว่าบรรดาสิ่งของที่รับได้บริจาคไม่ว่าจะเป็น ข้าวสาร กล้วย อ้อย มะพร้าว ฯลฯ รวมทั้งเงิน ได้พอทอดกฐินแล้วการบอกรับบุญก็จะหยุด

การบอกรับบุญเช่นนี้จะมีกำเนิดมาตั้งแต่เมื่อใดยังหาหลักบายไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามต้องมีอายุไม่น้อยกว่า 200 ปี กล่าวคือ ประมาณต้นรัตนโกสินทร์ เพลงบอกรับบุญนี้ คนมอญที่มีภูมิลำเนาในท้องที่อำเภอปากเกร็ดได้ปฏิบัติเป็นประจำมานานแล้ว อาจจะเป็นประเพณีที่มีอยู่ก่อนในเมืองมอญ และคนมอญเหล่านั้นได้นำมาใช้เมื่อมาอยู่ในเมืองไทย ดังจะเห็นได้ว่าประเพณีนี้มีเฉพาะในหมู่คนไทยเชื้อสายมอญเท่านั้น ในหมู่คนไทยแม้อยู่ใกล้เคียงก็หาไม่ประเพณีเช่นนี้ไม่

2.4) รำมอญ

รำมอญเป็นนาฏศิลป์ที่เก่าแก่อย่างหนึ่งของมอญและคงเหลืออยู่สืบต่อมาจนกระทั่งทุกวันนี้ ลูกหลานมอญรุ่นหลังๆนี้ ยังได้รับการถ่ายทอดศิลปะนี้ด้วยดีตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ปากเกร็ด พระประแดง และปทุมธานี ยังมีผู้ที่รำมอญได้เป็นจำนวนมาก รวมทั้งวงปี่พาทย์มอญที่บรรเลงประกอบการรำ ยังคงมีอยู่หลายวงด้วยกัน ซึ่งแต่ละวงมีฝีมือเยี่ยมทางเพลงมอญทั้งสิ้น ทางมอญจะเรียกรำมอญว่า “บัว-หะ-เปิ่น” (อ่านว่า บัว-หะ-เปิ่น) จะมีได้ในโอกาสงานมงคล เช่น งานสมโภชทางพุทธศาสนาหรืองานฉลองต่างๆ ตลอดจนถึงงานศพ โดยเฉพาะงานศพพระ ชาวบ้านจะนิยมนำถวายหน้าศพ เพราะถือว่าได้บุญ ถ้าได้ทำเช่นนั้นในงานศพศฤงคารผู้ที่มีอายุใส หรือเป็นผู้ที่เคารพนับถือ ชาวบ้านจะมารำด้วยความเคารพเช่นกัน

ในแผ่นจารึกหน้าพระอุโบสถวัดปรมัยยิกาวาส อำเภอปากเกร็ด พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้จารึกประวัติที่ทรงปฏิสังขรณ์วัดนี้ไว้ ได้กล่าวถึงตอนฉลองวัดในปี พ.ศ. 2427 ทรงโปรดให้มีมหรสพของวัดดังนี้

มหรสพครบเครื่องฟ้อน	ประจัน
โขนหุ่นละครขาน	พาทย์ฆ้อง
มอญรำระบำการ	จำอวด เอิกเออย
ครั้นครึกก็กี่ปี่กอง	จวบสิ้นการฉลอง

ทำรำทั้งหมดจะมี 10 ท่า แต่ละท่าจะมีปี่พาทย์บรรเลงประกอบการรำ เริ่มต้นด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงมอญ เรียกว่า “ซอ-ปี่าด” เพลงนี้เป็นเพลงที่ได้ยินทุกวันทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรม

ประชาสัมพันธ์ ในเวลา 8.00 น. เวลาเที่ยงนาฬิกา เป็นเพลงใหม่โรงของมอญปีพาทย์ มอญจะบรรเลง ทุกครั้งก่อนมีการรำมอญ จากนั้นจึงบรรเลงเพลงที่ 1 ถึงเพลงที่ 10 ประกอบการรำ

เพลงที่ 1	ชื่อเพลง ยาก-หะเป็น	(แปลว่า ท่ายกตะโพน -เป็นบทไหว้ครู)
เพลงที่ 2	ชื่อเพลง ณะปะ-ชาน	(แปลว่า บวงสรวง)
เพลงที่ 3	ชื่อเพลง ดอม-ทอ	(ไม่มีคำแปลไทย)
เพลงที่ 4	ชื่อเพลง ชะวัว-ตอห์	(แปลว่า ท่าพันมือ)
เพลงที่ 5	ชื่อเพลง ชะวัว-ชะนอม	(แปลว่า ท่าพันหรือสาวชนมจีน)
เพลงที่ 6	(ไม่ทราบชื่อเพลง)	
เพลงที่ 7	ชื่อเพลง กะ-ยาน	(ไม่มีคำแปลไทย)
เพลงที่ 8	ชื่อเพลง หะ-ว้าย	(แปลว่า ทวาย)
เพลงที่ 9	ชื่อเพลง เมียง-ปล้าย-หะเลีย	(แปลว่า ชายหนุ่มชาวฝรั่ง)
เพลงที่ 10	ชื่อเพลง ป้าก-เมี้ยะ	(แปลว่า การดำเนินา)

การรำมอญ ผู้รำจะอาศัยจังหวะตะโพนมอญเป็นหลัก หน้าทับของการตีตะโพนมอญเมื่อลง จังหวะทางหน้าตะโพนด้านใหญ่ ผู้รำจะทิ้งมือลงให้พอดีกับจังหวะตะโพน การเคลื่อนไหวตัวของผู้รำ จะทำโดยการเอนตัวอย่างอ่อนช้อย และกระเียบเข้าไปที่ละน้อยตามจังหวะดนตรี ส่วนใหญ่จะใช้มือ รำรำ เคลื่อนไหวตัวน้อยมาก ซึ่งต่างจากการรำไทย การรำมอญ ผู้รำจะเหยียดมือทั้งสองข้างออกรำ ในท่าหนึ่งอยู่กับที่ พร้อมกับการเคลื่อนไหวลำตัวดังกล่าว เมื่อรำจบแต่ละเพลง ผู้รำจะทิ้งมือลง ปีพาทย์ ก็จะมีขึ้นเพลงใหม่

ก่อนรำ ผู้รำจะทำการกราบครั้งหนึ่งและเมื่อรำจบแล้วจะกราบอีกครั้งหนึ่งเพื่อเป็นการแสดงความเคารพ เพราะการรำมอญนั้นโดยปกติจะรำเพื่อแสดงความเคารพ มิใช่เพื่อความรื่นเริงแต่อย่าง เดียว ส่วนการแต่งตัว ผู้รำแต่งตัวแบบมอญและเป็นสตรี เครื่องแต่งตัวผ้านุ่มใช้ผ้าขึ้นกรอมเท้า เสื้อ แขนกระบอกพาดสไบไหล่เดียว หรือคล้องคอปล่อยชายให้ห้อยอยู่ข้างหน้าทั้งสองชาย และใช้สีอะไรก็ได้แม้ในงานศพ เพราะคนมอญไม่ถือว่าในงานศพต้องแต่งสีดำ

รำมอญยังคงมีอยู่ในหมู่ชาวมอญ และคงจะสืบทอดศิลปะนี้ไปอีกนาน อันเป็นการแสดงถึง สัญลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรม อันมีค่ายิ่งที่คนมอญได้พยายามรักษาไว้ให้คงอยู่กับความเป็นมอญ ตลอดเวลาที่ยาวนาน

2.5) การรำเจ้า

คนมอญได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีความเคร่งครัด เลื่อมใสในพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง แต่ความเชื่อ ดังเดิมในการนับถือผีบรรพบุรุษกับผีอื่นๆที่มีฤทธิ์ รวมทั้งเทพยดาอารักษ์ต่างๆยังคงถือปฏิบัติไปกับการนับถือพุทธศาสนา เช่นเดียวกับทางไทยที่นับถือคติของพราหมณ์ควบคู่ไปกับการนับถือพระพุทธ ศาสนา ด้วยเหตุนี้ จึงมีประเพณีของคนมอญที่ปฏิบัติเกี่ยวกับการนับถือผีหลายอย่าง บางอย่างได้ปกิ

บัตินี้เพื่อให้สอดคล้องกับความเชื่อที่มีมาจากพระพุทธประวัติหรือชาดกต่างๆ ตลอดจนเป็นเรื่องของการป้องกันสิ่งชั่วร้ายต่างๆ และเพื่อความสบายใจของผู้ปฏิบัติด้วย

การรำเจ้าถือเป็นงานประเพณีที่หมู่บ้านมอญถือปฏิบัติตั้งแต่เมื่ออยู่เมืองมอญ ตั้งแต่โบราณมาจนถึงปัจจุบันนี้ การรำเจ้าถือเป็นส่วนหนึ่งของงานสงกรานต์มอญด้วย กล่าวคือ คนมอญจะถือว่างานสงกรานต์นั้นเป็นงานเทศกาลประจำปี การทำบุญจึงจัดอย่างยิ่งใหญ่และยืดเยื้อหลายวัน จนถึงวันทำบุญกลางบ้านที่จะมีพิธีรำเจ้าประจำปีด้วย

ทุกหมู่บ้านจะมีศาลเจ้าประจำหมู่บ้าน เจ้าประจำหมู่บ้านจะมีชื่อและฤทธาานุภาพแตกต่างกันไป ส่วนมอญเกาะเกร็ด นับถือเจ้าพ่อหนุ่มว่าเป็นเจ้าพ่อชั้นผู้ใหญ่ เป็นที่เคารพของคนมอญใกล้เคียงอีกด้วย มอญเรียกว่า “เฒ่า จู สะเปิน ปลาย” แปลว่า เจ้าพ่อหนุ่ม มีศาลอยู่ที่เมืองมอญ คือเมืองเกาะตะมะ คนมอญเคารพกันมาก เมื่อมอญได้เข้ามาอยู่ในเมืองไทย ได้ตั้งศาลให้ท่านที่บ้านปากเกร็ด ตำบลเกาะเกร็ด

การรำเจ้าของคนมอญนี้ จึงเป็นเพียงเครื่องทำให้จิตใจของชาวบ้านกล้าแข็งที่จะใช้ชีวิตอย่างเป็นสุขและได้ร่วมทำบุญ ทำทานในเทศกาลสงกรานต์ ต่อเนื่องมาเป็นการเตือนใจชาวบ้านให้สละทิ้งความชั่วร้ายต่างๆ เสีย และรับเอาแต่ความดีที่เป็นสิริมงคลแก่ชีวิต เพื่อที่จะได้อยู่ดีมีสุขทุกครอบครัว และทุกหมู่บ้าน ต้องตามคำสอนของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ว่า “ทำดีย่อมเป็นมงคล และมีสุข ทำชั่วย่อมมีทุกข์ เป็นอัปมงคล ดังนั้นพึงละชั่วและรับไว้แต่ความดี มีมงคลแก่ชีวิต”

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 7.1 แสดงขนาดคลองธรรมชาติในพื้นที่เกาะเกร็ด แยกตามเขตหมู่บ้าน

ชื่อคลอง	กว้าง (เมตร)	ยาว (เมตร)	ลึก (เมตร)	หมู่ที่
1. คลองวัดฉิมพลีสุทธาวาส	4	300	2	1
2. คลองศาลเจ้าพ่อปราสาททอง	3	800	2	2
3. คลองตาหยด (คลองศาลากุล)	2	800	1	2
4. คลองชมพุลาย	3	500	1	2
5. คลองบ้านครูเพ็ญ	3	500	1	2
6. คลองไต่ะดำ	4	1,300	3	3
7. คลองวัดศาลากุล	8	800	2	3
8. คลองบ้านตาฮวย	3	800	1	3
9. คลองบ้านนายสวัสดิ์	2	500	1	3
10. คลองสระน้ำอ้อย	4	600	3	4
11. คลองวัดจันทร์	4	800	3	5
12. คลองวัดมะขามทอง	3	200	1	5
13. คลองบ้านนายเทียมศักดิ์	3	400	2	5
14. คลองบ้านนางเมี้ยน	3	500	1	5
15. คลองบ้านนายบุญเรือง	3	500	2	5
16. คลองบ้านนายตุ้ย	3	600	2	5
17. คลองบ้านนายชูป	2	700	1	5
18. คลองตาม้วน	2	80	0.75	6
19. คลองวัดเสารัง	3	200	1	6
20. คลองวัดไผ่ล้อม	3	200	1	6
21. คลองวัดปรมย์ยิกาวาส	3	300	2	6

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

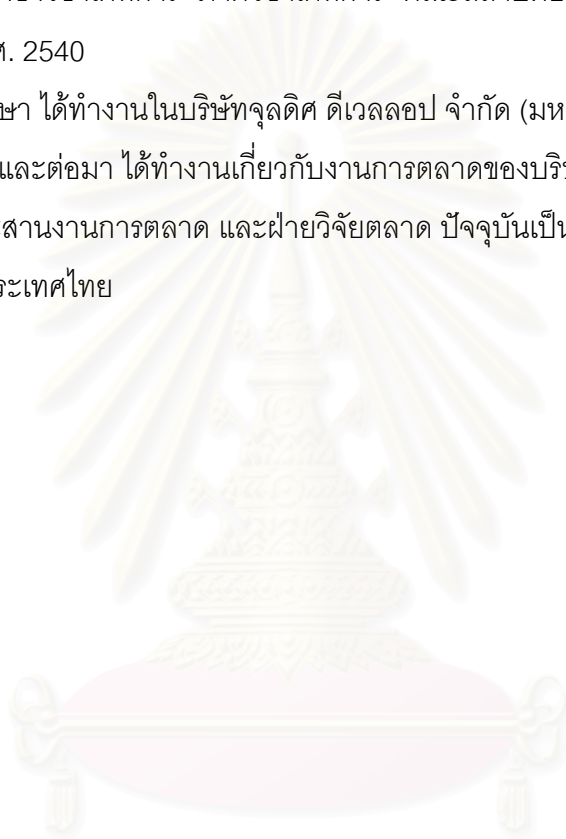
ภาคผนวก ค.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

นางสาวกนกพร วิวัฒนาการ เกิดเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2517 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีพาณิชยศาสตร์บัณฑิต จากคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี สาขาการเงินการธนาคาร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อ ปี พ.ศ. 2539 และได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเคหการ ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2540

ในระหว่างศึกษา ได้ทำงานในบริษัทจูลิตี ดีเวลลอป จำกัด (มหาชน) ในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิจัยและพัฒนา และต่อมา ได้ทำงานเกี่ยวกับงานการตลาดของบริษัทเอกชนอีกหนึ่งแห่ง ในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ประสานงานการตลาด และฝ่ายวิจัยตลาด ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยเลขานุการ มูลนิธิช่วยชีวิตสัตว์ป่าแห่งประเทศไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย